SOFIA DOBRA

Cartea mea de gramatică 8

art educațional

Lucrarea este realizată în conformitate cu programa școlară în vigoare pentru disciplina *LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ (clasele a V-a – a VIII-a)*, aprobată prin ordinul ministrului nr. 3393/28.02.2017.

Redactare: Mădălina Vatcu
DTP: Mihaela Aramă
Copertă: Alexandru Daș
Ilustrații: Dreamstime, Shutterstock

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DOBRA, SOFIA
Cartea mea de gramatică: clasa a VIII-a/Sofia Dobra. – București: Art Educațional, 2020

ISBN 978-606-003-357-8

811.135.1

Pentru comenzi vă puteți adresa Departamentului Difuzare
tel.: 021.796.73.83; 021.796.73.80
fax: 021.369.31.99
www.art-educational.ro
C.P. 12, O.P. 63, București, sector 1

© Art Educațional, un imprint al Art Klett SRL, 2020
Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate editurii.
Nicio parte a acestei lucrări nu poate fi reprodusă, stocată ori transmisă, sub nicio formă (electronic, mecanic, fotocopiere, înregistrare sau altfel), fără acordul prealabil scris al editurii.

Cuvânt-înainte

Acest auxiliar are în vedere formarea competenței de utilizare corectă, adecvată și eficientă a limbii române în procesul comunicării orale și scrise. Poate fi folosit în egală măsură în activitatea de la clasă, având exerciții de descoperire a noțiunilor noi, cât și pentru consolidarea achizițiilor anterioare, conform noii programe de limba română, care a adus multe schimbări și noutăți în partea de gramatică.

Exercițiile propuse vizează:

- clarificarea sau actualizarea achizițiilor lingvistice, urmate de sintetizarea noțiunilor teoretice la rubrica *Observ și învăț*;
- aplicarea și consolidarea competențelor dobândite, la rubrica *Exersez*.

Sunt propuse exerciții variate și organizate de la simplu la complex, pentru ca elevii să abordeze progresiv noțiunile și să fie capabili să rezolve corect cerințele mai dificile. Punctul de plecare este uzul curent al limbii, ajungându-se ulterior la analiza corectă și eficientă a unor texte literare din scriitori clasici sau contemporani.

O rubrică deosebit de utilă este cea intitulată *Dificultăți*. Aceasta atrage atenția asupra unor construcții lingvistice care ridică probleme de interpretare sau pot crea confuzii. Sunt aduse nuanțări și clarificări pentru cei care vor să stăpânească bine limba română și să cunoască ultimele modalități de abordare științifică a fenomenului lingvistic. Tot în această rubrică sunt menționate noutăți din *Gramatica limbii române,* publicată de Academia Română în 2005, și din *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic* (DOOM^2), utile pentru înțelegerea noilor interpretări în analiza gramaticală.

Fiecare lecție se termină printr-un test scurt, aflat la rubrica *Test flash*. Acesta poate fi aplicat în câteva minute în clasă, pentru realizarea feedbackului, sau acasă, pentru autoevaluare.

Toate cele șapte unități ale lucrării se încheie cu două pagini de exerciții recapitulative, prin care sunt aplicate și consolidate noțiunile abordate. Există și o pagină de evaluare, cu două modele de teste care pot fi folosite de elevi pentru autoevaluare.

Recapitularea finală vizează toate achizițiile din clasa a VIII-a în domeniul noțiunilor de limbă română.

Volumul se remarcă printr-o prezentare grafică de calitate și prin posibilitatea ca multe exerciții să fie rezolvate direct pe carte, ceea ce o transformă într-un instrument de lucru practic și eficient.

Cum această lucrare este ultima dintr-o serie începută cu clasa a V-a, doresc să mulțumesc conducerii editurii pentru susținerea unui asemenea proiect, amplu și dificil. De asemenea, aduc mulțumirile mele călduroase pentru lectura atentă și competentă doamnei Mădălina Vatcu, redactorul acestei serii. Mulțumirile mele se îndreaptă și spre doamna Mihaela Aramă, care a răspuns de tehnoredactarea tuturor volumelor din serie, oferind mereu soluții ingenioase pentru ilustrare. Gândurile mele de recunoștință și pentru toți cei apropiați și dragi care m-au susținut de-a lungul anilor pentru elaborarea acestui proiect.

Tuturor elevilor le doresc studiu plăcut și mult succes la examenul de sfârșit de ciclu!

Autoarea

Cuprins

UNITATEA 1 • Vocabularul
Categoriile semnatice (1) 6
Categoriile semnatice (2) 12
Derivarea. 20
Compunerea. 26
Conversiunea. Familia de cuvinte. 29
Împrumuturile 33
Registrele limbii. 38
RECAPITULARE 42
EVALUARE (TESTE) 44

UNITATEA 2 • Fonetica
Sunetele și literele (actualizare) 46
Scrierea și pronunțarea cuvintelor de origine străină 50
RECAPITULARE 52
EVALUARE (TESTE) 54

UNITATEA 3 • Tipuri de construcții morfosintactice
Construcțiile active. Construcțiile pasive cu verbul *a fi*. . . . 56
Construcțiile cu pronume reflexive. . . . 61
Construcțiile impersonale 65
Predicatul (actualizare) 70
Subiectul (actualizare) 76
Construcțiile incidente 81
Organizarea coerentă a textului: succesiunea ideilor, folosirea corectă a timpurilor verbale și a anaforelor . . . 84
RECAPITULARE 88
EVALUARE (TESTE) 90

UNITATEA 4 • Fraza
Fraza. Coordonarea. 92
Fraza. Subordonarea. Elipsa. 97
RECAPITULARE 102
EVALUARE (TESTE) 104

UNITATEA 5 • Atributul și propoziția atributivă. Apoziția
Atributul 106
Propoziția atributivă 112
Apoziția 118
RECAPITULARE 122
EVALUARE (TESTE) 124

UNITATEA 6 • Complementele și propozițiile completive
Complementul direct. 126
Propoziția completivă directă 131
Complementul indirect. 136
Propoziția completivă indirectă. 139
Complementul prepozițional 143
Propoziția completivă prepozițională . . .147
RECAPITULARE 152
EVALUARE (TESTE) 154

UNITATEA 7 • Circumstanțialele și propozițiile circumstanțiale
Circumstanțialul de loc. 156
Propoziția circumstanțială de loc. 161
Circumstanțialul de timp. 165
Propoziția circumstanțială de timp. . . .169
Circumstanțialul de mod. 173
Propoziția circumstanțială de mod 177
Circumstanțialul de cauză. 181
Propoziția circumstanțială de cauză . . .185
Circumstanțialul de scop 190
Propoziția circumstanțială de scop. . . .194
Construcțiile concesive 198
Construcțiile condiționale 203
RECAPITULARE 208
EVALUARE (TESTE) 210

Recapitulare finală 211

Unitatea 1

Vocabularul

Pentru a înțelege un text sau pentru a-l scrie, trebuie să fie alese cuvintele potrivite, acestea să fie bine asociate, să fie diferențiate, să se opună uneori. Grupate după sensul și forma lor, cuvintele pot alcătui familii lexicale. Cum nicio limbă nu există izolat, limba română, în ciuda menținerii fondului său latin, împrumută permanent cuvinte din alte limbi, sub presiunea factorilor sociali, istorici, științifici sau tehnici, îmbogățindu-și astfel vocabularul.

- Categoriile semantice
- Derivarea
- Compunerea
- Conversiunea. Familia lexicală
- Împrumuturile
- Registrele limbii
- Recapitulare
- Evaluare (teste)

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise
4.2. aplicarea achizițiilor lingvistice pentru înțelegerea și producerea unor texte diverse
4.3. analizarea elementelor de dinamică a limbii, prin utilizarea achizițiilor de sintaxă, morfologie, fonetică, lexic și semantică prin raportare la limbile moderne
4.4. valorificarea relației dintre normă, abatere și uz în adecvarea strategiilor individuale de comunicare

Unitatea 1

Categoriile semantice (1)

Observ și învăț!

Sinonimele sunt cuvinte cu sens asemănător sau identic și cu formă diferită.

ex. 1

Sinonimele se stabilesc în context, fiind necesar:
- să fie aceeași parte de vorbire;
- să denumească același aspect din realitate;
- să se poată înlocui unele cu altele în enunț, fără a-i schimba sensul;
- să aparțină aceleiași variante a limbii, neputându-se face o echivalență între termenii din limbajul obișnuit și un regionalism, un cuvânt ieșit din uz sau un termen științific și tehnic.

ex. 2

Sinonimele se stabilesc pentru fiecare sens al unui cuvânt polisemantic.

ex. 3

Sinonimele pot fi ca părți de vorbire:
- verbe;
- substantive;
- adjective;
- pronume;
- numerale;
- adverbe;
- prepoziții;
- conjuncții;
- interjecții.

ex. 4, 5

Se poate stabili o relație de sinonimie între:
- două cuvinte (sinonimie lexicală); *lexic – vocabular*;
- o expresie și un cuvânt (sinonimie lexico-frazeologică); *a lua la rost – a certa*;
- două expresii (sinonimie frazeologică); *a da cu bâta-n baltă – a călca în strâchini*.

ex. 6, 7

Sinonimele

1 **Alege, din seria de mai jos, sinonimul potrivit al verbului *a scrie*, notându-l în caseta din dreptul enunțurilor.**

a copia a înregistra a nota a redacta a trimite

- Jurnalistul *scrie* un articol despre poluare.
- Elevul *scrie* în caiet o strofă din poezia din manual.
- Dan îi *scrie* un e-mail prietenului său.
- Antrenorul *scrie* în carnetul lui timpii realizați de alergători.
- Doamna dirigintă o *scrie* pe Ana pe lista celor care merg în excursie.

2 **Încercuiește sinonimele potrivite pentru enunțurile de mai jos ale cuvintelor scrise colorat, explicându-ți apoi alegerea făcută.**

- M-am întâlnit cu el. — un băiat/dumnealui/Dan
- Îl doare coșul pieptului. — paner/horn/torace
- Drumul avea un cot. — cotitură/articulație/tub
- Agronomul a scris un tratat despre cultura de zea mays. — cucuruz/păpușoi/porumb

3 **Notează sinonimul potrivit al cuvântului polisemantic *drept* din enunțurile de mai jos.**

- Am tras o linie *dreaptă*. _____
- Zidul era *drept*. _____
- M-a surprins câmpia *dreaptă* din față. _____
- Mihai era un om *drept*. _____
- Bunicul avea spatele *drept*. _____
- Drumul *drept* spre Brașov trece prin Predeal. _____
- Panta este *dreaptă*. _____
- Am cumpărat o fustă *dreaptă*. _____
- Făt-Frumos l-a învins pe zmeu în luptă *dreaptă*. _____

4 **Găsește câte un sinonim pentru cuvintele de mai jos, din limba standard.**

- a cere _____
- ciudat _____
- dânsul _____
- însă _____
- întâiul _____
- mereu _____
- of _____
- peste _____
- succes _____

5 **Scrie în casetele de la exercițiul 4 ce părți de vorbire sunt sinonimele obținute.**

6 **Notează un sinonim pentru expresiile date.**

- a face din țânțar armăsar _____
- lovitură de colț _____
- cusut cu ață albă _____

7 **Găsește câte o expresie sinonimă cu cele de mai jos.**

- a nu-i fi boii acasă _____
- într-o ureche _____
- trecere în lumea celor drepți _____

8 **Precizează sinonimul potrivit pentru cuvintele scrise colorat în enunțurile date.**

- După ce Dan a stricat bicicleta, fratele lui i-a spus disperat: „Deșteptule, nu puteai să stai liniștit?“ _____
- Andrei are mintea iute. _____
- Mâncarea a fost condimentată cu ardei iute. _____
- Astăzi, am studiat la chimie despre sodiu. _____

Antonimele

9 **Menționează un antonim pentru fiecare cuvânt dat.**

- cald _____
- ceva _____
- dedesubtul _____
- iubire _____
- sus _____
- și _____
- a urca _____
- halal! _____

10 **Scrie, în casetele de la exercițiul 9, ce părți de vorbire sunt antonimele găsite.**

11 **Formează antonime cu ajutorul prefixelor de la cuvintele date.**

- corectitudine _____
- a face _____
- a lipi _____
- milos _____
- poetic _____
- a desăra _____

12 **Încercuiește antonimul potrivit pentru cuvântul scris colorat în enunțul de mai jos.**

- Vecinul meu este un om risipitor.

avar/parcimonios/zgârcit

Stabilirea unui sinonim depinde și de situația de comunicare, nu numai de contextul verbal.
După capacitatea de a fi substituite în context, sinonimele pot fi:
- **absolute**, când comută în orice context (*kaliu – potasiu*);
- **parțiale**, când comută doar în anumite contexte (*greu – dificil*).

ex. 8

Antonimele sunt cuvinte cu sensuri diametral opuse.
Ca părți de vorbire, antonimele pot fi:
- verbe;
- substantive;
- adjective;
- pronume;
- adverbe;
- prepoziții;
- conjuncții;
- interjecții.

ex. 9, 10

Există prefixe cu ajutorul cărora se pot forma antonime: *des-* (*dez-*, *de-*), *ne-*, *in-*, *a-*.

ex. 11

Antonimele se stabilesc în context, fiind necesar:
- să fie o pereche compusă din aceleași părți de vorbire, cu formă total diferită (*bun – rău*) sau cu formă deosebită doar prin prefix (*atent – neatent*);
- să aparțină aceleiași variante a limbii (adjectivul *veșnic* din limba standard are ca antonim adjectivele *trecător*, *pieritor* și nu pe cele din limbajul cult *efemer*, *temporar*);
- să aibă un element de sens comun față de care să se stabilească opoziția (*rece – cald* se referă la temperatură).

ex. 12

Antonimele se stabilesc pentru fiecare sens al unui cuvânt polisemantic.

ex. 13

Nu toate cuvintele au antonime (*pix, a clipi, rutier* etc.), incluzându-se în această categorie și cuvintele care prezintă opoziții naturale (*băiat – fată, curcă – curcan* etc.).

ex. 14

Se poate stabili o relație de antonimie între:
- două cuvinte (*mare – mic*);
- o expresie și un cuvânt (*a cânta în strună – a dezaprova*);
- două expresii (*a da cu piciorul – a lua în brațe*).

ex. 15, 16

13 **Indică antonimul potrivit pentru cuvântul polisemantic *tare* din enunțurile date.**
- Perna pe care dorm este *tare*. _____
- Un vânt *tare* a rupt crengile copacilor. _____
- Pânza era *tare*. _____
- Halterofilul s-a dovedit a fi *tare*. _____
- Convingerea lui era *tare*. _____
- Dan este *tare* la matematică. _____
- A adus un argument *tare*. _____
- Și-au spus vorbe *tari*. _____
- Sunetul *tare* al trompetei l-a deranjat. _____
- Aerul *tare* de munte îl încânta. _____
- Nu-i plac băuturile *tari*. _____
- Culorile rochiei erau *tari*. _____

14 **Dă exemplu de trei cuvinte care nu au antonime.**

15 **Menționează un antonim pentru expresiile de mai jos.**
- a-și da arama pe față _____
- la o aruncătură de băț _____
- slab de înger _____

16 **Găsește o expresie antonimă pentru cele date.**
- a-și lua inima-n dinți _____
- părere de rău _____
- a rămâne stană de piatră _____

Dificultăți

Alegerea cuvântului potrivit dintr-o serie sinonimică oferită de dicționar poate crea dificultăți, pentru că nu toate cuvintele permit actualizarea în orice context. De exemplu, *minge* are ca sinonim *balon*, dar numai pentru unele sporturi, fiindcă în tenis niciodată nu poate fi numită așa. În trecut, s-a mai folosit și sinonimul *bășică*, imposibil de folosit astăzi. Există și situația ca un cuvânt să se refere la aspecte diferite din realitate. De exemplu, *gras*, referitor la oameni sau animale, are sinonime ca *rotofei, durduliu, dolofan, plin, obez, supraponderal*, dar referitor la *păr* are sinonime ca *unsuros, uleios*. Adjectivul era folosit în trecut în tipografie și pentru *aldin*, literă scrisă mai îngroșat. Aceeași problemă apare și la antonime. De exemplu, *înalt* referitor la oameni are ca antonime *scund, mic, mărunt*, referitor la sunete, voce are antonime precum *grav, scăzut, jos*, iar referitor la alte contexte (știință, temperatură etc.) nu actualizează decât sensul *scăzut*.

Exersez

1 **Unește cuvintele din prima coloană cu sinonimul potrivit din a doua coloană.**

biruitor	• celest	obosit	• facil
ceremonios	• concesiv	răutăcios	• a oxida
ceresc	• obez	a rugini	• malițios
gras	• protocolar	a stărui	• stupefiat
îngăduitor	• terifiant	uimit	• a persevera
îngrozitor	• victorios	ușor	• surmenat

2 **Identifică în lista de mai jos patru serii de sinonime.**
• adolescentă • anturaj • blam • căci • a conversa • dacă • deoarece • a discuta • a emana • fetișcană • fiindcă • fotomodel • întotdeauna • întrucât • întruna • lexic • mereu • puștancă • puștoaică • regim • a spune • totdeauna • trapez • a vorbi.

seria I	seria a II-a	seria a III-a	seria a IV-a

3 **Taie intrusul din seriile de mai jos.**
a. beznă • înnorare • întunecime • întuneric • obscuritate
b. a clinti • a deplasa • a mișca • a muta • a munci
c. etern • nepieritor • permanent • vestitor • veșnic

4 **Clasează sinonimele după gradul de intensitate, scriindu-le pe cele patru trepte – de la cel mai slab la cel mai puternic.**
a. abundență • belșug • îndestulare • opulență
b. a deteriora • a ponosi • a uza • a zdrenți
c. infect • jegos • mânjit • murdar

a. **b.** **c.**

5 **Scrie, în casete, care dintre sinonimele date exprimă aprecieri pozitive (P), depreciative (D) și neutre (N).**
• abil ☐ • ingenios ☐ • viclean ☐ • hohot ☐ • rânjet ☐ • râs ☐

6 **Indică sinonimele cuvântului polisemantic *a lua* din enunțurile de mai jos.**
a. Am luat un fresh de portocale. _____ **b.** Rezolvarea temei mi-a luat două ore. _____ **c.** Am luat o carte de la bibliotecă. _____ **d.** Am luat o viroză de la colegul meu de bancă. _____ **e.** Încălțămintea a luat apă. _____ **f.** Domnitorul a luat cetatea. _____

7 **Menționează un cuvânt sinonim pentru expresiile date.**
• a se duce pe apa sâmbetei _____ • de ajuns _____ • dare de seamă _____ • cu nasul pe sus _____

8 **Notează o expresie sinonimă cu cele de mai jos.**
- a se lua cu mâinile de păr _____
- a i se îneca toate corăbiile _____
- a-și pune pofta-n cui _____
- a bate câmpii _____

9 **Precizează câte un sinonim pentru fiecare cuvânt scris colorat în fragmentul dat.**
„Stradă goală, dezolantă, nesfârșită, șaptesprezece stații de tramvai, cele mai multe fără refugiu și fără sens, asemenea haltelor de cale ferată din plin câmp.“

Mircea Cărtărescu – *Solenoid*

10 **Unește fiecare cuvânt din seria A cu antonimul corespunzător din seria B.**

A aproape • benefic • devreme • egoist • junior • viciu

B altruist • departe • malefic • senior • târziu • virtute

11 **Încercuiește antonimele cuvântului scris colorat la începutul seriilor date.**

a. necunoscut • anonim • celebru • faimos • ilustru • neștiut • renumit • reputat • vestit

b. a descoperi • a ascunde • a camufla • a deghiza • a dezveli • a dosi • a masca • a piti • a revela • a tăinui

c. creștere • augmentare • coborâre • descreștere • diminuare • ieftinire • majorare • micșorare • reducere • scădere

12 **Indică antonimul cuvântului polisemantic *tare* din enunțurile date.**

a. Aluatul era tare. _____ b. În cameră, era un miros tare. _____

c. El s-a dovedit un caracter tare. _____ d. A bătut un vânt tare. _____

e. Culoarea rochiei era tare. _____

13 **Menționează câte un antonim pentru cuvintele scrise colorat în articolul de mai jos.**

DESPRE MODA DIN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XX-LEA

La începutul secolului XX, femeile s-au eliberat de prejudecăți, afirmându-și pe plan social egalitatea cu bărbatul. Moda a reflectat imediat această schimbare, astfel încât de la stilul rigid al corsetelor s-a trecut la o ținută comodă, în care fusta s-a scurtat și s-a impus taiorul.

Prin anii '30, au reapărut croielile complicate, broderiile, drapajele, bieurile. Încălțămintea cu toc înalt și forme pretențioase se asorta cu materialele luxoase și blănurile scumpe, care constituiau o investiție, ca și bijuteriile veritabile din aur masiv. Părul buclat prin tehnica ondulațiilor permanente era uneori acoperit de pălării grațioase cu flori și cu broșe.

14 **Completează casetele de mai jos pe baza versurilor date.**

„Ții minte ce fior străin
Trecu atunci, din constelații,
Prin bluza ta de crêpe-dé-Chine[1]
Cu aplicații?

Sclipind departe prin frunziș,
O stea smerită și albastră
Stă singuratică pieziș
Deasupra noastră."

George Topîrceanu – *Balada unei stele mici*

[1] *crêpe-dé-Chine* (pronunțat *crepdöșin* și adaptat în limba română cu forma *crep* sau *crepdeșin*, s.n.) – țesătură subțire, încrețită, din fire de mătase suprarăsucite.

Cuvinte din câmpul lexical al modei	Sinonime ale cuvintelor din câmpul lexical din prima casetă	Antonime ale cuvintelor indicate
		departe –
		smerită –
		deasupra –

15 **JOC** **Lucrați în perechi. Câștigă cel care completează corect primul schema de mai jos. Vă puteți lua ca arbitru profesorul.**

SINONIME		ANTONIME
_____	a aprinde	_____
_____	credincios	_____
_____	incorect	_____
_____	prieten	_____
_____	tineresc	_____
_____	vinovat	_____

16 **Dezleagă careul, scriind pe orizontală sinonime și pe verticală antonime ale cuvintelor date.**

Sinonime

a. greșeală
b. iad
c. gol
d. a drege
e. stăruitor
f. a dărâma

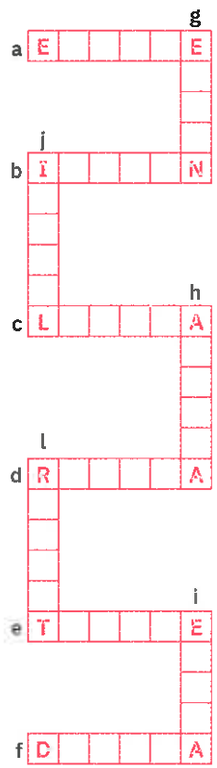

Antonime

g. trecător
h. a regresa
i. a hotărî
j. dibaci
l. vechi

17 **Descrie, în 3 – 5 rânduri, un oraș, folosind trei sinonime pentru *casă* și trei antonime pentru *înalt*. Subliniază sinonimele cu albastru și antonimele cu verde.**

Test flash

1. **Menționează câte un sinonim pentru cuvintele *caraghios*, *împrejurare*, *a lămuri*.** 3 p.
2. **Precizează câte un antonim pentru cuvintele *adevăr*, *posomorât*, *prudent*.** 3 p.
3. **Încercuiește sinonimele cuvântului scris colorat la începutul seriei date.** 3 p.

vesel • amărât • bucuros • încântat • melancolic • voios

Din oficiu: 1 p.

Categoriile semantice (2)

Observ și învăț!

Omonimele sunt cuvinte cu aceeași formă și cu sens complet diferit.
Omonimele sunt:
- **lexicale**, când sunt aceleași părți de vorbire; acestea se clasifică în
  - **omonime totale**, când cele două cuvinte au forme identice în vorbire (*bancă – bănci*);
  - **omonime parțiale**, când cele două cuvinte nu au toate formele identice în vorbire (*bandă – benzi – bande*);
- **lexico-gramaticale**, când sunt părți de vorbire diferite (*dar*, substantiv și conjuncție).

ex. 1, 2, 3

Există și o **omonimie gramaticală**, care este:
- **omonimie morfologică**, privitoare la formele identice ale aceluiași cuvânt în vorbire (*El ascultă. Ei ascultă.*);
- **omonimie sintactică**, privitoare la sensul diferit al unor enunțuri identice formal (*Micuța poartă sare.*).

ex. 4, 5

Omofonele sunt cuvinte care se pronunță la fel.
Omografele sunt cuvinte care se scriu la fel.
Omonimele sunt obligatoriu omofone.

ex. 6, 7

Omonimele

1 **Indică sensurile omonimului lexical din versurile de mai jos.**

„Zicea păianjenul urcat
În pod de mine, pe un fir
De-al lui – se vede minunat
Ultimul pod – de la Cujmir...“

Marin Sorescu – *Poduri*

2 **Precizează formele de plural ale omonimelor lexicale scrise colorat, indicând apoi tipul lor.**

- Am văzut un lac glaciar. _____
- Mama a luat un lac de unghii. _____ — Omonime totale
- Câinele și-a rupt un colț. _____
- Păianjenul este într-un colț al podului. _____
- Uite o imagine cu un roman înarmat. _____ — Omonime parțiale
- Am citit un roman bun. _____

3 **Menționează felul omonimelor scrise colorat în enunțurile date.**

- Au văzut un păianjen mare.
- Dan a fost la mare.

4 **Explică diferențele de sens dintre cuvintele scrise colorat în enunțurile de mai jos. Ce observi în privința formei?**

- Ea cântă o romanță. • Ei cântă un șlagăr.
- Îi dau fetei o carte. • Cartea fetei este interesantă.

5 **Precizează cele două sensuri ale propozițiilor date, identice formal.**

- Achit broasca.

_____

_____

- Discutăm alegerea șefului grupului.

_____

_____

- Curăț un cățel mic.

_____

_____

6 **Subliniază omografele din enunțurile următoare. Sunt acestea omonime sau nu? Justifică-ți alegerea.**

• Adina era veselă. • Ea a spălat întreaga veselă. • Vlad ia un prosop ca să șteargă farfuriile.

7 **Încercuiește omofonele de la exercițiul precedent.**

Cuvintele polisemantice

8 **Menționează sensurile cuvântului polisemantic *pânză* din enunțurile de mai jos.**

a. Am cumpărat doi metri de *pânză* înflorată.

_____

b. Am curățat *pânza* de păianjen de la fereastră.

_____

c. Îmi place această *pânză* a lui Nicolae Grigorescu.

_____

d. M-au înfiorat imaginile derulate pe *pânza* sălii de cinematograf.

_____

e. Prietenul meu știa să mânuiască *pânzele* bărcii.

_____

9 **Explică de ce cuvântul *pânză* este omonim în enunțul de mai jos.**

Am tăiat creanga copacului cu o *pânză*.

_____

Paronimele

10 **Precizează sensul paronimelor scrise colorat în versurile de mai jos.**

„coafeză
coafeză modestă, modistă precoce mergând în tramvaiul anunțiat[1] prin difuzoare și portavoce...“

Mircea Cărtărescu – *Sonet* (14)

modestă	modistă

[1] *annunțiat* – joc de cuvinte între *anunțat* și *annunziat*, cu referire la scriitorul italian Gabriele d'Annunzio (1863 – 1938); în timpul Primului Război Mondial acest scriitor a devenit foarte cunoscut printr-un zbor făcut deasupra Vienei pentru a răspândi manifeste (analogie cu **răspândirea** veștilor prin difuzoare și portavoce).

11 **Ce efect crezi că are folosirea paronimelor în versurile de mai sus?**

_____

_____

Cuvântul polisemantic are două sau mai multe sensuri legate între ele.
Sensurile unui cuvânt polisemantic sunt mai mult sau mai puțin apropiate, spre deosebire de sensurile omonimelor, care nu au nicio legătură între ele.

ex. 8, 9

Paronimele sunt cuvinte cu formă asemănătoare și sens diferit.
Paronimele se deosebesc formal:
- printr-un sunet (*eminent – iminent*);
- prin două sunete (*a corobora – a colabora*);
- prin ordinea sunetelor (*a revela – a releva*).

ex. 10, 11, 12

Paronimele sunt, cel mai adesea, aceleași părți de vorbire:
- substantive;
- adjective;
- verbe;
- conjuncții.

Mai rar, pot fi și părți de vorbire diferite.

ex. 13

Confuzia paronimică este o greșeală de exprimare, produsă când vorbitorul apropie termenul al cărui sens îi este mai puțin cunoscut de un termen cunoscut cu formă asemănătoare ori puțin diferită de cel necunoscut. Apariția confuziilor paronimice este un semn al nivelului scăzut de instruire a vorbitorului.

ex. 14

12 **Subliniază varianta potrivită contextului din perechile de paronime date, precizând apoi ce le diferențiază formal (numărul de sunete, ordinea sunetelor etc.).**

- Mama și-a luat geantă/jantă gri.
- Mașina a rămas pe geantă/jantă.

Se deosebesc prin: ▶ _____

- Probele se colaborează/coroborează cu declarațiile martorilor.
- Se colaborează/coroborează bine în această echipă.

Se deosebesc prin: ▶ _____

- Mihai a relevat/revelat un secret de familie.
- Criticul a relevat/revelat tema operei.

Se deosebesc prin: ▶ _____

13 **Menționează, în casete, ce părți de vorbire sunt paronimele din enunțurile date.**

	• Textul are **o lacună**.
	• Veneția este construită într-**o lagună**.
	• Am studiat textul **epic** din manual.
	• Mihai are un comportament **etic**.
	• Tata **a investit** mult în afacerea lui.
	• Ministrul l-**a învestit** în funcție azi.
	• Cumperi dicționarul **ori** romanul?
	• L-am invitat la noi, **or** el n-a venit.
	• Dan s-a ghidat în viață după un **adagiu**.
	• Piesa a fost cântată **adagio**.

14 **Explică de ce paronimele sunt frecvent confundate.**

Dificultăți

Uneori, se greșește prin considerarea unor secvențe de tipul *ne-am/neam, m-ai/mai, s-ar/sar* drept omofone. Omofonie există numai atunci când ambele structuri care se aud la fel au sens. Cuvintele *neam, mai, sar* au sens. Însă structurile *ne-am, m-ai, s-ar* nu au sens, deci *ne-am/neam* nu sunt omofone.

Există în limbă omonime intolerabile, care au aceeași formă în toată flexiunea, apar în același registru de limbă și se utilizează în același tip de contexte. Pentru a nu crea confuzii, limba are tendința de a le evita. Astfel, se poate elimina unul dintre cuvinte (*păcurar* a fost înlocuit de *cioban* din cauză că, ulterior, a apărut același cuvânt cu sensul de „vânzător de păcură") sau se poate adăuga sufix diminutival (din *pescar* s-a obținut *pescăruș*; din *porumb, porumbel*; din *vară, verișoară*).

În DEX, omonimele nu sunt tratate omogen, ținându-se cont doar de originea cuvintelor. Aceasta a dus la înregistrarea omonimelor fie în articole separate, fie în același articol.

Un cuvânt polisemantic poate avea și un omonim. De exemplu, *casă* este un cuvânt polisemantic, având sensul de „clădire de locuit", „spațiu de mișcare a liftului", „spațiul care adăpostește o scară într-o clădire", „gospodărie", „toți cei care locuiesc într-o casă, formând o familie", „căsnicie, menaj", „neam, dinastie", „firmă, instituție". Omonimul său este cuvântul *casă* cu sensul de „dulap în care sunt ținuți banii sau alte valori". Acesta la rândul lui este un cuvânt polisemantic, având sensul de „loc în care se achită cumpărăturile", „ghișeu într-o instituție unde se fac plăți", „sumă de bani de care dispune la un moment dat o casierie".

Paronimia nu este propriu-zis o modalitate de organizare semantică a cuvintelor, ci o relație provocată de un accident lingvistic, mai precis de confuzia paronimică, determinată de lipsa de instruire a unor vorbitori. Din această cauză confuzia paronimică apare, în special, în legătură cu termeni recent integrați în limbă (cuvintele vechi în limbă, pe care vorbitorii nu le confundă – de exemplu, *mac* și *sac* – nu sunt paronime). De asemenea, nu constituie paronime cuvintele inventate, deformate de vorbitori sau cuvintele ce reprezintă alte greșeli lingvistice. Multe dintre personajele lui I.L. Caragiale apropie cuvinte noi pe care nu le cunosc de un termen știut, asociindu-le cu o falsă origine. În piesa *O noapte furtunoasă*, Nae Ipingescu spune: „să fi poftit la mine la despărțire cu lăcrămație, că-i împlineam eu cât îi mai lipsea". „Despărțirea" era circumscripția la care lucra polițistul care aștepta, de fapt, o reclamație, cuvânt pe care l-a deformat în „lăcrămație", printr-o asociere greșită. Nu sunt paronime nici cuvintele pronunțate greșit și care au același sens, de exemplu *familie – famelie, protopop – potropop* etc. Nu intră în categoria paronimelor nici cuvintele cu două forme considerate corecte de DOOM[2] și care au același sens, recomandabilă pentru uz fiind prima formă: *filosof/filozof, muschetar/mușchetar, piuneză/pioneză, votcă/vodcă*.

Paronimele nu sunt exclusiv o pereche de cuvinte, ci pot fi și trei cuvinte.

Exersez

1 **Subliniază omonimele din versurile de mai jos, precizând sensul acestora în casete.**

„Pe-o corabie doi pisoi
stau la pupă (nu se pupă):
au un timbru cu un lup
și privesc la el prin lupă."

Grete Tartler – *Filatelie*

2 **Ce fel de omonime sunt cele subliniate la exercițiul precedent?**

_____

3 **Menționează sensul cuvântului *timbru* din versurile de la exercițiul 1, în prima casetă de mai jos, indicând în a doua casetă sensul omonimului său.**

a. b.

4 **Unește enunțurile date cu sensurile corespunzătoare ale cuvântului polisemantic *a sta*.**

• „*stau* la pupă (nu se pupă)"	• a locui
• Ceasul *a stat*.	• a opri
• Mașina *a stat* în parcare o oră.	• a pluti
• Monica *stă* aproape de școală.	• a se prinde
• Tabloul *stă* într-un cui.	• a rămâne (nemișcat)
• Baliza *stă* deasupra apei.	• a staționa

5 **Indică, în casete, sensurile omonimului din versurile de mai jos.**

Într-un toc făcut din pluș, ochelarii au culcuș.
Doar un toc mânjit cu tuș mă trimite pe la duș,

Iar un toc de la pantof nu m-ascultă mai deloc.
Și alunec până-n toc, mai să mișc ușa din loc.
După cum vedeți, eu toc verzi și uscate ca-ntr-un joc.
Ba, din când în când, toc-toc, bat și ritmul unui rock.

6 **Completează cu omonimul potrivit propozițiile de mai jos.**

- _____ mașinii era aplicată pe grila din față.
- A lipit _____ pe scrisoare.
- În Evul Mediu, _____ era o provincie de frontieră în statul franc și în Germania.

7 **Precizează sensurile omonimelor date și construiește câte un enunț pentru fiecare.**

avar

bor

bursă

doc

fin

parchet

ton

volan

8 **Precizează, în casete, patru sensuri ale omonimelor date.**

banc

box

mot

9 **Scrie, în casete, formele de plural pe care le au omonimele parțiale date. Construiește enunțuri cu aceste forme de plural.**

arc

baston

calcul

centru

colț

index

rădăcină

masă

gard

termen

10 **Dezleagă careul dat, găsind omonimele definite mai jos.**

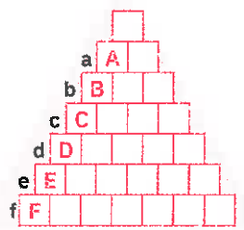

a. Suprafață de teren egală cu 100 m^2 și indicativul, prezent, persoana I, numărul singular de la verbul care înseamnă a răsturna cu plugul brazdele, în vederea pregătirii solului pentru cultivare.

b. Ambarcațiune necesară traversării de râuri sau de lacuri și prescurtare de la examenul care finalizează studiile liceale.

c. Încăpere destinată încărcăturii și plasată pe fundul unei nave și floare albă în formă de cornet, înconjurând inflorescența.

d. Canapea fără spătar pe care se poate dormi și sfat domnesc în trecut.

e. Ceea ce exprimă principalul din obiecte și din fenomene și lichid cu miros puternic, extras din plante sau preparat sintetic, întrebuințat în farmacie, parfumerie sau bucătărie.

f. Fiecare dintre oasele mici, alungite care alcătuiesc scheletul degetelor și, în Grecia antică, formație de soldați pedestrași înarmați cu lănci, dispuși în rânduri compacte și având centrul și una din aripi mai întărite.

11 **Menționează sensurile cuvântului *masă* din enunțurile de mai jos.**

- *Masa* din sufragerie este mare. _____
- Mama a pregătit o *masă* gustoasă. _____
- Merg la bibliotecă înainte de *masă*. _____
- Luăm cu toții *masa* la ora 17. _____
- De ziua mea, am dat o *masă* mare. _____
- Nașul a închinat în cinstea *mesei*. _____

12 **Găsește un omonim al cuvântului *masă* și construiește un enunț cu acesta.**

13 **Încercuiește litera corespunzătoare sensului pe care îl are în versurile date cuvântul polisemantic *a sparge*.**

„Dintre sute de catarge
Care lasă malurile
Câte oare le vor sparge
Vânturile, valurile?“
Mihai Eminescu – *Dintre sute de catarge*

a. a preface în bucăți, în cioburi;
b. a crăpa;
c. a despica lemne;
d. a sfărâma învelișul unui lucru pentru a folosi conținutul;
e. a distruge, a nărui, a nimici;
f. a jefui, a prăda;
g. a întrerupe o petrecere.

14 **Construiește enunțuri cu celelalte sensuri ale cuvântului polisemantic de la exercițiul precedent.**

15 **Unește propozițiile din stânga, în care apare cuvântul polisemantic *des*, cu sensurile pe care le are în context, menționate în dreapta.**

a. Am intrat într-o pădure *deasă*.	• abundent
b. Țesătura rochiei era *deasă*.	• apropiat
c. Plasa pescarului avea ochiuri *dese*.	• bătut
d. În compunerea lui, rândurile erau *dese*.	• compact
e. Ceața este *deasă*.	• dens
f. Ieri a căzut o ploaie *deasă*.	• frecvent
g. Își făceau vizite *dese*.	• rapid
h. Inspirația *deasă* îi dovedea oboseala.	• repetat
i. Trecerea *deasă* a copilului prin fața casei l-a intrigat.	• strâns

16 JOC **Scrie, în pătratele de mai jos, cuvântul polisemantic ale cărui sensuri sunt ilustrate în cele trei imagini.**

17 **Numește greșeala din replicile de mai jos, corectându-le.**

„— În calitate de casieră, manipulați bani numeral?
— Sigur că numeral și zilnic...“

Ion Băieșu – *Iubirea e un lucru foarte mare*

18 **Combină substantivele din seria A cu adjectivele din seria B, unindu-le prin linii.**

A material numeral om pianist teren utilaj

B ordinal ordinar petrolifer petrolier virtuos virtuoz

19 **Completează sunetele necesare pentru a găsi paronimele de mai jos.**

C A M P A N E L Ă	• clopoțel
C A M P A N _ L Ă	• clopotniță italienească sub formă de turn (secolele XI – XVI)
C A M P A N _ L Ă	• floare (clopoțel)

_ M I G R A	• a se deplasa în masă dintr-o regiune în alta
_ M I G R A	• a pleca din patrie și a se stabili în altă țară
_ M I G R A	• a veni într-o țară străină pentru a se stabili

_ S C A L Ă	• placă gradată la aparate de măsură
_ S C A L Ă	• oprire în itinerarul unui avion sau al unui vapor
_ S C A _ Ă	• obiect care servește la urcarea sau coborârea la alt nivel

20 **Subliniază paronimul care trebuie utilizat în enunțurile date.**

a. Scriitorul are o tehnică *românească/romanescă* inedită.
b. Dan și-*a apropiat/apropriat* o parte din terenul vecinului.
c. *Taluzul/Talazul* căii ferate este destul de înalt.
d. Demult, părinții angajau pentru copil un *perceptor/preceptor*.
e. Anca face deplasarea pe *spezele/spețele* statului.
f. În concediul directorului, contabilul *a girat/gerat* instituția.

21 **Menționează ce parte de vorbire sunt paronimele de mai jos.**

• calitate _____	• caritate _____
• complement _____	• compliment _____
• fișă _____	• fisă _____
• maestru _____	• maistru _____
• miner _____	• minier _____
• mortar _____	• mortal _____
• a preveni _____	• a proveni _____
• a taxa _____	• a tasa _____

22 **Precizează sensul paronimelor de la exercițiul precedent și construiește, în caiet, enunțuri cu acestea.**

Test flash

1. **Indică trei sensuri ale omonimului *bob*.** 3 p.
2. **Construiește trei enunțuri cu sensuri diferite ale cuvântului polisemantic *braț*, indicându-le.** 3 p.
3. **Subliniază în enunțurile date paronimul potrivit.** 3 p.
   Băiatul era *șasiu/șasiu*. • Casa avea multe *dependențe/dependințe*. • Maria și-a *adoptat/adaptat* ținuta la eveniment.

Din oficiu: 1 p.

Unitatea 1

Derivarea

Observ și învăț!

Derivarea este mijlocul de îmbogățire a vocabularului prin care se formează cuvinte noi cu ajutorul sufixelor și al prefixelor.
Pentru stabilirea sufixelor și a prefixelor, trebuie să se folosească numai forma din dicționar a cuvintelor.

ex. 1

Sufixele sunt sunetele sau grupurile de sunete adăugate după rădăcină.
Prefixele sunt sunetele sau grupurile de sunete adăugate înaintea rădăcinii pentru a forma un cuvânt nou.

ex. 2

Sufixele sunt:
- **lexicale**, când formează cuvinte noi (*copăcel*);
- **gramaticale**, când creează forme gramaticale (*stăteam*);
- **lexico-gramaticale**, când exprimă, simultan, un sens nou și o categorie gramaticală, precum sufixele moționale, de infinitiv lung, participiale etc. (*curcan*).

ex. 3

După ceea ce arată, sufixele pot fi:
- de agent (cizmar);
- adjectivale (gălbui);
- de colectivitate (frunziș);
- instrumentale (storcător);
- pentru noțiuni abstracte (mândrie);
- de modalitate (mutește);
- de origine (ploieștean);
- de loc (frizerie);
- diminutivale (copilaș);
- augmentative (puiandru).

ex. 4

1 **Grupează, în tabelul de mai jos, cuvintele derivate din textul dat.**
Pe străduța unde stăteam în copilărie erau case cu aspect străvechi și curți largi. Frunzișul copacilor umbroși și culorile vii ale florilor din grădini prefăceau locul într-un rai pământesc.

Cuvinte formate cu sufixe	Cuvinte formate cu prefixe

2 **Încercuiește sufixele și prefixele cuvintelor derivate identificate la exercițiul precedent.**

3 **Explică diferența dintre sufixele colorate distinct în cuvintele de mai jos.**
- străduță _____
- casă _____
- stare _____

4 **Lucrați în grupe de cinci elevi. Completați tabelul cu sufixele lexicale din cuvintele date și corelați-le apoi cu ce arată acestea.**

Cuvinte derivate	Sufixe lexicale	Sufixele arată
judecător, grădinar, poștaș, fochist, camionagiu		autorul acțiunii sau meseriașul
auriu, fricos, fugar, sătesc, osos, mâncăcios		însușiri
studențime, aluniș, porumbiște, brădet, fumăraie, rufărie		colectivități
alfabetar, botniță, ștergător		instrumente
bunătate, siguranță, cerință, sclavie, isteține, copilărie, greșeală, arsură		noțiuni abstracte
prietenește, pieptiș, chiorâș		modalitatea în care se desfășoară o acțiune
someșean, băcăuan, berlinez		originea
frizerie, mustărie		locul
brăduț, cerceluș, coșuleț, bețișor, lănțuc, mătăluță, pantofior, singurică, vulpiță		o micșorare
băiețandru, lungan, lădoaie, pietroi		o mărire

5 **Precizează ce parte de vorbire sunt cuvintele derivate cu sufixe de mai jos.**
- gălbenuș _____
- a ciocăni _____
- vișiniu _____
- vitejește _____
- mătălică _____
- aolică _____

6 **Scrie, în tabelul de mai jos, prefixele cu ajutorul cărora s-au format cuvintele date și corelează-le apoi cu ce arată acestea.**

Cuvinte derivate	Prefixe	Prefixele arată
neadevăr, incorectitudine		negare
a descreți, a destăinui, a dezmoșteni		lipsă
a răsciti, a răzgândi, a reaminti		repetare
a înșirui, a învălui, a împături		formare de verbe de la expresii/ locuțiuni

7 **Menționează ce parte de vorbire sunt cuvintele derivate cu prefixe de mai jos.**
- nesansă _____
- a recalifica _____
- neeficient _____
- negreșit _____

8 **Bifează caseta corespunzătoare răspunsului adevărat (A) sau fals (F).**
În enunțul dat, diminutivul exprimă:

	A	F
micșorare: Mi-am luat o hăinuță roșie.;	☐	☐
simpatie: Era un bătrânel amuzant.;	☐	☐
atenuare: Este și el un ingineraș.;	☐	☐
depreciere: Așteaptă un minuțel.;	☐	☐
metaforizare: Ana merge la grădiniță.	☐	☐

9 **Explică formarea cuvântului *oltenește*.**
_____
_____
_____

Sufixele pot forma:
- substantive;
- adverbe;
- verbe;
- pronume;
- adjective;
- interjecții.

ex. 5

După ceea ce arată, prefixele sunt:
- negative (neregulă);
- privative (a desprinde);
- iterative (a răscumpăra);
- delocutive (a îndigui).

ex. 6

Prefixele pot forma:
- substantive;
- verbe;
- adjective;
- adverbe.

ex. 7

Diminutivele pot exprima:
- micșorare (Am un *lănțuc*.);
- simpatie (Este o *bunicuță* nostimă.);
- depreciere (A scris o *lucrărică*.);
- atenuare (Am o *problemuță*.);
- metaforizare (Îmi plac *perișoarele*.).

ex. 8

Când baza unui derivat este un alt derivat, se formează **serii derivative** (*țară* + sufixul de origine *-ean* → *țăran* + sufixul moțional *-că* → *țărancă* + sufixul diminutival *-uță* → *țărăncuță*).

ex. 9

Derivatele parasintetice sunt cele formate în același timp cu un sufix și cu un prefix (*a încolți*).

ex. 10

10 **Indică ordinea de atașare a sufixului și a prefixului în cuvântul *a închipui*.**

_____

_____

Dificultăți

Identificarea bazei derivative este, în unele situații, mai dificilă. Există cazuri când baza nu este cuvântul-titlu din dicționar, ci o formă flexionară a acestuia, deși DEX-ul îl indică drept bază. De exemplu: *bucătar* nu este derivat de la *bucată*, ci de la *bucate*, substantiv pluralia tantum cu sensul de „mâncare", bucătarul fiind cel care pregătește bucate; *omenos* nu este derivat de la *om*, ci de la pluralul *oameni*, cu sufixul adjectival *-os*; *colțuros* nu este derivat de la *colț*, ci de la pluralul *colțuri*; *a țărmuri* nu este derivat de la *țărm*, ci de la pluralul *țărmuri*; *arsură* nu este derivat de la infinitivul *a arde*, ci de la participiul *ars*; *frântură* nu este derivat de la infinitivul *a frânge*, ci de la participiul *frânt*; *arzător*, în schimb, nu este derivat nici de la infinitiv, nici de la participiu, ci de la gerunziu cu sufixul adjectival *-ător* etc. Baza este greu de identificat dacă este un cuvânt vechi, ca în *pieziș*, care vine de la *piez* (variantă a lui *piază*), cu sensul de „pantă, povârniș", sau dacă este un regionalism, ca în *brutar*, care vine de la *brut* cu sensul de „pâine" în Ardeal.

Alteori, deși sufixul sau prefixul există în limba română, derivatele au o caracteristică formală care exclude posibilitatea formării în limba română. De exemplu, sufixul adjectival *-al* formează derivate de la cuvinte vechi, precum *săptămânal*, *vamal*, *mormântal*, dar nu este sufix în cuvinte ca *anual*, *comunal*, *dental*, *floral*, *umoral*, care sunt luate cu această formă din alte limbi (franceză, latină pe cale savantă). În aceeași situație se află sufixul adjectival *-ar*, care formează adjective ca *fugar*, *inelar*, *marfar*, dar care nu este sufix în multe cuvinte luate din alte limbi, precum *dentar*, *elementar*, *epistolar*, *judiciar*, *lacunar* etc.

O situație deosebită are și sufixul adjectival *-bil*, care apare în derivate de la cuvinte mai vechi, precum *locuibil*, *măsurabil*, *plătibil*, *răscumpărabil*, *rezolvabil*, nu însă și în cuvinte luate din alte limbi, ca *admisibil*, *arabil*, *credibil*, *favorabil* etc. De asemenea, trebuie evitată apariția unui pleonasm, întrucât sufixul *-bil* are sensul de „care poate", deci este greșită folosirea verbului „a putea" alături de derivate cu *-bil*: *Clădirea nu poate fi locuibilă*; corect este *Clădirea nu este locuibilă*.

Și prefixul negativ *in-* se găsește în puține cuvinte derivate: *inexactitate*, *incorectitudine*, *indefinibil*, *insubordonare*, cel mai adesea cuvintele care încep cu *in-* nefiind derivate, ci luate din alte limbi, ca *inactiv*, *inadecvat*, *incalculabil*, *incomplet*, *independent*, *inegal* etc.

Sufixul adjectival *-at* apare doar la adjectivele pentru care nu există un corespondent participial. De exemplu, sufixul *-at* apare în adjective ca *buzat*, *dungat*, *mărgelat*, *borcănat*, *pistruiat*, *sprâncenat*, *tigrat* etc.

Prefixul *des-* poate avea variantele *dez-* și *de-*. De aceea, în derivate ca *a dejuca*, *a desăra*, *a deșira*, *a deșuruba*, prefixul este tot *des-*. Derivatele cu prefixele *des-*/*dez-* nu trebuie confundate cu împrumuturi din alte limbi al căror sens nu face trimitere la o lipsă, precum *a decripta*, *a decupa*, *a deforma*, *a depune*, *a descuia* etc.

Există și alte feluri de sufixe decât cele prezentate:

- sufixe pentru nume proprii: Popescu, Pădureanu, Floroiu, Mândrilă, Constantiniu;
- sufixe pentru toponime: Ploiești, București;
- sufixe pentru nume de plante: broscuță, vinariță.

Sufixele dau un sens cuvântului și pot stabili relații între ele asemănătoare celor dintre cuvinte, vorbindu-se de:

- sinonimie sufixală; sufixele de agent *-tor* (*croitor*), *-ar* (*berar*), *-aș* (*plutaș*), *-agiu* (*țambalagiu*), *-uș* (*cărăuș*), *-ist* (*fochist*) au formă diferită, dar dau cuvântului sensul de „meseriaș";
- omonimie sufixală; sufixul *-tor* poate forma cuvinte care arată autorul acțiunii (*băutor*), un instrument (*schimbător* de la automobil), o însușire (*iubitor*), având sensuri diferite, deși forma este aceeași;
- antonimie sufixală; sufixele augmentative (*băiețandru*) și diminutivale (*băiețel*);
- polisemie sufixală; sufixul *-toare* poate forma adjectivul care arată proprietatea de a lipi, substantivul care denumește un parazit care se hrănește cu sângele animalelor de care se lipește cu gura, substantivul cu sensul de om/ființă care trăiește pe seama altora, lipindu-se de ei ca un parazit.

Derivatele cu prefixe și cu sufixe se scriu într-un cuvânt: *antipersonal*, *a dezvinovăți*, *cezarpetrescian* etc. Singurul prefix atașat cu ajutorul cratimei este *ex-*, cu sensul de „fost": *ex-ministru*, *ex-director*. Accidental, cratima se mai poate folosi pentru derivate cu prefixe înaintea numelor proprii și a abrevierilor: *anti-Maiorescu*, *anti-NATO*. De asemenea, cratima mai poate apărea în cazul suprafixării: *a răs-răsuci*, *ne-neînvățat*.

Exersez

1 **Pune într-un dreptunghi sufixele din derivatele de mai jos.**

a. grataragiu • industriaș • jucător • lunetist _____

b. ascuțitoare • încălțător • strecurătoare • zaharniță _____

c. păpuriș • porumbiște • prăfăraie • studențime _____

d. amorțeală • folosință • istețime • singurătate _____

e. cenușiu • cleios • lumesc • măsurabil _____

f. bărbătește • chiorâș • furiș • iepurește _____

2 **Scrie, în dreptul seriilor de la exercițiul precedent, felul sufixelor.**

3 **Formează câte patru derivate cu sufixele de mai jos, precizând felul acestora.**

- cioară	- oaie

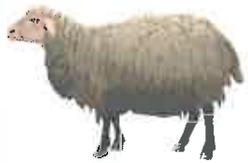

4 **Formează adjective de la numele scriitorilor de mai jos.**

- Tudor Arghezi _____
- G. Bacovia _____
- I.L. Caragiale _____
- Mihai Eminescu _____

5 **Indică numele locuitorilor din orașele de mai jos, folosind sufixe de origine.**

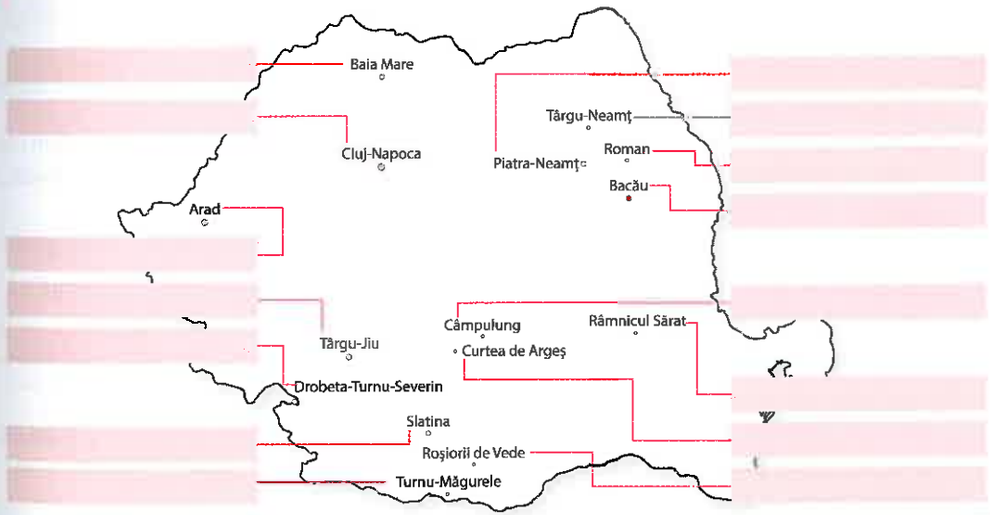

6 **Menționează numele locuitorilor țărilor de mai jos, subliniind sufixele cu ajutorul cărora s-au format.**

- Belgia _____
- Bolivia _____
- China _____
- Elveția _____
- Luxemburg _____
- Suedia _____

7 **Încercuiește seria în care toate cuvintele sunt formate prin derivare cu prefixe.**

a. incomplet • inexactitate • neliniște • prelatin
b. a descompune • a descrie • a despăduri • a dezumfla
c. a răscoace • a răsuna • a răsuci • a răzbate
d. a conlucra • a desăra • a răsfoi • a reaminti

8 **Taie intrusul din fiecare serie dată.**

a. anual • monahal • săptămânal • vamal
b. locuibil • răscumpărabil • rezonabil • vandabil
c. borcănat • mărgelat • tigrat • vărsat

9 **Subliniază prefixele din cuvintele derivate de mai jos.**

• antiepidemic • concetățean • contrapagină • extraurban • interregional • preșcolar

10 **Bifează casetele din dreptul enunțurilor în care verbele scrise italic sunt derivate parasintetice.**

- Liliacul *a îmbobocit* iar, anunțând o toamnă lungă. ☐
- În vacanță, mi-*am îmbogățit* lecturile. ☐
- Curiozitatea m-*a împins* să citesc mai mult. ☐
- De două zile, *am început* un roman de Jules Verne. ☐
- Nu mi-*am închipuit* că îmi va plăcea atât de mult. ☐
- M-*am înfuriat* când un apel m-a oprit din lectură. ☐

11 **Explică în ce fel s-au format derivatele de mai jos, după modelul dat.**

• butoiaș • a călători • cetățenesc • florărească • încercuire • a încredința • morăriță • ostășește • a reînființa • scriitoricesc • soțioară • sticlozitate

„prefăcătorie" – format prin derivare cu sufixul de abstracte „-ie" de la adjectivul „prefăcător", derivat la rândul lui cu sufixul adjectival „-ător" de la verbul a „preface", derivat la rândul lui cu prefixul „pre-" de la verbul „a face"

12 **Identifică derivatele din textele de mai jos și explică formarea acestora, după modelul de la exercițiul precedent.**

a. „Iubesc pădurea cu patimă și ori de câte ori intru în ea sunt alt om. Se deșteaptă în mine obscure sentimente de siguranță, de plinătate, de farmec real. Întârzii de bunăvoie pe coclauri cu frântului din codri seculari."

Vasile Voiculescu – *Taina gorunului*

b. „Zboruri de gâze cu aripi străvezii, cu aripioare albastre se încrucișau, fluturi jucau pe deasupra ierbii dese, în care începeau să se îngrămădească miresme calde."

Mihail Sadoveanu – *În pădurea Petrișorului*

c. „Se cheamă că am și eu o prietenă și încă pe cea mai frumușică dintre fete.
Un clopoțel a început să se smucească deasupra ușii, speriat. Parcă vrea să-și rupă frânghiuța și s-o ia la fugă.
Intrăm în clasă. [...]
– Cu mata vorbesc, fetițo... Cum te cheamă?
Am uitat că banca e înaltă și cad de sus, bocănind, în picioare."

Otilia Cazimir – *A murit Luchi...*

d. „Lângă ușă frunzele s-au strâns,
De departe vin ecouri vechi de plâns,
Brumă, toamnă literară,
Pe drum prăfăria se duce fugară."

George Bacovia – *Vânt*

13 **Menționează ce exprimă diminutivele din textul de la punctul c, de la exercițiul precedent, și din enunțurile de mai jos.**

a. Așteaptă, măi Mihai, un minuțel, că vin, dar vreau să termin mai întâi ciorba de perișoare făcută de mama!
b. Ce să zic? A semnat și el un contrăcțel și se crede mare om de afaceri.

14 **Precizează câte un diminutiv și câte un augmentativ de la substantivele de mai jos.**

Substantiv	Diminutiv	Augmentativ	Substantiv	Diminutiv	Augmentativ
băiat			ladă		
carte			mătură		
casă			piatră		

15 **Corectează greșelile de ortografie din textul de mai jos, trascriindu-l în caiet.**

Printre lecturile mele extra-școlare se numără una despre dealurile sub-Carpatice. Aceasta mi-a fost recomandată de ex-profesorul meu de geografie, care mi-a vorbit și de diferențele inter-regionale cu privire la relieful țării.

16 **Redactează, în spațiul dat, o descriere a unui copac în care să utilizezi cinci cuvinte derivate. Subliniază-le.**

Test flash

1. **Subliniază sufixele și prefixele din derivatele de mai jos.** 3 p.
• benzinărie • ceresc • cumpărător • nehotărât • răceală • a realege.
2. **Explică formarea cuvântului *nețărănește*.** 3 p.
3. **Formează trei derivate de la substantivul *pădure*.** 3 p.

Din oficiu: 1 p.

Compunerea

Observ și învăț!

Compunerea este mijlocul de îmbogățire a vocabularului prin care se formează cuvinte noi, unind doi sau mai mulți termeni diferiți. Termenii din care se formează un cuvânt compus își pierd de cele mai multe ori sensul pe care îl au când există independent. Procedeele de compunere sunt:

- **alăturarea** sau **parataxa** (*câine-lup, de pe, despre*);
- **subordonarea** (*ciubotica-cucului, viță-de-vie, coate-goale, zgârie-brânză*);
- **abrevierea** sau **prescurtarea** (*CEC, plafar*).

ex. 1

Abrevierea se face cu:

- inițiale (*BCR*);
- inițiale și fragmente de cuvinte sau cuvinte (*Tarom, aragaz*);
- fragmente de cuvinte (*Rompres*);
- fragmente de cuvinte și cuvinte (*Distrigaz*).

ex. 2

Compusele obținute prin abreviere cu inițiale se scriu cu punct de abreviere (care nu este nici precedat, nici urmat de pauză) sau fără punct de abreviere. Se preferă scrierea fără punct de abreviere. Compusele obținute prin abreviere cu inițiale nu se despart la capăt de rând. Compusele formate din inițiale și fragmente de cuvinte sau cuvinte se scriu cu majusculă la inițială și cu litere mici sau doar cu majuscule, fără punct de abreviere.

ex. 3

1 Grupează, conform tabelului de mai jos, cuvintele formate prin compunere din textul dat.

„Era o după-amiază de vară, orașul era plin de lumină până sus, ca un pahar cu apă boltită peste buză. [...]
Tramvaiul trecea pe lângă fostele Ateliere ITB, unde lucrase și tata ca lăcătuș o vreme. [...]
Urma cinema Melodia, chiar înainte de Lizeanu, și-apoi coboram la stația următoare la Obor, unde schimbam cu un tramvai ce mergea perpendicular pe Ștefan cel Mare, [...] pierzându-se-n adâncul Colentinei. [...] Casele de pe margini se răreau."

Mircea Cărtărescu – *Solenoid*

Cuvinte compuse prin		
alăturare	subordonare	abreviere

2 Menționează cum s-a făcut abrevierea în cuvintele de mai jos.

- S.T.B. _____
- Tarom _____
- aragaz _____
- ONU _____
- aprozar _____
- Romgaz _____

3 Subliniază compusele prin abreviere scrise corect.

- DOOM/D.O.O.M./Doom
- TAROM/T.A.R.O.M./Tarom
- ROMPETROL/R.O.M.P.E.T.R.O.L./Rompetrol

4 Precizează ce părți de vorbire sunt cuvintele formate prin compunere date mai jos.

- a binecuvânta _____
- ca să _____
- cumsecade _____
- ding-dong _____
- întotdeauna _____
- niciunul _____
- până la _____
- regina-nopții _____
- treizeci _____
- untdelemn _____

5 Încercuiește elementele savante de compunere din cuvintele de mai jos. Menționează ce sens dau cuvintelor.

- aeromodel _____
- arahnofob _____
- autoamăgire _____
- biosferă _____
- filofrancez _____
- geosferă _____
- germanofil _____
- hidrocentrală _____
- politehnică _____
- pseudoartist _____
- telecomandă _____
- vermicid _____

Dificultăți

Procedeele de compunere nu trebuie înțelese și numite greșit, prin contaminare cu aspecte ce țin de ortografie. Atragem atenția că nu există „compunere prin sudare" sau „compunere cu ajutorul cratimei". Un compus scris într-un cuvânt poate fi format fie prin alăturare (*fiecare*), fie prin subordonare (*a binevoi*). Un compus care conține cratimă poate fi obținut prin alăturare (*mobilă-tip*) sau prin subordonare (*regina-nopții*). Așadar, termenii corecți, de reținut, sunt compunere prin alăturare și compunere prin subordonare, nu „compunere prin sudare", nu „compunere cu ajutorul cratimei".

Nu trebuie confundate cuvintele compuse prin abreviere în limba română (*UNITER*) cu termeni luați din alte limbi (*GPS, CD, VIP*).

Compusele prin subordonare sunt mai vechi și unele aparțin doar limbajului familiar, fiind mai expresive: *pierde-vară, gură-cască, târâie-brâu* etc. Compusele prin alăturare sunt mai noi (*oțel-beton, social-politic*).

În special substantivele compuse pun probleme în flexiune, fiind necesar să se identifice care dintre termenii compusului își modifică forma. De exemplu, în compusul *nou-născut*, *nou* este adverb și nu își va schimba forma, spunându-se: Costumașele *nou-născuților* sunt delicate. De asemenea, în compusul *prim-ministru* își modifică forma doar al doilea termen: Vizita *prim-ministrului* a fost scurtă.

Se pot obține derivate de la cuvinte compuse. De exemplu, de la Anton Pann se obține adjectivul *antonpannesc*, de la New York, adjectivul și substantivul *newyorkez*.

Cuvintele compuse pot fi, ca părți de vorbire:

- substantive (*gura-leului*);
- verbe (*a binevoi*);
- adjective (*pursânge*);
- pronume (*oricare*);
- numerale (*douăzeci*);
- adverbe (*odată*);
- prepoziții (*de sub*);
- conjuncții (*ca să*);
- interjecții (*tic-tac*).

ex. 4

Există elemente savante de compunere cu circulație internațională, provenite din greacă sau latină. Acestea se așază înaintea unei rădăcini (prefixoidele) sau după rădăcină (sufixoidele).

ex. 5

Exersez

1 Privește ilustrația de mai jos și identifică toate cuvintele compuse din imagine și din replicile personajelor și de pe panou, menționând prin ce fel de procedee s-au format.

_____

_____

_____

_____

2 **Completează enunțurile date cu forma corectă a cuvintelor compuse dintre paranteze**
• I-am spus (*nou-venit*) _____ în clasă ce temă avem pentru mâine. • Poliția a prins mulți (*răufăcător*) _____. • Câștigurile (*liber-profesionist*) _____ înscriși la ANAF nu sunt mari. • Felul de a gândi al (*liber-cugetător*) _____ m-a surprins. • La întâlnire au participat (*prim-ministru*) _____ din mai multe țări. • Dovada (*bunăs tare*) _____ sale era casa pe care și-o făcuse.

3 **Construiește câte un enunț în care cuvintele compuse date să fie articulate hotărât.**
• IMM _____ • STB _____
• ONG _____ • DEX _____

4 **Scrie derivatele adjectivale de la numele scriitorilor de mai jos.**
• Camil Petrescu _____ • Nichita Stănescu _____
• Jules Verne _____ • Cezar Petrescu _____

5 **Precizează procedeele de compunere prin care s-au obținut cuvintele date.**
• astă-vară _____ • lăptucul-oii _____
• crinul-de-munte _____ • numai _____
• de pe lângă _____ • SNCFR _____
• dis-de-dimineață _____ • vino-ncoa _____
• dumneata _____ • zgârie-nori _____

6 **Încercuiește litera corespunzătoare răspunsului corect.**
A Există cuvinte compuse numai prin alăturare în seria:
a. mașină-unealtă • oricare • redactor-șef • vorbă-lungă
b. cal-putere • de către • decât • valvârtej
c. coate-goale • demult • despre • hop-așa
d. desigur • fiindcă • gura-leului • până în
B Există cuvinte compuse numai prin subordonare în seria:
a. bineînțeles • coada-zmeului • deloc • galben-deschis
b. astăzi • botgros • mamă-soacră • vorbă-lungă
c. bloc-turn • bună-cuviință • dreptunghi • trei-frați-pătați
d. binefăcător • floare-de-colț • traista-ciobanului • viță-de-vie

7 **Analizează compusele din textul de mai jos, după modelul dat.**
„Uneori, cineva călca peste o ramură uscată ce trosnea și Cecilia, sperioasă, țipa neștiind ce se întâmplase. Țipătul ei răsuna liber ca o chemare de pisică sălbatică.
— Ce e? Ce e?
Nimic. Nu era nimic. Era numai noaptea adâncă..."
Mihail Sebastian – *Orașul cu salcâm*
„uneori" – format prin compunere prin subordonare din adjectivul pronominal „une(le)" și substantivul „oară" la plural („ori").

Test flash

1. **Subliniază cuvintele compuse din enunțul dat.** 3 p.
Alaltăieri, am cules din grădina mătușii dinspre tată un buchet de gura-leului.
2. **Precizează procedeele de compunere prin care s-au obținut cuvintele compuse de mai jos.** 3 p.
• drum-de-fier • hodoronc-tronc • pierde-vară
3. **Menționează procedeul de compunere prin care s-au obținut cuvintele date.** 3 p.
• OZN • plafar • Rompetrol
Din oficiu: 1 p.

Conversiunea. Familia de cuvinte

Ce este conversiunea

1 **Scrie, în frunzele de lângă cele trei enunțuri de mai jos, ce parte de vorbire este cuvântul *verde*.**
Frunza este verde.
Verdele frunzei îmi place.
I-am spus verde ce gândesc.

VERZUI
A ÎNVERZI VERZIU
VERDEAȚĂ
VERDE-ÎNCHIS
VERDE-DESCHIS
VERDEAȚA-ZIDURILOR
VERDE-DE-PARIS

2 **Crezi că în cele trei enunțuri este vorba de același cuvânt sau nu? Justifică-ți răspunsul și verifică-te căutând într-un dicționar.**

3 **Compară forma cuvintelor scrise pe cele două frunze cu forma cuvintelor din cele trei enunțuri. Ce constați?**

4 **Menționează ce funcție sintactică au cuvintele obținute prin conversiune în enunțurile de la exercițiul 1.**
_____
_____
_____

5 **Precizează ce părți de vorbire sunt cuvintele scrise colorat în enunțurile date, indicând ce părți de vorbire se pot obține prin conversiune în limba română.**
• Lacul este adânc. ↓
• Am intrat în adâncul întunecat al pădurii.
• M-am rătăcit în pădure. ↓
• Rătăciții în pădure se sperie.
• Este plăcut de mers în pădure. ↓
• Mersul prin pădure este plăcut.
• M-am înfiorat, intrând în pădure. ↓
• Am păsit într-un intrând al pădurii.
• Nu se teme de nimeni. ↓
• Dan este un nimeni.
• Poiana este aproape. ↓
• Înțeleg emoțiile aproapelui meu.

Observ și învăț!

Conversiunea (schimbarea valorii gramaticale) este mijlocul de îmbogățire a vocabularului prin care se formează cuvinte noi, prin trecerea de la o parte de vorbire la alta.
ex. 1, 2

Trecerea de la o parte de vorbire la alta se face fără a modifica forma cuvântului. Conversiunea se deosebește, astfel, de celelalte două mijloace de îmbogățire a vocabularului, fiindcă în cazul derivării se adaugă sufixe și prefixe, iar la compunere se adaugă cuvinte.
ex. 3

Cuvântul format prin conversiune se comportă ca partea de vorbire la care a trecut, primind articol dacă este substantiv sau fiind invariabil dacă este adverb și având în enunț aceleași funcții sintactice ca această nouă parte de vorbire.
ex. 4

Prin conversiune, se pot obține:
a. substantive din
• adjective (Îmi place *albastrul*.);
• verbe la participiu (Nu-mi plac *alintații*.);
• verbe la supin (*Mersul* pe jos este plăcut.);
• verbe la gerunziu (*Suferindul* stă la pat.);
• pronume (Mi-am luat *un nimic*.);
• adverbe (Am făcut *un bine*.);
• interjecții (Se aude *un fâș-fâș*.);
b. adjective din
• verbe la participiu (Frunzele *uscate* cad.);

- verbe la gerunziu (Văd coșurile *fumegânde*.);
- adverbe (Îmi plac *asemenea* zile.);

c. adverbe din
- adjective (Cântă *încet*.);
- verbe la participiu (Vorbește *bâlbâit*.);
- substantive (Învăț și *noaptea*.);

d. prepoziții din
- adverbe (Pasărea stă *deasupra* crengii.);
- substantive (A reținut *grație* concentrării.);
- verbe la participiu (A terminat *datorită* sprijinului meu.).

ex. 5

Familia lexicală (familia de cuvinte) cuprinde toate cuvintele obținute prin **derivare, compunere** și **conversiune** de la un cuvânt de bază.

ex. 6

În familia lexicală nu intră cuvintele luate din alte limbi, chiar dacă au sens legat de cuvântul de bază. Familia lexicală cuprinde numai cuvinte formate în interiorul limbii.

ex. 7

- **Of**, ce lungă e poteca!
- Am **un of** mare.
- Aș fi **filtrat** apa.
- Priveam lumina **filtrată** prin ramuri.
- **Tremurând**, Ana și-a pus o jachetă.
- Văd frunzele **tremurânde** ale copacilor.
- Cunoaște **bine** orașul.
- Vecinul său este un om **bine**.
- Copacul este **frumos**.
- Vorbește **frumos** despre cărți.
- Dan i-a **șoptit** ceva.
- Ea vorbește **șoptit**.
- **Ziua** este senină.
- Merg la film **ziua**.
- **Împrejur** este liniște.
- **Împrejurul** poienii sunt copaci înalți.
- Irina avea **o grație** desăvârșită.
- Ea picta frumos **grație** talentului.
- I-am **mulțumit** pentru ajutor.
- A reușit **mulțumită** ajutorului **său**.

Familia lexicală

6 **Formează, în caiet, familia lexicală a cuvântului *pădure* conform tabelului de mai jos.**

Cuvinte derivate	Cuvinte compuse	Cuvinte obținute prin conversiune

7 **Explică dacă intră sau nu în familia lexicală cuvintele de mai jos.**

- *silvic* adj. care aparține pădurii sau silviculturii; forestier.
- *silvicultură* s.f. știință care se ocupă cu studiul pădurilor.
- *forestier* adj. privitor la păduri.

Dificultăți

Elementul de noutate în privința conversiunii este neîncadrarea adjectivelor pronominale de orice tip în rândul adjectivelor obținute prin acest mijloc de îmbogățire a vocabularului. Argumentul este funcționarea simultană, încă de la cele mai vechi texte, a pronumelor și a adjectivelor pronominale, neputându-se stabili dacă forma pronominală este originară. Chiar din 2005, în *Gramatica limbii române* editată de Academia Română, adjectivele pronominale nu apar în categoria adjectivelor obținute prin conversiune. De asemenea, în lucrarea citată se atrage atenția că adjectivele pronominale se deosebesc de adjectivele propriu-zise, pentru că singurul element comun este fenomenul de acord. Prezența persoanei la unele adjective pronominale, lipsa gradelor de comparație, incapacitatea de a se constitui în centru de grup, imposibilitatea de a dobândi statut adverbial, neîndeplinirea funcției sintactice de nume predicativ constituie diferențe majore între adjectivele propriu-zise și adjectivele pronominale, care nu mai sunt încadrate în clasa adjectivelor.

Fenomenul conversiunii este destul de complex, prezentând și situații mai rar întâlnite, așa cum este trecerea de la substantiv la adjectiv. „Ș-are oi mai multe/Mândre și cornute,/Și cai învățați/Și câni *mai bărbați*!...“ (*Miorița*), „Zoe, fii *bărbată*!...“ (I.L. Caragiale – *O scrisoare pierdută*), Ea este *mai avocată* decât toți colegii ei.

O altă dificultate o constituie distingerea substantivelor obținute din participii de cele obținute din supin. În cazul substantivelor obținute din participii este vorba de persoane sau obiecte care suportă acțiunea: *Îndrăgostitul* este trist. *Înghețata* este dulce. Substantivele care sunt obținute din supin se referă la denumirea acțiunii, fiind mai abstracte: *Îndrăgostitul* de cineva în timpul pregătirii unui examen poate afecta rezultatul. *Înghețatul* mâinilor i-a provocat degerături.

Substantivele care pot deveni adverbe sunt cel mai adesea cele care denumesc anotimpuri, părți ale zilei, zile ale săptămânii. Se poate însă ca și alte substantive să devină adverbe în construcții expresive ca: Apa a înghețat *tun*. Câinele doarme *covrig*. Este răcit *cobză*.

Exersez

1 **Menționează ce parte de vorbire sunt cuvintele scrise cursiv în propozițiile date.**

a. Băiatul *timid* s-a înroșit. _____ **b.** Ana s-a apărat *timid* de acuzații. _____ **c.** *Timidul* n-a prea vorbit. _____ **d.** Serialul de joi este un film *preferat* de toată familia. _____ **e.** *Preferatul* florilor dovedește sensibilitate. _____ **f.** Dintre toate animalele din curte, Tom este *preferatul* fratelui meu. _____ **g.** Doina vorbește *silabisit*. _____ **h.** *Silabisitul* textului este neplăcut. _____ **i.** Cuvântul *silabisit* i-a atras atenția. _____ **j.** *Ce* mai faci? _____ **l.** Fata avea *un ce* atrăgător. _____ **m.** *Ah*, m-am lovit! _____ **n.** La muzeu se auzeau *ahuri* entuziaste. _____ **o.** Dan locuiește *dedesubt*. _____ **p.** Caietul este *dedesubtul* cărții.

2 **Identifică, în proverbele de mai jos, cuvintele obținute prin conversiune.**

a. „Mâța blândă zgârie rău.“ **b.** „La pomul lăudat să nu te duci cu sacul.“ **c.** „Toamna se numără bobocii.“ **d.** „Lacomul se plânge de gură, că n-are măsură.“ **e.** „Nemulțumitului i se ia darul.“ **f.** „Sacul zgârcitului gură n-are și al risipitorului fund n-are.“ **g.** „Noaptea, și hâdele-s frumoase.“ **h.** „Răul vine iute, binele, încet.“ **i.** „Deșteptul învață din greșelile altora, dar prostul nici măcar din greșelile lui.“

3 **Construiește enunțuri în care cuvintele date să fie, pe rând, adjective și adverbe.**

- blând — adjectiv _____ / adverb _____
- ingenios — adjectiv _____ / adverb _____
- nuanțat — adjectiv _____ / adverb _____

4 **Bifează caseta A pentru afirmațiile adevărate și caseta F pentru afirmațiile false.**

	A	F
• În enunțul *A reușit la examen datorită muncii.*, există o prepoziție provenită din adverb.	☐	☐
• În enunțul *A mers glonț la școală.*, există un adverb provenit din substantiv.	☐	☐
• În enunțul *La stână erau câini foarte bărbați.*, există un adjectiv provenit din substantiv.	☐	☐
• În enunțul *Mi-am cumpărat haine gata.*, există un adjectiv provenit din adverb.	☐	☐

5 **Explică formarea cuvintelor obținute prin conversiune din textele de mai jos.**

a. „Te uiți cum mușcă toamna din verdele pădurii,
Cum fiecare frunză e-o inimă bolnavă?
Iar eu, cu mâini pătate de toamna-nsângerată,
Beau sufletul pădurii...“

Claudia Millian-Minulescu – *Toamnă*

b. „Toamna frunzele colindă,
Sun-un grier sub o grindă,
Vântul jalnic bate-n geamuri
Cu o mână tremurândă.“

Mihai Eminescu – *Călin (file din poveste)*

6 **Alcătuiește familia lexicală a cuvântului *frate*, completând tabelul de mai jos.**

Derivate	Compuse	Cuvinte obținute prin conversiune

7 **Explică de ce cuvintele *fratern, fraternitate, fratricid* nu intră în familia lexicală de mai sus**

8 **Redactează un text în care să prezinți un peisaj de toamnă în care să folosești patru cuvinte obținute prin conversiune. Subliniază-le.**

Test flash

1. **Explică formarea cuvintelor obținute prin conversiune din propoziția de mai jos.** 3 p.
Seara, copilul a făcut repede tema dată de profesor.
2. **Scrie șase termeni din familia lexicală a cuvântului *galben*, având printre aceștia cel puțin un cuvânt compus și unul obținut prin conversiune.** 3 p.
3. **Construiește trei enunțuri în care cuvântul *bine* să fie, pe rând, adverb, substantiv și adjectiv.** 3 p.

Din oficiu: 1 p.

Împrumuturile

Ce sunt împrumuturile

1 **Scrie, în cele trei mingi de volei de mai jos, cuvintele formate în limba română din textul dat.**

Cu T-shirturi roșietice și sneakerși verzui, am plecat în weekend să jucăm volei. Sora mea, fiindcă iubește jazzul, a mers cu prietenele în oraș, unde concerta o vedetă. A îmbrăcat o fustă de catifea, o bluză imprimată și un sacou bleu.

2 **În textul de la exercițiul precedent există cuvinte moștenite din limba latină și cuvinte împrumutate din alte limbi. Menționează deasupra celor două casete de mai jos ce fel de cuvinte cuprind.**

Cuvinte _____	Cuvinte _____
• eu • și • am plecat • în • să jucăm • sora • mea • a mers • unde • a îmbrăcat • de	• T-shirturi • sneakerși • weekend • volei • iubește • jazzul • prietenele • oraș • concerta • vedetă • fustă • catifea • bluză • sacou • bleu

Tipuri de împrumuturi. Neologismele

3 **Subliniază în textul de la exercițiul 1 cuvintele care crezi că sunt împrumutate din limba engleză. Ce observi în privința formei acestor împrumuturi?**

_____

_____

4 **Cum crezi că sunt împrumuturile din engleză: noi sau vechi?**

_____

5 **Încercuiește literele corespunzătoare originii împrumuturilor din textul de la exercițiul 1 pe care le consideri noi.**

a. slavă: *iubește, prietenele*;
b. franceză: *vedetă, bluză, bleu*;
c. greacă: *fustă*;
d. turcă: *catifea*;
e. germană: *sacou*;
f. italiană: *concerta*;
g. maghiară: *oraș*.

Observ și învăț!

Cuvintele din vocabularul limbii române pot fi:
- **moștenite** din limba latină;
- **formate în interiorul limbii** prin derivare, compunere sau conversiune;
- **împrumutate** din alte limbi.

Împrumuturile lexicale sunt cuvinte luate din alte limbi și care constituie un mijloc extern de îmbogățire a vocabularului.

Mijloacele de îmbogățire a vocabularului sunt:
- **interne**, când cuvintele noi sunt formate din elemente existente în limbă; acestea sunt **derivarea, compunerea** și **conversiunea**;
- **externe**, când cuvintele se iau din alte limbi, adică sunt **împrumuturi**.

În limba română, s-au păstrat și cuvinte moștenite din limba vorbită de daci.

ex. 1, 2

Împrumuturile pot fi:
- **vechi** – din slavă (*bogat, plug*), din turcă (*basma, ciorbă*), din greacă (*cort, stol*), din maghiară (*hotar, viclean*);
- **noi** – din franceză (*a instala, minister*), din engleză (*hobby, șut*), din italiană (*adagio, flaut*), din germană (*bliț, lebărvurșt*), din latină pe cale savantă (*literă, a omite*).

Astăzi, cele mai multe împrumuturi noi sunt din limba engleză, unele adaptându-se la limba română (*smoching*), altele păstrându-și forma din limba de origine (*chewing-gum*).

ex. 3, 4, 5, 6

Neologismele cuprind cuvinte noi, **împrumutate** din alte limbi și cuvinte **create în interiorul limbii** prin derivare sau compunere, având obligatoriu un component nou.

ex. 2, 8, 9

De multe ori, neologismele sunt împrumutate din mai multe limbi.

ex. 10

6 **Cuvintele scrise italic în enunțurile date mai jos își a originea în substantivul *pavimentum* din limba latină Care crezi că este moștenit și care crezi că a fost împru mutat mai recent de către cei care știau latină?**

a. *Pământul* din grădina noastră este deosebit de feri

b. *Pavimentul* din curtea interioară părea un câmp d flori.

7 **Explică sensul cuvintelor de mai jos.**

- e-mail
- laptop
- link
- a posta
- selfie
- vlogger

8 **De ce crezi că unele dintre aceste cuvinte nu apar înc în DEX? De unde au apărut în limba română?**

9 **În blenderul de mai jos, „am amestecat" mai multe ele mente și am obținut cuvintele scrise lateral. Precizeaz procedeul prin care s-a obținut fiecare cuvânt și dac este un cuvânt nou sau vechi.**

nefavorabil → dezavantajos

neogreacă → limba greacă modernă

apă plată → apă fără dioxid de carbon

fracturism → curent literar românesc inițiat în 1998

blender → aparat de amestecat alimente

10 **Citește articolele de dicționar ale neologismelor di enunțul dat. De ce apar mai multe limbi la origine?**

După spectacol, un reporter i-a luat un interviu vedetei.

INTERVIU s.n. convorbire între o personalitate politică, culturală etc. și un ziarist, în cursul căreia acesta îi pune întrebări spre a afla părerile personalității în diverse probleme (de actualitate), în vederea publicării lor în presă sau a difuzării lor la radio și televiziune. Din engl., fr. **interview**.

REPORTER s.m. ziarist însărcinat să culeagă și să transmită de pe teren știri și informații; ziarist specializat în reportaje. Din fr. **reporter**, germ. **Reporter**, engl. **reporter**.

SPECTACOL s.n. reprezentație (teatrală, cinematografică etc.) Din fr. **spectacle**, lat. **spectaculum**.

Dificultăți

Limba română își are originea în latina vorbită pe teritoriul Daciei, nu în cea cultă (clasică). Astfel, unele cuvinte românești sunt moștenite din latina vulgară. De exemplu: rom. *foc* vine din *focus* și nu din *ignis* din latina cultă; rom. *gură* vine din *gula* din limba vorbită și nu din *rostrum* din latina clasică, păstrat însă în expresia *pe de rost*. Există situații în care cuvinte din latina vorbită s-au păstrat doar în română, nu și în alte limbi romanice, cum ar fi *farmec* din lat. *pharmacum*, *a ierta* din lat. *libertare*, *negustor* din lat. *negotiator*, *oaie* din lat. *ovis*, *ospăț* din lat. *hospitium*.

În română s-au păstrat și aproximativ 150 de cuvinte din limba vorbită de daci, dintre care numai circa 90 sunt sigure. Printre acestea se numără: *abur*, *balaur*, *barză*, *brad*, *brânză*, *brâu*, *bucurie*, *căciulă*, *coacăză*, *copil*, *fluier*, *gard*, *ghimpe*, *groapă*, *grumaz*, *măgură*, *mărar*, *mazăre*, *mânz*, *pârâu*, *strungă*, *țap*, *țarc*, *urdă*, *vatră*, *viezure* etc.

O dificultate o constituie identificarea cuvintelor împrumutate pe cale savantă din limba latină. De cele mai multe ori, în dicționare, la origine mai este indicată și o altă limbă alături de latină, fiindcă aceste cuvinte dublează, uneori, un cuvânt moștenit.

Într-o pereche de cuvinte care își au originea în același cuvânt latinesc, cel împrumutat are forma mai apropiată de latină. De exemplu: *drept* și *direct* vin din lat. *directus*, împrumutul fiind *direct*; *bătrân* și *veteran* vin din lat. *veteranus*, împrumutul fiind *veteran*.

Împrumuturile apar în urma contactului dintre două limbi. Împrumuturile pot fi făcute pe cale directă, prin contactul dintre vorbitori, sau pe cale indirectă, prin intermediul lucrărilor scrise, deci al cunoașterii altei limbi decât cea maternă.

O problemă delicată este și încadrarea unui cuvânt în rândul neologismelor. Există o serie de cuvinte destul de vechi, împrumuturi culturale, care sunt considerate tot neologisme, în ciuda epocii când au intrat în limbă, precum *filosofie*, *filosof* etc. În limba română, neologismele au pătruns mai ales după începutul secolului al XIX-lea, fiind luate în special din limba franceză și, pe cale savantă, din latină. Astfel, limba română s-a modernizat, cuvinte de origine romanică luând locul în uz multor împrumuturi din turcă sau greacă. De exemplu, *epidemie* l-a înlocuit în uz pe *molimă*, *rege* pe *rigă*, *arteziană* pe *havuz*, *exil* pe *surghiun*, *pompier* pe *pojarnic* etc.

Exersez

1 **Indică, prin săgeți, în care dintre dicționarele de mai jos ar trebui să intre cuvintele din cele două coloane.**

a. arvună
b. blues
c. brazdă
d. celibatar
e. ciorap
f. cocs
g. duet
h. lacăt

i. omidă
j. rucsac
l. sârmă
m. scadență
n. slovă
o. șut
p. tren
r. vamă

2 **Dacă vrei să afli originea cuvintelor de la exercițiul precedent, completează căsuțele libere din enunțurile de mai jos.**

- Cuvintele de la **a** și **i** vin din G _ _ _ _ _
- Cuvintele de la **b** și **o** vin din E _ _ _ _ _ _
- Cuvintele de la **c** și **n** vin din S _ _ _ _
- Cuvintele de la **d** și **p** vin din F _ _ _ _ _ _ _
- Cuvintele de la **e** și **l** vin din T _ _ _ _

- Cuvintele de la **f** și **j** vin din G _____
- Cuvintele de la **g** și **m** vin din I _____
- Cuvintele de la **h** și **r** vin din M _____

3 **Găsește în careul din dreapta paginii, pe orizontală și pe verticală, adjectivele care sunt împrumuturi noi și care corespund cuvintelor date, moștenite din limba latină. Notează în dreptul substantivelor adjectivele potrivite identificate.**

apă _____
braț _____
cer _____
dinte _____
limbă _____
noapte _____
ochi _____
piept _____
ureche _____
zi _____

N	A	C	V	A	T	I	C	X	O
O	P	E	C	T	O	R	A	L	R
C	S	L	B	R	A	H	I	A	L
T	M	E	D	I	U	R	N	B	C
U	H	S	O	C	U	L	A	R	U
R	G	T	W	U	A	O	D	L	F
N	A	U	R	I	C	U	L	A	R
D	E	N	T	A	R	T	E	G	O
F	A	T	I	M	E	Z	N	E	R
L	I	N	G	V	I	S	T	I	C

4 **Subliniază cuvintele împrumutate din limba engleză de sub imagini, știind că celelalte își au originea în limba franceză.**

bumerang

chips

hamac

post-it

puzzle

schi

sticks

valiză

5 **Subliniază forma corectă a neologismelor de mai jos.**

- benoclu/binoclu
- detaliat/detailat
- a escalada/a excalada
- escroc/excroc
- fascicol/fascicul
- fuziform/fusiform
- mostră/monstră
- nupțial/nopțial
- seringă/siringă
- vaselină/vasilină

6 **Scrie forma articulată hotărât a neologismelor de mai jos.**

- click _____
- display _____
- gadget _____
- hotdog _____
- rendez-vous _____
- show _____
- speech _____
- staff _____

7 **Citește ce sens au neologismele din casete și corectează apoi enunțurile date.**

libertin adj. desfrânat, ușuratic, indecent, imoral

- Aș vrea un program de lucru mai libertin, fiindcă cel actual este foarte încărcat.

_____
_____

specios adj. înșelător, amăgitor, aparent, plăcut, favorabil

- Articolul este specios prin analiza remarcabilă a efectelor economice ale acestei legi.

_____
_____

summum s.n. punct maxim, vârf, culme, gradul cel mai înalt

- Andrei are un summum de calități pentru care îl îndrăgesc toți.

_____
_____

8 **Construiește câte un enunț cu cele trei neologisme de la exercițiul precedent.**

_____
_____
_____

9 **Încercuiește litera corespunzătoare seriei care conține numai neologisme.**

a. enumerare • fair-play • living-room • zicere
b. paparazzo • scrabble • soare • vibrație
c. epuizat • software • staționare • țară
d. astringent • laborios • nespeculativ • politehnică

10 **Subliniază neologismele din versurile de mai jos.**

„Alerg în sus, ținându-mă de balustradă,
și-n locul inimii bat
treptele, zidurile, țevile, ferestrele,
becurile.
Aud venind din urmă
cutia ascensorului ducând în ea
creioanele, scrisorile,
scutul, sabia, coiful."

Nichita Stănescu – *Într-o după-amiază de toamnă*

11 **Redactează un dialog de șase replici între doi copii, în care să fie folosite trei nume de sporturi care sunt împrumuturi neologice. Subliniază-le.**

Test flash

1. **Scrie articulat hotărât neologismele de mai jos.** 3 p.
   • bleu • jogging • whisky
2. **Încercuiește împrumuturile vechi din lista dată.** 3 p.
   • baclava • bonsai • ciocolată • gingaș • insulă • minister • muncă • taxă
3. **Subliniază forma corectă a neologismelor de mai jos.** 3 p.
   • bancnotă/bacnotă • ridicol/ridicul • spicher/șpicher

Din oficiu: 1 p.

Unitatea 1

Registrele limbii

Observ și învăț!

Registrele limbii sunt varietăți de utilizare concretă a acesteia în funcție de situația de comunicare, ce implică trei componente: relația dintre participanții la interacțiunea comunicativă în funcție de statutul acestora, locul și timpul în care aceasta se desfășoară. ex. 1, 2

În funcție de relația dintre participanții la comunicare într-un anumit context, registrul poate fi:

- **solemn (oficial)**, când este vorba de o situație oficială (relații cu demnitari, diplomați, înalți funcționari, ceremonii, discursuri, prezentări etc.); în exprimare se marchează respectul prin formule de politețe (*domnule profesor*, *domnule ministru*, *maestre* etc.), vocabularul are termeni pretențioși, rari, căutați, se respectă cu strictețe regulile gramaticale, enunțurile sunt ample, cu multe subordonări, pronunția este foarte îngrijită;
- **standard (curent)**, când este vorba de condițiile obișnuite de comunicare, fiind varianta literară a uzului general; în exprimare, vocabularul este uzual, respectă regulile gramaticale, enunțurile sunt scurte, pronunția este îngrijită;
- **familiar (colocvial)**, când este vorba de comunicarea între persoane apropiate, între care nu există diferență de statut; în exprimare, vocabularul are termeni mai puțin pretențioși, regulile gramaticale nu sunt respectate strict, enunțurile sunt scurte, cu încărcătură afectivă dată de interjecții, exclamații, pronunția nu este foarte îngrijită, fiind preferate formele scurte ale cuvintelor.

Registrul solemn și cel standard sunt **limbaje cultivate și formale**, păstrând o politețe negativă între vorbitori, iar cel familiar este mai puțin cultivat (putând fi chiar popular și regional) și **informal**, între vorbitori manifestându-se o politețe pozitivă. ex. 3, 4

Argoul este un limbaj codificat, elaborat de un grup social relativ închis, cu scopul de a se diferenția de ceilalți vorbitori. Este utilizat de categorii restrânse (sociale sau profesionale: elevi, studenți, medici, răufăcători etc.). Vocabularul argotic se modifică frecvent, pentru că multe cuvinte își pierd caracterul secret din cauza circulației orale a acestui limbaj.

Termenii argotici apar prin:

- folosirea metaforei (*tun* pentru „afacere ilegală de proporții");
- împrumuturi din alte limbi (*bestial* din englezescul „best");
- derivări (*amărăștean* pentru persoană săracă);
- trunchiere, adică suprimarea părții finale a unui cuvânt (*prof* pentru „profesor");
- utilizarea de cuvinte ieșite din uz sau de regionalisme (*aprod* pentru „infractor tânăr" sau *pârnaie* pentru „închisoare"). ex. 5, 6, 7

Jargonul este un limbaj de specialitate, în care apar termeni tehnici sau științifici, sau un limbaj cu multe cuvinte din alte limbi, folosit de anumite persoane care vor să se distingă printr-o exprimare pretențioasă. ex. 8, 9

Variații de registru

1 **Notează asemănările și deosebirile dintre dialogurile de mai jos, urmărind vocabularul folosit, respectarea regulilor gramaticale, pronunția.**

A

— Hei! Ce-i, domne, cu tine?
— Sunt stors! Asta-i, frate...
— Nu se merită să te întrebuințezi așa.

B

— Ce e, Andrei, cu tine?
— Sunt sfârșit, doamnă profesoară! Asta e...
— Nu merită să te extenuezi.

C

— Ce este, domnule decan, cu dumneavoastră?
— Sunt extenuat, domnule Filipescu! Aceasta e situația...
— Nu merită să vă surmenați.

2 **Din ce cauză crezi că apar diferențele de exprimare? Sesizează, pe baza replicilor, relația dintre persoane, locul desfășurării dialogului.**

3 **Menționează ce fel de politețe se manifestă între vorbitori în cele trei situații de la exercițiul 1.**

A
B
C

4 **În care dintre cele trei situații de la exercițiul 1 apare limbajul cultivat? Din ce cauză crezi că este utilizat?**

Argoul. Jargonul

5 **Explică sensul cuvintelor și expresiilor scrise colorat în enunțul de mai jos.**

Era băiat de băiat și se dădea rotund cu mașina lui bengoasă. Voia ca orice distracție să se termine epic, dar până la urmă s-a lăsat cu pârnaie și totul a fost naspa.

6 **Precizează care dintre termenii scriși colorat la exercițiul precedent sunt împrumutați din alte limbi.**

7 **Menționează categoriile de persoane care folosesc termenii de la exercițiul 5.**

8 **În ce mediu se folosește replica de mai jos?**

Diriga ne-a rugat să ne concentrăm pe învățatul pentru bac.

9 **Menționează domeniul în care sunt folosite cuvintele scrise colorat. Ce sens au?**

Dacă vrei o comunicare sincronă, ar trebui să descarci o aplicație care să permită așa ceva.

10 **Indică sensul cuvântului scris italic în replica dată.**

„– *Paro*! chiar eu l-am cumpărat! zice tanti Mița."

I.L. Caragiale – *D-l Goe...*

Dificultăți

Toate cele trei registre ale limbii pot fi atât orale, cât și scrise.

Registrul familial (colocvial) se întâlnește mai ales în comunicarea orală, dar poate fi întâlnit și în literatură, cu intenții expresive. Se observă că astăzi apare și în comunicările de pe rețelele de socializare, elementele de afectivitate fiind deseori întărite prin utilizarea emoticoanelor.

Limbajul solemn are o anume rigiditate, vizibilă și în pronunțiile pretențioase, de exemplu, apariția articolului hotărât *-l*, a cărui funcție a fost preluată în limbajul curent de vocala finală *u*, în cazul respectivelor cuvinte.

O atenție deosebită merită acordată evitării amestecului de registre, întrucât produce efecte comice. Așadar, este de evitat folosirea în scris a elementelor de oralitate. De asemenea,

trecerea într-o compunere de la persoana a III-a la persoana I, singular pentru așa-zisa exprimare a opiniei constituie tot un amestec de registre ce trebuie evitat.

Utilizarea termenilor argotici cere și ea o grijă deosebită, fiind total nerecomandată într-un context oficial.

Se observă astăzi utilizarea în exces a unor termeni împrumutați din engleză, așa-numita „romgleză", un amestec resimțit ridicol de vorbitorii care țin la aspectul îngrijit al limbii. O situație similară ironizează în comediile sale Vasile Alecsandri, folosindu-se de limbajul franțuzit folosit în epocă.

Exersez

1 **Numește cele trei registre ale limbii în care vorbitorii cer să se facă liniște în replicile de mai jos.**

A	B	C
— Heeeii!... Tă-ce-re!...	— Vă rog, domnilor parlamentari, păstrați liniștea în sală!	— Vă rog, liniște, copii! N-o să înțelegeți nimic din lecție dacă vorbiți.
Registrul _____	Registrul _____	Registrul _____

2 **Menționează cine ar putea fi vorbitorii din cele trei situații de mai sus și în ce locuri ar putea fi spuse replicile.**

A B C

3 **Găsește două sinonime argotice pentru substantivul *liniște*.**

_____ _____

4 **Precizează cum sunt construite cele trei replici de la exercițiul 1, referindu-te la vocabular, structurarea enunțurilor și pronunție.**

A B C

5 **Clasifică, în tabel, verbele din seria dată.**

• a mânca • a (se) alimenta • a cina • a consuma • a degusta • a dejuna • a hali • a hăpăi • a (se) hrăni • a îmbuca • a (se) nutri • a păpa • a prânzi • a savura • a supa

Registru solemn	Registru standard	Registru familiar

6 **Bifează casetele din dreptul enunțurilor date în care amestecul de registre în utilizarea verbelor creează efect comic.**

• Cum, domnule primar, *nu păpați* friptură? ☐
• Mă *hrănesc* sănătos, evitând grăsimile. ☐
• Dragi oaspeți, mă bucur că *ați halit* tot ce era pe masă! ☐
• Domnișorică, *nu consumați* micii cu mușchi? ☐
• Astă-seară *supăm* în familie. ☐
• Dintotdeauna *am savurat* plăcinta cu brânză a mamei. ☐

7 **Completează schemele de mai jos cu sinonime ale cuvintelor date.**

Registru		
	solemn	farsă
	standard	
	familiar	

Registru		
	solemn	
	standard	a învăța
	familiar	

Registru		
	solemn	
	standard	
	familiar	isteț

8 **Indică un sinonim pentru cuvintele argotice de mai jos.**

• fraier _____ • Merțan _____ • trombonist _____

9 **Precizează ce sens au în argou substantivele ilustrate de imaginile de mai jos.**

10 **Transcrie enunțul de mai jos din argoul elevilor în registru standard.**

Emil a luat un scăunel, fiindcă a fost tămâie, iar George a încasat o lebădă, pentru că a fost prins trăgând la xerox.

_____
_____
_____

11 **Subliniază elementele de jargon englezesc din enunțurile date.**

• A fost funny la party, dar am stat până târziu și acum am o problemă cu durerea de cap.
• Am downloadat melodia asta trendy.

12 **Explică din ce motiv apare comicul în fragmentul de mai jos.**

„CHIRIȚA: Da' ia-n să-i fac examen... Guliță, spune ninecăi, cum să cheamă franțuzăște furculița?
GULIȚĂ: Furculition.
CHIRIȚA: Frumos... Dar friptura?
GULIȚĂ: Fripturition.
CHIRIȚA: Prea frumos... Dar învârtita?
GULIȚĂ: Învârtition."

Vasile Alecsandri – *Chirița în provincie*

_____
_____
_____

Test flash

1. **Precizează în ce tip de registru se folosesc sinonimele de mai jos.** 3 p.
• a deceda • a muri • a pieri
2. **Subliniază expresiile argotice din enunțurile date.** 3 p.
• A făcut imediat pași. • După ce i-au tras țeapă, a plecat în străinătate. • L-au dat în gât, ca să se răzbune.
3. **Indică sensul cuvintelor argotice de mai jos.** 3 p.
• curcan • fripturist • sufletist

Din oficiu: 1 p.

1 **Menționează câte un sinonim pentru cuvintele selectate din versurile de mai jos.**

„...Căutam în copilărie marginile ploii.
Dar totdeauna ploaia-nceta înainte
De a-i descoperi hotarul
Și reîncepea înainte
De a ști până unde-i seninul."

Ana Blandiana – *Hotarul*

- totdeauna _____
- -nceta _____
- a descoperi _____
- hotar _____

2 **Precizează cuvintele formate prin derivare, compunere și conversiune din textul de la exercițiul precedent și din cel de mai jos.**

„Prin singurătatea lui brumar
Se risipește parcul, cât cuprinzi,
Învăluit în somnul funerar
Al fumegoaselor oglinzi.

Molifți, câțiva, s-au întâlnit departe,
Pe când murmurul parcului se roagă..."

Tudor Arghezi – *Târziu de toamnă*

3 **Construiește câte trei enunțuri în care cuvintele *bine* și *rău* să fie, pe rând, adverbe, adjective și substantive.**

bine
_____
_____
_____

rău
_____
_____
_____

4 **Precizează sensul omonimului *balon* din enunțurile de mai jos.**

- Când eram mai mic, îmi plăcea să mă joc cu un *balon*. _____
- Mama și-a cumpărat un *balon* foarte frumos pentru toamnă. _____

5 **Menționează trei sensuri ale cuvântului polisemantic *balon*, construind enunțuri cu acestea.**

a. _____
_____
b. _____
_____
c. _____
_____

6 **Indică un sinonim pentru cuvântul polisemantic *fraged* din enunțurile de mai jos.**

- Aluatul făcut de mama este *fraged*. _____
- Floarea din glastră era *fragedă*. _____
- Copila avea o înfățișare *fragedă*. _____

7 **Găsește un antonim pentru cuvintele de mai jos.**

- antebelic _____
- hipertensiune _____
- introvertit _____
- monosemantic _____

8 **Formează cuvinte compuse cu elementele savante de compunere date.**

- hidro _____
- macro _____
- micro _____
- multi _____

9 **Subliniază forma corectă a compuselor din enunțurile de mai jos.**

- N-am știut azi *deloc/de loc*.
- Îmi e *totuna/tot una* de vii sau nu.
- *Demult/De mult*, oamenii nu aveau computere.
- Este imposibil să nu ne fi întâlnit *vreodată/vreo dată*.

10 **Identifică în careul alăturat, pe orizontală și pe verticală, sinonimele neologice ale cuvintelor de mai jos.**

- alegere
- a bănui
- caraghios
- a cere
- folositor
- hrănire
- a lămuri
- răutăcios
- sfânt
- vrăjitorie

X	Y	M	C	O	M	I	C	D	L	T	E
N	S	U	S	P	E	C	T	A	L	F	L
M	A	L	I	Ț	I	O	S	D	I	S	U
A	R	P	F	I	W	S	A	C	R	U	C
G	W	E	O	U	T	I	L	B	P	L	I
I	Z	S	T	N	U	T	R	I	R	E	D
E	C	I	R	E	V	E	N	D	I	C	A

11 **Scrie, în casete, cifra care corespunde sensurilor paronimelor de mai jos.**

dependință ☐	distins ☐	focal ☐	inept ☐	tavernă ☐
dependență ☐	destins ☐	focar ☐	inapt ☐	cavernă ☐

1. peșteră, grotă
2. punct de întâlnire a razelor
3. încăpere accesorie a unei case de locuit (bucătărie, baie etc.)
4. nepotrivit pentru o anumită sarcină, slujbă
5. cârciumă sărăcăcioasă, murdară și întunecoasă
6. relaxat, calm, liniștit
7. prost, stupid
8. stare de subordonare, de supunere
9. referitor la focarul lentilelor
10. fin, elegant ca înfățișare și comportament

12 **Indică sensul cuvintelor argotice din enunțurile date și precizează căror medii le aparțin.**

- Am de dat bacu și hardul meu merge tare prost.
- A fost la mititica, că e alpinist și l-au prins șutind din casa unui șmecher.

13 **Precizează în ce registru al limbii sunt formulate enunțurile de mai jos.**

- Haide să dăm o raită prin parc!
- Nu vrei să facem o plimbare în parc?
- Acum veți face un tur al vestitului parc parizian.

14 JOC **Călătoria cuvintelor. Sunt multe cuvinte din limba română a căror origine este menționată în dicționar ca fiind într-o anume limbă, dar, la rândul lor, și în limba respectivă provin dintr-o altă limbă. Unește printr-o linie zona din care vin cuvintele date.**

America de Sud

India

Japonia

Scandinavia

- chimono (fr.)
- fiord (fr.)
- pijama (fr.)
- poncho (sp., fr.)
- sombrero (sp., fr.)
- tatami (fr.)

Test 1

Citește SMS-ul de mai jos.

Salut, Mihai!
Vreau să-ți spun că sunt foarte fericit. Duminică am câștigat concursul [illegible] carting pentru care m-am pregătit atât de mult. A fost o cursă grea, dar [illegible] reușit să trec primul linia de sosire.
Mai dă și tu un semn de viață din când în când.
Hai, pa!
Alex

1. **Încercuiește litera corespunzătoare registrului limbii în care este scris textul.** 2
   a. registru solemn; **b.** registru standard; **c.** registru familiar.
2. **Indică un sinonim pentru următoarele cuvinte din textul dat: *grea, primul.*** 16
3. **Găsește un antonim pentru următoarele cuvinte din textul dat: *fericit, sosire.*** 8
4. **Menționează două împrumuturi noi din textul dat.** 16
5. **Notează cele două sensuri ale omonimului *dar*.** 8
6. **Precizează patru sensuri ale cuvântului polisemantic *a trece*, construind enunțuri pentru fiecare.** 16
7. **Explică formarea cuvintelor *duminică* și *greață*, din textul dat.** 16
8. **Menționează sensul paronimelor *geantă* și *jantă*.** 8

Din oficiu: 10

Test 2

Citește e-mailul de mai jos.

Stimate domnule profesor,
Vreau să vă spun că am obținut premiul I la concursul de fizică desfășurat sâmbătă la Sibiu și sunt foarte bucuros. Vă mulțumesc pentru ajutorul pe care mi l-ați dat și fără de care n-aș fi știut să rezolv unele probleme. Am folosit formulele pentru energia cinetică, lucru mecanic și forța elastică și informații despre arcul electric. Subiectele au fost ușurele și le-am făcut repede.
Cu mult respect,
Mihai Ionescu

1. **Încercuiește litera corespunzătoare registrului limbii în care este scris textul.**
   a. registru solemn; **b.** registru standard; **c.** registru familiar.
2. **Indică un sinonim pentru următoarele cuvinte din textul dat: *vreau, am obținut.*** 16
3. **Găsește un antonim pentru următoarele cuvinte din textul dat: *bucuros, repede.*** 8
4. **Menționează două împrumuturi noi din textul dat.** 16
5. **Notează cele două sensuri ale omonimului *arc*.** 8
6. **Precizează patru sensuri ale cuvântului polisemantic *lucru*, construind enunțuri pentru fiecare.** 16
7. **Explică formarea cuvintelor *desfășurat* și *ușurele*, din textul dat.** 16
8. **Menționează sensul paronimelor *a revela* și *a releva*.** 8

Din oficiu: 10

Unitatea 2

Fonetica

Limba română respectă, în general, pentru numele proprii străine pronunțarea și scrierea din limba respectivă. În afară de situațiile generate de aceste cuvinte, există și numeroase împrumuturi noi, neadaptate la limba română ce ridică probleme de pronunție și de scriere.

- Sunetele și literele (actualizare)
- Scrierea și pronunțarea cuvintelor de origine străină
- Recapitulare
- Evaluare (teste)

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise
4.3. analizarea elementelor de dinamică a limbii, prin utilizarea achizițiilor de sintaxă, morfologie, fonetică, lexic și semantică prin raportare la limbile moderne
4.4. valorificarea relației dintre normă, abatere și uz în adecvarea strategiilor individuale de comunicare

Unitatea 2

Sunetele și literele (actualizare)

Observ și învăț!

Sunetele limbii române sunt:
- **vocale**, cele care pot forma singure silabă (*a, ă, î, e, i, o, u*);
- **consoane**, cele care nu pot forma singure silabă (*b, c, d, f, g, h, j, l, m, n, p, r, s, ș, t, ț, v, z, č, ğ, k', g'*);
- **semivocale**, cele care seamănă cu vocalele, dar nu pot forma singure silabă (*ĕ, ĭ, ŏ, ŭ*).

ex. 1

Litera este semnul grafic al unui sunet.
În general, în limba română o literă transcrie un sunet, dar se poate ca un sunet să fie transcris prin mai multe litere (*î, i, c, v*) sau o literă să transcrie mai multe sunete (*x*).
Grupurile de litere pot nota:
- un sunet care este consoană – č (*ce, ci*), ğ (*ge, gi*), k' (*che, chi*), g' (*ghe, ghi*);
- două sunete – consoanele č, ğ, k', g' + vocalele *e* sau *i*.

ex. 2

La sfârșit de cuvânt, după consoană apare uneori un *i* care nu este vocală și se numește *i* „șoptit".

ex. 3

Diftongul este grupul de sunete alcătuit dintr-o vocală și o semivocală pronunțate în aceeași silabă.
Diftongul poate fi:
- **ascendent** (urcător), alcătuit din semivocală + vocală;
- **descendent** (coborâtor), alcătuit din vocală + semivocală.

ex. 4

1 **Indică sunetele din care sunt alcătuite cuvintele extr se din versurile de mai jos.**

„Un vânt răzleț își șterge lacrimile reci
pe geamuri. Plouă.
Tristeți nedeslușite-mi vin, dar toată
durerea,
ce-o simt, n-o simt în mine,
în inimă,
în piept,
ci-n picurii de ploaie care curg.
Și altoită pe ființa mea imensa lume
cu toamna și cu seara ei
mă doare ca o rană."

Lucian Blaga – *Melancol*

V	Â	N	T		S	E	A	R	Ă		P	L	O	A	I	E

2 **Precizează câte litere și câte sunete au cuvintele d mai jos, extrase din textul de la exercițiul precedent.**

- șterge — litere ☐ / sunete ☐
- reci — litere ☐ / sunete ☐

3 **Extrage din textul de la exercițiul 1 cuvintele care con ține *i* „șoptit".**

_____
_____
_____

4 **Încercuiește, în textul de la exercițiul 1, cu roșu difton gii ascendenți și cu verde diftongii descendenți.**

5 **Precizează cuvântul din versurile de la exercițiul 1 ca conține un triftong.**

_____

6 **Subliniază vocalele în hiat din versurile de la exercițiul 1**

7 **Explică rolul cratimei ca semn ortografic în textul de l exercițiul 1.**

_____
_____
_____

8 **Pune semnul de accent deasupra vocalei din silaba ac centuată a cuvântului de mai jos.**

nedesluşite

9 **Indică numărul de silabe ale cuvântului *nedesluşite*.** ☐

Dificultăți

I „șoptit" poate să apară și în interiorul unor cuvinte compuse, fiindcă este prezent la finalul cuvintelor din care s-au obținut noii termeni: *oricând, oricât, câteșitrei, fieșicare, orișicare* etc.
Uneori, diftongul *ŭa* se poate transcrie prin grupul de litere *oa*: *oală, oameni* etc.

Exersez

1 **Încercuiește cu roșu diftongii ascendenți și cu verde diftongii descendenți din versurile de mai jos.**

a. „Iat-o! Plină, dinspre munte
Iese luna din brădet
Și se înalță, încet-încet,
Gânditoare ca o frunte
De poet."

George Coșbuc – *Noapte de vară*

b. „Întotdeauna am simțit că luna
e una din acele vietăți
cu suflet dublu, ce hălăduiesc
deopotrivă-n apă și în aer."

Ștefan Augustin Doinaș – *Luna*

c. „Galeș, cobora peste deal
soarele auriu, pârguit al toamnei,
într-un dulce, fermecat sfârșit
de combustie. Tu erai lângă mine.
Liniștit, râul își mâna apele limpezi,
încorporând migălos în lina,
necruțătoarea-i curgere,
clipele noastre."

Geo Dumitrescu – *Pastel caligrafic de toamnă și de primăvară*

d. „Acoperă-mi inima cu ceva,
cu un bandaj de plante tămăduitoare,
ca pe o rană deschisă prin care
ni se scurge picătură cu picătură
timpul..."

Dorin Ioan Vasilescu – *Acoperă-mi...*

2 **Subliniază vocalele în hiat din versurile de la exercițiul precedent.**

3 **Indică numărul de litere și de sunete ale cuvintelor din versurile de la punctul d, de la exercițiul 1.**

- ceva — litere ☐ / sunete ☐
- deschisă — litere ☐ / sunete ☐

Triftongul este grupul de sunete alcătuit dintr-o vocală și două semivocale pronunțate în aceeași silabă. Unele pronume personale și unele forme ale verbului *a fi* se scriu cu litera *e* la inițială și se pronunță cu un *i* semivocalic înainte, formând diftongi sau triftongi (*ĭel, ĭele, ĭeŭ, ĭeĭ, ĭeste* etc.).

ex. 5

Hiatul apare între două vocale alăturate pronunțate în silabe diferite.

ex. 6

Cratima, ca semn ortografic, marchează rostirea împreună a două cuvinte, indicând uneori căderea unor sunete de la finala sau de la inițiala unui cuvânt ori apariția unor diftongi sau a unor triftongi.

ex. 7

Accentul reprezintă pronunțarea mai intensă a unei silabe dintr-un cuvânt. În limba română, accentul nu are un loc fix.

ex. 8

Silaba este formată dintr-o vocală sau dintr-un grup de sunete ce conține o vocală și care se pronunță cu un singur efort expirator. După numărul de silabe, cuvintele pot fi **monosilabice**, când au o silabă și **plurisilabice**, când au două sau mai multe silabe.

ex. 9

4 **Bifează, în tabel, natura sunetului transcris de litera *u* din cuvintele date.**

Cuvânt	Vocală		Semivocală	
	singură în silabă	care formează diftong	inclusă în diftong	inclusă în triftong
una				
acuarelă				
iute				
vedeau				
cadou				
nouă				
zmeu				
sau				
brâu				
pur				

5 **Extrage, din textele de la exercițiul 1, două cuvinte în care sunetul *î* este transcris prin două litere diferite.**

6 **Încercuiește litera corespunzătoare seriei în care toate cuvintele conțin diftongi.**

a. baie • cui • joi • leal
b. coafor • haihui • joi • preaviz
c. ieduț • proiect • searbăd • ziuă
d. floare • hău • iarbă • poezie

7 **Taie intrusul din fiecare serie de mai jos.**

a. caiet • lăcrămioară • leoarcă • miei
b. lupoaică • luau • tămâioasă • țineau
c. aripioară • doreau • mioară • tigroaică

8 **Bifează caseta A pentru afirmațiile adevărate și caseta F pentru afirmațiile false.**

	A	F
• Cuvântul *acvariu* are două vocale în hiat.		
• Cuvântul *canion* conține un diftong.		
• Cuvântul *coniac* conține un diftong.		
• Cuvântul *iguană* are două vocale în hiat.		
• Cuvântul *piuneză* conține un diftong.		
• Cuvântul *podium* are două vocale în hiat.		

9 **Subliniază varianta scrisă corect.**

• agheasmă/aghiasmă • blochează/blochiază • cheag/chiag • gheață/ghiață • gheară/ghiară • încheagă/închiagă • îngenuncheat/îngenunchiat • machează/machiază • maghear/maghiar • nechează/nechiază • tinichea/tinichia • veghează/veghiază

10 **Precizează cum se pronunță litera *x* în verbele date.**

• a complexa ☐ • a exacerba ☐ • a exagera ☐ • a examina ☐ • a excava ☐
• a executa ☐ • a exemplifica ☐ • a exersa ☐ • a exila ☐ • a expedia ☐
• a exploda ☐ • a fixa ☐ • a oxida ☐ • a taxa ☐

11 **Trece la plural adjectivele date, păstrând genul masculin.**

• fix _____ • lax _____ • ortodox _____

12 **Notează câte litere și câte sunete au cuvintele date.**

• Felix — litere ☐ / sunete ☐ • Xenia — litere ☐ / sunete ☐ • xerox — litere ☐ / sunete ☐

13 **Transcrie textul, punând cratima în locurile necesare.**

Băiatul, deșișiexprimase părerea, lantrebat pealtul ce crede despre excursia plănuită. Acela ia spus supărat:

— Ia mai lasămăn pace! Cei asta? Dirigăi no săi placă traseul! Numi dau seama cum va trecut prin cap așa ceva!

Dupaia, unul la susținut, dându dreptate.

14 **Pune accentul în cuvintele de mai jos.**

• Ciubotariu • Coșeriu • splendid • taxi

15 **Subliniază, în enunțurile de mai jos, cuvintele scrise greșit, întrucât a fost evitat hiatul. Scrie, în casete, formele corecte.**

• Ei au coperat în realizarea proiectului.
• Vânzătoarea mi-a împachetat aspectos cartea.
• Am curățat geamurile cu alcol.
• Eduard a adus un argument științific pentru a-și susține opinia.
• Adina a răspuns respectos.
• Am dat lucrare la zologie.

16 **Redactează un text de 50 – 60 de cuvinte în care să descrii o zi ploioasă de toamnă. Folosește în textul tău patru cuvinte cu diftongi și două cu triftongi. Subliniază cu o linie cuvintele cu diftongi și cu două linii pe cele cu triftongi.**

Test flash

1. **Încercuiește litera corespunzătoare seriei în care toate cuvintele conțin triftongi.** 3 p.
a. fuioare • goneau • lălăială • păioasă
b. lupoaică • nuielușă • suiau • șleau
c. cleioase • frățioare • îndoiai • vuiau
d. maiou • pleoapă • vorbeau • zgripțuroaică
2. **Subliniază vocalele în hiat din seria dată.** 3 p.
• autobuz • baie • bărbier • canion • deasupra • faună
3. **Construiește trei enunțuri în care să ai trei cuvinte scrise la inițială cu *e*, dar pronunțate cu *ie*.** 3 p.
Din oficiu: 1 p.

Unitatea 2

Scrierea și pronunțarea cuvintelor de origine străină

Observ și învăț!

În limba română, există multe împrumuturi neadaptate care se scriu și se pronunță ca în limba de origine. Pentru a ști cu exactitate scrierea și pronunțarea acestor cuvinte, este necesară consultarea DOOM².

ex. 1, 2

Atunci când împrumuturile neadaptate se termină într-o literă din alfabetul limbii române pronunțată ca în limba română, articolul hotărât se atașează fără cratimă (*boardul*), dar când sfârșitul cuvântului prezintă deosebiri între scriere și pronunțare se folosește cratima (*story-ul*).

ex. 3, 4

Aceeași literă poate transcrie sunete diferite în cuvintele de origine străină. De exemplu, litera *u* transcrie sunetul:
- *ü* (*tul*) în cuvintele de origine franceză;
- *i* (*bussinessman*);
- *a* (*up-grade*);
- *u* (*outfit*).

ex. 5

Există sunete nespecifice limbii române: *ö* pentru *eu* (*pasteurizat*) și *ü* pentru *u* (*déja-vu*).

ex. 6

Literele duble transcriu un singur sunet, cu excepția cuvintelor de origine italiană în care *zz* se citește *ț*.

ex. 7

Litera *h* nu se citește în unele cuvinte de origine străină.

ex. 8

1 **Subliniază împrumuturile neadaptate din fragmen de mai jos.**

„Poate vă întrebați în ce-am avut cele două slide-uri. Pă nu în Powerpoint, ci în Libreoffice Impress! Mulți dir tre voi probabil nu au auzit de Libreoffice. Ei bine, est o alternativă la Microsoft Office, una COMPLET GRATI și în multe cazuri la fel de bună ca Microsoft Office. Î plus, există și pentru Linux, un sistem de operare sup rior în toate privințele Microsoft Windows-ului, în afară d compatibilitate cu unele programe și hardware, deoarec numai aproximativ 2% din oameni îl folosesc. Linux est doar un Kernel, adică modelul unui sistem de operare. [... Știați că enorm de multe servere pentru website-uri [... funcționează folosind tot Linux?"

Robert Ersten – *Cum am supraviețuit clasei a VIII-*

2 **Indică felul în care se pronunță împrumuturile neadap tate subliniate la exercițiul precedent.**

_____

_____

3 **Scrie articulat hotărât cuvintele date, extrase din textu de la exercițiul 1.**

- hardware _____ - Kernel _____

4 **Explică folosirea cratimei în textul de la exercițiul 1.**

_____

_____

5 **Precizează cum se pronunță litera *u* în cuvintele de ma jos, de origine franceză sau engleză.**

- ecru _____ - ketchup _____
- bussiness _____ - outsider _____

6 **Cum se pronunță *eu* din cuvântul *a pasteuriza*?**

7 **Menționează cum se pronunță literele duble din cuvin tele de mai jos.**

- Aachen _____ - Rosetti _____
- fortissimo _____ - Varlaam _____
- mezzosoprană _____ - watt _____

8 **Subliniază litera care nu se citește în cuvintele date.**

- ghanez - ohm - thailandez

9 **Precizează cum se pronunță numele proprii străine d mai jos.**

- Beijing _____ - München _____
- Bordeaux _____ - Petőfi _____
- Molière _____ - Shakespeare _____

Dificultăți

Este recomandabil ca pentru fiecare cuvânt de origine străină să se consulte DOOM², întrucât există numeroase cuvinte a căror rostire poate pune probleme (literele nu redau sunetele corespunzătoare în mod obișnuit în limba română) – de exemplu: *cine-vérité* (sine verite), *Sarajevo* (Saraievo) etc.

Pentru unele locuri străine cunoscute de multă vreme, se folosesc și forme adaptate (Londra, Florența, Moscova, Salonic, Varșovia etc.), nu numele din limba de origine.

Pentru scrierea și pronunțarea numelor proprii străine se păstrează în limba română forma din limba de origine sau normele internaționale, dacă este vorba de limbi care folosesc alte alfabete decât cel latin.

ex. 9

Exersez

1 **Unește imaginile cu sportul corespunzător, scriind în casetă cum se pronunță.**

badminton	judo	karate	surfing

2 **Completează tabelul de mai jos cu numele alimentelor din lista dată.**

- kaizer - pizza - puding - ravioli

origine engleză	origine italiană	origine germană
pronunție	pronunție	pronunție

3 **Articulează hotărât cuvintele de mai jos.**

- bleu _____ - click _____ - show _____
- Bruxelles _____ - happy-end _____ - party _____

4 **Notează pronunția cuvintelor de origine străină date.**

- contry _____ - föhn _____ - lied _____
- cover-girl _____ - ketchup _____ - loess _____

Test flash

1. **Scrie forma articulată hotărât a cuvintelor de origine străină de mai jos.** 3 p.
   - dandy - speech - talk-show
2. **Precizează cum se pronunță cuvintele date.** 3 p.
   - make-up - laptop - poncho
3. **Construiește trei enunțuri cu următoarele cuvinte: *e-mail, link, vlogger*.** 3 p.

Din oficiu: 1 p.

1 **Încercuiește diftongii și triftongul din versurile de mai jos.**

„Moartea-ncepea în fructele prea coapte;
în prune se făcuse-aproape noapte,
în gutui îngheța lumina de zi
și nu puteau putrezi...“

Magda Isanos – *Toamnă*

„Plouă, plouă,
Plouă cât poate să plouă.
Cu ploaia ce cade, m-apasă
Durerea cea veche, cea nouă...
Afară e trist, ca și-n casă, –
Plouă, plouă...“

Alexandru Macedonski – *Cântecul ploaiei*

„Ce chiot, ce vaiet de toamnă,
Și codrul sălbatec vuiește –
Răsună-n coclauri un bucium,
Și doina mai jalnic pornește.“

George Bacovia – *Melancolie*

2 **Indică felul diftongilor de la exercițiul precedent.**

3 **Încercuiește litera corespunzătoare răspunsului corect.**

Cuvântul care conține vocale în hiat din textele de la exercițiul 1 este:

a. *plouă*; **b.** *nouă*; **c.** *vaiet*; **d.** *coclauri*.

4 **Menționează câte litere și câte sunete au cuvintele de mai jos, extrase din textele de la exercițiul 1.**

- înghețа: litere ☐ sunete ☐
- chiot: litere ☐ sunete ☐
- veche: litere ☐ sunete ☐
- bucium: litere ☐ sunete ☐

5 **Completează tabelul de mai jos, precizând natura sunetului *u* din cuvintele extrase din textele de la exercițiul 1.**

Cuvânt	Vocală		Semivocală	
	singură în silabă	care formează diftong, cu o semivocală	inclusă în diftong	inclusă în triftong
prune				
gutui				
puteau				
plouă				
durerea				
vuiește				

6 **Pune semnul de accent în cuvintele de mai jos.**

- caracter • duminică • fenomen • matur • simbol • unic

7 **Marchează silaba accentuată în cuvintele scrise italic în enunțurile date. Scrie alăturat ce sens au acestea.**

- Ne-am cumpărat *mobilă* nouă în living. _____
- Lumina *mobilă* de pe cer este de la un avion. _____
- Andrei *zări* o lumină în depărtare. _____
- Anca visa la *zări* depărtate în care ar putea ajunge. _____
- *Acele* erau delicate și puteam să cos bine mătasea. _____
- *Acele* copile erau tare nostime. _____

8 **Menționează cum se pronunță cuvintele de mai jos, care sunt împrumuturi neadaptate la limba română, precizându-le sensul.**

- cha-cha-cha • challenger • cyborg • donjuan • fresh • on-line • rendez-vous • roll-on • stick • up-grade

9 **Scrie articulat hotărât substantivele de la exercițiul precedent.**

- cha-cha-cha _____
- challenger _____
- cyborg _____
- donjuan _____
- fresh _____
- rendez-vous _____

10 **Subliniază, în lista de mai jos, neologismele a căror pronunție și scriere a fost adaptată la limba română.**

- aisberg • bestseller • buldog • copyright • fitness • lider • living • meci • scheci • volei

11 **JOC** **Încercuiește numele de mâncăruri adaptate la limba română prezentate mai jos și numește limba din care vin. Transcrie, în caiet, numele de mâncăruri neadaptate.**

bruschetă

croasant

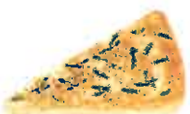
focaccia

hotdog

puding

ratatouille

sufleu

șnițel

12 **Redactează un text de 30 – 40 de cuvinte în care să arăți de ce îți place o mâncare, un sport sau un joc video și în care să folosești patru cuvinte neadaptate la limba română. Notează-le separat după compunere, scriind și pronunția lor.**

Test 1

Citește aprecierile de mai jos, de pe un blog de călătorii.

Dacă vrei să te bucuri de gastronomia grecească, comandă mai întâi un aperitiv precum mezedakia. Cel mai popular este însă tsatsiki, care este un amestec de iaurt, usturoi și castraveți. Ca fel principal poți să comanzi musacaua făcută din cartofi, carne tocată, vinete și roșii sau să alegi un grătar, printre care se numără și souvlaki, care sunt fâșii subțiri de carne. La final, comandă delicioase prăjituri grecești pe care locuitorii puteau să le aprecieze încă din Antichitate.

1 **Încercuiește litera corespunzătoare afirmației adevărate.** 10 p.
Cuvintele de origine străină, ambele adaptate la pronunția din limba română, din textul dat sunt: **a.** *iaurt* și *tsatsiki*. **b.** *iaurt* și *souvlaki*. **c.** *iaurt* și *mezedakia*. **d.** *iaurt* și *musaca*.

2 **Subliniază cuvintele cu diftongi descendenți din lista de mai jos, extrase din text.** 32 p.
• vrei • mai • iaurt • întâi • usturoi • musacaua

3 **Transcrie din text un cuvânt care conține un triftong.** 16 p.

4 **Subliniază vocalele în hiat din cuvintele: *gastronomia, locuitorii*.** 16 p.

5 **Câte litere și câte sunete au cuvintele de mai jos?** 16 p.
• grecească ☐ ☐ • Antichitate ☐ ☐

Din oficiu: 10 p.

Test 2

Citește aprecierile de mai jos, despre activitățile sportive ale unei școli, postate pe site-ul acesteia.

În școala noastră, există o echipă de fotbal, una de baschet și una de rugby, care au obținut fiecare anul trecut locul al treilea pe județ, deși considerăm că puteau spera chiar la locul întâi. Rezultate bune are în campionatul școlar de badminton și Ema Georgescu din clasa a șaptea. Trebuie amintiți și Radu Cernescu, premiat la concursul județean de judo, și Dumitru Pascal, câștigător la concursul de ping-pong. Important este însă că elevilor școlii noastre le place mișcarea și că au descoperit valoarea solidarității prin jocurile de echipă. Le urăm și în acest an școlar mult succes!

1 **Încercuiește litera corespunzătoare afirmației adevărate.** 10 p.
Cuvintele de origine străină, ambele neadaptate la pronunția din limba română, din textul dat sunt: **a.** *rugby* și *fotbal*. **b.** *badminton* și *baschet*. **c.** *rugby* și *judo*. **d.** *judo* și *fotbal*.

2 **Subliniază cuvintele cu diftongi ascendenți din lista de mai jos, extrase din text.** 32 p.
• școala • au • treilea • întâi • trebuie • județean

3 **Transcrie din text un cuvânt care conține un triftong.** 16 p.

4 **Subliniază vocalele în hiat din cuvintele: *fiecare, premiat*.** 16 p.

5 **Câte litere și câte sunete au cuvintele de mai jos?** 16 p.
• echipă ☐ ☐ • Georgescu ☐ ☐

Din oficiu: 10 p.

Unitatea 3

Tipuri de construcții morfosintactice

Relațiile sintactice ale unui verb în enunț sunt diverse și generează construcții morfosintactice, prin care se evidențiază intenția de comunicare a vorbitorului. Aceasta înseamnă că, pe lângă sensul intrinsec al verbului, în construcțiile sintactice acestuia i se poate adăuga o nuanță nouă.

- Construcțiile active. Construcțiile pasive cu verbul *a fi*
- Construcțiile cu pronume reflexive
- Construcțiile impersonale
- Predicatul (actualizare)
- Subiectul (actualizare)
- Construcțiile incidente
- Organizarea coerentă a textului: succesiunea ideilor, folosirea corectă a timpurilor verbale și a anaforelor
- Recapitulare
- Evaluare (teste)

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise
4.3. analizarea elementelor de dinamică a limbii, prin utilizarea achizițiilor de sintaxă, morfologie, fonetică, lexic și semantică prin raportare la limbile moderne
4.4. valorificarea relației dintre normă, abatere și uz în adecvarea strategiilor individuale de comunicare
4.5. dezvoltarea gândirii logice și analogice (analiză, sinteză, generalizare și abstractizare) prin utilizarea deprinderilor de comunicare corectă în limba română literară, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții

Construcțiile active. Construcțiile pasive cu verbul *a fi*

Observ și învăț!

Construcțiile active sunt construcțiile sintactice în care subiectul gramatical este autorul (agentul) acțiunii verbului exercitate asupra unui obiect, a unei ființe (pacientul).
Forma verbului este cea obișnuită, care nu are o marcă anume.

ex. 1-2-3

Construcțiile pasive sunt construcții sintactice în care subiectul gramatical este obiectul, ființa (pacientul) care suportă acțiunea făcută de autorul ei (agentul).

ex. 4

Cuvântul care denumește autorul acțiunii într-o construcție pasivă are o funcție sintactică specială, numită **complement de agent**.
Construcțiile sintactice sunt numite:
- **active**, când interesul comunicativ se concentrează asupra agentului, care este subiect;
- **pasive**, când interesul comunicativ se concentrează asupra pacientului, care este subiect.

ex. 5

Verbele din construcțiile pasive sunt alcătuite din **verbul auxiliar *a fi*** + **participiul** verbului de conjugat.

ex. 6

Verbul auxiliar *a fi* își schimbă forma, în construcțiile pasive, după mod (cu excepția imperativului), timp, persoană și număr. Participiul își schimbă forma după genul și numărul subiectului gramatical.

ex. 7-8

Construcțiile active

1 **Pentru a înțelege construcțiile active și pasive, este nevoie să știi ce sens au pentru acestea cuvintele *agent* și *pacient*. Cu siguranță, ai auzit de agenți de poliție și de pacienți ai unor medici. Pentru a stabili sensul exact al cuvintelor *agent* și *pacient* în ce privește construcțiile sintactice vizate, citește articolele de dicționar de mai jos. Încercuiește cifra corespunzătoare sensului potrivit pentru construcțiile sintactice.**

AGENT s.m. 1. Reprezentant oficial al unei organizații, al unui stat etc. care îndeplinește anumite însărcinări; 2. Factor activ care provoacă fenomene fizice, chimice etc. *Agent atmosferic*, factor care provoacă diferite fenomene naturale; 3. Substantiv care indică autorul acțiunii unui verb.

PACIENT s.m. 1. Persoană bolnavă care suportă tratamentul unui medic; 2. Persoană supusă unui chin; 3. Substantiv care indică persoana ce suportă acțiunea unui verb.

2 **Completează casetele de mai jos pentru a indica cine ar putea fi agentul și cine pacientul acțiunii, adică cine face și cine suportă acțiunea de a repara.**

Mecanicul repară automobilul.

3 **Notează funcția sintactică a cuvintelor selectate din propoziția de la exercițiul precedent.**
- mecanicul _____ • automobilul _____

Construcțiile pasive cu verbul *a fi*

4 **Precizează cine ar putea fi agentul și cine pacientul în propoziția de mai jos.**

Automobilul este reparat de către mecanic.

5 **Notează funcțiile sintactice ale acestor cuvinte în propoziția de la exercițiul precedent.**
- automobilul _____ • de către mecanic _____

6 **Precizează componentele structurii verbului *a repara* din construcția pasivă.**

este + reparat

7 **Subliniază verbele din construcțiile pasive de mai jos.**
• Șoseaua era acoperită de zăpadă. • Tata fusese avertizat de mama cu privire la vreme. • Mașina a fost lovită de o dubiță care a derapat. • Dacă aș fi întrebat de un șofer, i-aș spune să nu conducă pe un carosabil alunecos.

8 **Menționează după ce își schimbă forma verbul auxiliar și participiul în construcțiile pasive de la exercițiul precedent.**

9 **Subliniază cu verde complementele de agent din enunțurile date și cu roșu cuvintele de care depind.**
• Repararea a fost plătită de către mama. _____
• Fiind sfătuită de către o prietenă, ea a efectuat plata prin transfer bancar. _____ • A fi îndrumat de un specialist este un ajutor. _____ • Factura este ușor de citit de către oricine. _____ • Sfaturile mecanicului au fost ținute minte de către cei trei. _____
• Mașina reparată de către mecanic funcționează foarte bine. _____

10 **Menționează, în spațiile libere de la exercițiul precedent, ce părți de vorbire sunt cuvintele de care depind complementele de agent.**

11 **Precizează prin ce părți de vorbire se poate exprima complementul de agent.**

12 **Ce funcție sintactică îndeplinește un verb dintr-o construcție pasivă care este la indicativ, condițional-optativ sau conjunctiv?**

_____

Transformarea unei construcții active în construcție pasivă și invers

13 **Indică părțile de propoziție din care este alcătuită construcția activă de mai jos.**
Tata spală mașina.

_____

14 **Precizează părțile de propoziție din care este alcătuită construcția pasivă dată.**
Mașina este spălată de către tata.

_____

15 **Menționează modul și timpul verbelor din propozițiile de la exercițiile 13 și 14.**

_____

Complementul de agent poate determina:
- **un verb pasiv,** care
  - are categoria modului;
  - este la o formă verbală nepersonală: gerunziu și infinitiv (ambele cu auxiliarul *a fi* la aceste forme verbale – *a fi apreciat, fiind apreciat*) sau, mai rar, supin;
- **o locuțiune verbală pasivă;**
- **un adjectiv provenit din verb la participiu.**

ex. 9, 10

Complementul de agent se exprimă prin:
- **substantiv** în cazul acuzativ, precedat de prepozițiile *de către* sau *de*;
- **pronume** în cazul acuzativ precedat de prepozițiile *de către* sau *de*;
- **numeral cu valoare pronominală** în cazul acuzativ, precedat de prepozițiile *de către* sau *de*.

Prepoziția *de către* apare doar la această funcție sintactică și este folosită pentru autori umani ai acțiunii.

ex. 11

Verbele pasive care au categoria modului îndeplinesc funcția sintactică de predicat verbal.

ex. 12

Construcțiile active care pot fi transformate în construcții pasive conțin obligatoriu un complement direct.

ex. 13

Trecerea unei construcții active în construcție pasivă se face astfel:
- complementul direct din construcția activă devine subiect în construcția pasivă;
- subiectul din construcția activă devine complement de agent în construcția pasivă;
- modul și timpul verbului din construcția activă se mențin la auxiliarul din construcția pasivă.

ex. 14, 15

Trecerea unei construcții pasive în construcție activă se pot face astfel:
- complementul de agent din construcția pasivă devine subiect în construcția activă;
- subiectul construcției pasive devine complement direct în construcția activă.

ex. 16

16 Completează schema de mai jos și explică felul în care o construcție pasivă devine construcție activă.

CONSTRUCȚIE PASIVĂ

SUBIECT	verb pasiv	COMPLEMENT DE AGENT
Automobilul	este admirat	de către Dan.

SUBIECT	verb activ	COMPLEMENT DIRECT

Dificultăți

Verbele cu auxiliarul *a fi* la forme nepersonale din construcțiile pasive îndeplinesc alte funcții sintactice decât cea de predicat, fiind determinate însă de complemente de agent, ca în următoarele exemple:

- *Fiind trântită* de vânt, fereastra s-a spart.; construcția pasivă *fiind trântită* este circumstanțial de cauză și este determinată de complementul de agent *de vânt*;
- *A fi lăudat* de către părinți este pentru mine o bucurie.; construcția pasivă *a fi lăudat* este subiect și este determinată de complementul de agent *de către părinți*.

Participiul dintr-o construcție pasivă acceptă mărci ale gradării: Medicul acesta *este cel mai căutat* de către pacienți. Profesorul *este foarte apreciat* de către elevi. Noul roman al scriitorului *este mai apreciat* de către cititori decât cel precedent.

Mai rar, complementul de agent poate determina și adjective obținute din participiul unor verbe: Argumentul *invocat* de către elevii nepregătiți nu a fost luat în considerare.

Două forme pasive coordonate pot apărea fără al doilea verb auxiliar exprimat și alcătuiesc în această situație două propoziții coordonate copulativ într-o frază: Elevii *au fost pregătiți*[1]/ și *evaluați* de către același profesor.[2]/

Nu trebuie să se confunde formele omonime de condițional-optativ cu acelea de condițional-optativ pasiv. În construcțiile active, apar complemente directe: El i-*ar fi ajutat* pe colegii lui.; verbul are complementul direct *pe colegii*, care este anticipat de cliticul *i*. În construcțiile pasive, apare complementul de agent: El *ar fi ajutat* de către colegii lui.; verbul are complementul de agent *de către colegii*.

O distincție trebuie să se facă între complementul de agent și complementul prepozițional, mai ales în construcțiile în care nu apare prepoziția compusă *de către*: *Copilul este apărat de rele de familia lui. Apariția poveștilor este legată de cercetători de creativitatea oamenilor.* Contextele se pot dezambiguiza prin introducerea prepoziției *de către*: Copilul este apărat de rele *de către familia* lui. Apariția poveștilor este legată *de către cercetători* de creativitatea oamenilor. Astfel, devine clar că *de rele* și *de creativitatea* sunt complemente prepoziționale.

Verbele din construcțiile active și pasive au o categorie gramaticală numită diatează, care însă nu apare la toate verbele și se manifestă predominant sintactic. *Gramatica limbii române* editată în 2005 de Academia Română recunoaște doar două diateze, activă și pasivă. Categoria gramaticală a diatezei nu se studiază însă în gimnaziu.

Exersez

1 Încercuiește litera corespunzătoare enunțurilor care conțin construcții active, din cele date.

a. Câinele meu roade un os gustos.
b. Petre construiește o casă mare.
c. SMS-ul a fost trimis de Andrei.
d. Ieri, prietenele mele învățau lecția.
e. Prăjitura a fost preparată de mama.
f. Colega mea ar fi scris o compunere.

2 Transformă construcțiile active de mai jos în construcții pasive.

- Pilotul conducea mașina cu îndemânare.
- Câinele a speriat pisica vecinilor.
- Băiatul șutase mingea cu putere.
- Prietenii mei ar mânca înghețată.
- Urma ca tata să cumpere o trotinetă electrică.
- Verișoara mea rezolvă un exercițiu de matematică.

3 Indică modul, timpul, persoana și numărul verbelor auxiliare din construcțiile pasive de mai jos.

a. Desenul este făcut de către doi dintre participanții la cercul de pictură.
b. Creioanele colorate ar fi fost ascuțite de fratele meu mai mic.
c. Clădirea fusese creată de arhitect în urmă cu doi ani.
d. Bunica voia ca terenul din spatele casei să fie cultivat de ea cu legume.
e. Să fi fost invadat hambarul de păianjeni, tata l-ar fi curățat.
f. Florile erau puse de ai mei în balcon.
g. Elevii au fost încântați de excursia făcută la munte.
h. Desertul ar fi fost apreciat de toți dacă ar fi avut frișcă.

4 Subliniază complementele de agent din enunțurile de la exercițiul precedent și analizează părțile de vorbire prin care se exprimă.

5 Transformă construcțiile pasive din frazele de mai jos în construcții active.

a. Câinele lovit de mașină a fost salvat de Alina.
b. Străzile sunt acoperite de zăpadă.
c. Asfaltul a fost deteriorat de ger.
d. Crengile copacilor au fost rupte de vânt.
e. Laptele din farfuria Ancăi a fost băut de pisică.
f. Aterizarea avionului a fost afectată de gheața de pe pistă.

6 Bifează căsuța din dreptul construcțiilor active care nu pot fi transformate în construcții pasive.

- Consilierii au aprobat o propunere a primarului. ☐
- Eu și prietenii mei am ajuns repede în parc. ☐
- Trecătorii fug de ploaia începută brusc. ☐
- Poștașul pune o factură în cutia de scrisori. ☐
- Peste o săptămână, voi pleca la mare. ☐
- Arbitrul meciului de fotbal a procedat corect. ☐

7 Precizează ce parte de vorbire sunt cuvintele determinate de complementele de agent din enunțurile de mai jos. Indică și funcția sintactică a acestora.

- Frunzele spulberate de vânt cad. _____
- Camerele sunt de închiriat de către studenți. _____
- Observația lui n-a fost băgată în seamă de nimeni. _____
- A fi încurajat de antrenor este o condiție a succesului pentru un sportiv. _____
- Fiind ajutat de sora lui, Mihai a terminat curățenia în camera sa. _____

8 Încercuiește litera corespunzătoare numărului de predicate din enunțurile date.

- Cartea a fost citită și adnotată de Radu, fiindcă a fost interesantă și captivantă.

a. două predicate;
b. trei predicate;
c. patru predicate;
d. cinci predicate.

- Bluza era spălată și clătită, dar neapretată de către Maria, care nu avusese timp să facă și asta.
  a. două predicate; **c.** patru predicate;
  b. trei predicate; **d.** cinci predicate.
- Masa a fost pregătită și aranjată de mama, fiindcă era ziua mea și aveam musafiri.
  a. două predicate; **c.** patru predicate;
  b. trei predicate; **d.** cinci predicate.

9 **Menționează, prin bifare, ce fel de complement este cel scris colorat în propozițiile date.**

	Complement de agent	Complement prepozițional
• Muzica rock este apreciată de tineri.	☐	☐
• Maria este detașată de problemele curente.	☐	☐
• Elevul a fost premiat de juriu.	☐	☐
• El este temut de adversarii din ring.	☐	☐
• Andrei este îndrăgostit de meseria lui.	☐	☐

10 **Precizează modul și timpul verbului pasiv din versurile de mai jos.**

„Devine singura furnică poetă
De pe planetă.
Și atunci, trebuie să facă cerere
Și reclamație
Să fie primită (de greiere!)
În uniunea de creație."

Ana Blandiana – *O furnică poetă*

11 **Transformă construcția pasivă din versurile de la exercițiul precedent în construcție activă.**

12 **„Alea iacta est" („Zarul a fost aruncat") este un celebru dicton conținând o construcție pasivă, atribuit lui Cezar, care l-ar fi rostit în 49 î.H., când a trecut râul Rubicon de la granița cu galii, începând războiul cu ei. Ulterior, s-a folosit cu referire la o hotărâre curajoasă, luată brusc, după o îndelungă ezitare. Scrie un text de cel mult 50 de cuvinte cu acest titlu. Subliniază cu o linie construcțiile active și cu două linii pe cele pasive pe care le folosești.**

Test flash

1. Încercuiește litera corespunzătoare enunțurilor în care sunt construcții pasive. 3 p.
a. Prețul dicționarului a fost redus de distribuitori. **b.** Câinele a ieșit din casă în curte. **c.** Șoarecele este prins de pisică. **d.** Ciocolata este împărțită de frați în mod egal. **e.** Dan udă florile.

2. Transformă construcțiile active în construcții pasive. 3 p.
a. Andrei citește această carte. **b.** Copilul scrie tema. **c.** Fata ascultă melodia lansată ieri.

3. Subliniază complementele de agent din enunțurile date. 3 p.
a. Copilul este lăudat de către profesor. **b.** Rufele sunt spălate de mașină. **c.** Filmul este văzut de ei.

Din oficiu: 1 p.

Construcțiile cu pronume reflexive

Construcțiile reflexive

1 **Menționează sensul cuvintelor scrise colorat în enunțurile de mai jos.**

- Oglinda reflectă lumina. _____
- Reflexia este _____ _____

- Mihai reflectează la o problemă. _____
- Reflecția este _____ _____

2 **Ce legătură crezi că există între *reflexie*, *reflecție* și pronumele reflexive?**

3 **Precizează asupra cui se reflectă acțiunea în construcțiile de mai jos. Care ți se pare a fi diferența dintre cele două verbe din enunțuri?**

Dan spală mașina. _____

Dan se spală pe mâini. _____

Construcțiile cu reflexiv cu funcție sintactică

4 **Subliniază pronumele reflexive din enunțurile de mai jos. Cum le-ai recunoscut?**

- Mă spăl pe dinți.
- Ne ajutăm unul pe altul.
- Mi-am cumpărat săpun lichid.
- Ne facem cadou creme de mâini.

5 **Care este diferența de sens dintre pronumele reflexive la singular și cele la plural de la execițiul precedent? Dar cea de caz?**

6 **Precizează funcția sintactică a pronumelor reflexive de la exercițiul 4.**

_____
_____
_____
_____

Observ și învăț!

Construcțiile reflexive sunt construcțiile în care cliticul reflexiv (forma neaccentuată a pronumelui reflexiv) se atașează unui verb. ex. 1, 2, 3

Pronumele reflexiv are aceeași persoană și același număr cu persoana și numărul verbului pe care îl însoțește. ex. 4

Pronumele reflexive pot fi:
- **propriu-zise**, când arată identitatea dintre substantivul sau pronumele subiect și complementul care desemnează aceeași persoană cu subiectul și stau în cazul acuzativ (*Mă* întreb ceva.) sau în cazul dativ (*Îmi* spun că totul este bine.);
- **reciproce**, când subiectul desemnează mai multe persoane care acționează una asupra alteia și stau în cazul acuzativ (*Ne* plimbăm.) sau în cazul dativ (*Ne* zâmbim.). ex. 5

Cliticul reflexiv poate îndeplini funcția sintactică de:
- **complement direct**, când este reflexiv propriu-zis sau reciproc în acuzativ;
- **complement indirect**, când este reflexiv propriu-zis sau reciproc în dativ. ex. 6

Pronumele reflexiv poate îndeplini o funcție sintactică numită **complement posesiv**, care arată cui îi aparține obiectul denumit de un substantiv, dar depinde și de un verb, intrând într-o structură ternară. ex. 7

Rar, în special în limbajul poetic mai vechi, pronumele reflexiv poate îndeplini și funcția sintactică de **atribut pronominal în dativ fără prepoziție**.

ex. 8

Construcțiile cu reflexiv cu funcție sintactică pot fi recunoscute după următoarele caracteristici:
- cliticul reflexiv nu se asociază obligatoriu cu verbul (*Prezintă* proiectul.);
- cliticul poate fi înlocuit cu un pronume personal (*Îi* prezint proiectul.);
- cliticul acceptă dublarea printr-o formă accentuată de pronume reflexiv sau personal, în cazul complementului direct (*Se* prezintă *pe sine/pe el* însuși.) sau în cazul complementului indirect (*Își* spune *sieși/lui* că proiectul este bun.). Când este vorba de complement posesiv, acesta se poate relua printr-un adjectiv pronominal posesiv sau pronume personal în genitiv (*Își* prezintă proiectul *său/lui*.)

ex. 9

Există verbe cu **reflexiv obligatoriu** care se include în verb, neputând fi înlăturat, neadmițând substituția cu alt pronume și neputând fi dublat de o formă pronominală accentuată. În astfel de construcții, pronumele reflexiv se ia în analiză împreună cu verbul, spre deosebire de construcțiile cu reflexiv cu funcție sintactică, în care pronumele reflexiv se analizează separat de verb.

ex. 10

7 **Menționează cazul pronumelui reflexiv din propoziția de mai jos, observând părțile de vorbire de care depinde.**

cui am spălat?
Mi-am spălat cămașa cea nouă.
a cui cămașă?

8 **Indică funcția sintactică a pronumelui reflexiv din versurile de mai jos.**

„Când luna trece prin stejari
Urmând mereu în cale-și...“

Mihai Eminescu – *Când amintirile...*

9 **Încercuiește litera corespunzătoare propoziției în care există un clitic reflexiv. Ce observi că se întâmplă cu verbul *a spăla* în celelalte enunțuri?**

a. Spăl rufele murdare. **c.** Îmi spală cămașa.
b. Mă spală pe cap. **d.** Mă spăl pe mine însumi.

Construcții cu reflexiv obligatoriu

10 **Bifează casetele din dreptul enunțurilor în care cliticul reflexiv nu poate fi înlăturat.**
- El se laudă mult. ☐
- Mă tem de câini. ☐
- Îmi închipui că sunt la mare. ☐
- Se mândrește cu rezultatele lui. ☐
- Ne-am plictisit de stat în casă. ☐
- Vă schimbați telefonul. ☐

11 **Explică diferența de sens a verbelor din enunțurile de mai jos.**
- Mă duc la piață. _____
- Duc o plasă grea. _____
- Te uiți la tablou. _____
- Uiți să-ți faci tema. _____
- Și-a râs de el. _____
- A râs cu poftă. _____

12 **Subliniază locuțiunile verbale din propozițiile date.**
- Andrei și-a dat seama de greșeală. • Alina și-a luat nasul la purtare. • Lui Ștefan i s-au înecat toate corăbiile.

Construcții pasiv-reflexive

13 **Subliniază complementele de agent din enunțurile date.**
- Testele se corectează de către profesori. • Legea s-a votat de către parlament. • Exercițiul se rezolvă de către fiecare. • Proiectul se prezintă de către cei doi care l-au propus.

14 **Precizează ce fel de verbe determină complementele de agent de la exercițiul precedent.**

Dificultăți

De multe ori, pentru a sublinia o idee, cliticul din construcțiile reflexive apare dublat atât la acuzativ (*Se* distruge *pe sine* însuși cu atâta efort.), cât și la dativ (*Își* impune *sieși* multe restricții.). Cele două forme ale pronumelui reflexiv (accentuată și neaccentuată) reprezintă o singură funcție sintactică, dublată.

Complementul posesiv este o noutate a *Gramaticii limbii române* editate în 2005 de Academia Română. Acest complement poate să determine și o interjecție predicativă: Uite-*i* pisica pe gard! Iată-*vă* prietenii! Uite-*ți* cartea! Na-*vă* penarul!

Complementul posesiv se poate exprima și prin pronume personal, nu numai prin pronume reflexiv: *I*-am auzit vocea. *Îți* aștept propunerile. *Ți* s-a stricat laptopul.

Complementul indirect și complementul posesiv nu trebuie confundate, uneori diferența dintre acestea fiind făcută doar de articolul hotărât. De exemplu: *Își* caută cojoc. – pronumele reflexiv *își* este complement indirect, sensul fiind „își caută pentru sine cojoc“; *Își* caută cojocul. – pronumele reflexiv este complement posesiv, sensul fiind „își caută cojocul său“.

Adeseori, se constată în prezent greșeala transformării unor construcții active în construcții reflexive. De exemplu: Nu *mă* risc în afacerea asta. Nu *se* merită să faci atâta efort. Nu *se* există să nu fie frig iarna. Nu *se* rentează să dai bani pe nimicuri. Termină-*te* mai repede ca să plecăm! Toate aceste enunțuri sunt incorecte; variantele corecte nu au pronume reflexive.

În cazul unor verbe cu reflexiv obligatoriu, îndepărtarea pronumelui schimbă sensul cuvântului, fiind vorba de un alt verb.

ex. 11

Există și locuțiuni verbale cu reflexiv obligatoriu.

ex. 12

Există **construcții pasiv-reflexive**, în care cliticul reflexiv *se* funcționează ca marcă de pasiv. Acesta se analizează împreună cu verbul și apare numai la persoana a III-a, singular și plural.

ex. 13, 14

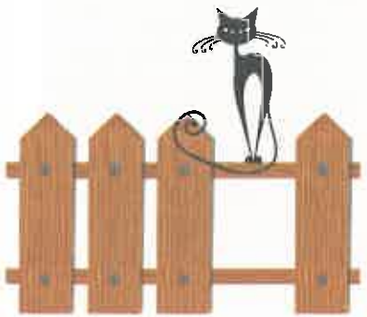

Exersez

1 **Bifează caseta din dreptul enunțurilor care conțin construcții cu reflexiv obligatoriu.**
- Mă gândesc la vacanța de iarnă. ☐
- Sanda s-a eschivat de la a răspunde. ☐
- Copiii s-au cunoscut într-o tabără. ☐
- Miruna nu se abținea de la mâncare. ☐
- Vreau să vă jucați în curte. ☐
- Fetele s-au codit să cumpere stilouri. ☐

2 **Încercuiește litera corespunzătoare funcției sintactice pe care o are pronumele reflexiv scris colorat în fiecare enunț dat.**

A S-a amăgit crezând că va reuși.
a. complement direct;
b. complement indirect;
c. complement posesiv;
d. atribut pronominal.

B Ne cunoaștem bine slăbiciunile.
a. complement direct;
b. complement indirect;
c. complement posesiv;
d. atribut pronominal.

C Și-au zâmbit cu îngăduință.
a. complement direct;
b. complement indirect;
c. complement posesiv;
d. atribut pronominal.

D Cățeii își așteaptă stăpânii.
a. complement direct;
b. complement indirect;
c. complement posesiv;
d. atribut pronominal.

E Fă din pasiunea-ți un scop în viață.
a. complement direct;
b. complement indirect;
c. complement posesiv;
d. atribut pronominal.

F Mi-am făcut singură o rochie.
a. complement direct;
b. complement indirect;
c. complement posesiv;
d. atribut pronominal.

3 **Indică funcția sintactică a pronumelor reflexive din propozițiile date.**
• Și-a luat mașină. • Și-a luat mașina de la reparat. • Vă ajutați prietenii. • Vă ajutați de aspirator la curățenie. • Ne-am murdărit la joacă. • Ne-am spus multe secrete. • Ți-ai curățat curtea. • Ți-ai curățat o pată de pe haină.

4 **Subliniază construcțiile pasiv-reflexive din enunțurile date.**
• Măsurile s-au decis de către autorități. • Tabloul s-a vândut de către proprietar. • S-au făcut publice de către comisie rezultatele examenului. • Nu s-a prevăzut în proiect de către propunători suma necesară realizării acestuia.

5 **Menționează care pronume reflexive sunt propriu-zise și care sunt reciproce în propozițiile de mai jos.**
• Ei s-au oprit din cursă. • S-au întâlnit întâmplător. • Cei doi vecini se salutau respectuos. • Ne-am vorbit destul de rece. • Te-ai rănit la picior. • Și-a pus o jachetă groasă. • Îmi reproșez multe. • V-ați întâlnit la munte după mulți ani.

6 **Subliniază cu o linie verbele cu reflexiv obligatoriu și cu două linii locuțiunile verbale cu reflexiv obligatoriu.**
Nu-mi place să-mi bat joc de munca altora. Îmi dau seama de efortul făcut și mă uit cu atenție la rezultatele lor. Mă străduiesc să-mi ofer uneori serviciile pentru a-i sprijini, gândindu-mă că astfel vor obține mai repede ce-și doresc.

7 **Precizează funcția sintactică a pronumelor reflexive din versurile de mai jos.**

„Când ne-am zărit, aerul dintre noi
și-a aruncat dintr-odată
imaginea copacilor, indiferenți și goi,
pe care-o lăsa să-l străbată.

Oh, ne-am zvârlit, strigându-ne pe nume,
unul spre celălalt și-atât de iute,
că timpul se turti-ntre piepturile noastre,
și ora, lovită, se sparse-n minute."

Nichita Stănescu – *Îmbrățișare*

8 **Corectează greșelile din enunțul de mai jos.**
Zic să nu va riscați într-o excursie cu cortul, că nu se merită, când poți să stai frumos la hotel.

9 **Scrie patru verbe cu reflexiv obligatoriu care să arate stări sufletești sau reflecții.**

10 **Alcătuiește un text de cinci rânduri în care să folosești verbele de la exercițiul 9.**

Test flash

1. **Precizează funcția sintactică a pronumelor reflexive din propozițiile date.** 3 p.
• Adu-mi jacheta. • V-ați făcut reproșuri. • Ne încălțăm cu cizmele.
2. **Subliniază verbele cu reflexiv obligatoriu.** 3 p.
M-am fâstâcit când ne-am întâlnit și nu m-am priceput să-mi ascund emoția, dar nu m-am sinchisit de asta.
3. **Construiește trei enunțuri care să conțină o construcție pasiv-reflexivă, o locuțiune verbală cu reflexiv obligatoriu și o construcție cu reflexiv cu funcție sintactică.** 3 p.
Din oficiu: 1 p.

Construcțiile impersonale

Verbele impersonale

1 **Subliniază verbele din enunțurile de mai jos. Cine face acțiunea?**

a. Plouă.

b. E toamnă.

c. Îmi trebuie o umbrelă.

d. Nu-mi pasă de ploaie.

2 **Încercuiește litera corespunzătoare enunțurilor de la exercițiul precedent în care nu poate să apară un subiect gramatical.**

3 **Ce funcție sintactică au cuvintele *toamnă* și *umbrelă* în enunțurile de la exercițiul 1?**

_____

_____

4 **Precizează prin ce se exprimă subiectele verbelor impersonale în propozițiile date.**
a. Se aude tunând. _____
b. Este greu a merge pe jos prin ploaie. _____
c. Îmi rămâne de așteptat autobuzul. _____

Construcțiile impersonale

5 **Subliniază partea de vorbire în jurul căreia sunt construite propozițiile de mai jos. Ce caracteristică are?**
Plouă de mult timp. Se ajunge greu acasă de la școală. Se întâmplă a-ți uda rău hainele. Acum, este bine de evitat deplasările.

6 **Notează verbul dintr-una din construcțiile active de la exercițiul precedent care este impersonal doar în acel context, fiind cel mai adesea personal.**

Observ și învăț!

Verbele impersonale sunt cele a căror acțiune nu este făcută de o persoană.

ex. 1

Verbele impersonale
- **nu au subiect gramatical**
  - când exprimă fenomene ale naturii (*fulgeră, se înserează* etc.);
  - când referirea la persoană se face printr-un complement indirect (*Îi arde* de joacă.) sau printr-un complement direct (*Mă doare* în gât.);
- **au subiect gramatical** postpus, exprimat prin:
  - substantiv care nu denumește o persoană (*Este noapte. Mi-e frig. Îmi place vara.*)
  - verb la o formă verbală nepersonală (*Este bine a sta în casă. Rămâne de văzut. Se aude căzând* ploaia.).

ex. 2, 3, 4

Construcțiile impersonale sunt organizate în jurul unor verbe impersonale fie prin natura lor, adică indiferent de contextul în care apar (verbe inerent impersonale), fie prin dobândirea acestei trăsături în anumite contexte (verbe contextual impersonale).

ex. 5, 6

Verbele și construcțiile verbale inerent impersonale sunt **fără subiect** când
- exprimă fenomene ale naturii (*burnițează*);
- referirea la persoană se face printr-un complement indirect exprimat prin clitic pronominal, fiind determinat de un complement prepozițional (*Mi s-a urât de ploaie.*) sau printr-un complement direct exprimat prin clitic pronominal (*Mă arde la stomac.*);
- se referă la numele unei persoane (*Îmi zice Vasilescu.*).

ex. 7

Verbele și construcțiile verbale inerent impersonale sunt **cu subiect** când
- subiectul este, de preferință, postpus și exprimat printr-un substantiv nearticulat (*Îmi trebuie sprijin. Este zi. Ne este sete.*);
- subiectul este, de preferință, postpus și exprimat prin verb la o formă verbală nepersonală (*Îmi vine a plânge. Se cuvine a învăța. Este bine a nu minți.*).

Verbele impersonale din aceste construcții sunt:
- verbe active sau reflexive inerent impersonale (A și C, în tabelul dat);
- verbe personale care pot deveni impersonale, singure sau însoțite de pronume personale în dativ sau acuzativ (B, în tabelul dat);
- expresii verbale impersonale (D, în tabelul dat).

ex. 8, 9

Verbe și construcții verbale inerent impersonale

7 **Grupează literele enunțurilor impersonale fără subiect în tabelul de mai jos.**

a. Îi arde de plimbare.
b. În noiembrie se întunecă devreme.
c. În curând va ninge.
d. Mă cheamă Dana.
e. Mă mănâncă în palmă.
f. Îmi spune Profesorul.

Verbe care arată fenomene naturale	Construcții în care se face referire la persoană printr-un complement indirect sau direct	Verbe care se referă la numele unei persoane

8 **Subliniază, în enunțurile din coloana stângă de mai jos, cu o linie predicatele exprimate prin verbe impersonale și cu două linii subiectele acestora.**

A

Enunțuri	Observații
• Ne trebuie liniște. • Era noapte. • Mi-a fost dor de tine.	• Subiectul este antepus/postpus. • Subiectul este substantiv/pronume/verb la o formă nepersonală.

B

Enunțuri	Observații
• Rămâne de explicat situația. • Îți convine a chiuli. • Ne dorim a nu merge în excursie.	• Subiectul este antepus/postpus. • Subiectul este substantiv/pronume/verb la o formă nepersonală.

C

Enunțuri	Observații
• Nu se cade a minți. • Nu se cuvine a răspunde obraznic.	• Subiectul este antepus/postpus. • Subiectul este substantiv/pronume/verb la o formă nepersonală.

D

Enunțuri	Observații
• Este bine a învăța zilnic. • Era de prisos a-ți explica. • Ar fi de dorit a munci mai mult. • Devine important a stimula elevii. • Ajunge dificil a te concentra.	• Subiectul este antepus/postpus. • Subiectul este substantiv/pronume/verb la o formă nepersonală.

9 **Taie cu o linie, în coloana din dreapta, situațiile nepotrivite.**

10 **Explică din ce sunt alcătuite expresiile verbale impersonale de la exercițiul 8, punctul D.**

11 **Subliniază predicatul din propoziția de mai jos. Menționează prin ce se exprimă și cine face acțiunea.**
Mi-a venit la socoteală a-i cere datoria.

_____

_____

Verbe și construcții verbale contextual impersonale

12 **Transformă construcțiile active personale în construcții reflexive impersonale, după modelul dat.**
Dana a întârziat la concert. → S-a întârziat la concert.
- Dinu merge repede prin ploaie. →
- Ea intră în clasă la prânz. →
- Mihai a procedat bine. →
- El ar fi lipsit de la cursuri. →

13 **Transformă construcțiile active personale în construcții pasive-reflexive impersonale, după modelul dat.**
El povestește întâmplarea → Întâmplarea este povestită de el. → Se povestește întâmplarea.
- Ea știe poezia pe de rost. _____
- Ei au aflat rezultatele. _____
- Soarta i-a dat suferința. _____

14 **Ce diferențe observi între verbele impersonale de la exercițiul 12 și cele de la exercițiul 13, în privința persoanei?**

Dificultăți

Ca verb personal, *a fi* poate fi predicativ (*El este acasă.*) sau copulativ (*El este inteligent.*). Ca verb impersonal, poate fi, de asemenea, predicativ cu subiect postpus, exprimat prin substantiv nearticulat (*Este dimineață. Era luni. A fost umezeală. Este mare nevoie de ajutor.*) sau cu un subiect asemănător, dar precedat de un pronume personal în dativ (*Mi-e teamă. Ne-a fost rușine. Vă fusese mare milă de ei.*). *A fi* impersonal poate fi și copulativ, alcătuind predicate nominale cu nume predicative exprimate prin adverbe, locuțiuni adverbiale sau verbe la supin (*Este bine a rezolva problema. Era de prisos a vorbi cu el. Ar fi fost de așteptat a răspunde politicos.*)

În structurile cu verbe impersonale care se referă la numele unei persoane, apare o funcție sintactică nouă în *Gramatica limbii române* editată de Academia Română, complementul predicativ al obiectului, care nu se studiază în gimnaziu. De exemplu, în enunțurile următoare cuvintele scrise italic sunt complemente

Expresiile verbale impersonale sunt alcătuite din:
- verbe copulative + adverbe (*a fost mai bine*);
- verbe copulative + locuțiuni adverbiale (*este fără doar și poate*);
- verbe copulative + verbe la supin (*este de așteptat*).

Verbele impersonale pot fi predicative sau copulative, alcătuind în funcție de aceasta predicate verbale sau nominale.

ex. 10

Există și locuțiuni verbale impersonale.

ex. 11

Cliticul reflexiv *se* este marcă a impersonalizării.

ex. 12

Verbele și construcțiile verbale impersonale sunt obținute din:
- verbe active care nu pot primi complement direct, adăugându-li-se cliticul reflexiv *se* (*Se merge la mare.*); acestea au doar persoana a III-a singular;
- verbe active care pot primi complement direct, adăugându-li-se cliticul reflexiv *se* (*Se cunoaște proiectul.*); acestea au persoana a III-a, singular și plural (*Se cunosc proiectele.*);
- verbe pasive cu *a fi* impersonalizate (*I-a fost scris a suferi.*)

ex. 12, 14

predicative ale obiectului: Mă cheamă *Ionescu*. Îmi zice *Tocilarul*. Îmi spune *Popescu*. Această funcție sintactică nu trebuie confundată cu cea de nume predicativ, pe lângă verbul *a se chema* din construcția personală Ea *se cheamă Ana*. De asemenea, verbul are sensul de „a striga" în construcții active în care apare însoțit de complement direct: O cheamă *pe Ana*.

Uneori, verbele impersonale construite cu subiecte exprimate prin verbe la forme nepersonale pot să apară și cu subiecte exprimate prin pronume demonstrativ cu valoare neutră: Nu mi-a rămas decât *asta*. Mi-a venit *asta* în minte.

Verbul impersonal *a trebui*, ca și alte verbe impersonale, realizează formal acordul la plural, indicativ, imperfect, perfect compus și viitor: *Îmi trebuiau cărți. Mi-au trebuit informații noi. Îți vor trebui studii de specialitate pentru referat.*

Exersez

1 **Bifează casetele din dreptul enunțurilor în care verbele impersonale nu pot avea subiecte gramaticale.**

- Nu-i pasă de ploaie. ☐
- Este un frig năprasnic. ☐
- Mi-e dor de vacanță. ☐
- Îmi trebuie un mobil. ☐
- Mă ustură în gât. ☐
- Iarna se înserează devreme. ☐
- Mă cheamă Georgescu. ☐
- Mi s-a urât cu munca. ☐

2 **Subliniază cu o linie verbele impersonale din exemplele date și cu două linii subiectele acestora.**

• Este răcoare în fiecare dimineață. • Mi-era frică de întuneric în copilărie. • Se cuvine a prim îndrumări pentru realizarea proiectului. • Este ușor de promis ceva. • Lui Andrei i-a fost sor tit a munci foarte mult. • Le place literatura. • Nu vă strică un concediu. • Este indicat a păs tra fructele la rece. • Ne avantajează călătoria cu avionul. • I-a mers foarte bine afacerea.

3 **Transformă construcțiile active de mai jos în construcții reflexive.**

a. El a spus adevărul. _____
b. Ea crede mărturisirea lui. _____
c. Tata vine târziu de la serviciu. _____
d. Dan doarme mult în vacanță. _____
e. El aleargă zilnic prin parc. _____
f. Arheologii au descoperit o cetate dacică. _____
g. Firma va comercializa un nou model de automobil. _____
h. Alina ieșea săptămânal din oraș. _____

4 **Clasifică enunțurile cu verbe impersonale de la exercițiul precedent în cele două grupe.**

Verbe impersonale obținute din verbe active care pot primi complement direct.	Verbe impersonale obținute din verbe active care nu pot primi complement direct.

5 **Alege forma corectă a verbelor din enunțurile date.**

• Mi-*a*/*-au trebuit* informații despre acest subiect. • Ți-*a*/*-au revenit* multe obligații. • *Se cunoaște*/*cunosc* pretențiile tale. • Ne *trebuia*/*trebuiau* dicționarul. • Îi *doare*/*dor* picioarele. • Îmi *rămâne*/*rămân* mâncare pentru mâine.

6 **Subliniază verbele impersonale din rețeta de mai jos.**

Budincă de fructe

Cantități

100 g unt, 150 g zahăr, 20 g pesmet, 200 g fructe din compot, 6 albușuri, vanilie, sirop de fructe.

Preparare

Se freacă spumă untul cu zahărul și gălbenușurile. Se adaugă pesmetul, fructele tăiate bucăți mici, vanilia și albușurile bătute spumă. Se toarnă în formă unsă și se fierbe în baie de aburi. Se servește caldă, cu sirop de fructe.

7 **Precizează ce fel de verbe impersonale sunt în rețeta de la exercițiul precedent.**

8 **Menționează tipul de verbe impersonale din textul de mai jos, indicând modul și timpul acestora.**

„Dacă nu s-a numit un supleant sau dacă acesta este împiedicat să-și exercite însărcinarea, se va proceda la înlocuirea arbitrului."

Codul de procedură civilă

9 **Indică tipul verbelor și al locuțiunii verbale din fragmentul de mai jos, personale sau impersonale, menționându-le modul și timpul.**

„De-mi părea bine?
Dar se-nțelege că-mi părea bine.
Când mi-l aduc aminte pe dânsul, mi se desfășoară înaintea ochilor întreaga lume a tinereților..."

Ioan Slavici – *Budulea Taichii*

10 **Formulează două enunțuri care să conțină verbe impersonale prin care să arăți ce semnificație au cele două imagini de mai jos.**

_____
_____

_____
_____

Test flash

1. **Completează spațiile cu verbele impersonale dintre paranteze la indicativ, perfect compus.** 3 p.
Ieri, mi-_____ (*a trebui*) cărți pentru referatul pe care îl pregătesc. Mi-_____ (*a plăcea*) totdeauna documentarea serioasă și m-_____ (*a interesa*) toate informațiile.
2. **Transformă construcțiile active în construcții impersonale.** 3 p.
• Mihai aleargă zilnic în parc. • Copiii pleacă în excursie. • Ana intră în casă.
3. **Precizează ce fel de predicate alcătuiește verbul impersonal *a fi* în enunțurile date.** 3 p.
• A fost o vară călduroasă. • Era bine a citi cartea. • Mi-este foarte sete. 3 p.
Din oficiu: 1 p.

Unitatea 3

Predicatul (actualizare)

Observ și învăț!

Predicatul este un component obligatoriu al enunțului, îndeplinind numai rol de centru și neadmițând repetarea prin coordonare într-o propoziție, spre deosebire de celelalte funcții sintactice.
Verbul care este predicat are categoria modului.
Predicatul poate fi:
- **verbal**, când arată ce face subiectul;
- **nominal**, când arată cine este, ce este sau cum este subiectul.

ex. 1; 2; 3

Predicatul verbal se poate exprima prin:
- **verb predicativ** având categoria modului; poate să apară în construcții active, pasive, reflexive (cu pronume reflexiv obligatoriu sau cu funcție sintactică), impersonale;
- **locuțiune verbală** în care verbul din componență are categoria modului;
- **interjecție predicativă**.

ex. 4; 5; 6

Predicatul nominal este alcătuit din **verb copulativ + nume predicativ**.

ex. 7

Verbele copulative pot fi:
- verbe copulative prin excelență: *a fi* și *a deveni* (care este numai copulativ);
- verbe predicative care pot deveni copulative: *a ieși, a ajunge, a se face, a rămâne, a însemna, a părea.*

ex. 8

Numele predicativ poate fi:
- **simplu**, când este alcătuit dintr-un singur termen;
- **multiplu**, când este alcătuit din doi sau mai mulți termeni.

ex. 9

Tipurile de predicat

1 **Subliniază predicatele din textul de mai jos, indicând deasupra felul acestora (PV – predicat verbal; PN – predicat nominal).**

Mă gândesc la sănătatea mea și mănânc zilnic legume proaspete. Recomandarea mi-a fost făcută de medicul meu de familie. Se știe importanța legumelor în alimentația corectă. Acestea sunt foarte bogate în vitamine. Îmi propun să le consum în special crude.

2 **Precizează câte predicate pot fi într-o propoziție și dacă acestea sunt centru sau adjunct.**

3 **Ce categorie gramaticală are verbul pentru a fi predicat?**

Predicatul verbal

4 **Analizează verbele prin care se exprimă predicatele verbale de la exercițiul 1, indicând conjugarea, modul, timpul, persoana și numărul acestora.**

5 **Menționează în ce fel de construcții apar predicatele verbale de la exercițiul 1.**

6 **Precizează prin ce se exprimă predicatele verbale în enunțurile de mai jos.**
- Mi-am dat seama de beneficiile consumării legumelor _____
- Iată roșiile pentru salată! _____
- Hai la masă! _____
- El hap! toată mâncarea. _____

Predicatul nominal

7 **Precizează din ce este alcătuit predicatul nominal de la exercițiul 1.**

8 **Subliniază predicatele nominale din enunțurile date și scrie infinitivul verbelor copulative.**
a. Legumele și fructele din grădina bunicului sunt hrănitoare și proaspete. _____ **b.** De puțin timp, fratele meu a devenit economist. _____ **c.** Soția mea va ieși peste un an medic veterinar. _____ **d.** Verișoara mea a ajuns profesoară în satul bunicului _____ **e.** După o îndelungă reflecție, am ales să mă fac avocat. _____ **f.** Bunicul a rămas la 60 de ani la fel de harnic ca la 20. _____ **g.** Pentru el, munca înseamnă satisfacție și sănătate. _____ **h.** Cultivarea legumelor din grădină pare pasiunea lui. _____

9 **Completează lădițele de mai jos cu literele enunțurilor de la exercițiul precedent.**

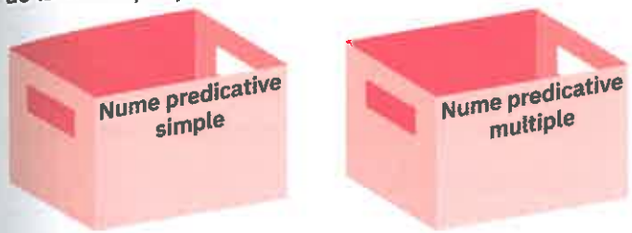

10 **Subliniază predicatele nominale și precizează părțile de vorbire prin care se exprimă.**
- Grădina este foarte frumoasă. _____ • Vinetele sunt coapte. _____ • Pomii plini de omizi sunt suferinzi. _____ • Vecinii mei sunt de treabă. _____ • Tata este doctor. _____ • Răsadnița este din lemn. _____ • Lupta este contra dăunătorilor. _____ • Dan a fost de partea Mariei. _____ • Fotografiile sunt aduceri-aminte. _____ • Bunica a rămas aceeași. _____ • Darurile sunt de la ea. _____ • Toți au fost contra lui. _____ • El a fost de partea lor. _____ • Unchii mei sunt cei doi de acolo. _____ • Florile sunt de la cei trei. _____ Gestul său este contra celor patru. _____ • El este de partea celor doi. _____ • Dorința mea este de a urma o facultate. _____ • A reuși înseamnă a munci. _____ • Realizările ei erau de admirat. _____ • Scopul ei este de a pune pe roate propria afacere. _____ • Observația lui este de băgat în seamă. _____ • El este astfel. _____ • Era bine să înveți. _____ • Este cu putință să reușești. _____ • El este tralala. _____

11 **Explică relația sintactică dintre predicat și subiect.**

_____
_____
_____
_____

12 **În ce tip de relație intră numele predicativ?**

_____
_____
_____
_____

Numele predicativ se poate exprima prin:
- **adjectiv** (în cazul nominativ)
  - **a.** propriu-zis;
  - **b.** provenit din verb la participiu;
  - **c.** provenit din verb la gerunziu;
- **locuțiune adjectivală**;
- **substantiv**
  - **a.** în cazul nominativ;
  - **b.** în cazul acuzativ cu prepoziție;
  - **c.** în cazul genitiv cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională;
- **locuțiune substantivală**;
- **pronume**
  - **a.** în cazul nominativ;
  - **b.** în cazul acuzativ cu prepoziție;
  - **c.** în cazul genitiv cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională;
- **numeral cu valoare pronominală**
  - **a.** în cazul nominativ;
  - **b.** în cazul acuzativ cu prepoziție;
  - **c.** în cazul genitiv cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională;
- **verb**
  - **a.** la infinitiv cu sau fără prepoziție;
  - **b.** la supin;
- **adverb**
  - **a.** în construcții personale;
  - **b.** în construcții impersonale;
- **locuțiune adverbială**;
- **interjecție**.

ex. 10

Subiectul ocupă o poziție favorizată față de predicat, fiindcă impune verbului-predicat persoana și numărul, iar predicatul îi impune cazul. Această relație se numește **relație de interdependență**.

ex. 11

Numele predicativ, care constituie o poziție distinctă în predicatul nominal, intră într-o relație ternară cu verbul copulativ și cu subiectul, cărora li se subordonează.

ex. 12

Dificultăți

Semiadverbele nu intră în componența predicatului, **acestea** neavând funcție sintactică. De exemplu, predicatele din enunțurile următoare sunt scrise cu italic: *Nu* mai *învață*. *Nu se* mai *bosumflă*. *Nu* mai *este leneș*.

În predicatele verbale exprimate prin locuțiuni verbale care conțin un „o" neutru, acesta se include în structura predicatului; de exemplu: El *a luat-o la sănătoasa* peste câmp. Dan *a luat-o razna* de ceva timp. „O" neutru se mai include obligatoriu în predicat în cazul unor verbe al căror sens îl determină sau sunt în registru argotic: Mihai *a șters-o* repede („a fugit"), Maria *o duce* bine („trăiește"), Dinu *a încurcat-o*. Ei *au sfeclit-o*. Tot în registrul familiar și argotic apare și „l" cu valoare neutră, care nu intră în predicat: Zi-*i* lecția înainte! O să-*i* trag un somn.

Accidental, formele verbale nepersonale de infinitiv și supin pot fi predicat: *A nu se răstuna!* *De rezolvat* problema!

Predicatul verbal dintr-o construcție pasivă nu trebuie confundat cu predicatul nominal având numele predicativ exprimat prin adjectiv participial. De exemplu, în enunțul *Fructele sunt coapte.*, *coapte* este adjectiv participial cu sensul de „ajunse la maturitate", nume predicativ în predicatul nominal „sunt coapte". În enunțul *Prăjitura este coaptă de bunica la temperatură potrivită.*, *este coaptă* este un verb pasiv cu funcția sintactică de predicat verbal.

Clasa verbelor copulative este mai bogată decât cea prezentată, astfel de verbe fiind și cele care alcătuiesc predicatele nominale din următoarele enunțuri: El îmi *vine văr*. Ei *se prind prieteni*. El *se dă mare*. El *face pe prostul*. Ei *se țin de prieteni*. El *se cheamă Mihai*. El *se numește Popescu*. Registrul în care sunt folosite este cel familiar cel mai frecvent.

Verbul copulativ *a deveni* are și o utilizare ca verb predicativ în limbaj filosofic, cu sensul de „a se transforma", „a se preface": În lume, totul *devine*.

Verbele copulative *a ajunge*, *a ieși*, *a se face* sunt sinonime cu *a deveni*. Verbele *a ajunge* și *a ieși* sunt predicative când sunt determinate de circumstanțiale (*Au ajuns târziu. El iese afară.*). Verbul *a face* este predicativ când apare în construcții active cu complement direct (*Fac tema.*), fiind copulativ când apare într-o construcție reflexivă cu pronume obligatoriu (*Ina s-a făcut medic*). Verbul *a rămâne* este predicativ când este determinat de un circumstanțial (*Am rămas acasă.*). Verbul *a însemna* este predicativ când are sensul de „a nota" (*El însemnează exercițiul.*; la indicativ, prezent, persoana a III-a, singular verbul copulativ are și altă formă). Verbul *a părea* este copulativ când este personal (*El pare deștept.*) și predicativ când este impersonal în construcții active (*Pare a ploua.*) sau reflexive (*Se pare că a înțeles.*).

Nu există nume predicativ multiplu cu termenii legați prin conjuncție coordonatoare adversativă. În enunțul *Era deșteaptă, dar timidă.* există două predicate nominale: *era deșteaptă* și (*era*) *timidă*, al doilea având verbul copulativ subînțeles, deci enunțul este frază și nu propoziție.

De asemenea, nu există nume predicativ exprimat prin substantiv, pronume sau numeral cu valoare pronominală în cazul genitiv fără prepoziție, pentru că *al*, *a*, *ai*, *ale* sunt pronume semiindependente care substituie substantivul identificabil în context. De exemplu, în enunțurile *Caietul este al copilului. Cartea este a lui. Opiniile sunt ale celor doi.*, numele predicative sunt *al*, *a*, *ale*, care țin locul substantivelor *caietul* (*Caietul este caietul copilului.*), *cartea* (*Cartea este cartea lui.*) și *opiniile* (*Opiniile sunt opiniile lui.*). În propozițiile date, *copilului*, *lui* și *celor doi* sunt atribute genitivale.

Pronumele semiindependent *al*, *a*, *ai*, *ale* se deosebește de articolul genitival omonim care este, de fapt, o marcă a cazului genitiv atunci când la stânga sa, deci înainte, în imediata vecinătate, se află un substantiv sau un substitut al acestuia. Substantivul din stânga poate fi nearticulat (*elev al profesorului*), articulat nehotărât (*un elev al profesorului*), articulat hotărât și determinat de un alt cuvânt (*elevul harnic al profesorului*, *caietul de notițe al elevului*).

Există construcții personale cu adverbe precum *asemenea*, *aidoma*, care au funcția sintactică de nume predicativ: El *este asemenea* părinților. Ana *este aidoma* bunicii ei. Substantivele *părinților* și *bunicilor* sunt complemente indirecte care apar obligatoriu după aceste adverbe. Și adverbele *împreună* și *laolaltă* pot fi nume predicative: *Ei au rămas împreună. Ei sunt laolaltă.*

Exersez

1 **Subliniază predicatele din enunțurile date și bifează casetele corespunzătoare felului predicatului.**

	Predicat verbal	Predicat nominal
• Rezolvă toate problemele, Dane!	☐	☐
• Mâine nu plecăm de acasă.	☐	☐
• Copiii erau destul de curioși.	☐	☐
• Alina taie frunză la câini toată ziua.	☐	☐
• Am rămas uimit de peisaj.	☐	☐
• Na-vă bomboana de ciocolată!	☐	☐
• Maria a fost ajutată de prieteni.	☐	☐
• Mihai nu se teme de lucrarea scrisă.	☐	☐

2 **Identifică predicatele verbale din textul de mai jos și analizează verbele prin care se exprimă.**

M-am gândit să plec într-o tabără. Acolo, m-am întâlnit cu vechiul meu prieten Alex. Ne cunoaștem bine și aș fi vrut să fiu inclus de el în toate proiectele pe care le făcuse înainte de plecare, dar s-a întâmplat să mă îmbolnăvesc și am rămas în cameră trei zile.

3 **Completează tabelul de mai jos cu predicatele de la exercițiul precedent.**

Construcții active	Construcții pasive	Construcții cu reflexiv cu funcție sintactică	Construcții cu reflexiv obligatoriu	
			personale	impersonale

4 **Subliniază predicatele verbale din enunțurile date și răspunde cu *da* sau *nu* la următoarea întrebare: Sunt construcții cu reflexiv obligatoriu? Pe orizontală vei obține o propoziție.**

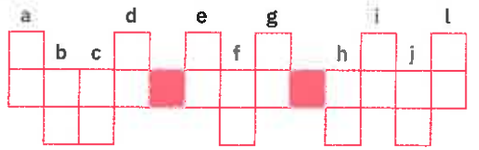

a. Andreea nu se văicărește întruna.
b. Ei s-au certat.
c. Mă gândesc la examen.
d. Își închipuie viitorul.
e. Ana se uită la televizor.
f. Vecinul meu se eschivează de la plata întreținerii.
g. Cei doi prieteni și-au zâmbit.
h. Dan și-a pierdut stiloul.
i. M-am mirat de greșeala făcută.
j. El s-a pretat la o escrocherie.
l. Și-a însușit cartea de la bibliotecă.

5 **Precizează verbele copulative și părțile de vorbire prin care se exprimă numele predicative din enunțurile date.**

• Munții Carpați sunt cel mai greu de urcat.
• Satul copilăriei mele a rămas neschimbat.
• Bunicul a ajuns așa fiindcă a fost foarte cumpătat.

- Ce înseamnă acord?
- Băiatul s-a făcut mai deștept pe măsură ce a crescut.
- Mâncarea adusă la masă pare fără sare.
- Alexandru este dintr-o bucată.
- Cu puțin efort, visul său va deveni realitate.
- După ani de muncă, Andrei ieșise medic militar.
- Nu știu cine ești.

Predicate nominale	Verbe copulative	Parte de vorbire prin care se exprimă numele predicativ

6 **Subliniază predicatele nominale și bifează caseta corespunzătoare felului numelui predicativ.**

	Nume predicativ simplu	Nume predicativ multiplu
• Orașul era tăcut și trist sub ploaia de toamnă.	☐	☐
• Copacii de pe strada mea păreau foarte triști.	☐	☐
• Pisica Dianei este jucăușă, agilă și curajoasă.	☐	☐
• Cine este proprietarul mașinii roșii?	☐	☐
• Un dulău alb părea stăpânul parcării din fața blocului și prietenul tuturor locatarilor.	☐	☐
• Marea plăcere a Sabinei a fost mereu de a cânta la pian melodii ritmate și de a recita poezii din literatura română.	☐	☐
• Vinovații căutați de tine sunt ceilalți din grup.	☐	☐
• Participarea la acest proiect a însemnat pentru Radu o șansă pe care o aștepta și o mare ocazie de a-și dovedi profesionalismul.	☐	☐

7 **Încercuiește numele predicative și precizează prin ce sunt exprimate.**

• Este de la sine înțeles că mă ajută. _____ • Toți au fost de partea jucătorului accidentat. _____ • Campionul școlii la șah este al treilea din rând. _____ • Intenția lui a fost de a trage pe sfoară pe oricare dintre noi. _____ • Mircea este asemenea colegilor lui de clasă. _____ • Jacheta este a Ioanei. _____ • Compunerea ta este vai de ea! _____ • Efortul său este de nedescris. _____

8 **Bifează caseta corespunzătoare felului verbului *a fi*.**

	Verb copulativ	Verb predicativ	Verb auxiliar
• Vântul este ușor.	☐	☐	☐
• Orașul este poluat de unele uzine.	☐	☐	☐
• Am fost până la Cluj-Napoca.	☐	☐	☐
• Pomii sunt desfrunziți.	☐	☐	☐
• Aș fi cumpărat o carte de aventuri.	☐	☐	☐
• Lupul este un mamifer carnivor.	☐	☐	☐
• Accidentul a fost săptămâna trecută.	☐	☐	☐
• George a fost surprins de răspunsul meu.	☐	☐	☐
• Sunt nerăbdător să aflu deznodământul povestirii.	☐	☐	☐

9 **Încercuiește litera corespunzătoare felului verbului *a rămâne* din enunțurile date.**

A Rămâne de citit articolul.
a. verb predicativ, personal;
b. verb predicativ, impersonal;
c. verb copulativ, personal;
d. verb copulativ, impersonal.

B Mihai a rămas la bunici.
a. verb predicativ, personal;
b. verb predicativ, impersonal;
c. verb copulativ, personal;
d. verb copulativ, impersonal.

C Am făcut piața și mi-a rămas cumpărarea pâinii.
a. verb predicativ, personal;
b. verb predicativ, impersonal;
c. verb copulativ, personal;
d. verb copulativ, impersonal.

D Parcul a rămas liniștit.
a. verb predicativ, personal;
b. verb predicativ, impersonal;
c. verb copulativ, personal;
d. verb copulativ, impersonal.

E Rămâne de neînțeles câștigarea premiului.
a. verb predicativ, personal;
b. verb predicativ, impersonal;
c. verb copulativ, personal;
d. verb copulativ, impersonal.

F Petre a rămas corijent.
a. verb predicativ, personal;
b. verb predicativ, impersonal;
c. verb copulativ, personal;
d. verb copulativ, impersonal.

10 **Realizează acordul numelor predicative exprimate prin adjective cu subiectele.**

• Florile și pomii sunt (*îngălbenit*) _____. • Tata și mama sunt (*bucuros*) _____. • Este (*interzis*) _____ aruncarea gunoaielor pe stradă. • Elevii și rudele au fost (*prezent*) _____ la serbare.

11 **Precizează felul predicatelor din fragmentul dat, analizând în caiet părțile de vorbire prin care se exprimă.**

„Din zorii zilei și până după-amiază, femeile se îmbrăcară. Ieșeau atât de rar din casă, încât toaleta de stradă devenise un eveniment... Neieșind în lume, nu prea uzau lucrurile și nici n-aveau sentimentul evoluției modei... Păreau ieșite dintr-un muzeu de modă."

G. Călinescu – *Cartea nunții*

12 **Redactează în zece enunțuri portretul băiatului din imagine. În compunerea ta, subliniază cu o linie predicatele verbale și cu două linii pe cele nominale.**

Test flash

1. **Subliniază predicatele verbale din enunțurile date.** 3 p.
Pe Lulu l-am găsit într-o dimineață pe stradă. Îi era frică de oameni. Mi-am dat seama că fusese abandonat de cineva și m-am gândit să-l luăm acasă.
2. **Precizează prin ce se exprimă numele predicative din predicatele nominale incluse în enunțurile de mai jos.** 3 p.
• Podul era de piatră. • El este din topor. • Dorința lui a fost de a merge la cinematograf.
3. **Construiește trei propoziții în care să existe predicate nominale cu verbele copulative *a ajunge*, *a însemna*, *a părea*.** 3 p.

Din oficiu: 1 p.

Unitatea 3

Subiectul (actualizare)

Observ și învăț!

În limba română, există enunțuri:
- cu **subiect inexistent**, care sunt construcții impersonale fără subiect (*Tună.*);
- cu **subiect**, care pot fi construcții personale sau impersonale (*Elevii învață. Îmi place toamna*).

ex. 1, 2

Subiectul este partea principală de propoziție care arată cine face acțiunea unui verb activ sau cine suferă acțiunea unui verb pasiv ori cui i se atribuie o însușire sau o caracteristică exprimată de numele predicativ al unui predicat nominal.
Apare subiect și la un predicat exprimat prin interjecție predicativă.

ex. 3

Subiectul poate fi:
- **exprimat**, acesta fiind
  - **simplu**, când are un termen;
  - **multiplu**, când are doi sau mai mulți termeni;
- **neexprimat**, acesta fiind
  - **subînțeles**, când a fost exprimat într-o propoziție anterioară.
  - **inclus**, când poate fi dedus din desinența verbului la persoana I și a II-a, singular și plural.

Neexprimarea subiectului este un fenomen diferit de inexistența lui. Subiectul neexprimat, deși absent în enunț, poate fi recuperat din context.

ex. 4

Tipurile de subiect

1 **Notează în umbrelele corespunzătoare literele enunțurilor date.**

a. Plouă foarte puternic. **b.** Nu-mi pasă de vânt. **c.** Geaca mea este impermeabilă. **d.** Fularul meu este tricotat de mama. **e.** Nu mă doare în gât. **f.** Toți ne-am întâlnit în curtea școlii. **g.** Ne este frig. **h.** Se intră repede în clădire. **i.** Ne place căldura din clasă. **j.** Este bine a asculta sfaturile profesorilor. **l.** Se aude vâjâind ploaia. **m.** Rafalele pleosc! în geam.

Enunțuri cu subiect | **Enunțuri fără subiect**

2 **Precizează dacă sunt personale sau impersonale construcțiile de la exercițiul precedent.**

3 **Ce arată subiectul în construcțiile active sau pasive de la exercițiul 1?**

4 **Clasifică propozițiile din textul dat în tabelul de mai jos.**

Este o zi ploioasă.[1]/ Copiii merg în pas grăbit spre școală.[2]/ Ei nu vor[3]/ să-și ude hainele.[4]/ Andra și Emil se întâlnesc[5]/ și parcurg drumul împreună.[6]/ Ea îl întreabă:[7]/
— Când ai cumpărat cizmele de ploaie?[8]/
— Le-am luat săptămâna trecută.[9]/ Sunt foarte practice.[10]/

Propoziții cu			
subiect exprimat		subiect neexprimat	
simplu	multiplu	subînțeles	inclus

Subiectul exprimat

5 **Subliniază subiectele. Menționează apoi partea de vorbire prin care se exprimă, precizând cazul pentru substantive, pronume și numerale cu valoare pronominală și forma verbală pentru verbe.**

a. Anca și-a cumpărat o rochie largă. _____
b. Părerile ei de rău sunt inutile. _____ **c.** Aceasta va fi returnată de mama ei. _____ **d.** Cele două nu vor merge împreună la magazin. _____
e. A schimba un produs cumpărat în grabă este normal. _____ **f.** De păstrat articolul este mai puțin convenabil. _____ **g.** Se simte venind frigul. _____ **h.** Este greu a pune pe roate o afacere. _____ **i.** Este ușor de băgat de seamă diferența. _____ **j.** S-a auzit fâl-fâl! în aer.

6 **Precizează prin ce părți de vorbire se exprimă subiectul în propozițiile de mai jos.**
- Ai casei au plecat în concediu. _____
- Cei din ultimele bănci să vină în față. _____

7 **Indică unde este plasat subiectul față de predicat în exemplele de la exercițiul 5.**

_____

8 **Corectează punctuația în enunțurile de mai jos.**

Băieții din echipa de fotbal și fetele din echipa de volei, au mers în cantonament. Niciunul dintre ei, nu a refuzat plecarea.

Subiectul neexprimat

9 **Precizează în ce propoziții apar subiecte subînțelese și în ce propoziții subiecte incluse.**
- Elevii întreabă profesorul[1]/ ca să înțeleagă foarte clar noțiunea.[2]/ _____
- După ce mă scol,[1]/ iau micul dejun,[2]/ îmi fac lecțiile[3]/ și eu și sora mea plecăm la școală la ora douăsprezece.[4]/ _____
- Ați urcat până în vârful muntelui[1]/ să vedeți Brașovul de sus?[2]/ _____
- Ea este harnică[1]/ și își face zilnic temele. [2]/ _____

10 **La ce persoană este verbul predicat în enunțuri cu subiect subînțeles? Dar în enunțuri cu subiect inclus?**

_____

_____

11 **Explică în ce contexte enunțurile de mai jos sunt greșite.**
- Noi am avut astăzi de scris două exerciții.
- Eu mă numesc David Ioanid.
- Voi ați scris un e-mail.

_____

_____

_____

Subiectul se poate exprima prin:
- **substantiv** în cazul nominativ;
- **locuțiune substantivală** în cazul nominativ;
- **pronume** în cazul nominativ:
- **numeral cu valoare pronominală** în cazul nominativ;
- **verb** la o formă verbală nepersonală
  - infinitiv;
  - supin;
  - gerunziu (numai după un reflexiv impersonal al unor verbe de percepție);
- **locuțiune verbală** la forme verbale nepersonale
  - infinitiv;
  - supin;
- **interjecție** (numai după un reflexiv impersonal al unor verbe de percepție).

ex. 5

Subiectul poate fi exprimat și prin pronumele semiindependente *al, a, ai, ale* (Cărțile mele sunt pe masă și *ale* mamei sunt în bibliotecă.) sau prin forme scurte ale pronumelui demonstrativ (numite tot pronume semiindependente) *cel, cea, cei, cele* (*Cel* de lângă ea este premiantul clasei.).

ex. 6

Subiectul stă, de obicei, înaintea predicatului, dar poate să apară și după acesta. Apare obligatoriu antepus când este exprimat prin pronume interogativ (*Cine* a venit?) sau prin pronume relativ (Știa *cine* a câștigat concursul.). Apare, de preferință, postpus în construcțiile impersonale (Îmi convine *situația*. Se știe *adevărul*. Mă doare *capul*.)

ex. 7

Între subiect și predicat nu se pune virgulă.

ex. 8

În cazul verbelor la persoana a III-a, singular și plural, vorbim de subiect subînțeles, ce este dedus din context.
În cazul verbelor la persoana I și la persoana a II-a, vorbim de subiect inclus, ce este dedus din desinența verbelor.

ex. 9, 10

Sunt nerecomandabile propozițiile în care apar subiecte exprimate prin pronume personale la persoana I și a II-a fără motive speciale.
Limba română se deosebește de alte limbi care au obligatoriu subiectul pronominal exprimat.
Exprimarea unui subiect care în mod normal este inclus sau subînțeles are rol de:

- **insistență**; *Tu* ești de vină. *El* a stricat-o; *el* s-o dreagă.;
- **diferențiere**; *Noi* învățăm, *voi* vă jucați.

ex. 11

Dificultăți

Subiectul nu apare doar ca subordonat favorizat al unor ve... be care au categoria modului, ci poate să depindă și de ver... la forme nepersonale. Astfel, în enunțurile următoare există ... biecte diferite de subiectele predicatelor verbale: *Înainte d... ajunge mama acasă, Dan a făcut curat în cameră. Plecând pro... sorul din clasă, elevii au ieșit pe coridor. Dan* este subiectul p... dicatului verbal *a făcut*, iar *mama* subiectul verbului la infiniti... *ajunge* (Cine a ajunge? Mama). *Elevii* constituie subiectul pre... catului verbal *au ieșit*, pe când *profesorul* este subiectul verbul... la gerunziu *plecând* (Cine plecând? Profesorul).

Există în limba română **subiecte dublu exprimate** care ... rolul de a evidenția o idee. Subiectul exprimat prin substantiv e... dublat de un pronume personal sau demonstrativ: Vine ea iarn... Judecătorul este și el om. Făt-Frumos a mers el cât a mers. Pr... fesorul despre care ți-am vorbit, acela a ținut expunerea.

Există și o construcție cu funcție sintactică de subiect du... verbele *a avea* și *a fi*, numită construcție relativ infinitivală, pe... tru că are în componența ei un verb la infinitiv și este introdu... printr-un pronume relativ: *N-are cine veni. N-are ce se întâmp... Nu-i cine merge la concurs. Nu-i cui cere.* Aceste construcții su... analizabile în interior. Infinitivul este nucleul construcției și a... funcția de subiect al celor două verbe impersonale, *a avea* și a... Astfel, în exemplele date, *cine* este subiect pentru verbul *a ve...* și pentru *a merge*. *La concurs* este circumstanțial de loc pe lâng... *merge*. *Ce* este subiectul verbului impersonal *a se întâmpla* și c... este complement indirect pe lângă *a cere*. Unii lingviști consid... că aceste construcții sunt propoziții în care infinitivul are rol d... predicat, dar *Gramatica limbii române* editată în 2005 de Acad... mia Română le consideră subiecte.

Exersez

1 Încercuiește litera corespunzătoare numărului de subiecte din enunțurile date.

A A venit toamna, cerul este înnorat și mi-e frică de ploaia care a fost anunțată de meteorologi.
a. două;
b. trei;
c. patru;
d. cinci.

B Prietenii mei așteaptă iarna, care va fi grea după semnele din toamna ce este pe sfârșite.
a. două;
b. trei;
c. patru;
d. cinci.

C Andrei a citit, Ana a făcut tema, Paul a lucrat la un proiect, dar ei s-au plictisit și au ieșit în parcul care se află în apropiere de casă.
a. două;
b. trei;
c. patru;
d. cinci.

D Mi-a plăcut filmul pe care l-am văzut, chiar dacă m-a indispus întâmplarea prezentată.
a. două;
b. trei;
c. patru;
d. cinci.

2 Subliniază cu o linie subiectele simple și cu două linii subiectele multiple din enunțurile de mai jos.

• Toamna a sosit de mult timp. • Vântul și ploaia m-au ținut în casă. • Deși este frig, bunica sau mama va merge la piață. • Emisiunile de știință și filmele de aventuri sunt urmărite cu interes de Andrei. • Un maldăr de cărți și de fișe de lucru îi acoperă biroul. • E greu de crezut că vremea se va mai încălzi. • Lămpile care luminează strada mea se aprind la ora șase. • Mi-e dor de zilele de vară când florile care acopereau câmpiile, gâzele ce zumzăiau și păsările ce se ridicau spre cer mă încântau. • Frigul care a cuprins întregul oraș, ploaia care nu se oprește de două zile și frunzele ce acoperă străzile sunt semne sigure că toamna este instalată pe meleagurile noastre. • A visa la vară este singurul lucru pe care îl mai pot face.

3 Scrie subiectele din enunțurile date în prima casetă și partea de vorbire prin care se exprimă, în a doua.

• Sanda a fost încântată de romanul citit.
• Această emisiune este difuzată de postul TV luni.
• Cei trei urmăresc un film interesant.
• A participa la olimpiadă este un efort.
• Pe mătușa mea au năpădit-o aducerile-aminte.
• De învățat poezia pe de rost nu e greu.
• A nu avea habar de trăirile celorlalți înseamnă egoism.
• Din apartamentul de sus s-a auzit buf!
• Primul din rând a câștigat concursul de istorie.
• Pe fereastră se vede burnițând.

4 Subliniază subiectele și precizează prin ce se exprimă.

a. Oricine ar vrea o plasmă modernă. _____ **b.** Niciuna dintre ele n-a mințit. _____ **c.** Cine vine la tine? _____ **d.** Acesta este harnic, celălalt este leneș. _____ **e.** Ai mei au plecat la munte. _____ **f.** Ceea ce încântă toamna la munte privirea este diversitatea culorilor frunzelor. _____ **g.** Nimeni nu mai iese la plimbare. _____ **h.** Unul face fotografii și altul filmează peisajul. _____ **i.** Dumneavoastră ați fost în excursie? _____ **j.** Ele nu îndrăgesc toamna. _____

5 Încercuiește subiectele și subliniază pronumele care le dublează.

• L-a vindecat ea mătușa de minți! • Îți arată el Dan robot stricat! • Omul care muncește, acela este respectat. • Mihaela știa ea adevărul. • Colegele mele care au mers la olimpiadă, acelea au media zece.

6 Completează spațiile libere din enunțurile de mai jos cu subiecte exprimate prin partea de vorbire indicată între paranteze.

• Dinspre bucătărie vine (substantiv) _____ plăcut. • De ce au ezitat (pronume personal) _____? • E greu (verb la supin) _____ o compunere originală. • Aud vântul (pronume relativ) _____ bate. • _____ (numeral ordinal) din rând este membru în corul școlii. • Este ușor (locuțiune verbală la infinitiv) _____.

7 Încercuiește litera corespunzătoare funcției sintactice a cuvintelor scrise colorat.

A Ai școlii au mers în excursie.
a. atribut substantival genitival;
b. complement direct;
c. complement indirect;
d. subiect.

B Cel din stânga este fratele meu.
a. atribut substantival genitival;
b. complement direct;
c. complement indirect;
d. subiect.

C Ai casei au făcut curățenie.
a. atribut substantival genitival;
b. complement direct;
c. complement indirect;
d. subiect.

8 **Menționează funcția sintactică a cuvintelor scrise colorat.**
- Medicul mi-a recomandat plimbarea în aer liber. _____
- Larisa este medicul nostru de familie. _____
- Este ușor de făcut clătite. _____
- Acest exercițiu este de făcut acasă. _____

9 **Subliniază verbele și locuțiunile verbale impersonale din enunțurile date și încercuiește subiectele acestora.**
• Mi-a trebuit un album de pictură. • Mi-e poftă de plăcintă. • Le-a plăcut romanul citit. • Vă ajunge suma aceasta pentru cărți. • Ne rămâne de scris exercițiul 2. • Le-a convenit nota primită. • Ne-a mirat plecarea lui bruscă. • Pe sportiv îl durea mâna. • Ți-a fost scris a suferi. • Nu i-a trecut prin cap gândul ăsta rău. • Se aude o melodie frumoasă. • Mi-a scăpat din vedere acest aspect. • Vă este milă de animalele abandonate. • Mi-a venit la socoteală a-i cere datoria.

10 **Alege forma corectă din enunțurile de mai jos.**
• Mă *doare/dor* foarte tare picioarele. • Mi *s-a trecut cu vederea/s-au trecut cu vederea* întârzierile de la ore. • Ce-*s*/Ce-*i* cu revistele astea? • Grija pentru copii și pentru bătrâni *a determinat/au determinat* apariția de asociații umanitare. • *Se știe/Se știu* multe despre această situație. • Îmi *ajunge/ajung* exercițiile pentru mâine. • Jocul de cărți și cel de table *este/sunt* pentru mine pierdere de vreme. • Nimic și nimeni nu l-*a convins/au convins*.

11 **Identifică subiectele din textul de mai jos și analizează părțile de vorbire prin care se exprimă, precizând și felul subiectelor neexprimate.**
„Era noapte, târziu, când am ajuns la Constanța și n-am văzut aproape nimic din cele ale orașului și ale portului. Îmi amintesc doar că marea era foarte agitată... Îmi era frig. Cineva ne poftea să ne luăm pături de acoperit de pe bord."

Lucian Blaga – *Hronicul și cântecul vârstelor*

12 **Redactează un text narativ din zece enunțuri care să fie o continuare a fragmentului de la exercițiul 11 și în care să folosești șase subiecte exprimate prin substantive, pronume și forme verbale nepersonale. Precizează cele șase subiecte și menționează părțile de vorbire prin care se exprimă, după compunere.**

Test flash

1. **Subliniază cu o linie subiectele simple și cu două linii subiectele multiple din enunțurile date mai jos.** 3 p.
A dormi la soare este plăcerea cea mai mare a pisicii mele. • Vijelia care s-a pornit și ploaia puternică m-au speriat.
2. **Indică părțile de vorbire prin care se exprimă subiectele din enunțurile date.** 3 p.
• De învățat este ușor. • Cine va merge la concurs? • Adina este o elevă harnică.
3. **Construiește trei enunțuri cu subiecte exprimate prin trei pronume diferite.** 3 p.
Din oficiu: 1 p.

Construcțiile incidente

Ce este construcția incidentă

1 **Subliniază cu albastru replicile tătuțului și cu verde replicile copiilor din dialogul de mai jos.**
„– Ce faceți voi, frumoșilor, aici? i-a întrebat tătuțu pe franțuzește.
– Ne uităm la strugurii ăștia copți, răspunse un copil bălan.
– Nu vreți să mâncați? a întrebat tătuțu.
– Nu e voie! au răspuns toți copiii, cu părere de rău.
– Cine v-a spus că nu e voie? i-a întrebat tătuțu."

Tudor Arghezi – *Știi românește?*

2 **Precizează cui îi aparțin propozițiile care au rămas nesubliniate la exercițiul precedent. Ce rol au?**
_____
_____

Tipuri de construcții incidente

3 **Justifică dacă aparține sau nu enunțului interogativ cuvântul scris colorat în textul de la exercițiul 1.**

4 **Menționează ce părți de vorbire sunt construcțiile incidente simple din exemplele date.**
a. Poți să mănânci, copile, strugurii. _____
b. Vine, desigur, la timp. _____
c. Nu va întârzia, de bună seamă. _____
d. Oprește-te, măi, când îți spun! _____
e. Ai înțeles, iată, ce a făcut? _____
f. Am scăpat, Doamne ferește, de un necaz mai mare. _____
g. Voi, n-auziți ce vă spun? _____
h. S-a purtat urât cu tine – recunoaște! – pentru că așa îi e felul. _____

5 **Precizează din ce sunt alcătuite construcțiile incidente scrise colorat în exemplele de mai jos.**
a. Mama lui – de treabă femeie! – nu l-a certat. _____
b. Mergem la joacă, zise ea, după ce terminăm temele. _____
c. N-a putut să vină – auzi scuză? – din cauza fratelui ei. _____
d. Daniel te-a amânat (spune adevărul) cu nerușinare. _____
e. Ploaia asta – cum toarnă! – ne va uda până la piele. _____

Observ și învăț!

Construcția incidentă reprezintă o comunicare suplimentară, aflată în interiorul unei comunicări de bază, de care nu este legată sintactic și pe care o întrerupe. ex. 1, 2

După numărul de elemente componente, construcțiile incidente sunt:
- **simple**, când au un singur component;
- **dezvoltate**, când au mai multe componente. ex. 3

Construcțiile incidente simple pot fi exprimate prin:
- substantive comune sau proprii în cazul vocativ;
- adverbe;
- locuțiuni adverbiale;
- interjecții;
- locuțiuni interjecționale;
- pronume în cazul vocativ;
- verbe. ex. 4

Construcțiile incidente dezvoltate pot fi
- îmbinări de cuvinte;
- propoziții
  - principale (asertive, interogative, imperative, exclamative);
  - secundare (se subînțelege o principală de care depinde subordonata).
- fraze. ex. 5

În analiza unei fraze, propozițiile incidente nu se numără printre propozițiile alcătuitoare ale comunicării principale și nu intră în descrierea raporturilor sintactice ale acesteia: în schema frazei, propozițiile incidente se scriu separat. ex. 6

În vorbire, construcția incidentă are o intonație specială.
În scris, construcțiile incidente se separă de restul comunicării prin:
- **virgulă;**
- **linii de pauză;**
- **paranteze rotunde.**

ex. 7

Este posibil ca într-o construcție incidentă să fie inclusă o altă construcție incidentă.

ex. 8

f. Întâmplarea sau – dacă vrei tu – ghinionul ne-a adus aici. _____

g. Plec, a spus băiatul care terminase de ceva timp lucrarea. _____

6 **Realizează schema frazei de mai jos.**

Aș fi vrut[1]/ să plec mai repede din pădure –[2]/ a spus copilul[3]/ pe care doream[4]/ să-l cred[5]/ – fiindcă s-ar fi putut[6]/ să înceapă ploaia în orice moment.[7]/

7 **Menționează prin ce semne de punctuație sunt despărțite construcțiile incidente de la exercițiul 5 de comunicarea de bază. Ce observi când le citești cu voce tare?**

8 **Indică numărul de construcții incidente din comunicarea de mai jos.**

Școala pe care o urmase era de top (se înscrie – zic cei care fac evaluări! – printre cele mai bune din lume), dar nu putuse să-i dea abilitatea de a comunica.

Dificultăți

Nu există o contradicție între faptul că o construcție incidentă nu are legătură cu enunțul de bază și îndeplinirea unor funcții sintactice în cadrul acestei construcții suplimentare. De exemplu, în enunțul *Tu de lângă fereastra deschisă, de ce nu ești atent?* construcția incidentă este *tu de lângă fereastra deschisă*; *tu* este pronume personal în vocativ, fără funcție sintactică, iar *de lângă fereastra* este atribut substantival prepozițional pe lângă pronumele *tu*, iar *deschisă* este atribut adjectival pe lângă *fereastra*.

Tot în rândul construcțiilor incidente intră și ticurile verbale, adică acele cuvinte repetate abuziv de cineva. Cuvintele sau grupurile de cuvinte care transmit stări afective (*aoleu!*, *ah!*, *Ce nenorocire!*, *Dumnezeu să ne ajute!* etc.) sau au rolul de a anunța o concluzie, o cauză etc. (*ei bine!*, *așa*, *în fine*, *în sfârșit*, *mă rog*, *ce-i drept* etc.) sunt tot construcții incidente.

Exersez

1 **Subliniază construcțiile incidente, precizând dacă sunt cuvinte, îmbinări de cuvinte, propoziții (de ce fel), fraze.**

- „— Aici ce se studiază?...
— Ecuațiile teoriei sitemului binar Herculis, răspunde profesorul-robot."

Ioan Groșan – *Planeta mediocrilor*

- „— Ascultă! Atunci... uite... (și pe urmă grăbit, bucuros că a scăpat). Uite... am un prieten ofițer, care ar vrea să fie mutat într-un alt oraș."

Camil Petrescu – *Mănușile*

- „Apoi, deodată – e momentul dinainte fixat? – treburile iau altă întorsătură."

Nicolae Steinhardt – *Jurnalul fericirii*

- „— Aș salva copilul, am spus încet, după o lungă tăcere, uitându-mă mai departe pe fereastră, ca și când aș fi vorbit cu peisajul dezolant din spatele școlii."

Mircea Cărtărescu – *Solenoid*

- „Afacerea Arghezi e, iată, departe de a fi limpezită."

Mircea Zaciu – *Jurnal*

- „Liliecii – după afirmațiile ignoranților – ar fi păsări de pradă."

E. Papu – *Existența*

2 **Precizează prin ce parte de vorbire sunt exprimate construcțiile incidente simple din enunțurile date.**

a. Ai înțeles, firește, ce ți-am spus. _____
b. Doamnă, aș vrea să vă întreb ceva. _____
c. Bre, vino aici! _____
d. Voi, tăceți! _____
e. Să nu ne prindă ploaia, Doamne ferește! _____
f. Cred că, fără doar și poate, veți reuși. _____

3 **Subliniază construcțiile incidente dintr-o altă construcție incidentă din fragmentul dat.**

„Trebuie să-ți spun, mielușeaua mea, că stațiunea asta arăta atunci mult mai bine ca azi, era curată, avea un aer elegant și confortabil și liniștit... bine, bine, e de-ajuns, poți să-l pui în castron... (se referea la untul din care scosesem toată apa, incredibil câtă apă putea să iasă din el, parcă plângea!).

Ioana Pârvulescu – *Inocenții*

4 **Încercuiește litera corespunzătoare numărului de construcții incidente din textul de la exercițiul precedent.**

a. trei; b. patru; c. cinci; d. șase.

5 **Corectează punctuația textului de mai jos.**

Când și-a văzut fiica în living, i s-a adresat îngândurat
– Vin de la Brașov a zis el. Am fost la mama a adăugat după o pauză în care s-a gândit cu înfrigurare dacă să-i spună adevărul. Cum te-ai descurcat la teză?
– A mers desigur bine a răspuns ea cu o inflexiune neutră. Cum se simte bunica?

6 **Redactează continuarea dialogului de mai sus cu încă opt replici, în care să folosești patru construcții incidente. Subliniază-le.**

Test flash

1. **Subliniază construcțiile incidente din dialogul dat.** 3 p.
– Maria, pleci la munte în vacanță? a întrebat-o Vlad.
– S-ar putea, a răspuns ea cu o anumită ezitare, deși părinții mei nu sunt prea siguri.
2. **Explică punctuația ultimei construcții incidente din replicile de la exercițiul precedent.** 3 p.
3. **Construiește trei enunțuri în care să ai câte o construcție incidentă despărțită, pe rând, prin virgulă, linii de pauză și paranteze rotunde.** 3 p.

Din oficiu: 1 p.

Unitatea 3

Organizarea coerentă a textului: succesiunea ideilor, folosirea corectă a timpurilor verbale și a anaforelor

Observă și învață!

Coerența textului este ansamblul de trăsături care asigură logica textului, înțelegerea acestuia.
În text, există o ordine:
- **logică**, referitoare la sensul unei secvențe;
- **temporală**, privitoare la succesiunea acțiunilor redate prin timpurile verbale;
- **spațială**, relativă la ordinea enunțurilor.

ex. 1, 2, 3

Pentru a găsi sensul global al textului, trebuie înțelese și relaționate semnificațiile fiecărui enunț, astfel încât această legătură să aducă, în final, un plus de semnificație. Titlul reprezintă, uneori, sensul global al textului.

ex. 4

Anafora este fenomenul sintactic și semantic ce constă în reluarea într-un text a unui cuvânt (numit antecedent) printr-un alt cuvânt care îl înlocuiește (numit anaforic) și care se referă la aceeași realitate a textului. De exemplu: Ana merge la prieteni și *ea*/*ei* se bucură.; anaforicul *ea* sau *ei* apare în funcție de antecedentul la care vorbitorul se raportează, *ea* pentru *Ana* sau *ei* pentru *prieteni*. Fără această raportare, anaforicul nu are un sens precis. Cu ajutorul anaforei, se elimină repetițiile supărătoare.

ex. 5, 6

Ce este coerența textului

1 **Reconstituie textul de mai jos ale cărui enunțuri au fost amestecate, scriind pe bilețele literele corespunzătoare ordinii apariției acestora. Transcrie apoi textul în caiet.**

a. *În seara dinaintea acestui moment și-a făcut valiza și a verificat de o mie de ori dacă a uitat ceva.*

b. *După ce și-a văzut prietenii, s-a mai înveselit, urcând până la urmă liniștită în autocar.*

c. *Elizei nu i-a plăcut niciodată să meargă în vacanță, pentru că a sperat-o mereu agitația dinaintea plecării.*

d. *N-a putut să înghită mai nimic la micul dejun și a plecat cu ai ei spre locul de întâlnire.*

e. *Dimineața, s-a trezit neliniștită.*

f. *A adormit greu și a avut coșmaruri.*

g. *Părinții ei au hotărât însă în vara trecută să o trimită într-o tabără.*

2 **Precizează ce părți de propoziție te-au ajutat să ordonezi enunțurile.**

3 **Găsește un sinonim pentru *coerent*.**

4 **Pune un titlu textului de la exercițiul 1.**

Anafora

5 **Caută în textul pe care l-ai reconstituit prin ce cuvinte sunt reluate substantivele *plecare* și *părinții*.**

6 **De ce crezi că se reiau într-un text anumite cuvinte prin altele?**

7 **Subliniază anaforicele din exemplele date, încercuiește antecedentul și notează ce parte de vorbire este.**

a. Gabriela este prietenă cu Vlad. Ea locuiește aproape de acesta.

b. Dan se apără pe sine însuși.

c. Am în fața mea un teanc de cărți. Multe sunt deja uitate.

d. Am scris două exerciții care sunt ușoare.

e. Mi-am invitat prietenii la petrecere. N-a venit niciunul.

f. Au venit pachetele de la comenzile on-line. Două sunt deteriorate.

g. Am mers la cinematograf. Acolo m-am întâlnit cu Mihai.

h. Mi-am pierdut pisica. Siameza ieșea des la plimbare.

i. În clasă a intrat fata din vecini care dădea mâncare pisicuțelor. Ocrotitoarea felinelor era noua noastră colegă de clasă.

j. – Mergi la munte?
– Da.

Regulile de coerență a textului

8 **Explică de ce exemplele de mai jos nu asigură coerența textului.**

a. România este o țară frumoasă. Mama ei este blândă.

b. S-au împrietenit de la prima întâlnire. De când s-au întâlnit, s-au împrietenit.

c. Tata a plecat în străinătate ieri pentru o lună. I-a invitat mâine pe prietenii lui la noi acasă ca să discute cu ei la o cafea.

d. În *Odiseea*, Penelopa i-a trimis lui Ulise un SMS.

e. Împăratul avea trei feciori curajoși. El i-a trimis la luptă. Eu nu cred însă că se vor descurca, fiindcă erau prea tineri.

f. Vecinei mele îi plac pisicile. Ea poartă astăzi o rochie roșie. Le adună de pe stradă și le aduce în curtea ei. De aceea ele o iubesc.

Elementele anaforice pot fi:
- pronume (personale, reflexive, posesive, demonstrative, nehotărâte, negative, relative);
- numerale cu valoare pronominală;
- verbe;
- substantive sau grupuri nominale;
- cuvintele *da* și *nu* echivalente cu o propoziție.

ex. 7

Pentru ca un text să fie coerent, este nevoie să respecte următoarele reguli:
- **regula continuității;** enunțurile trebuie să se înlănțuie, păstrând în comun un minimum de informație;
- **regula progresiei;** pentru ca textul să înainteze, fiecare enunț trebuie să aducă o informație nouă prin raportare la precedentul, nefiind permisă repetarea informației cu alte cuvinte;
- **regula noncontradicției;** enunțurile nu trebuie să prezinte informații contradictorii sau lucruri care nu se puteau petrece în trecut, raportat la ceea ce s-a prezentat; nu trebuie schimbate persoana și timpul la care se narează o întâmplare sau se face o prezentare într-o compunere.

ex. 8

Dificultăți

Folosită într-un text, repetiția evidențiază, prin insistență, o anumită idee. Astfel, refrenele din anumite poezii au tocmai acest rol, nu sunt simple reluări ale unui cuvânt/grup de cuvinte.

Pronumele anaforice trebuie folosite atent, stabilindu-se clar antecedentul, altfel pot duce la confuzii.

Într-o compunere, este nerecomandabil amestecul persoanelor verbelor. De exemplu, dacă se vorbește la persoana a III-a despre un text, nu este permisă trecerea la persoana I, considerându-se că astfel s-ar exprima părerea personală. De asemenea, este greșit să fie schimbate timpurile verbelor, fiind necesar ca de la început să se stabilească la ce timp se narează.

Exersez

1 **Scrie, pe bilețele, în ordine logică literele enunțurilor de mai jos, care au fost amestecate. Fragmentul face parte din povestirea *Ziua națională* de Doina Ruști.**

a. Îi plăcea, mai ales, un joculeț în care gonea pe autostradă într-un Ferrari, ocolind obstacolele, evitând accidentele.

b. — Săru'mâna, căciulă, că stăpâna n-are gură, auzi ea vocea maică-sii și mormăi ceva, de frică să n-o țină de vorbă sau s-o cheme la masă.

c. Își scoase tenișii din mers, lăsându-i pe unde se nimerise, și urcă în vârful patului, cu laptopul în brațe.

d. Ramona trecu în fugă pe lângă bucătărie, cu gândul să pună mâna pe laptop, până nu se întorceau frații ei.

e. Avea mai puțin de o oră pentru plăcerile cele mai mari, care erau căutarea pe net și *free games*.

f. Dar ușa se deschise cu un scârțâit.

2 **Subliniază, folosind culori diferite, elementele anaforice prin care se reiau cuvintele evidențiate în exemplele date.**

a. Paznicul îi saluta mecanic pe toți părinții veniți la școală. Unii îi răspundeau cu o înclinare respectuoasă a capului, alții îl ignorau. Prezența și atitudinea acestui om nu mira pe nimeni.

b. Radu i-a dat întâlnire Anei la cinematograf. A așteptat-o la intrare cu nerăbdare, dar fata a întârziat, pentru că așa face mereu. El îi cunoaște defectul pe care i l-a reproșat adesea.

c. Metroul circulă între Drumul Taberei și Aeroportul Otopeni. Acest nou mijloc de transport a fost pus în circulație de puțin timp. Cel mai populat cartier al orașului este astfel legat prin acest vehicul ultramodern de partea nordică a capitalei.

3 **Explică prin ce este încălcată regula noncontradicției în exemplele de mai jos.**

a. Petre a călătorit în mai multe țări înainte de a intra la liceu. El n-a părăsit țara în care s-a născut înainte de clasa a IX-a.

b. Ana a locuit doar cu părinții ei până a împlinit 20 de ani. Ca să primesc o bună educație, am plecat de acasă la o școală cu internat când aveam zece ani.

c. Maria a ajuns târziu la ședință. Ea a bâjbâit pe întuneric pentru a-și găsi locul și s-a împiedicat de un scaun. Eu am scos un strigăt de durere.

4 **Elimină repetițiile din textul de mai jos prin anaforice diferite.**

Mihai mă suna frecvent. Mihai îmi invada spațiul. Mihai se bucura când îi răspundeam. Mihai aprecia părerile mele, dar Mihai mă obosea.

5 **Numește regula de coerență încălcată în textul de mai jos.**

Ovidiu și Paul s-au întâlnit să joace baschet. Ovidiu și Paul joacă baschet când se întâlnesc. Jocul de baschet este scopul întâlnirii lui Ovidiu cu Paul.

6 **Explică prin ce este încălcată regula continuității în textul de mai jos. Cum procedezi pentru a da coerență textului?**

În fabulă, vulpea vorbea cu un corb ce avea o bucată de caşcaval. El o ținea în plisc. Când a vrut să-i răspundă vulpii, a scăpat caşcavalul. Acesta era făcut din lapte proaspăt muls de la văcuța familiei Mircescu. Ea mergea zilnic la păscut cu stăpâna ei. Pierzând mâncarea, corbul a învățat cât de vicleană poate fi vulpea și cât de naiv a fost el.

7 **Completează rezumatul de mai jos al unei narațiuni, adăugând conectori spațiali (CS), temporali (CT) și logici (CL), pentru ca textul să capete coerență.**

a. (CT) _____, Petru și Elena s-au întâlnit (CS) _____ și au hotărât să se căsătorească. Și-au cumpărat o fermă și s-au mutat la țară.

b. (CT) _____ a început războiul, Petru a fost mobilizat și a plecat pe front.

c. Rămasă (CL) _____, Elena s-a străduit să țină gospodăria, ocupându-se de animale și grădină. (CL) _____ se simțea singură și neajutorată.

d. (CT) _____ Petru s-a întors de pe front. (CL) _____, viața lor a revenit la normal.

8 **Redactează un text de 100 – 120 de cuvinte, în care relatezi ce s-a întâmplat cu tânăra din imagine, folosind patru anaforice ale substantivului *fată*. Subliniază-le.**

Test flash

1. **Subliniază anaforicele din exemplul de mai jos.** 3 p.
Băieții stăteau pe o bancă din parc. Ei au zărit un câine care alerga speriat. S-au întrebat dacă acesta s-a pierdut.

2. **Elimină repetițiile din textul dat.** 3 p.
Alina și Magda s-au dus la cofetărie, fiindcă Alinei și Magdei le place înghețata. Alina și Magda și-au comandat o cupă mare din acest dulce preferat.

3. **Alcătuiește un text din patru enunțuri în care să folosești trei anaforice pentru substantivul *carte*.** 3 p.

Din oficiu: 1 p.

1 **Subliniază cu o linie verbele active și cu două linii verbele pasive din enunțurile date.**

a. Marțea trecută, nori de praf au fost ridicați de un vânt puternic deasupra orașului și acoperișurile caselor au fost stricate de vijelia violentă care nu s-a oprit decât târziu, în noapte.

b. Fiind întreruptă de furtună, lumina electrică a fost reparată de echipele de intervenție a doua zi, așa că n-am putut să-mi fac temele pentru școală.

c. Frunze bătute de vânt acoperiseră asfaltul străzilor.

d. Aș fi vrut să rămân acasă, dar părinții mei m-au încurajat să plec la cursuri, după ce m-au îndemnat să iau pelerina de ploaie și umbrela cumpărată de tata.

2 **Indică modul, timpul, persoana și numărul verbelor de la exercițiul precedent care au categoria modului sau forma verbală nepersonală la care sunt.**

3 **Menționează complementele de agent din textele de la exercițiul 1, indicând partea de vorbire pe care o determină.**

4 **Transformă în construcții active construcțiile pasive de la exercițiul 1 a.**

5 **Bifează caseta enunțurilor construite cu verbe cu reflexiv obligatoriu.**

• Mă gândeam că o să plouă. ☐ • El se lamentează din cauza temei la matematică. ☐ • Cei doi prieteni s-au privit de la distanță și s-au recunoscut. ☐ • Ele își telefonează zilnic. ☐ • Ne spălăm totdeauna pe mâini înainte de masă. ☐ • V-ați făcut lecțiile? ☐ • Cățelul se gudură pe lângă bunica mereu. ☐ • Nu îmi reproșez multe. ☐ • Mi-am îmbrăcat caietul. ☐ • Drumu-și în viață nu l-a controlat. ☐

6 **Numește funcția sintactică a pronumelor reflexive din celelalte construcții de la exercițiul precedent.**

7 **Precizează dacă verbele din fragmentele de mai jos sunt personale sau impersonale, menționându-le modul și timpul.**

„M-am gândit că la periferie zăpada trebuie să reziste și mi-a convenit când am aflat că era necesar să înlocuiesc un coleg și să aduc un transport de cărți preluate de biblioteca noastră de la un depozit mărginaș."

Ana Blandiana – *Toamna*

8 **Indică felul predicatelor din enunțurile date, analizând părțile de vorbire prin care se exprimă.**

• Am ieșit din casă, fiindcă prietenii m-au chemat la joacă. • Mama face clătite. • Observând o persoană străină, câinele a rămas imobil. • Devenise blând la auzul atâtor laude. • Turiștii au ajuns la cabană cu întârziere. • Sandu a ieșit din facultate un inginer bun. • Fântâna părea foarte adâncă. • Pentru ea pictura însemna satisfacție. • Șerban vrea să se facă profesor. • Vlad a însemnat în calendar data întâlnirii.

9 **Găsește predicatele verbale potrivite pentru enunțurile de mai jos, folosind locuțiunile verbale date.**

• a-și da arama pe față • a da zor • a face din țânțar armăsar • a nu-i fi boii acasă • a spăla putina • a-i trage un perdaf

Când a apărut dulăul, George _____.

De când a pierdut meciul, lui Vlad _____.

Deși părea drăguță, până la urmă Adina _____.

Fiindcă eram în mare întârziere, _____ să termin tema.

Greșeala era mică, dar tata _____.

Pentru că a întârziat, mama _____.

10 **Subliniază forma corectă din enunțurile de mai jos.**

• Trei mii de lei *este/sunt* o sumă mare. • Părul ei *este/sunt* numai bucle. • Numărul imigranților est-europeni *este/sunt* la un nivel foarte scăzut. • Preferințele pentru dans *este/sunt* un liant al prieteniei lor.

11 **Identifică subiectele din versurile de mai jos și analizează părțile de vorbire prin care se exprimă, precizând și felul subiectelor neexprimate.**

„Toamnă, de ce te apropii?
Nu te-am chemat, nu te-am vrut.
Bate în văzduhul tăcut
Aripa cobii.
Cețuri și vinete neguri
Umblă prin munții cei goi
Ploaia prelinge pe foi
Triste înecuri."

Nina Cassian – *Legendă*

12 **Menționează felul construcțiilor incidente din fragmentele date.**

a. „Lumina se strecoară – ce luminos curge! – printre ramuri."

Mihail Sadoveanu – *Dumbrava minunată*

b. „Ai fost lăsat – poți să crezi asta? – să te perpelești..."

Radu Petrescu – *Eclipsa*

c. „Știi, i-am spus în treacăt recepționerului, cu o involuntară bunăvoință, am dormit ca un prunc pe lespedea voastră de granit."

Horia Aramă – *Planeta celor doi sori*

d. „N-ai făcut-o pentru glorie – recunoaște! – nici pentru bani."

Al. Ivasiuc – *Păsările*

a.	**c.**
b.	**d.**

13 **Menționează construcțiile incidente din textul de mai jos și explică punctuația acestora.**

„Nu știu ce pozne făcuse Marinescu Gheorghe – mi se pare că venise fără număr – și Crăcănel o poftise pe maică-sa la ora de dirigenție.

De-abia terminase de făcut apelul și intră o cuconiță tare nostimă, elegantă și parfumată.

– Doam-na?

– Marinescu. Mama elevului Marinescu Gheorghe, adăugă ea.

– Ah... da! – făcu omul școalei. V-am chemat, stimată doamnă Marinescu, ca să mă plâng că fiul dumneavoastră nu poartă număr la mâ-ne-că!

– Mă surprinde, domnule Crăcănel, îl întrerupse doamna contrariată.

Clasa a încremenit, iar Crăcănel la fel.

– Doamnă... nu mă cheamă Cră-că-nel! (Noi icneam de râs pe sub bănci.) Mă cheamă Octav A-nas-ta-ses-cu! – și-apoi, reprezit pe cât putea el — Crăcănel îmi spun (aici un gest teatral, îmbrățișând întreaga clasă) pezevenghii ăștia!"

Grigore Băjenaru – *Cișmigiu & Comp.*

14 **Menționează ce reguli de coerență a textului sunt încălcate mai jos. Corectează enunțurile.**

a. Elevii au lucrat bine la test. Profesorul este mulțumit. Acesta are o cămașă albastră. El îi felicită pe elevi.

b. Mănânc, pentru că nu mi-este foame.

c. Am cumpărat o franzelă fierbinte, apoi am intrat în magazin și am văzut pâinile calde în raft.

Test 1

Citește fragmentul de mai jos.

„Duminică, mersese la muzeu cu unchiul Alexe. Acolo, a fost impresionat de scheletele unor animale cât casa. După această plimbare, s-a gândit să povestească prietenilor cum a văzut el o asemenea dihanie. Născocise un animal. Își închipuise ce ar fi putut să facă. Acum, toți vorbeau despre el. Credeau în animalul imaginar. Era descris de băieți. Se codi un timp, dar se hotărî să scrie o carte despre barabumbosaur când o să crească. Toată lumea are să știe și despre numele lui."

După Cezar Petrescu – *Barabumbosaur*

1 **Încercuiește litera corespunzătoare afirmației adevărate.** 10 p.
În enunțul *Toată lumea are să știe și despre numele lui.*, există: **a.** două predicate verbale. **b.** un predicat verbal și unul nominal; **c.** un predicat nominal; **d.** un predicat verbal.

2 **Subliniază construcțiile pasive din enunțurile date, rescriind apoi enunțurile, astfel încât construcțiile pasive să devină construcții active.** 32 p.
• Era desenat de fete. • Era pus în exemplele de la gramatică de către toți colegii.

3 **Extrage din textul dat patru verbe cu pronume reflexive obligatorii.** 16 p.

4 **Corectează punctuația enunțului de mai jos, justificând-o.** 16 p.
Când voi scrie cartea vor ști toți despre mine gândea băiatul mândru de el.

5 **Menționează ce regulă de coerență a textului este încălcată în textul de mai jos.** 16 p.
Copilul le vorbește colegilor de clasă despre barabumbosaur. Ei sunt mirați. Băiatul își cumpărase un ghiozdan nou. Elevii vorbeau doar de animalul imaginar.

Din oficiu: 10 p.

Test 2

Citește fragmentul de mai jos.

„ Putea să fie împovărat de treburi, putea să fie asaltat de griji, la secunda exactă, moș Timofte suna sfârșitul orei. Elevii se întâlneau în curte. Cei mari se plimbau preocupați și repetau pentru examen. Puștii își ziceau că nu sunt văzuți de ei și scoteau limba în spatele lor, după care își zâmbeau cu superioritate și plecau să se joace."

După Constantin Chiriță – *Cireșar*

1 **Încercuiește litera corespunzătoare afirmației adevărate.** 10 p.
În enunțul *Puștii își ziceau că nu sunt văzuți de ei și scoteau limba în spatele lor, după care își zâmbeau cu superioritate și plecau să se joace.*, există: **a.** cinci predicate verbale. **b.** cinci predicate verbale și unul nominal; **c.** patru predicate verbale și unul nominal; **d.** șase predicate verbale.

2 **Subliniază construcțiile pasive din enunțurile date, rescriind apoi enunțurile, astfel încât construcțiile pasive să devină construcții active.** 32 p.
„Putea să fie împovărat de treburi, putea să fie asaltat de griji, la secunda exactă, moș Timofte suna sfârșitul orei."

3 **Extrage din textul dat patru verbe cu pronume reflexive care au funcție sintactică.** 16 p.

4 **Corectează punctuația enunțului de mai jos, justificând-o.** 16 p.
Putem să râdem de ei chicoteau elevii mai mici în spatele celor din clasa a VIII-a.

5 **Menționează ce regulă de coerență a textului este încălcată în textul de mai jos.** 16 p.
O să mă plimb în curte, pentru că nu am chef de mișcare.

Din oficiu: 10 p.

Unitatea 4

Fraza

Așa cum se îmbină cuvintele în propoziție, propozițiile se îmbină în frază, stabilind între ele relații de coordonare sau de subordonare.

- Fraza. Coordonarea
- Fraza. Subordonarea. Elipsa
- Recapitulare
- Evaluare (teste)

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise
4.3. analizarea elementelor de dinamică a limbii, prin utilizarea achizițiilor de sintaxă, morfologie, fonetică, lexic și semantică prin raportare la limbile moderne
4.5. dezvoltarea gândirii logice și analogice (analiză, sinteză, generalizare și abstractizare) prin utilizarea deprinderilor de comunicare corectă în limba română literară, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții

Unitatea 4

Fraza. Coordonarea

Observ și învăț!

Fraza este un enunț complex alcătuit din două sau mai multe propoziții.

ex. 1

Numărul de propoziții dintr-o frază este egal cu numărul de predicate conținute.

ex. 2

După rolul în frază, propoziția este:
- **principală**, când este o propoziție cu autonomie sintactică, inclusă în frază;
- **secundară** sau **subordonată**, când depinde sintactic de un cuvânt dintr-o altă propoziție, care pentru aceasta constituie un centru.

ex. 3

Cuvântul de care depinde o propoziție subordonată se numește **element regent**, iar propoziția în care se află se numește **propoziție regentă**. Propoziția regentă poate fi principală sau secundară.

ex. 4

Într-o frază, între propozițiile acesteia pot să apară:
- **relații de coordonare**, stabilite între propoziții de același fel (principale sau secundare);
- **relații de subordonare**, stabilite între propoziții secundare și regentele lor.

Fraza poate fi alcătuită numai din propoziții principale sau poate fi alcătuită atât din propoziții principale, cât și din propoziții secundare.
O frază trebuie să aibă cel puțin o propoziție principală.

ex. 5, 6

Ce este fraza

1 **Încercuiește litera corespunzătoare enunțurilor date, care sunt fraze.**

a. Dis-de-dimineață mă scol, înghit repede o cană cu lapte și un sandvici.
b. Apoi, fug în baie, mă spăl, mă pregătesc de plecare la stadion pentru antrenament.
c. Aștept o jumătate de oră autobuzul.
d. Este aglomerat și nu îl iau.
e. În ciuda tuturor eforturilor mele, întârzii.
f. Antrenorul mă dojenește.

2 **Subliniază predicatele din frază, indicând felul acestora. Cu ce este egal numărul de predicate dintr-o frază?**

_____

Propozițiile și relațiile sintactice din frază

3 **Desparte frazele de mai jos în propoziții, precizând felul acestora, după rolul îndeplinit în frază.**

a. Alergătoarele stau la linia de plecare, se aude semnalul de pornire, sportiva cu numărul 3 ia avans față de celelalte concurente, își păstrează avantajul până la sfârșitul cursei și este învingătoare.
b. Câștigătoarea cursei dorește să devină campioană europeană și să doboare măcar un record național, care nu a fost depășit de mult timp.

4 **Încercuiește, în a doua frază de la exercițiul precedent, cuvintele de care depind propozițiile subordonate și care sunt pentru acestea centru. În ce fel de propoziții se găsesc aceste cuvinte?**

5 **Alcătuiește schema frazelor de la exercițiul 3.**

6 **Ce fel de relații sunt între propozițiile frazelor de la exercițiul 3?**

_____

_____

Mijloace de realizare a relației de coordonare în frază

7 **Menționează prin ce modalități se realizează relațiile de coordonare în frazele de mai jos.**

a. Campionii se antrenează zilnic, merg în cantonamente, participă la cât mai multe concursuri; astfel, se mențin mereu în formă.
b. Sportivii duc o viață sănătoasă și sunt încrezători în forțele lor.

8 **Încercuiește elementele de relație din frazele date și menționează ce părți de vorbire sunt.**

a. Atleții fac pregătire fizică și merg pe stadion pentru antrenament. _____
b. Emil sare la groapa de nisip sau aleargă pe pistă. _____
c. Iolanda participă la proba de săritură în înălțime, dar îndrăgește și aruncarea greutății. _____
d. M-am pregătit foarte bine, deci voi câștiga titlul. _____

9 **Precizează ce tip de relație sintactică realizează în frază elementele de relație de la exercițiul precedent.**

_____

_____

10 **Găsește conjuncții sinonime cu grupurile de cuvinte scrise colorat în frazele de mai jos. Ce fel de relații sintactice stabilesc aceste grupuri?**

a. Știu că o să participe la concurs, precum și că o să câștige. _____
b. L-am invitat la stadion, numai că m-a refuzat. _____
c. Am câștigat cupa, prin urmare am fost pregătit. _____
d. A muncit mult, pentru că și-a dorit titlul de campion național. _____
e. Cu toate că nu era complet restabilit, a câștigat un loc pe podium. _____
f. În caz că va merge la concurs, va obține titlul. _____

11 **Explică punctuația frazelor date.**

- A alergat bine, însă n-a câștigat cursa.

_____

- Nu merge la film, nici nu pleacă la stadion.

_____

- Sau muncești, sau renunți la sport.

_____

Relațiile de coordonare din frază se realizează prin:
- **juxtapunere**, care constă în alăturarea unor propoziții de același fel; este marcată în scris prin virgulă sau punct și virgulă;
- **joncțiune**, care constă în marcarea relației sintactice prin anumite cuvinte de legătură, numite **conectori** sau **elemente de relație**.

ex. 7

Elementele de relație prin care se marchează în frază coordonarea sunt **conjuncțiile coordonatoare**.
Conjuncțiile coordonatoare pot fi:
- **copulative**, când arată o asociere; *și, nici*;
- **disjunctive**, când arată o excludere sau o alternativă; *sau, ori, fie, ba*;
- **adversative**, când arată o opoziție; *dar, iar, însă, ci, or*;
- **concluzive**, când arată o concluzie, o consecință a ceea ce s-a exprimat anterior; *deci, așadar, carevasăzică, vasăzică*.

ex. 8, 9

Locuțiunea conjuncțională este grupul unitar de cuvinte care se comportă într-un enunț ca o conjuncție.
Locuțiunile conjuncționale pot fi:
- **coordonatoare**, acestea fiind
  - copulative; *precum și, cât și*;
  - adversative; *numai că, doar că*;
  - concluzive; *prin urmare, ca atare*;
- **subordonatoare**; *pentru că, cu toate că, în caz că, fără să, măcar că, de vreme ce, până să* etc.

ex. 10

Conjuncțiile coordonatoare adversative cer înaintea lor virgulă. Într-o frază, conjuncția *însă* poate să apară și în interiorul celei de-a doua

propoziții coordonate, nu numai la începutul acesteia, iar în această situație nu se separă prin virgulă. Conjuncția coordonatoare *nici* apare doar în propoziții negative și cere virgulă înaintea ei. Conjuncțiile coordonatoare perechi cer virgulă înaintea celui de-al doilea termen. Conjuncția coordonatoare concluzivă *deci* așezată în interiorul propoziției nu se desparte prin virgulă. Așezată în interiorul propoziției, conjuncția coordonatoare concluzivă *așadar* se desparte prin virgulă.

ex. 11

Predicatele unei fraze pot fi subînțelese sau exprimate numai fragmentar:

- predicatul verbal se poate deduce din context, în locul lui punându-se virgulă sau linie de pauză;
- predicatul verbal sau nominal se realizează uneori doar prin adverbul *nu*, care este marcă de negație a verbului predicativ sau copulativ;
- predicatul verbal exprimat prin verbe pasive se poate exprima doar prin participiu;
- predicatul nominal poate fi exprimat doar prin numele predicativ.

ex. 12

- Ea a greșit, își va cere deci iertare.

_____

- El a întârziat, antrenorul, așadar, îl va certa.

_____

Cum se stabilește numărul de predicate dintr-o frază

12 Desparte frazele de mai jos în propoziții, explicând cum ai stabilit predicatele.

a. Anca merge la bibliotecă și Mihai, la librărie.

_____

b. Ina face sport, iar Vlad nu.

_____

c. Ea este sportivă, iar el nu.

_____

d. Echipamentul meu sportiv a fost ales de mine și părinț de club.

_____

e. Alina este sedentară și Dan – activ.

_____

Dificultăți

Conjuncția coordonatoare *nici* nu trebuie confundată cu semiadverbul *nici*: Nu pleacă, *nici* nu stă. (conjuncție); Nu vine *nici* el. (semiadverb).

Conjuncțiile coordonatoare adversative se diferențiază de celelalte conjuncții, pentru că apar doar în frază, de multe ori legând propoziții eliptice de predicat: *Nu a mers la meci, ci la cinematograf.* (se subînțelege în propoziția *ci la cinematograf* predicatul verbal *a mers*). *Alina este veselă, activă, prietenoasă, dar irascibilă* este tot frază, nu o propoziție cu predicat nominal având nume predicativ multiplu, fiindcă primul predicat este predicatul nominal *este veselă, activă, prietenoasă* și al doilea predicat este tot nominal, exprimat doar prin numele predicativ *irascibilă*, subînțelegându-se verbul copulativ *este*.

În cazul conjuncției coordonatoare disjunctive *or* folosite în interiorul unei fraze, virgula se pune doar înaintea ei: Ai promis că te antrenezi, *or* nu te-ai ținut de cuvânt. Dar când *or* se află la începutul enunțului, cu rolul de a-l lega de cel anterior, se pune virgulă după această conjucție: *I-am spus că nu va câștiga cursa. Or, el nu m-a crezut.*

Conjuncția coordonatoare disjunctivă *fie* apare doar în pereche: *Ea fie câștigă spectaculos, fie pierde la fel.*

Există o conjuncție disjunctivă învechită și populară, *au*, folosită mai ales în enunțuri interogative împreună cu adverbul *ba*: Ai învins, *au* ba?

Unele lucrări încadrează conjuncțiile *așadar, carevasăzică, vasăzică* în clasa adverbelor, dar nu și *Gramatica limbii române* editată în 2005 de Academia Română. În acord cu această lucrare, considerăm grupările *ci și, dar și* îmbinări libere alcătuite din conjuncțiile *ci* și *dar* și semiadverbul *și*.

Exersez

1 Completează frazele folosind conjuncțiile date.

• dar • deci • fie • iar • însă • și

• Acest triunghi are două laturi egale, _____ este un triunghi isoscel. • Am luat umbrela, _____ a fost inutil, neplouând astăzi. • Mașina mea este în pană, _____ va fi reparată. • Profesoara noastră este bolnavă _____ facem orele cu altcineva. • _____ te joci, _____ îți faci temele. • Ți-am împrumutat bicicleta pentru plimbare, _____ Dan ți-a luat-o.

2 Transformă propozițiile independente în fraze, folosind conjuncții coordonatoare diferite, ca în modelul dat.

Copiii se apropie. Porumbeii zboară. → Copiii se apropie și porumbeii zboară.

a. Pisica toarce. Maria o mângâie. →

b. Stiloul meu galben s-a spart. Nu sunt trist. →

c. Faci curat în cameră. Mă superi. →

d. Tata culege fructele din mărul din grădină. Mama va face o tartă. →

e. Vin la tine. Nu rămân mult. →

f. Mănânci brânză? Preferi cașcaval? →

3 Adaugă la propozițiile date o principală, pentru a obține fraze.

• Nu văd bine departe, dar _____.

• Ți-ai uitat ghiozdanul sau _____.

• Am reflectat la alegerea liceului și _____.

4 Subliniază predicatele și desparte în propoziții frazele din textul de mai jos.

Maria s-a pregătit de concert și a mers zilnic la repetiții. Începea o melodie, dirijorul oprea orchestra la orice ezitare, interpreții îl ascultau și reluau de la început. Repetiția era lungă și obositoare, dar era necesară. Ori va cuceri publicul după spectacol, ori va renunța la această pasiune a ei, însă va fi totdeauna o fericită ascultătoare de muzică simfonică.

5 Precizează cum se realizează coordonarea în frazele de la exercițiul precedent, indicând felul conjuncțiilor coordonatoare.

6 Încercuiește cu albastru locuțiunile conjuncționale coordonatoare și cu verde locuțiunile conjuncționale subordonatoare din frazele date.

a. A fost frumos în concediu, numai că a plouat mult. **b.** A spălat vasele, precum și rufele, dar n-a făcut ordine în camera ei. **c.** Se poartă ca și cum nu m-ar cunoaște. **d.** I-am răspuns îndată ce am primit e-mailul, cu toate că am fost foarte ocupată. **e.** A exersat serios pentru olimpiadă, prin urmare a meritat premiul. **f.** Sunt vesel, pentru că am reușit o performanță, măcar că n-am exagerat cu pregătirea.

7 Indică felul locuțiunilor coordonatoare din frazele de la exercițiul 6.

_____

8 Încercuiește litera corespunzătoare numărului de propoziții din frazele de mai jos.

A Mihai cântă într-un cor, iar Nicoleta, într-o formație de muzică ușoară și amândoi visează să fie vedete.

a. două; **b.** trei; **c.** patru; **d.** cinci.

B Alina este talentată la pictură, iar prietena ei nu, însă ea îi ajută pe micii artiști la organizarea de expoziții și este o admiratoare a tablourilor făcute de ei.

a. două; **b.** trei; **c.** patru; **d.** cinci.

C Cartea a fost cumpărată de mama și citită și de sora mea, dar pe mine nu m-a încânt și nu ți-o recomand.
a. două; **b.** trei; **c.** patru; **d.** cinci.

9 **Corectează punctuația textului de mai jos.**
Nu cântă nici nu recită dar visează să ajungă actor. I-am spus că trebuie să-și dezvolte nu mult expresivitatea pentru această meserie să se înscrie așadar la un curs fie de actor fie de canto și să-și pună în valoare calitățile. Or el a ignorat complet sfatul meu.

10 **JoC** **Imaginează povești, folosind juxtapunerea. Este suficient să alături două elemente pentru a face o narațiune, ca în exemplul de mai jos. Scrie două texte narative de câte opt enunțuri, plecând de la perechea de imagini de mai jos. Precizează ce mijloace de realizare a relației de coordonare ai folosit în poveștile tale.**

Sara a fost un copil jucăuș

, **dar**

a ajuns o doamnă înțeleaptă de 70 de ani.

a. **și**

b. , **dar**

Test flash

1. **Precizează cum se realizează coordonarea în fraza de mai jos.** 3 p.
Mă pregătesc pentru examen, citesc mult și fac exerciții, dar tot am emoții.
2. **Subliniază cu o linie conjuncțiile coordonatoare și cu două linii locuțiunile conjuncționale coordonatoare.** 3 p.
Mănânc fructe și beau sucuri naturale, numai că mie nu-mi plac, însă respect sfaturile mamei.
3. **Menționează felul conjuncțiilor coordonatoare din frazele date.** 3 p.
a. Nu IT-ist se va face, ci va deveni pilot. **b.** Nici nu citesc, nici nu scriu, mă uit la un film. **c.** Ba începe o carte, ba o lasă.

Din oficiu: 1 p.

Fraza. Subordonarea. Elipsa

Subordonarea prin conjuncții

1 **Subliniază predicatele din fraza de mai jos, indicând felul lor deasupra, prescurtat.**
Avionul a decolat, a urcat până la nori și am văzut că orașul a devenit un joc de cuburi colorate, că mașinile păreau niște furnici și am mai observat apoi că se deplasau rapid, fiindcă șoferii erau grăbiți și fiindcă doreau să ajungă mai repede la destinație.

2 **Încercuiește conjuncțiile coordonatoare cu albastru, iar pe cele subordonatoare cu roșu.**

3 **Desparte fraza în propoziții și indică felul acestora.**

4 **Precizează prin ce modalități se realizează coordonarea dintre propoziții și prin ce părți de vorbire sunt legate subordonatele de regentele lor.**

5 **Desparte în propoziții frazele de mai jos, rezolvând următoarele cerințe:**
- subliniază predicatele și indică prescurtat felul lor;
- încercuiește elementele de legătură;
- delimitează propozițiile din frază;
- menționează felul propozițiilor în dreptul cifrelor.

a. Mi-a fost frică la decolare, pentru că nu am mai zburat cu avionul.
1. _____ 2. _____
b. Ne-am pus centurile de siguranță, în caz că vor fi turbulențe.
1. _____ 2. _____
c. Îndată ce am aterizat, mi-am sunat părinții.
1. _____ 2. _____
d. Cu toate că zborul a fost lung, m-a încântat.
1. _____ 2. _____

Observ și învăț!

Relațiile de subordonare din frază se realizează prin joncțiune.
Propozițiile subordonate se pot lega de regentele lor prin **conjuncții subordonatoare.** Spre deosebire de conjuncțiile coordonatoare care se folosesc atât în frază, cât și în propoziție, conjuncțiile subordonatoare apar numai în frază.

ex. 1, 2, 3, 4

Propozițiile secundare pot fi legate de regente și prin **locuțiuni conjuncționale subordonate:** *cum că, precum că, până când, până să, cât timp, ori de câte ori, după cum, ca și cum, pe măsură ce, din cauză că, odată ce, pentru ca să, chiar dacă, măcar să* etc.

ex. 5

Propozițiile subordonate pot fi introduse prin:
- **pronume relative;**
  Elevul[1]/ care învață[2]/ știe.[1]/
- **adjective pronominale relative;**
  Știu[1]/ care elev a învățat.[2]/
- **pronume nehotărâte;**
  Am aflat[1]/ orice ați făcut.[2]/
- **adjective pronominale nehotărâte;**
  Îți dau[1]/ orice carte dorești.[2]/

ex. 6

Propozițiile subordonate pot fi introduse prin **adverbe relative**: *unde, când, cum, cât.* Acestea au rolul de a lega propoziția subordonată de regenta ei. Uneori aceste adverbe sunt precedate de prepoziții.

ex. 7, 8, 9

Există **adverbe nehotărâte**, care nu precizează împrejurările: *undeva, cândva, cumva, oriunde, oricând, oricum* etc.
Unele dintre aceste adverbe nehotărâte pot să apară și ca elemente de legătură între o subordonată și regenta ei. În această situație, îndeplinesc funcție sintactică în propoziția pe care o introduc.

ex. 10, 11

Elementele de relație ce realizează subordonarea în frază sunt:
- conjuncțiile subordonatoare și locuțiunile subordonatoare;
- pronumele și adjectivele pronominale relative;
- pronumele și adjectivele pronominale nehotărâte;
- adverbele relative și nehotărâte.

ex. 12

Elipsa este un fenomen sintactic reprezentat de omiterea unor secvențe din enunț recuperabile din context, fiindcă au fost exprimate anterior.

ex. 13

Subordonarea prin alte părți de vorbire

6 **Menționează prin ce părți de vorbire sunt introduse propozițiile subordonate din frazele de mai jos. Indică funcția lor sintactică.**

a. În avion, am întâlnit mai întâi stewardesele[1]/ care ne-au condus spre locurile noastre.[2]/

b. Una dintre stewardese a explicat procedurile de salvare în caz de pericol[1]/ pentru oricine se afla în aeronavă.[2]/

c. Însoțitoarele de bord au verificat apoi[1]/ care călători nu și-au pus centurile de siguranță pentru decolare.[2]/

d. Companiile aeriene iau pentru a preveni pericolele[1]/ orice măsuri sunt necesare.[2]/

7 **Explică rolul cuvintelor scrise colorat în frazele de mai jos. Ce parte de vorbire crezi că sunt?**

a. M-am așezat[1]/ unde pot vedea mai bine peisajul.[2]/

b. Ajungem la destinație[1]/ când va apune soarele.[2]/

c. Norii sunt izolați pe cer[1]/ cum sunt separate de ape insulele în ocean.[2]/

8 **Indică funcția sintactică a cuvintelor scrise colorat la exercițiul precedent.**

9 **Subliniază predicatele, încercuiește elementul de relație și delimitează fraza dată în propoziții. Ce observi în privința elementului de relație?**
Merg până unde am stabilit.

10 **Ce părere ai despre gradul de precizie a adverbelor scrise colorat în enunțurile date?**
- Am mers[1]/ oriunde am hotărât dinainte.[2]/
- Ne întâlnim[1]/ oricând vrei.[2]/
- Am stabilit itinerarul[1]/ oricum am dorit.[2]/

11 **Ce rol crezi că au în frază cuvintele scrise colorat la exercițiul precedent? Ce funcție sintactică au?**

12 **Numește elementele de relație care leagă prin joncțiune subordonata de regenta ei.**

Construcția frazei în limba vorbită și în limba scrisă. Elipsa

13 **Transcrie textul de mai jos în caiet, completându-l cu secvențele omise pe care le poți recupera din context.**
Sorina a călătorit până acum cu avionul și cu trenul, iar Tudor, doar cu mașina. Ea are bagaje, el nu. Când stewardesa a adus băuturile, Tudor a întrebat-o pe fată:
– Ce bei?
– Limonadă.
– Văd că mie îmi place sucul de portocale, iar ție de lămâie.
– Nu sunt la fel de sănătoase?
– Ba da.

14 **Completează tabelul de mai jos cu elipsele din textul de la exercițiul precedent.**

Elipse ale predicatului	Elipse ale unor părți de propoziție exprimate prin substantiv

15 **Subliniază propozițiile fragmentare în textul de la exercițiul 13, menționând ce lipsește din fiecare structură.**

16 **Încercuiește semnele de punctuație prin care sunt marcate în scris elipsele în enunțurile date.**
- Ana mănâncă napolitane, Gabriel, biscuiți.
- Raluca a fost la mare și Radu – la munte.

17 **Precizează prin ce raport este construită fraza din dialogul de la exercițiul 13. Ți se pare lungă sau scurtă această frază?**

Elipsa poate fi:
- **verbală**, când reprezintă omiterea completă sau parțială a predicatului exprimat anterior (*Ea citește poezii, el* [citește] *romane.*);
- **nominală**, când reprezintă omiterea unui substantiv (eventual, însoțit de cuvinte care îi sunt subordonate), recuperabil din context (*Ea mănâncă plăcintă de mere, el mănâncă* [plăcintă] *de dovleac.*)

ex. 13, 14

Propozițiile fragmentare constituie o formă specială de elipsă, frecventă mai ales în exprimarea orală. Pot fi de mai multe feluri:
- propoziții care conțin doar informația nouă care este diferită de cea din prima propoziție din frază (El cumpără caiete, *ea, pixuri.*);
- propoziții care conțin doar partea de vorbire corespunzătoare cuvântului interogativ (— Când pleci? — *Azi.*);
- propoziții care înlocuiesc răspunsul cu adverbele *da, nu, ba da, sigur, poate, bineînțeles* etc.

ex. 15

În scris, elipsele se marchează prin **virgulă** sau **linie de pauză.** În vorbire, acestea sunt marcate printr-o pauză.

ex. 16

În limba vorbită, există o libertate mai mare în construirea frazelor decât în limba scrisă, unde fraza este mai elaborată și se bazează pe o subordonare amplă. În exprimarea orală, frazele sunt mai simple, mai scurte, construite mai ales pe coordonare. De asemenea, în vorbire apar frecvent construcții eliptice.

ex. 17

Dificultăți

Adverbele relative sunt omonime cu adverbele care apar la început în propoziții interogative și care se numesc adverbe interogative: *Unde* pleci? *Când* vei sosi? *Cum* te-ai îmbrăcat? *Cât* costă biletul?

Nu toate adverbele nehotărâte pot funcționa și ca elemente de relație. *Undeva*, *cândva* etc. nu pot face legătura între o subordonată și regenta ei. Adverbele nehotărâte nu trebuie confundate cu adverbele negative care arată o lipsă, precum *niciodată*, *nicicând*, *nicăieri*, *nicicum* etc.

Este destul de frecventă elipsa conjuncțiilor coordonatoare: Dă să intre-n clasă, nu poate. (lipsește conjuncția adversativă; Dă să intre-n clasă, *dar* nu poate); Vino cu tata, cu mama, cu cineva! (lipsește conjuncția disjunctivă; Vino cu tata *sau* cu mama, cu cineva!); Nu mai aveam provizii, rău de noi. (lipsește conjuncția concluzivă; Nu mai aveam provizii, *deci* rău de noi.).

Există elipse care s-au lexicalizat, adică s-au transformat în expresii fixe. De exemplu, substantivul preia sensul unui adjectiv. *Are temperatură*. (Are temperatură ridicată.); *A cumpărat roșii*. (A cumpărat pătlăgele roșii.); *A candidat la locale*. (A candidat la alegerile locale.). Uneori, în contexte în care toți vorbitorii înțeleg sensul, se omit părți din enunț: *Coboară la Foișor*. (Coboară la stația Foișor.); *Ești într-a doua*. (Ești în viteza a doua.); *Ea este pro*. (Ea este de acord cu părerea exprimată anterior.)

Exersez

1 **Unește frazele de mai jos alcătuite din două propoziții cu tipul de relație dintre propoziții.**

- Se antrenează, dar nu suficient. — **Coordonare prin juxtapunere**
- E frumos afară, copiii se plimbă în parc.
- Crezi că ajungem la timp? — **Coordonare prin joncțiune**
- Vrei ciocolată sau preferi ceai?
- Când a văzut-o, s-a speriat. — **Subordonare**
- Ia stiloul care este pe birou.

2 **Adaugă o subordonată introdusă prin conjuncțiile date principalelor de mai jos, pentru a forma fraze.**

- Nu știu dacă _____
- Fotografia este neclară, fiindcă _____
- Am prins avionul, deși _____
- Am mers la agenția de bilete ca să _____

3 **Completează cu o principală subordonatele de mai jos.**

- _____, pentru că era frig.
- _____ pe care l-am regăsit cu plăcere.
- Dacă nu greșeam, _____.
- Chiar dacă am învățat, _____.

4 **Transformă seria de propoziții de mai jos în fraze în care să existe o singură principală.**

a. Juriul a anulat concursul de ciclism; a fost frig.

_____

b. M-am speriat; am auzit un zgomot ciudat.

_____

c. Ne așteptăm părinții; nu vin; circulația este blocată.

_____

5 **Încercuiește litera enunțului intrus din fiecare serie de mai jos.**

A
a. Călătorește cum îi place.
b. Decide când să plece.
c. Merg oriunde vrei.
d. Se duce unde stabiliți.

B
a. Am aflat ce călătorie faci.
b. Știu cine vine la voi.
c. Văd avionul care decolează acum.
d. Zăresc bine ce îmi arăți.

6 **Citește reclama de mai jos și rezolvă apoi următoarele cerințe:**

- subliniază predicatele și indică prescurtat felul lor;
- încercuiește elementele de legătură;
- delimitează propozițiile din fraze;
- analizează felul propozițiilor, după modelul de mai jos.

Văd[1]/ [că] avioanele decolează.[2]/

1 – propoziție principală
2 – subordonată propoziției nr. 1 prin conjuncția simplă subordonatoare „că"

COMPANIA AERIANĂ NORUL

VĂ INVITĂ SĂ CĂLĂTORIȚI ORIUNDE ÎN LUMEA CARE VĂ ÎMBIE SĂ O VIZITAȚI!

Pentru că am investit ca să ne modernizăm flota, avioanele noastre satisfac și cele mai ridicate standarde. Putem să vă ducem în siguranță și într-un confort sporit spre orice colț din lume doriți.

Cu **NORUL**, îndreptați-vă unde voiți, oricând veți hotărî!

Dacă veți călători cu noi, vă veți convinge!

7 **Rezolvă aceleași cerințe ca la exercițiul precedent pentru fragmentul de mai jos.**

„L-a dus spre nord, l-a dus în zbor
Un avion, un bimotor.
Și, stând picior peste picior,
Cânta cu glasu-i de tenor...
Dar, între timp, înflăcărându-l
Amețitorul peisaj,
Sări pe-o aripă, cu gândul
Să dea dovadă de curaj."

Gellu Naum –
Cartea cu Apolodor

8 **Indică tipul de elipsă din enunțurile date.**

- Am fost lăudat de mama și mustrat de tata. _____
- Ana a vrut savarină și Dan, amandină. _____
- Ea are un tricou imprimat, el are simplu. _____
- Mihai este talentat, dar fratele lui nu. _____

Test flash

1. **Precizează prin ce sunt introduse subordonatele din frazele date.** 3 p.
   • Vreau să merg la munte. • Știa când plec. • Citesc romanul pe care mi l-ai recomandat.
2. **Menționează tipul de elipsă din enunțurile date.** 3 p.
   • Oana are o eșarfă de mătase, Dana are de bumbac. • Tudor citește, Radu nu. • Ea este sprintenă, el tacticos.
3. **Completează cu subordonate principalele date.** 3 p.
   • N-ai venit, cu toate că ... • Plec oriunde ... • Câștigă oricine ...

Din oficiu: 1 p.

1 **Completează frazele de mai jos cu subordonate potrivite.**

a. Știu că _____.
b. Ea a distribuit fișa pe care _____?
c. Îi dai cartea cui _____.
d. Am mâncat o întreagă prăjitură, deși _____.
e. Vei ajunge medic când _____.
f. Am plecat de la întâlnire, fiindcă _____.

2 **JOC** **Fraza elastică. Lucrați în grupe de câte cinci elevi. Formulați o propoziție. Fiecare elev din grupă adaugă măcar o propoziție principală la propoziția dată, precizând prin ce se realizează coordonarea în frază. Încercați să obțineți o frază cu cât mai multe propoziții.**

3 **Bifează caseta corespunzătoare tipului de coordonare a frazelor de mai jos.**

	Juxtapunere	Joncțiune
• Ana merge la București și va sta acolo două săptămâni.	☐	☐
• Mi-am luat cojocul, m-am încălțat cu cizmele, mi-am pus căciula; am uitat mănușile pe masă.	☐	☐
• Ți-am împrumutat bicicleta, dar acum am nevoie de ea.	☐	☐
• Am febră, așadar am anulat programarea la dentist.	☐	☐

4 **Numește felul conjuncțiilor coordonatoare care leagă propozițiile din frazele date.**

• Am cumpărat un roman polițist și l-am citit în trei zile.
• Aș merge la teatru, însă n-am găsit bilete.
• Ori mergem la patinoar, ori stăm în casă.
• Particip la un cerc de lectură, carevasăzică îmi place literatura.
• Rodica nu învață, nici nu-și face temele.
• Victor se uită la televizor sau se joacă pe calculator.

5 **Subliniază cu o linie locuțiunile coordonatoare și cu două linii pe cele subordonatoare.**

• Am ascultat noul hit, doar că nu mi-a plăcut, din cauză că este mult prea ritmat. • M-am pregătit bine pentru test, numai că n-am fost atent, prin urmare n-am luat zece. • Măcar că este frig, Adina iese afară, pentru că zilnic plimbă câinele. • Voi merge la cinematograf în caz că nu va fi vreme urâtă, fără să renunț la vizita la muzeul de artă proiectată de mult timp.

6 **Indică numărul de propoziții din frazele de mai jos.**

• El este fascinat de frumusețea locurilor, dar surprins de numărul redus de locuri de cazare, fiindcă nu sunt în regiune decât două cabane. ☐ • Câinele meu este jucăuș, vesel, prietenos, dar nervos când vede pisici, pe care le urăște. ☐ • Adrian nu a mers la mare, ci la munte, fiindcă iarna marea este impresionantă, dar tristă. ☐ • Tata a construit o magazie, iar eu cușca pentru cățelul pe care îl iubesc mult. ☐ • Victor este medic, iar George – inginer și ei sunt prieteni buni, deși nu au pasiuni comune. ☐ • Dan este harnic, iar Mihaela nu, deși sunt frați gemeni. ☐

7 **Precizează tipul de elipse din enunțurile de mai jos.**

a. Anca scrie tema, Emil nu, fiindcă este nepăsător. _____ **b.** Lui îi place dulceața de vișine, ei de cireșe. _____ **c.** Gina a citit o carte de poezie, Vlad, de aventuri _____ **d.** Dan scrie un e-mail, Dragoș, un SMS. _____

8 **Menționează prin ce părți de vorbire sunt introduse propozițiile subordonate din frazele de mai jos.**

a. Ai fi reușit dacă învățai. _____ **b.** Am aflat care elevi au participat la concursul de istorie. _____ **c.** Ana, pe care o cunosc de mulți ani, este foarte generoasă. _____ **d.** Dau notă mare oricui o merită. _____ **e.** Doresc să iau premiul de popularitate. _____ **f.** Ne întâlnim oricând putem. _____ **g.** Sfaturile consilierului pentru orice elev i-a cerut ajutorul au fost foarte bune. _____ **h.** Știu unde voi merge în vacanță. _____

9 **JOC** **Formați două grupe de câte trei elevi. Fiecare elev din ambele grupe va transpune în vorbire indirectă o întrebare pusă de cealaltă grupă, conform modelului dat.**

Întrebare adresată	→	Transpunere în vorbire indirectă
Vii?	→	Te-am întrebat dacă vii.

Întrebări adresate de grupa 1 grupei 2	Întrebări adresate de grupa 2 grupei 1
• De ce ai desenat avionul?	• Cine sună la ușă?
• Când te vei pune pe muncă?	• Ce crezi despre acest roman?
• Mă ajuți să lipesc posterul?	• Mai vrei din tortul din care ai gustat?

10 **Desparte în propoziții frazele din reclama de mai jos, precizând felul propozițiilor și al elementelor de relație.**

Compania Fulg de nea, care produce îmbrăcăminte pentru sporturile de iarnă, vă propune pentru acest an câteva articole ca să vă simțiți bine în vacanță!
Puloverul și căciulița de lână sunt foarte practice când mergeți la schi, dar pot să atragă și toate privirile de pe pârtie.
Ținuta de schi poate să fie completată de o salopetă impermeabilă a cărei culoare vie este foarte modernă și se asortează cu clăparii.

Test 1

1 **Încercuiește litera corespunzătoare afirmației adevărate.** 10 p.
În fraza *Ana și Maria merg la patinoar, alunecă pe gheață și exersează sărituri; vor participa la un concurs județean.*:
a. două propoziții sunt coordonate prin juxtapunere și două prin joncțiune; **b.** o propoziție este coordonată prin juxtapunere și trei prin joncțiune; **c.** toate propozițiile sunt coordonate prin juxtapunere; **d.** trei propoziții sunt coordonate prin juxtapunere și una prin joncțiune.

2 **Subliniază predicatele din fraza de mai jos, încercuiește elementele de relație, apoi desparte fraza în propoziții.** 24 p.
Doresc să merg la schi când voi avea un weekend liber, pe care îl aștept de mult timp.

3 **Precizează ce număr au propozițiile subordonate din fraza de la exercițiul precedent și ce parte de vorbire sunt elementele de legătură.** 32 p.

4 **Indică felul elementelor de relație care introduc subordonatele din frazele date.** 16 p.
- Cu toate că am învățat, n-am luat notă mare. _____
- Dau cartea cui mi-o cere. _____
- Îmi cumpăr acest fular fiindcă e foarte gros. _____
- Merg oriunde vreau. _____

5 **Corectează punctuația frazelor de mai jos.** 8 p.
Costumul îmi place dar este prea scump și nu-l voi cumpăra. Sau iau unul mai ieftin sau mă orientez spre alt articol.

Din oficiu: 10 p.

Test 2

1 **Încercuiește litera corespunzătoare afirmației adevărate.** 10 p.
În fraza *Sorin și Radu sunt harnici, rezolvă multe exerciții la matematică și cer lămuriri profesorului; ei vor merge la olimpiadă.*:
a. două propoziții sunt coordonate prin juxtapunere și două prin joncțiune; **b.** o propoziție este coordonată prin juxtapunere și trei prin joncțiune; **c.** toate propozițiile sunt coordonate prin juxtapunere; **d.** trei propoziții sunt coordonate prin juxtapunere și una prin joncțiune.

2 **Subliniază predicatele din fraza de mai jos, încercuiește elementele de relație, apoi desparte fraza în propoziții.** 24 p.
Mă gândesc să plec la bunici când va fi ziua lor, pe care o sărbătoresc în fiecare an.

3 **Precizează ce număr au propozițiile subordonate din fraza de la exercițiul precedent și ce parte de vorbire sunt elementele de legătură.** 32 p.

4 **Indică felul elementelor de relație care introduc subordonatele din frazele date.** 16 p.
- Dăruiesc un cadou oricărui prieten mă invită la aniversarea lui. _____
- Plec oricând pot. _____
- Am luat zece, pentru că am învățat. _____
- Dacă vei munci serios, vei câștiga concursul. _____

5 **Corectează punctuația frazelor de mai jos.** 8 p.
Tabloul este frumos însă nu-mi permit să-l cumpăr. Sau iau o gravură sau renunț la un obiect de artă pentru casa mea nouă.

Din oficiu: 10 p.

Unitatea 5

Atributul și atributiva. Apoziția

Grupul nominal se organizează în jurul unui substantiv, pronume sau numeral cu valoare pronominală, având realizări diferite în funcție de natura morfologică a centrului, alcătuind astfel un grup substantival sau un grup pronominal. Adjuncții din aceste grupuri sunt atribute, funcție sintactică realizabilă și propozițional, la nivelul frazei. Un tip special de relație în care intră substantivul îl reprezintă relația apozitivă, care este una de completare a sensului substantivului, de echivalență semantică și nu de subordonare sau de coordonare.

- Atributul
- Propoziția atributivă
- Apoziția
- Recapitulare
- Evaluare (teste)

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise
4.3. analizarea elementelor de dinamică a limbii, prin utilizarea achizițiilor de sintaxă, morfologie, fonetică, lexic și semantică prin raportare la limbile moderne
4.4. valorificarea relației dintre normă, abatere și uz în adecvarea strategiilor individuale de comunicare
4.5. dezvoltarea gândirii logice și analogice (analiză, sinteză, generalizare și abstractizare) prin utilizarea deprinderilor de comunicare corectă în limba română literară, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții

Unitatea 5

Atributul

Observ și învăț!

Atributul este partea secundară de propoziție care determină un substantiv sau un substitut al acestuia (pronume sau numeral cu valoare pronominală).

ex. 1

Atributul adjectival se exprimă prin:
- **adjectiv propriu-zis** la orice grad de comparație (Ne jucăm cu o minge *roșie*.);
- **adjectiv provenit din participiu** (Văd suporteri *înveseliți* de câștigarea meciului.);
- **adjectiv provenit din verb la gerunziu** (Ea vorbea cu o voce *tremurândă*.);
- **adjectiv provenit din adverb** (N-am mai văzut *așa* scor.);
- **adjectiv pronominal** (*Acești* suporteri susțin echipa.);
- **locuțiune adjectivală** (Antrenorul este om *de treabă*.);
- **numeral cu valoare adjectivală** (*Doi* jucători s-au accidentat.).

ex. 2, 3

Atributul substantival poate fi:
- **genitival**, exprimat prin substantiv în cazul **genitiv** (Culoarea *echipamentului* este neagră.);
- **prepozițional**, exprimat prin
  - substantiv în cazul **acuzativ** cu prepoziție (Merg la un meci *de fotbal*.) sau cu locuțiune prepozițională (Purtarea *față de antrenor* este respectuoasă.);
  - substantiv în cazul **genitiv** cu prepoziție (Reacția *împotriva atacantului* este de condamnat.) sau cu locuțiune prepozițională (Gardul *din jurul terenului* este mic.);
  - substantiv în cazul **dativ** cu prepoziție (Victoria *mulțumită efortului* ne-a bucurat.);
- **în nominativ**, exprimat prin substantiv (Antrenorul *Georgescu* este profesionist.);
- **în dativ fără prepoziție**, apărut într-o construcție modernă (Acordarea de premii *sportivilor* este importantă.) sau într-o construcție mai veche și populară, în care atributul determină un substantiv nearticulat care denumește grade de rudenie sau atribuții sociale (Ea este nepoată *Anei*.).

ex. 4, 5

Atributul pronominal poate fi:
- **genitival**, exprimat prin pronume în genitiv (Echipamentul *lor* este frumos.);
- **prepozițional**, exprimat prin
  - pronume în cazul **acuzativ** cu prepoziție (Unul *dintre ei* a marcat.) sau cu locuțiune prepozițională (Jocul *împreună cu ei* a fost ușor.);
  - pronume în cazul **genitiv** cu prepoziție (Acuzațiile *contra lor* sunt grave.) sau cu locuțiune prepozițională (Terenul *din fața lor* este mare.);
  - pronume în cazul **dativ** cu prepoziție (Reușita *mulțumită lor* ne-a bucurat.);
- **în dativ fără prepoziție**, apărut în construcții moderne (Oferirea de premii *acestora* mă surprinde.), în construcții mai vechi (Elena este mătușă *aceluia*.), în construcții cu un clitic personal, pe lângă substantive sau adjective (Negru-*i* tricou va fi pictat.) sau cu un clitic reflexiv, foarte rar (În mintea-*și* plănuia schema de joc.).

ex. 6, 7

Ce este atributul

1 **Încercuiește, în textul de mai jos, cuvintele de care depind atributele, precizând ce părți de vorbire sunt.**

Astăzi, arbitrez un meci amical de fotbal între două școli. Totdeauna, arbitrul poartă o ținută neagră. Să vedem șorturile din șifonierul meu. Acesta negru nu mai e talia potrivită, dar al doilea de pe raft este perfect. Îmi trebuie și un tricou cu mâneci lungi. Nu merge acesta roșu și albastru, fiindcă sunt culorile echipei școlii noastre. Îmi iau și șosetele, mă încalț cu pantofii cu crampoane și îmi completez ținuta cu un fluier foarte zgomotos.

Tipuri de atribute

2 **Identifică atributele adjectivale de la exercițiul precedent, menționând partea de vorbire prin care se exprimă.**

3 **Precizează prin ce se exprimă atributele adjectivale din enunțurile de mai jos.**

- Observ în tribune valurile crescânde ale entuziasmului. _____ • Asemenea manifestări sunt frecvente pe stadioane. _____ • Echipele sunt încurajate de suporteri la locul lor, cu bun-simț, care scandează civilizat fel de fel de sloganuri._____

4 **Indică tipurile de atribute substantivale din textul de la exercițiul 1, precizând cazul substantivului prin care se exprimă.**

5 **Menționează atributele substantivale din exemplele de mai jos, indicând felul acestora și cazul substantivelor prin care se exprimă.**

- Clasificarea în funcție de criteriile morfologice este clară.

_____

- Meciul contra echipei „Curajoșii" a fost greu.

_____

- Suporterii din spatele porții au văzut bine golul.

_____

- Reușita datorită mobilizării ne-a bucurat.

_____

- Conferirea de cupe echipelor câștigătoare este o tradiție.

_____

- Diana este verișoară colegului nostru.

_____

6 **Identifică tipurile de atribute pronominale din enunțurile de mai jos, precizând cazul pronumelui.**

a. Îndemnul lor ne-a mobilizat. _____ **b.** Unul dintre aceștia a jucat și baschet. _____ **c.** Respectul față de el este mare. _____ **d.** Atacurile asupra acelora nu s-au justificat. _____ **e.** Gazonul din jurul lui este stricat. _____ **f.** Succesul mulțumită fiecăruia este mare. _____ **g.** Acordarea de medalii unora este firească. _____ **h.** Dinu este unchi acestuia. _____ **i.** I-am recunoscut mersu-i legănat. _____ **j.** I-a felicitat pe prieteni-și. _____

7 **Precizează prin ce fel de pronume sunt exprimate atributele pronominale genitivale din enunțurile date.**

a. Pasa *lui* a fost eficientă. _____ **b.** Susținerea *alor mei* este importantă pentru mine. _____ **c.** Convingerea *acelora* era că vom câștiga. _____ **d.** Dorința *oricăruia* contează. _____ **e.** Opțiunea *niciunuia* nu s-a schimbat. _____ **f.** *A cui* părere ai ascultat-o? _____ **g.** Jucătorul *al cărui* tricou s-a murdărit este căpitanul echipei. _____

8 **Subliniază atributele din enunțurile date, precizând prin ce parte de vorbire se exprimă.**

a. Ascult sfaturile celor doi. _____ **b.** Discuția despre doi a fost purtată cu antrenorul. _____ **c.** Atitudinea față de cei patru este respectuoasă. _____ **d.** Măsurile contra celor trei n-au fost eficiente. _____ **e.** Pasa pe dinaintea celor doi a dus la un gol spectaculos. _____ **f.** Reușita datorită celor unsprezece i-a bucurat pe reporteri. _____ **g.** Jucătorii au fost cazați în hotel la etajul cinci. _____

9 **Menționează formele verbale nepersonale de la verbele și locuțiunile verbale prin care se exprimă atributele în exemplele date.**

a. Dorința de a învinge echipa adversă era mare. _____ **b.** Avea aerul a nu pricepe situația. _____ **c.** Atacantul a avut un curaj de invidiat. _____ **d.** Jucătorii atacând erau impresionați. _____ **e.** Gândul de a-i face praf pe adversari îi preocupa. _____ **f.** Lăsa impresia a nu-și da seama de situație. _____ **g.** Antrenorul le-a făcut o recomandare de ținut minte. _____

10 **Indică prin ce parte de vorbire se exprimă atributele din enunțurile de mai jos.**

a. Tribuna de sus era plină. _____ **b.** Sculatul devreme este necesar pentru jucători. _____ **c.** Terenul din jur este mare. _____

Numeralul cu valoare pronominală poate fi:
- atribut genitival;
- atribut prepoziţional, cu numeralul în aceleaşi cazuri ca substantivul şi pronumele.

Numeralul cu valoare substantivală este atribut în nominativ.

ex. 8

Atributul verbal se poate exprima prin **verb** sau **locuţiune verbală** la:
- infinitiv cu sau fără prepoziţie;
- supin;
- gerunziu.

ex. 9

Atributul adverbial se poate exprima prin:
- **adverb** cu sau fără prepoziţie;
- **locuţiune adverbială**.

ex. 10

În construcţii cu valoare exclamativă, poate apărea şi **atributul interjecţional**.

ex. 11

După partea de vorbire prin care se exprimă, atributul poate fi:
- atribut adjectival;
- atribut substantival
  - genitival;
  - prepoziţional;
  - în nominativ;
  - în dativ fără prepoziţie;
- atribut pronominal
  - genitival;
  - prepoziţional;
  - în dativ fără prepoziţie;
- atribut verbal;
- atribut adverbial;
- atribut interjecţional.

ex. 12

11 **Precizează prin ce se exprimă atributul în enunţul dat.**

A fost o înfrângere pfi! _____

12 **Numeşte, oral, tipurile de atribute existente, după partea de vorbire prin care se exprimă.**

Dificultăţi

Atributul substantival în nominativ este o funcţie sintactică nouă în *Gramatica limbii române*, editată de Academia Română în 2005. Acest atribut determină numai substantive articulate hotărât şi nu se desparte prin virgulă de regent: profesorul *Georgescu*, oraşul *Bucureşti*, romanul *Inocenţii* etc.

Atributul pronominal în dativ fără prepoziţie, exprimat prin clitic al pronumelui personal sau reflexiv, nu trebuie confundat cu complementul posesiv. Acest atribut se ataşează unui substantiv, de obicei articulat hotărât (A scris cu mâna-*i* documentul.), sau unui adjectiv antepus care preia articolul hotărât de la substantiv (Blondele-*i* plete fluturã în vânt.). Cliticul este subordonat doar substantivului când este atribut (mâna *lui*, pletele *sale*). În cazul complementului posesiv, este vorba de o dublă subordonare, atât faţă de verb, cât şi faţă de substantiv (*Şi*-a murdărit pantofii.; *şi*-a murdărit *sieşi*; pantofii *săi*).

Atributele adjectivale exprimate prin adjective pronominale implică o serie de diferenţe faţă de atributele pronominale în genitiv. În cazul atributelor adjectivale, cazul substantivului şi al adjectivului pronominal este acelaşi (cartea *mea*, cartea *aceasta*, *fiecare* carte, *nicio* carte etc.), pe când în cazul atributelor pronominale cazurile sunt diferite (cartea *alor mei*, cartea *acestora*, cartea *fiecăruia*, cartea *niciunuia* etc.).

Atributele verbale pot fi determinate de complemente sau circumstanţiale: Dorinţa de a citi *cartea* era mare. (*cartea* este complement direct); Hotărârea de a merge *acolo* a fost luată. (*acolo* este circumstanţial de loc).

Atributul adjectival exprimat prin adjectiv provenit din adverbul *astfel* se grupează împreună cu prepoziţia *de* prin care este legat de substantiv: El este un *astfel de* om.

Exersez

1 **Bifează, pentru fiecare enunţ, dacă este sau nu atribut adjectival cuvântul scris colorat.**

	Da	Nu
• Vom participa la campionatul **şcolar** de fotbal.	☐	☐
• Andrei pare **talentat** pentru postul de atacant.	☐	☐
• Îmi place atmosfera **prietenească** din cadrul echipei.	☐	☐
• Echipamentul Alinei este într-adevăr **frumos**.	☐	☐
• George este un portar de fotbal **foarte bun**.	☐	☐
• Am pierdut meciul din cauza terenului **umed**.	☐	☐

2 **Adaugă, pe rând, substantivelor date un adjectiv propriu-zis şi un adjectiv provenit din verb la participiu, alcătuind apoi un enunţ cu acest grup nominal.**

lămâie
- adjectiv propriu-zis _____
- adjectiv participial _____

pulover
- adjectiv propriu-zis _____
- adjectiv participial _____

pădure
- adjectiv propriu-zis _____
- adjectiv participial _____

bulevard
- adjectiv propriu-zis _____
- adjectiv participial _____

3 **Rescrie propoziţiile date, ţinând seama de schimbarea substantivului scris colorat.**

a. Andrei este **un** bun **prieten** simpatic şi nostim. • Andreea este **o** _____ **prietenă** _____ şi _____.

b. Arunc **jacheta** uzată şi pătată. • Arunc **jachetele** _____ şi _____.

c. Am făcut **o plimbare** lungă şi obositoare. • Am făcut **plimbări** _____ şi _____.

d. Ei sunt **nişte sportivi** talentaţi şi muncitori. • El este **un sportiv** _____ şi _____.

4 **Subliniază atributele adjectivale din enunţurile date, precizând prin ce se exprimă.**

- Am rezolvat al patrulea exerciţiu. _____
- Am un prieten cu scaun la cap. _____
- Cartea nu are nimic remarcabil. _____
- Ce carte ai citit? _____
- Clasa mea este frumoasă. _____
- Îmi plac florile celelalte. _____
- M-a surprins un astfel de rezultat. _____
- Mă impresionează oamenii suferinzi. _____
- Ne-a ajutat însuşi profesorul. _____
- Pomii desfrunziţi anunţă iarna. _____
- Ştiu care vecin te-a supărat. _____
- Toţi copiii au învăţat lecţia. _____

5 **Transformă atributele adjectivale din enunţurile de mai jos în atribute substantivale prepoziţionale, ca în modelul dat.**

Dimineţile autumnale sunt răcoroase → Dimineţile de toamnă sunt răcoroase.

- Rasele canine sunt diverse. →
- Transportul feroviar este mai ieftin decât cel aerian. →
- Dialogul politic este necesar. →
- El a avut o purtare princiară. →
- Am făcut un vaccin antigripal. →
- O cameră nedecorată pare mai mare. →

6 **Unește substantivele din prima coloană cu atributele substantivale prepoziționale din a doua coloană, alcătuind apoi un enunț cu grupul nominal obținut.**

• plecarea	• cu flori	_____
• un ceas	• de aur	_____
• un material	• de făină	_____
• un pachet	• de la un prieten	_____
• un sfat	• din Predeal	_____
• un test	• fără greșeală	_____

7 **Completează spațiile libere cu prepoziții potrivite pentru atributele substantivale prepoziționale din exemplele date.**

• Acest manuscris _____ Evul Mediu este foarte valoros. • Beau un pahar _____ apă. • Îmi place serviciul _____ cafea al bunicii. • În vacanță, am stat la un hotel _____ piscină. • Țesătura _____ lână este călduroasă. • Vreau un sandvici _____ jambon.

8 **Clasifică, în tabelul de mai jos, adjuncții fiecărui grup nominal în care centrul este substantivul scris colorat.**

• Acordarea de apartamente cu chirie familiilor aflate în dificultate se face de către primărie. • Am admirat în excursie frumosul castel Bran de lângă Brașov. • Am adunat jucăriile Lego din camera fratelui meu. • Am auzit râsul vesel al copiilor din vecini. • Blocul din cărămidă din fața școlii are două etaje.

Atribute adjectivale	Atribute substantivale genitivale	Atribute substantivale prepoziționale	Atribute substantivale în nominativ	Atribute substantivale în dativ fără prepoziție

9 **Subliniază atributele substantivale prepoziționale din enunțurile date. Indică, în pătrate, cazul substantivului atribut, iar în dreptunghiuri, dacă este precedat de prepoziție sau de locuțiune prepozițională.**

Copacii din spatele școlii noastre sunt înalți.
Întârzierea față de programul stabilit ne-a supărat.
Medicamentul contra febrei a fost eficient.
Succesul meu grație muncii a fost apreciat de părinți.
Terenurile de sport sunt modernizate.

10 **Încercuiește atributele pronominale din enunțurile date și indică felul acestora.**

• Anca este măcinată de grija pentru alții. _____ • Rezultatul datorită acelora l-a bucurat. _____ • Atitudinea acestora m-a dezarmat. _____ • Este importantă oferirea de ajutor acelora cu venituri mici. _____ • Închidea leneș ochii-și albaștri. _____ • Influența ta asupra unora este mare. _____ • Îmi plăcea albastra-i bluză. _____ • Peisajul din jurul dumneavoastră este fascinant! _____ • Plăcerea lui era să citească. _____ • Purtarea față de aceia a fost urâtă. _____ • Termin de citit romanul de la tine. _____

11 **Precizează felul atributelor din enunțurile date, indicând prin ce se exprimă.**

• Andrei, nu amesteca laptele de azi cu laptele de ieri! • Fratele meu mai mic are un caiet special pentru desenat și dorința de a umple toate filele l-a făcut să renunțe la joaca din fața blocului. • M-a neliniștit fereastra fumegând de la apartamentul colegului meu și mi-am stăpânit greu dorința de a o lua din loc. • Mașina roșie din față este un automobil zdranca-zdranca.

12 **Menționează ce parte de propoziție sunt cuvintele precedate de prepoziția *de* în enunțurile date.**

• Acest penar este *de plastic.* _____ • *De recitat* nu este greu. _____ • Mamei îi plac perdelele *de mătase.* _____ • Mi-am amintit *de tema* nefăcută. _____ • Orașul a fost devastat *de o furtună.* _____ • Poezia *de memorat* este frumoasă. _____

13 **Indică, prin bifarea casetei corespunzătoare, dacă sunt centru sau adjunct cuvintele scrise colorat în enunțurile de mai jos.**

	Centru	Adjunct
• Toți elevii sunt prezenți.	☐	☐
• Toți de la masă învață.	☐	☐
• Acestea de aici scriu.	☐	☐
• Persoanele acestea așteaptă.	☐	☐
• Care copil ascultă?	☐	☐
• Care dintre ei întreabă?	☐	☐
• Puloverul meu este alb.	☐	☐
• Al meu de acolo este roșu.	☐	☐

14 **Menționează felul atributelor din fragmentul dat, analizând părțile de vorbire prin care se exprimă.**

„Pustietatea goală sub arșița de soare
În patru părți a lumei se-ntinde-ngrozitoare,
Cu iarba-i mohorâtă, cu negrul ei pământ,
Cu-a sale mari vârtejuri de colb ce zboară în vânt."

Vasile Alecsandri – *Bărăganul*

15 **Redactează un text de 80 – 100 de cuvinte în care să descrii clasa unde înveți și în care să ai cinci grupuri nominale alcătuite dintr-un substantiv ce denumește un element component al clasei, determinat de un atribut adjectival. Subliniază cele cinci grupuri nominale.**

Test flash

1. **Indică felul atributelor din enunțurile date.** 3 p.
• Antonia a dat cel mai bun răspuns. • Apartamentul de deasupra este spațios. • Puterea de a decide nu este a mea.
2. **Precizează felul atributelor substantivale.** 3 p.
• Explicațiile profesorului Antoniu sunt clare. • Creioanele din fața copiilor sunt ascuțite.
3. **Subliniază atributele pronominale din enunțul dat.** 3 p.
Profesorul universitar redacta cu scrisu-i disciplinat toate articolele sale, pe care studenții lui le citeau, ca la examen răspunsurile de la ei să fie cât mai bune.

Din oficiu: 1 p.

Unitatea 5

Propoziția atributivă

Observ și învăț!

Propoziția atributivă constituie în frază o realizare propozițională a atributului.

ex. 1, 2

Contragerea constă în transformarea unei propoziții subordonate în partea de propoziție corespunzătoare, cu păstrarea intactă a sensului.
Prin această transformare:
- dispare predicatul;
- dispare elementul de relație;
- se păstrează sensul enunțului.

ex. 3

Atributiva poate determina:
- **un substantiv;**
- **un pronume;**
- **un numeral cu valoare pronominală.**

ex. 4, 5, 6

Expansiunea constă în transformarea unei părți de propoziție în propoziția subordonată corespunzătoare, cu păstrarea intactă a sensului.
Prin această transformare:
- apare încă un predicat;
- apare în plus un element de relație;
- se păstrează sensul enunțului.

ex. 7

Ce este propoziția atributivă

1 **Precizează ce parte de vorbire determină subordonata din fraza de mai jos.**

care carte?

Am citit cartea[1]/ care se află pe masă.[2]/

1 – propoziție _____

2 – propoziție _____

Propoziția secundară determină _____

2 **Indică funcția sintactică a cuvântului *aflată* din propoziția în care s-a transformat fraza de la exercițiul precedent.**

care carte?

Am citit cartea aflată [pe masă].

Funcție sintactică de _____

3 **Menționează schimbările produse prin trecerea de la frază la propoziție.**

_____

_____

4 **Numește partea de vorbire prin care s-a eliminat repetiția din cele două propoziții de mai jos, prin transformarea în frază.**

Am discutat cu aceia. Aceia au citit cartea.

Am discutat cu aceia[1]/ care au citit cartea.[2]/

_____

5 **Precizează ce parte de vorbire determină propoziția secundară din fraza de la exercițiul precedent. Ce fel de propoziție crezi că este?**

_____

_____

6 **Desparte în propoziții fraza de mai jos, precizând ce parte de vorbire determină subordonata.**

M-a surprins al doilea care și-a exprimat părerea.

_____

7 **Transformă atributul scris colorat în propoziția de mai jos într-o propoziție atributivă, menționând schimbările produse.**

Cartea cumpărată de mama este interesantă.

_____

_____

Elementele de relație

8 **Rezolvă cerințele următoare privitoare la frazele date:**
- subliniază predicatele și indică felul acestora;
- încercuiește elementele de relație;
- desparte în propoziții frazele;
- indică ce număr au propozițiile subordonate;
- menționează cazul și funcția sintactică a elementelor de relație.

• Cărțile care îmi plac sunt în bibliotecă. • Romanul pe care mi l-ai recomandat a fost foarte bun. • Schița la care mă gândesc îi aparține lui I.L. Caragiale. • Albumul față de care te-ai arătat interesat conține reproduceri cu operele lui Constantin Brâncuși. • Fotoliul în care citesc este foarte comod. • Elevii cărora le-ai dăruit cărțile iubesc literatura. • Volumul a cărui copertă este albastră este un roman de aventuri. • Pagina asupra căreia m-am aplecat are o ilustrație superbă. • Masa în mijlocul căreia ai lăsat cartea este mare.

9 **Precizează prin ce se introduce subordonata din fraza dată. Ce funcție sintactică are elementul de relație?**
• Întrebarea câte cărți voi citi în vacanță mă preocupă.

_____

10 **Rezolvă aceleași cerințe ca la exercițiul 8 pentru enunțurile de mai jos.**
a. Locul unde citesc este în camera mea. **b.** Ziua când voi merge la cercul de lectură am stabilit-o. **c.** Am cumpărat o carte cum n-am mai văzut. **d.** Chestiunea cât voi lipsi de acasă nu-mi dă pace.

11 **Indică funcția sintactică a elementelor de relație din frazele de la exercițiul precedent.**

a. _____ **c.** _____

b. _____ **d.** _____

12 **Rezolvă aceleași cerințe ca la exercițiul 8 pentru următoarele enunțuri.**
• Convingerea că lectura dezvoltă imaginația o are toată familia mea. • Dorința să văd un depozit de carte mi-am exprimat-o. • Propunerea ca joi să facem o vizită la biblioteca Academiei Române îi aparține Danei. • Întrebarea dacă vine și Vlad ne-a mirat. • Problema de vom putea vedea manuscrise ale scriitorilor a fost ridicată de Andrei.

13 **Menționează ce părți de vorbire introduc atributivele din frazele de mai jos.**
• Ascult părerea oricui se pricepe.

_____

_____

Propoziția atributivă se poate introduce prin **pronume relativ** în cazul
- nominativ;
- acuzativ cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională;
- dativ;
- genitiv fără prepoziție, cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională.

Pronumele relative îndeplinesc funcție sintactică în propoziția pe care o introduc.

ex. 8

Propoziția atributivă se poate introduce prin **adjectiv pronominal relativ.**
Acesta îndeplinește funcția sintactică de atribut adjectival.

ex. 9

Propoziția atributivă se poate introduce prin **adverbe relative.**
Acestea îndeplinesc funcție sintactică în propoziția pe care o introduc.

ex. 10, 11

Propoziția atributivă se poate introduce prin **conjuncții subordonatoare:** *că, să, ca ... să, dacă (de).*
Când introduce o atributivă, conjuncția compusă subordonatoare *ca ... să* se folosește numai disociată de alte părți de propoziție.
Atributiva introdusă prin conjuncții determină substantive abstracte (*dorința, problema, ideea, faptul* etc.).

ex. 12

Propoziția atributivă se poate introduce și prin **pronume și adjective pronominale nehotărâte.**

ex. 13

În registru familiar, propoziția atributivă se introduce și prin pronumele relativ *de*, neliterar și nerecomandabil.

ex. 14

Propoziția subordonată atributivă stă totdeauna după termenul determinat, de obicei, imediat după acesta și este adesea intercalată în regentă.

ex. 15

De obicei, atributiva nu se desparte prin virgulă de regentă. Există însă și **atributive izolate**, care se despart prin virgulă sau prin linii de pauză de regentă.

ex. 16

- Călătoria în orice țară străină te-ai duce te îmbogățește cultural.

14 **Cărui registru îi aparține fraza de mai jos? Ce parte de vorbire crezi că este cea care introduce atributiva?**

Omul[1]/ de-l vezi[2]/ e tatăl meu.[1]/

Topica și punctuația

15 **Indică locul atributivelor față de regente în exemplele date.**

- Citesc o nuvelă care este captivantă. • Sabina, care era surprinsă de afirmațiile lui, i-a pus unele întrebări. • El – care nu înțelesese – i-a cerut noi explicații.

16 **Menționează diferența de punctuație dintre atributivele din frazele de la exercițiul precedent.**

Dificultăți

Adjectivele pronominale relative și nehotărâte care introduc o atributivă stau înaintea unui substantiv nearticulat.

Pronumele și adjectivele pronominale care introduc o atributivă dependentă de substantive ca *întrebare*, *mirare* etc. sunt relativ-interogative, dar, pentru simplificare, în această lucrare au fost considerate relative. În aceeași situație se află și adverbele care devin relativ-interogative în contexte similare și care au fost considerate adverbe relative.

Există fraze în care atributiva poate fi coordonată cu un atribut din regentă: Aceasta este părerea mea[1]/ și a cui este interesat de stabilirea adevărului.[2]/ Propoziția 2 se coordonează cu atributul *mea* din regentă.

Propozițiile atributive izolate determină, de obicei, nume proprii, pronume personale sau substantive care denumesc ființe sau lucruri puternic individualizate.

Atributivele izolate se diferențiază ca sens de cele obișnuite: Am citit numai o carte,[1]/ care mi-a plăcut.[2]/ (o singură carte a citit și i-a plăcut); Am citit numai o carte[1]/ care mi-a plăcut.[2]/ (dintre mai multe cărți citite, doar una i-a plăcut).

Exersez

1 **Indică felul propozițiilor din frazele de mai jos.**

- Natalia preferă cărțile care prezintă evenimente istorice a căror admiratoare este. • Îmi proiectez o călătorie în mai multe țări europene, unde îmi voi petrece vacanța pe care o aștept cu nerăbdare. • Toți câți au vizitat expoziția care a fost organizată de prietenul meu ce pictează au fost încântați de armonia culorilor pe care le-a folosit. • Dorința să-mi cumpăr un album cu picturile lui Ștefan Luchian pe care să-l folosesc la orele de educație plastică o am din ziua când am văzut un film despre viața acestui artist român.

2 **Încercuiește elementul regent al atributivelor din frazele de la exercițiul precedent, precizând ce parte de vorbire este fiecare.**

3 **Menționează prin ce sunt introduse atributivele din frazele de la exercițiul 1.**

4 **Suprimă repetițiile din enunțurile date, folosind propoziții atributive, ca în model.**

Îmi place tabloul; tabloul este expus în ultima sală.
→ Îmi place tabloul care este expus în ultima sală.

- Mă îndrept spre autobuz; autobuzul a ajuns în stație.
- Mama a făcut o plăcintă; plăcinta miroase tare frumos.
- Mi-am cumpărat o umbrelă; umbrela este foarte mare.
- Aud un zgomot; zgomotul vine din parc.

5 **Unește cele două propoziții principale într-o frază în care subordonata să fie o atributivă, ca în modelul dat.**

Am văzut un documentar interesant. M-am gândit mult la documentar.
→ Am văzut un documentar interesant la care m-am gândit mult.

a. Am cumpărat un roman polițist. L-am citit în trei zile.

b. Am văzut câinele Anei. Ea este foarte atașată de el.

c. Am organizat un club de lectură. Sunt responsabilul clubului.

d. Furtuna a luat acoperișurile caselor. Casele erau vechi.

e. De ce ai cumpărat acest mobil? Nu aveai nevoie de mobil.

f. Am primit un e-mail de la un prieten. Nu aveam vești despre el de multă vreme.

6 **Adaugă câte o propoziție atributivă la principalele de mai jos.**

- Nu-mi place jacheta _____.
- A ieșit din apartamentul _____.
- Avem întâlnire în locul _____.

7 **Contrage atributivele din frazele de mai jos în partea de propoziție corespunzătoare.**

- Bagheta pe care am cumpărat-o este crocantă.

• Pălăria pe care am confecționat-o pentru festival este originală.

• Cine n-a văzut puloverul pe care l-am tricotat?

• Rufele pe care le-am spălat se usucă.

8 **Realizează expansiunea atributelor scrise colorat.**

• Mihai Eminescu este unul dintre poeții ei **preferați.**

• Am vizitat satul **natal** al bunicii.

• Bufnița este o pasăre **nocturnă.**

• Avem niște vecini **civilizați.**

9 **Completează frazele de mai jos cu pronumele relativ *care*.**

• Puloverul _____ mama îl tricotează este călduros. • Laura a început un regim de slăbire _____ așteaptă o minune. • Petru colecționează fotografii cu formația _____ fan este. • Ce titlu are cartea _____ o citești? • Sculptorul _____ operă o admiri este foarte apreciat de critică. • Cabana _____ am stat în vacanță era primitoare.

10 **Adaugă substantivelor scrise colorat în textul de mai jos câte o propoziție atributivă.**

Cărarea era goală. Radu mergea spre **o poiană. Copacii** îi barau drumul din loc în loc. A fost surprins de apariția **unei păsări** și **a unei căprioare.**

11 **Încercuiește litera corespunzătoare elementului de relație care introduce atributivele în frazele date.**

A Furia pe orice om îl contrazicea îi întuneca mintea.
- **a.** adjectiv pronominal nehotărât;
- **b.** adjectiv pronominal relativ;
- **c.** pronume nehotărât;
- **d.** pronume relativ.

B Problema care sumă să fie achitată mai întâi îl obseda.
- **a.** adjectiv pronominal nehotărât;
- **b.** adjectiv pronominal relativ;
- **c.** pronume nehotărât;
- **d.** pronume relativ.

C Recunoștința față de oricine l-a ajutat era mare.
- **a.** adjectiv pronominal nehotărât;
- **b.** adjectiv pronominal relativ;
- **c.** pronume nehotărât;
- **d.** pronume relativ.

D Trăia în casa al cărei arhitect fusese unchiul său.
- **a.** adjectiv pronominal nehotărât;
- **b.** adjectiv pronominal relativ;
- **c.** pronume nehotărât;
- **d.** pronume relativ.

12 **Corectează greșelile din frazele de mai jos.**

• Arborele a cărei crengi sunt mari este bătrân. • Decizia că narațiunea să fie scrisă de Dan a fost luată de doamna profesoară. • Dorința ca să citim romanul ne-a stârnit-o ecranizarea văzută. • Perioada unde s-au petrecut acele întâmplări este apropiată de ziua de astăzi. • Site-ul a cărui comunicate le citesc este interesant. • Veacul unde s-au petrecut faptele a trecut.

13 **Desparte în propoziții frazele date și analizează propozițiile, după modelul dat.**

a. „Se întoarse[1]/ [și] tot orbocăind prin zăpada[2]/ [ce] cădea acum ca o perdea,[3]/ se trezi iar în ulița[2]/ [pe care] venise.“[3]/

Ion Agârbiceanu – *Întâiul drum*

1 – principală
2 – principală, coordonată cu propoziția nr. 1 prin conjuncția simplă coordonatoare copulativă „și“
3 – atributivă, subordonată substantivului „zăpada“ din propoziția regentă nr. 2, introdusă prin pronumele relativ „ce“

b. „Se trage dintr-o iapă tot pintenoagă, cu care m-am fudulit eu în tinerețele mele și la care s-a uitat cu mare uimire chiar Măria Sa Vodă Mihalache Sturza...“

Mihail Sadoveanu – *Hanu Ancuței*

c. „Pe ecranul computerului meu, în fața căruia lucrez de o oră și jumătate, văd ultimele rânduri ale povestirii pe care tocmai o citești, chiar în clipa asta.“

Mircea Cărtărescu – *Florin scrie un roman*

14 **Redactează, în 5 – 7 rânduri, o descriere a unei biblioteci, în care să folosești două propoziții atributive. Subliniază-le.**

Test flash

1. **Subliniază propozițiile atributive din fraza dată.** 3 p.
Locul unde l-am întâlnit prima dată pe prietenul meu are aceeași frumusețe care m-a încântat în momentul când ne-am cunoscut.
2. **Precizează prin ce sunt introduse propozițiile atributive din frazele de mai jos.** 3 p.
• Faptul că m-a ajutat la nevoie m-a impresionat. • Rochia pe care mi-am ales-o este bleu. • Satul unde am copilărit este mare.
3. **Realizează expansiunea cuvintelor scrise italic.** 3 p.
• Filmul *văzut* ieri a fost interesant. • Îmi place prăjitura *făcută* de mama. • Citesc romanul *dăruit* de Ioana.

Din oficiu: 1 p.

Unitatea 5

Apoziția

Observ și învăț!

Apoziția este o poziție sintactică suprimabilă, care exprimă o relație de echivalență de sens între aceasta și un substantiv bază sau care precizează suplimentar proprietăți ale obiectului denumit de substantivul bază.

Câinele Inei, Rex, este blând.
↓ substantiv bază ↓ apoziție

ex. 1, 2

Relația apozitivă nu este o relație de subordonare față de o bază substantivală, apoziția nefiind un atribut. Nu este nici o relație de coordonare, pentru că este o construcție suprimabilă, nelegată practic sintactic de bază, ci numai semantic, asemănându-se cu o construcție incidentă.

ex. 3

Apoziția poate fi semnalată de adverbe sau locuțiuni adverbiale fără funcție sintactică, numite **apozeme:** *adică, anume, respectiv, mai exact, mai bine zis, altfel spus, cu alte cuvinte* etc. Acestea sunt mărci ale apoziției.

ex. 4

În scris, apoziția se desparte de restul propoziției prin **virgule**, prin **linii de pauză** sau prin **două puncte**. Aceste semne de punctuație pot fi considerate mărci apozitive.

ex. 5

Apoziția este **obligatoriu postpusă** bazei, pentru că, odată ce se schimbă ordinea cuvintelor, se modifică și funcția sintactică a cuvintelor în enunț.

ex. 6, 7

Ce este apoziția

1 **Subliniază substantivele care sunt echivalentul de sens al cuvintelor scrise colorat în enunțurile date, ca în model.**

Câinele meu, Lulu, este simpatic.
Câinele meu = Lulu

- Îl plimb zilnic în parcul din apropiere, Cișmigiu.
- Ioana, sora mea, îi cumpără mâncarea preferată.

2 **Dacă suprimi cuvintele scrise colorat, enunțul are sens? De ce construcție ai apropia aceste cuvinte?**

3 **Justifică dacă există o relație de subordonare sau de coordonare între cuvintele scrise colorat și substantivele cu al căror sens sunt echivalente.**

_____

_____

Mărci ale apoziției

4 **Încercuiește cuvintele care anunță apozițiile din enunțurile de mai jos. Subliniază apoi apozițiile.**

- Desenul meu, adică o planșă mare, a fost expus. • Colegii mei, anume Ana și Mihai, m-au ajutat. • Organizatorul expoziției, mai exact dirigintele, ne-a lăudat. • Clorura de sodiu, respectiv sarea de bucătărie, se folosește zilnic. • Neparticiparea ta, mai bine zis absența, a fost remarcată.

5 **Precizează prin ce semne de punctuație sunt separate de restul propoziției apozițiile din enunțurile de mai jos.**

a. Andrei, un vecin, mi-a dresat câinele. ____
b. Amintirile – viața ei – erau plăcute. ____
c. Pentru el există un singur viitor: pilotajul. ____

Topica apoziției

6 **Menționează care este locul apoziției față de bază în exemplele de la exercițiile 4 și 5.**

_____

_____

7 **Subliniază apozițiile din exemplele date. Ce observi că se întâmplă când se schimbă ordinea cuvintelor din propoziție?**

a. Voi merge în parc împreună cu prietena mea, Alina.

_____

b. Voi merge în parc împreună cu Alina, prietena mea.

_____

Natura morfologică a bazei apoziționale

8 **Subliniază apozițiile și încercuiește baza acestora. Precizează ce parte de vorbire este baza apozițiilor.**

a. Colegul meu, Mihai, este olimpic la matematică. _____ **b.** Pentru a progresa, este nevoie de ceva simplu, adică de muncă. _____ **c.** Nu am ales prima soluție, ci pe a treia – plecarea mai devreme. _____

Realizări ale apoziției

9 **Menționează ce parte de vorbire sunt apozițiile din enunțurile date, indicând cazul pentru substantive.**

- Fratele meu, Dinu, iubește animalele. _____
- L-am întâlnit pe Dan, pe prietenul meu. _____
- Stau în casa unei rude, a unui văr. _____ • Îi spun totul ei, mamei. _____ • Sora mea, adică ea, mă va susține. _____ • Acel sportiv, anume al treilea din rând, este favoritul. _____ • **Dan** este harnic, mai exact studios. _____ • Ana a câștigat respectul colegilor de clasă muncind, adică învățând. _____

10 **Precizează din câți termeni sunt alcătuite apozițiile din enunțurile date.**

a. Am întâlnit-o pe vecina mea, Diana.

_____

b. Acesta este Matei, colegul meu de bancă.

_____

Baza unei apoziții poate fi, mai ales:
- substantiv;
- pronume;
- numeral cu valoare pronominală.

ex. 8

Apoziția se poate exprima prin:
- substantiv;
- pronume;
- numeral cu valoare pronominală;
- adjectiv;
- forme verbale nepersonale.

Apoziția exprimată prin substantiv sau substitut stă, de obicei, în cazul nominativ, indiferent de cazul nominalului bază, dar poate să reia și cazul bazei.

ex. 9

Apoziția poate fi:
- **simplă**, când are un singur termen (O strig pe pisica mea, *Miți*.);
- **dezvoltată**, când are doi sau mai mulți termeni (Acesta este Matei, *fratele meu*.).

Cuvintele care determină apoziția din structura apoziției dezvoltate îndeplinesc funcție sintactică separată, deci *meu* este atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, pe lângă substantivul *fratele*.

ex. 10

Dificultăți

Apoziția (Profesorul, *Popescu*, a ținut un curs.) nu trebuie confundată cu atributul substantival în nominativ (Profesorul *Popescu* a ținut un curs.), care este subordonat unui substantiv articulat hotărât și care nu se află într-o relație de echivalență, nefiind separat prin virgulă de o bază nominală.

Apoziția poate avea și realizare propoziționlă: Este un prieten bun, *adică te ajută mereu*. Găsise o soluție potrivită: *să picteze peretele*. I-a făcut cadou un joc video, *adică ce îi place*.

Exersez

1 **Subliniază apozițiile din enunțurile de mai jos.**

a. Vine în vizită verișoara mea primară, Maria. **b.** Campionul la înot este Virgil, băiatul înalt de acolo. **c.** Ne-am întâlnit cu ele, fetele din clasa paralelă. **d.** Acidul salicilic, aspirina, are multe proprietăți. **e.** Am citit un roman al lui Camil Petrescu, scriitor interbelic. **f.** Ți-l prezint pe Cătălin, vestit creator de modă.

2 **Grupează apozițiile de la exercițiul precedent în tabelul de mai jos.**

Apoziții simple	Apoziții dezvoltate

3 **Analizează apozițiile dezvoltate de la exercițiul 1, după modelul de mai jos.**

„băiatul înalt de acolo" – apoziție dezvoltată, alcătuită din

- „băiatul" – substantiv comun, simplu, genul masculin, numărul singular, cazul nominativ, articulat cu articolul hotărât „l" +
- „înalt" – atribut adjectival, exprimat prin adjectiv propriu-zis, variabil cu patru forme flexionare, se acordă în gen, număr și caz cu substantivul „băiatul" (masculin, singular, nominativ), grad de comparație pozitiv +
- „de acolo" – atribut adverbial, exprimat prin adverb de loc, precedat de prepoziția simplă „de".

4 **Menționează partea de vorbire prin care se exprimă apozițiile din enunțurile date.**

- Acei băieți, cei doi, vor participa la proiectul nostru. _____
- Colegii mei de echipă – adică ei – vor merge la meci. _____
- El este foarte abil – mai exact inteligent. _____
- L-am auzit cântând, anume exersând. _____
- L-am consultat pe domnul Ionescu, profesorul. _____

5 **Subliniază cuvintele care sunt mărci ale apozițiilor în enunțurile de mai jos, precizând ce părți de vorbire sunt.**

a. Absența ta de la olimpiadă, mai bine zis refuzul tău de a participa, a ridicat semne de întrebare. _____ **b.** Am discutat despre literatura contemporană, mai exact despre poezia actuală. _____ **c.** Câștigătorii campionatului, altfel spus cei mai buni și constanți jucători, au primit cupa. _____ **d.** Elevii din clasa a VIII-a, adică participanții la concurs, au intrat în școală. _____ **e.** Mi-a adus cadoul promis, anume prima ediție a poeziilor lui Mihai Eminescu. _____ **f.** Piatra vânătă, cu alte cuvinte sulfatul de cupru, se folosește la combaterea dăunătorilor pomilor fructiferi. _____ **g.** Și-a construit două case, respectiv una la București și alta la Predeal. _____ **h.** Tudor Arghezi, alias Ion Theodorescu, a fost unul dintre marii poeți interbelici. _____

6 **Precizează ce parte de vorbire este baza apozițiilor din enunțurile de mai jos.**

a. Adina, sora mea, a ajuns profesoară. _____ **b.** Erau trei prieteni, dar al doilea, Dan, a plecat în străinătate. _____ **c.** Mă voi întâlni cu un prieten, câștigătorul concursului de șah de ieri. _____ **d.** Pe noi, adică eu și Roxana, nu ne-a întrebat nimeni despre ora plecării. _____

7 **Subliniază structurile apozitionale din enunțurile de mai jos. Ce realizare au acestea?**

a. El era un actor mare, adică era apreciat atât de spectatori, cât și de critici. **b.** Găsise soluția cea mai bună pentru a câștiga olimpiada: să rezolve toate exercițiile din culegere. **c.** Își făcea meseria, adică ce învățase. **d.** Părinții i-au dăruit un smartphone, adică ce își dorea mai mult.

8 **Încercuiește litera corespunzătoare enunțului adevărat.**

A În enunțul *Am fost în Danemarca, adică țara tristului prinț Hamlet, personaj imaginat de William Shakespeare, cel mai mare dramaturg al tuturor timpurilor.*, există:
a. două apoziții dezvoltate și o apoziție simplă;
b. două apoziții dezvoltate și un atribut substantival în nominativ;
c. trei apoziții dezvoltate și o apoziție simplă;
d. trei apoziții dezvoltate și un atribut substantival în nominativ.

B În enunțul *Poetul Vasile Alecsandri, scriitor pașoptist de renume, este autorul pastelului „Iarna", adică poezia mea preferată, care îi place însă și surorii mele, Dana.*, există:
a. două apoziții dezvoltate, două apoziții simple și un atribut substantival în nominativ;
b. două apoziții dezvoltate, o apoziție simplă și două atribute substantivale în nominativ;
c. două apoziții dezvoltate și trei apoziții simple;
d. trei apoziții dezvoltate și două apoziții simple.

C În enunțul *Profesorul Constantinescu, rectorul Universității din București, a fost invitat de către profesorul Ionescu, decanul Facultății de Litere, să susțină o comunicare științifică în cadrul simpozionului „I.L. Caragiale", în calitate de cercetător al perioadei marilor clasici, adică momentul de afirmare plenară a literaturii române.*, există:
a. trei apoziții dezvoltate și două apoziții simple;
b. trei apoziții dezvoltate și două atribute substantivale în nominativ;
c. trei apoziții dezvoltate și trei apoziții simple;
d. trei apoziții dezvoltate și trei atribute substantivale în nominativ.

9 **Corectează punctuația textului de mai jos.**

Avea o problemă lenea. Carmen prietena ei cea mai bună s-a hotărât s-o ajute. A venit în fiecare zi mai exact dimineața pentru a face lecțiile împreună.

10 **Redactează un text de 80 – 100 de cuvinte în care să-ți prezinți prietenul cel mai bun și în care să existe două apoziții dezvoltate și una simplă. Subliniază cu o linie apoziția simplă și cu două linii pe cele dezvoltate.**

Test flash

1. **Subliniază apozițiile din enunțurile de mai jos.** 3 p.
   - În excursie a mers și Irina, prietena mea. • Le vorbea despre concurs – adică marea lui încercare. • Ajutorul meu, Alex, n-a venit azi.
2. **Subliniază cu o linie apozițiile simple și cu două linii apozițiile dezvoltate din enunțurile date.** 3 p.
   • Vecinul meu, Costi, are talent la desen. • Am vorbit cu Ana, fiica Veronicăi. • Știu cine s-a dovedit persoana generoasă: directorul instituției.
3. **Corectează punctuația enunțurilor de mai jos.** 3 p.
   - Am mers la Atena gazda primelor Jocuri Olimpice moderne.
   - George jurnalist la un ziar central a scris articole antrenante.
   - I-am dat flori prietenei mele vecina de la etajul doi.

Din oficiu: 1 p.

1 **Asociază cuvintele din cele trei coloane pentru a obține atribute substantivale prepoziționale. Construiește apoi enunțuri cu grupurile nominale obținute.**

• fata	• cu	• parter
• o farfurie	• de la	• prăjituri
• un răspuns	• pentru	• calculator
• o husă	• fără	• sens

2 **Subliniază cu o linie atributele adjectivale din enunțurile date și cu două linii pe cele substantivale.**

• Dora n-a mers la aniversarea Soniei, fiindcă rochia roșie pe care o avea pentru această ocazie s-a agățat tocmai când să plece. • Bunul meu prieten din copilărie mi-a trimis un mesaj din vacanța petrecută la munte. • Elevii mulțumiți de excursia făcută prin țară au vorbit despre aceasta cu ceilalți colegi de clasă. • Pe biroul de lângă fereastra luminoasă se află noul laptop al Elenei. • Pomii înalți din fața casei sunt desfrunziți și o întristează pe sora mea mai mică. • Toate lecțiile din manual sunt ușoare, dacă te străduiești să le înțelegi.

3 **Clasifică în tabelul de mai jos atributele substantivale de la exercițiul precedent.**

Atribute substantivale prepoziționale	Atribute substantivale genitivale

4 **Subliniază cu o linie atributele și cu două linii apozițiile din enunțurile date.**

• Îmi place această pădure magnifică de stejari. • Îmi place pădurea de lângă satul meu, un adevărat regat al spiridușilor. • Îndrăgesc desertul de ciocolată. • Îndrăgesc desertul mamei, un tort cu multă ciocolată. • Aceste legume verzi, broccoli, sunt pline de vitamine. • Mica farsă imaginată de Teodora ne-a făcut să râdem mult.

5 **Indică felul atributelor substantivale din propozițiile de mai jos.**

• Doctorul Alexandrescu a fost numit directorul spitalului din orașul meu. • Oferirea de premii câștigătorilor cursei de carting a fost făcută de sponsori.

6 **Subliniază atributele substantivale prepoziționale din enunțurile date, indicând în casete cazul acestora și dacă sunt precedate de prepoziții sau de locuțiuni prepoziționale.**

• Brazii din spatele cabanei erau plini de chiciură. ☐
• Depășirea față de data programată era mare. ☐
• Măsurile contra dezordinii au fost eficiente. ☐
• Pârtia de schi nu este deschisă. ☐
• Reușita grație pregătirii m-a bucurat. ☐

7 **Indică felul atributelor din enunțurile date, precizând prin ce parte de vorbire se exprimă fiecare.**

• A cui jachetă a fost uitată în cuier? • Ana este preocupată de grija pentru bunul mers al planului. • Când câinele a mârâit, am simțit dorința de a o lua din loc. • Compunerea nimănui n-a fost respinsă la concurs. • Coșurile fumegând sunt semn că a venit vremea de stat în casă. • Dorința alor săi este să ia notă mare la evaluare. • Fata ținând nasul pe sus îmi amintea de verișoara mea. • Filmul al cărui final nu l-am văzut nu mi-a plăcut. • Influența lui asupra unora este foarte mare. • În gându-și, nu găsea răspuns la problemă. • Mama a făcut o prăjitură mmm! • Profesorul expune desenele oricui. • Purtarea ta față de ceilalți n-a fost frumoasă. • Rezolvă tema de azi, nu tema de ieri!

8 **Adaugă substantivelor scrise colorat în propozițiile date determinanți atributivi, ca în modelul de mai jos.**

Îmi place flora [carpatină. / din Carpați. / care se găsește în Carpați.]

• L-a ajutat pe **un tânăr.**
• Mi-am cumpărat **o plantă.**
• Prietena mea are **o haină.**

9 **Contrage atributivele din frazele de mai jos în atribute adjectivale.**

• Alexandru a adus un argument care m-a convins. • George este un copil care ascultă. • În casă este o căldură care te sufocă. • Victor are o scuză care poate fi acceptată.

10 **Scrie forma potrivită a pronumelui relativ *care* pentru a introduce atributivele din frazele de mai jos. Precizează, în fiecare caz, funcția sintactică a pronumelui relativ.**

• Băiatul _____ desen a fost premiat este prietenul meu.
• Cartea _____ mi-ai dăruit-o este interesantă.
• Filmul _____ mă gândesc m-a surprins.
• Pictorița _____ opere sunt expuse este talentată.
• Poetul _____ îl admiri a publicat un nou volum.
• Vecinii _____ copii strigă sunt foarte tineri.

11 **Analizează frazele de mai jos.**

a. „ Își amintea momentul în care aruncase pulberea vrăjită peste unchiul ei, de care acum îi era îngrozitor de dor, și plângea și mai tare. “

Adina Rosetti – *Vremea Vrăjitoarei Niciodată*

b. „Nenea Ionel era cel care-l ducea acum la plimbare zilnic, pe orice vreme. Miticuțu acceptase o lesă frumoasă, făcută de domnul Blau, curelarul, din niște cordoane de-ale lui Tanti, dar cel care părea tras în lesă era nenea Ionel.“

Ioana Pârvulescu – *Inocenții*

c. „Un sultan dintre aceia ce domnesc peste vro limbă,
Ce cu-a turmelor pășune, a ei patrie o schimbă,
La pământ dormea ținându-și căpătâi mâna cea dreaptă.“

Mihai Eminescu – *Scrisoarea III*

12 **Notează, în casetele din prima coloană, cinci substantive care denumesc elemente componente ale casei din imagine. Adaugă-le atribute, ca în modelul dat, apoi redactează în caiet o descriere a casei, de 50 – 60 de cuvinte, în care să integrezi cele cinci grupuri nominale create de tine.**

ziduri	groase

Test 1

1 **Încercuiește litera corespunzătoare afirmației adevărate.** 10 p

În enunțul *Scriitoarea, a cărei carte de pe noptiera de acolo am citit-o, este profesoara de română a surorii mele mai mari.*, există:

a. două atribute substantivale genitivale, două atribute substantivale prepoziționale, două atribute adjectivale și un atribut adverbial; **b.** două atribute substantivale genitivale, trei atribute substantivale prepoziționale și două atribute adjectivale; **c.** un atribut substantival genitival, două atribute substantivale prepoziționale, două atribute adjectivale și două atribute pronominale; **d.** un atribut substantival genitival, două atribute substantivale prepoziționale, două atribute adjectivale, un atribut pronominal genitival și un atribut adverbial.

2 **Subliniază apozițiile din enunțul de mai jos, precizând felul acestora.** 8 p.

Unchiul meu, Alexandru, era un cercetător cunoscut – un savant cu multe lucrări publicate.

3 **Desparte fraza de mai jos în propoziții, încercuind elementele de relație.** 8 p.

Cartea pe care o citești a fost discutată de elevii din clasa mea și aceștia au convingerea că merită recomandată oricui.

4 **Precizează felul propozițiilor din fraza de la exercițiul 3 și al elementelor de legătură.** 32 p

5 **Menționează felul atributelor din enunțurile date.** 32 p.

• Cartea de colorat este pe masă. _____ • Copacii mișcând de vânt îngrijorează trecătorii. _____ • Mă încântă joaca în fața blocului. _____ • Obiceiul de a face din țânțar armăsar mă enerva. _____

Din oficiu: 10 p.

Test 2

1 **Încercuiește litera corespunzătoare afirmației adevărate.** 10 p.

În enunțul *Problema foarte grea, a cărei rezolvare am găsit-o după ce am citit trei articole de specialitate ca să mă lămuresc cu privire la cerința ei alambicată, m-a enervat.*, există:

a. două atribute pronominale genitivale, două atribute adjectivale și două atribute substantivale prepoziționale; **b.** două atribute pronominale genitivale, două atribute adjectivale, un atribut substantival prepozițional și un atribut verbal; **c.** două atribute adjectivale, trei atribute pronominale genitivale și un atribut substantival prepozițional; **d.** două atribute pronominale genitivale, trei atribute adjectivale și un atribut substantival prepozițional.

2 **Subliniază apozițiile din enunțul de mai jos, precizând felul acestora.** 8 p.

Vecinul meu, Vlad, avea talent la pictură, adică abilitatea de a îmbina culori.

3 **Desparte fraza de mai jos în propoziții, încercuind elementele de relație.** 8 p.

Ziua când ne-am cunoscut era senină și îmi amintesc și acum zâmbetul cald pe care mi l-a adresat din prima clipă.

4 **Precizează felul propozițiilor din fraza de la exercițiul 3 și al elementelor de legătură.** 32 p.

5 **Menționează felul atributelor din enunțurile date.** 32 p.

• Dorința de a câștiga concursul este mare. _____ • Întâlnirile din când în când sunt plăcute. _____ • Mă încântă reușita datorită muncii. _____ • Semnul de adus aminte l-am făcut pe caiet. _____

Din oficiu: 10 p.

Unitatea 6

Complementele și completivele

Un loc important în grupul verbal îl au complementele, care pot să apară și ca adjuncți ai unei interjecții predicative, ai unui adjectiv sau ai unui adverb. Această poziție sintactică se caracterizează prin obligativitatea de a fi cerută de un centru, chiar dacă nu se exprimă întotdeauna. Ca orice funcție sintactică, complementele pot avea realizare propozițională, în frază.

• Complementul direct
• Propoziția completivă directă
• Complementul indirect
• Propoziția completivă indirectă
• Complementul prepozițional
• Propoziția completivă prepozițională
• Recapitulare
• Evaluare (teste)

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise

4.1. folosirea achizițiilor privind structuri morfologice complexe ale limbii române literare, pentru înțelegere corectă și exprimare nuanțată a intențiilor comunicative

4.3. analizarea elementelor de dinamică a limbii, prin utilizarea achizițiilor de sintaxă, morfologie, fonetică, lexic și semantică prin raportare la limbile moderne

4.4. valorificarea relației dintre normă, abatere și uz în adecvarea strategiilor individuale de comunicare

Unitatea 6

Complementul direct

Observ și învăț!

Complementul direct este partea secundară de propoziție care determină mai ales verbul și arată, în special, obiectul asupra căruia acționează autorul unei fapte. Complementul direct răspunde la întrebările *pe cine?, ce?*.

ex. 1

Complementul direct poate determina:
- **un verb** (*Văd* câinele.);
- **o locuțiune verbală** (*Îmi aduc aminte* întâlnirea.);
- **o interjecție predicativă** (*Na* o bomboană!);
- **adjectivul *dator*** (Îmi este *dator* recunoștință.).

ex. 2

Verbele determinate de un complement direct pot fi și la forme verbale nepersonale:
- infinitiv;
- gerunziu;
- supin.

ex. 3

Complementul direct poate fi recunoscut dacă acceptă pasivizarea sau dacă poate fi înlocuit cu un clitic personal sau reflexiv.

ex. 4, 5

Ce este complementul direct

1 **Subliniază complementele directe din textul de mai jos.**

Zilnic, Mihai își plimbă câinele. Rex a învățat ora ieșiri afară.

— Uite zgarda! parcă spune el, după ce o ia și o pune la picioarele stăpânului. Îmi ești dator plimbarea!

2 **Încercuiește cuvintele de care depind complementele directe din textul de la exercițiul precedent, precizând ce părți de vorbire sunt.**

_____

_____

_____

_____

_____

3 **Subliniază complementele directe, încercuiește elementele lor regente și precizează ce caracteristică are partea de vorbire determinată.**

a. Dorința de a vizita Franța era mare. _____

b. Copilul cerând ajutor este singur. _____

c. Mi-e greu de înțeles situația. _____

4 **Transformă construcțiile active de mai jos în construcții pasive.**

- Câinele a înghițit mâncarea.

_____

- Mihai a cumpărat tabloul.

_____

5 **Înlocuiește complementele directe de la exercițiul precedent cu un clitic pronominal.**

_____

_____

Prin ce se exprimă

6 **Menționează părțile de vorbire prin care se exprimă complementul direct în enunțurile de mai jos.**

a. Câinele mănâncă un os. _____

b. Rex îl îndrăgește pe Mihai. _____

c. Băiatul are multe păreri de rău. _____

d. Câinele îi latră pe aceia zgomotoși. _____

e. Nu mănâncă orice. _____

f. Îi întâlnesc pe cei doi în parc. _____

g. Mihai are trei chifle. Pe două i le dă lui Rex. _____

h. Câinele nu poate sta fără băiat. _____

i. Rex termină de mâncat. _____

j. El aude cântând pe stradă. _____

l. Pot ține seama de dorința lui. _____

m. Ana are de adus aminte Inei data tezei. _____

n. Aud dând năvală pe stradă. _____

7 **Precizează cazul substantivelor, pronumelor și numeralelor cu funcția sintactică de complement direct din enunțurile de la exercițiul precedent.**

8 **La ce forme verbale nepersonale sunt verbele și locuțiunile verbale care sunt complemente directe în enunțurile de la exercițiul 6?**

_____

_____

Anticiparea și reluarea complementului direct prin clitice pronominale

9 **Subliniază cu o linie cliticele pronominale care anticipează complementul direct și cu două linii pe cele care îl reiau, în exemplele de mai jos.**

a. L-am întâlnit pe Mihai. **b.** O ascult pe mama. **c.** L-am întrebat pe acela. **d.** Îl rog pe unul dintre ei. **e.** Pe care l-ai întâlnit? **f.** I-am încurajat pe toți. **g.** I-am chemat pe trei dintre ei. **h.** Nu se respectă pe sine. **i.** Zgarda am cumpărat-o astăzi. **j.** Pe colegul meu nu-l judec.

Dificultăți

Complementul direct exprimat prin verb la infinitiv fără marca *a*, după verbul *a putea*, poate avansa cliticul pronominal personal sau reflexiv în fața verbului pe care îl determină: *Îl* pot citi. El *se* poate apăra. *Îl* este complementul direct al verbului *citi*, care, la rândul său, este complement direct pe lângă *pot*. Dacă se transformă propoziția în frază, iese în evidență subordonarea lui *îl* față de verbul *a citi*: Pot să *îl* citesc. De asemenea, *se* este complement direct al verbului *apăra* care, la rândul lui, este complement direct pe lângă *poate* (El poate să *se* apere.).

Se admite că, în general, verbele cu reflexiv obligatoriu nu permit apariția complementului direct, dar există și excepții: Își închipuie *situația*.

Nu trebuie confundat complementul prepozițional ce are în structură prepoziția *pe*, când este subordonat unor verbe cu reflexiv obligatoriu, cu un complement direct: El s-a supărat *pe cățel*. El se bizuie *pe tine*. El se bazează *pe ajutorul* tău. *Pe cățel*, *pe tine*, *pe ajutorul* sunt complemente prepoziționale, nu complemente directe.

Există o construcție relativ infinitivală cu funcție sintactică de complement direct pe lângă verbul *a avea*. Aceasta este specifică registrului familiar și conține un verb la infinitiv fără *a* și un pronume relativ, un pronume nehotărât sau un adverb relativ:

Complementul direct se poate exprima prin:
- **substantiv** în cazul acuzativ
  - cu prepoziția *pe* (marcă a complementului direct); Îl văd *pe Dan.*;
  - fără prepoziția *pe*; Mănânc *un măr*;
- **o locuțiune substantivală**; Ea are *ținere de minte*.
- **pronume** în cazul acuzativ
  - cu prepoziția *pe*; Nu-l știu *pe nicinul.*;
  - fără prepoziția *pe*; Vreau *ceva.*;
- **numeral cu valoare pronominală** în cazul acuzativ
  - cu prepoziția *pe*; Îi văd *pe cei trei.*;
  - fără prepoziția *pe*; Pe raft sunt multe pixuri și cumpăr *două.*;
- **verb** la forme verbale nepersonale
  - infinitiv; Pot *munci* mult.;
  - supin; Termin *de scris* compunerea.;
  - gerunziu; Aud *cântând* în bloc.;
- **locuțiune verbală** la aceleași forme verbale nepersonale ca verbul.

ex. 6, 7, 8

În limba română, **complementul direct** exprimat prin substantiv, pronume sau numeral cu valoare pronominală este **dublat de clitice pronominale** în cazul acuzativ.

Cliticele pronominale
- **anticipează** complementul direct: *L*-am văzut pe Dan.;
- **reiau** complementul direct; Pe mine nu *m*-a recunoscut.

Există și situații când nu este permisă dublarea cu clitice (Citește cartea. Își așteaptă prietenii. Am vizitat Parisul. Ce faci? Nu știe nimic.).

ex. 9

N-are *ce mânca*. N-am *pe cine ajuta*. Are *cui spune*. Are *cu cine pleca*. N-are *orice vrea*. N-are *unde merge*. Aceste construcții se analizează astfel:

„ce mânca" – construcție relativ infinitivală cu funcție de complement direct, alcătuită din:

- „mânca" – verb predicativ, conjugarea I, infinitiv +
- „ce" – pronume relativ, cazul acuzativ, funcție sintactică de complement direct.

În *Gramatica limbii române* editată în 2005 de Academia Română, apare o funcție sintactică nouă, complementul secundar, care în gramatica tradițională intră în clasa complementului direct. De exemplu, în propoziția *Îl învață pe copil gramatică.*, complementul direct este *pe copil*, care este și anticipat de cliticul *îl*. Cuvântul *gramatică* este complement secundar, referindu-se la obiect și nu la persoană, ca în cazul complementului direct din acel exemplu. Complementul secundar apare, așadar, în enunțuri în care aparent sunt două complemente directe, unul al persoanei (care este complement direct) și altul al obiectului (care este complement secundar). În lucrarea de față ambele complemente sunt încadrate în complementul direct. Complementul secundar nu se studiază, ca atare, în gimnaziu.

Complementul direct nu trebuie confundat nici cu un complement predicativ al obiectului (care nu se studiază în gimnaziu): L-au numit *director*. L-au angajat *profesor*. L-au ales *primar*. Cuvintele *director*, *profesor*, *primar* sunt complemente predicative ale obiectului, nu complemente directe, pentru că nu depind doar de verb, ci și de substantivul complement direct: Pe Dan l-au angajat *profesor*. Pe Ana au angajat-o *profesoară*.

Prepoziția *pe* care apare înaintea complementului direct este o marcă a acestuia, nefiind purtătoare de sens, ca în cazul prepoziției cu valoare locativă din enunțuri precum *Cartea este pe masă.*

Complementul direct al verbului la supin nu trebuie confundat cu subiectul, când supinul este determinat de complement de agent: *E greu de acceptat situația de către elevi.* Cuvântul *situația* este subiect. În enunțuri cu raportare la persoană, este complement direct: *M-am săturat de acceptat situația.* În construcțiile impersonale în care nu apare complementul de agent (*E greu de acceptat situația.*), cuvântul *situația* poate fi interpretat atât ca subiect, cât și ca un complement direct.

Exersez

1 **Adaugă, pe rând, trei complemente directe propozițiilor de mai jos, ca în modelul dat.**

Nicolae fotografiază – un câine. / o floare. / niște case.

Băieții privesc

Ana privește

Fetele ascultă

2 **Subliniază complementele directe din enunțurile de mai jos.**

• N-ai pus tableta în husa ei! • Pune laptopul în priză! • Salvez documentele frecvent. • Nu privi mult timp ecranul. • Consult site-uri pentru informare. • Pregătind o prezentare, am mers la bibliotecă pentru documentare.

3 **Transcrie propozițiile de la exercițiul precedent în caiet, astfel încât complementele directe să fie exprimate prin clitice pronominale personale.**

4 **Subliniază complementele directe, precizând partea de vorbire prin care se exprimă.**

a. Alina n-a răspuns nimic la întrebare. _____ **b.** Băiatul pe care-l vezi este copilul verilor mei. _____ **c.** I-am ascultat pe cei doi. _____ **d.** I-am întrebat pe toți. _____ **e.** Le-a dat o mână de ajutor prietenilor. _____ **f.** Mihai încearcă dregerea busuiocului după gafa de ieri. _____ **g.** Pe celălalt l-am întâlnit săptămâna trecută. _____ **h.** Pe cine ai observat în curte? _____ **i.** Pe ai tăi i-am întâlnit la mall. _____ **j.** Matei nu se așteptă la asemenea cadou. _____ **l.** Uite un pescăruș! _____ **m.** Vreau a-i face jocul Mariei. _____

5 **Dezleagă careul, identificând, în propozițiile date, complementele directe care nu sunt exprimate prin clitice pronominale personale.**

Orizontal

1. O poate radia.
2. Îl pot pansa.
3. Doctorul le poate trata.

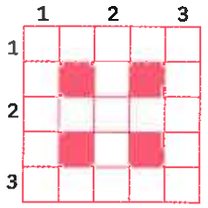

Vertical

1. Aud ropot de aplauze.
2. Poți dansa foarte bine.
3. Echipa adversă n-a putut ataca.

6 **Corectează greșelile din enunțurile de mai jos.**

• Care îl dorești? • Romanul care ni l-a recomandat profesorul nu este la bibliotecă. • Împrumutul care l-am luat nu este mare. • Ajut pe vecinii mei. • Vizitez pe bunici lunar. • Urmăresc pe profesor cu atenție. • Am încercat de a vorbi cu el. • Care i-ai întâlnit?

_____

_____

_____

_____

7 **Transformă construcțiile pasive date în construcții active. Precizează ce devine complementul de agent în construcțiile active.**

• Macheta a fost făcută de Liviu. _____

• Prăjiturile sunt făcute de mama. _____

• Farfuria a fost spartă de sora mea. _____

8 **Menționează complementele directe din rețeta de mai jos, indicând partea de vorbire prin care se exprimă.**

Fursecuri cu ciocolată

Ingrediente

1 ou, 50 de grame de zahăr alb, 50 de grame de zahăr brun, 200 de grame de făină, 100 de grame de unt, 10 de grame de sare, 1 plic de zahăr vanilat, 100 de grame ciocolată, 100 de grame fulgi de ciocolată

Preparare

Preîncălzește cuptorul la 180°C. Amestecă untul, zahărul, sarea și oul. Adaugă progresiv în amestec făina, apoi ciocolata și fulgii de ciocolată. Poți să adaugi, după preferință, un pliculeț de zahăr vanilat. Formează fursecurile, pune-le pe hârtie de copt în tavă, la distanță. Coace-le 10 – 15 minute.

9 **Precizează modul sau forma nepersonală a verbelor determinate de complemente directe în enunțurile de mai jos.**

• Aș mânca o prăjitură. • Dorința de a vizita țări europene o am din copilărie. • Fierbe ouăle! • L-am văzut pe Dan cumpărând creioane colorate. • M-am plictisit de citit romane. • Să-i dai fursecuri Doinei.

10 **Unește enunțurile din prima coloană cu funcția sintactică a cuvântului scris colorat.**

Aceștia sunt bani vechi. •	• atribut substantival prepozițional
Are un teanc de bani. •	• complement direct
Îi trebuie bani. •	• complement prepozițional
Tatăl său i-a dat bani. •	• nume predicativ
	• subiect

11 **Bifează caseta A (adevărat) dacă în propozițiile date există complemente directe sau caseta F (fals) dacă nu există complemente directe.**

	A	F
• Am mizat pe talentul meu pentru serbarea noastră.	☐	☐
• Argumentele mi le-am întemeiat pe lecturi serioase.	☐	☐
• Îl văd pe Cătălin în curtea școlii, jucând fotbal.	☐	☐
• L-am ascultat pe cântărețul meu preferat.	☐	☐
• M-am înfuriat pe pisica mea neastâmpărată.	☐	☐
• La teste, n-am contat niciodată pe noroc.	☐	☐

12 **Subliniază complementele directe din enunțurile date și încercuiește cu albastru anticiparea și cu verde reluarea acestora prin clitice pronominale personale sau reflexive.**
a. Eugen îi întâlnește pe prietenii săi în parc. **b.** Ieri am sunat-o pe vecina mea. **c.** Nu se respectă nici pe ei înșiși. **d.** Pe autorul acestei cărți profesorul nostru l-a lăudat mult. **e.** Pe Dana am ascultat-o suficient. **f.** Pe Vera o voi sancționa pentru greșeală.

13 **Identifică, în fragmentul de mai jos, complementele directe și analizează părțile de vorbire prin care se exprimă.**
„Își lămurea gândurile, în puține cuvinte, și către Gheorghiță. Nu putea spune că-i supărată de asemenea întârzieri. Mai bine să se amestece așa, cu voia altora, printre lume, ca să poată mai bine băga în samă și iscodi."

Mihail Sadoveanu – *Baltagul*

14 **Redactează un text de cinci enunțuri în care să prezinți ce vezi de la fereastra clasei tale și în care să incluzi cinci complemente directe. Subliniază-le.**

Test flash

1. **Subliniază complementele directe, precizând partea de vorbire prin care se exprimă.** 3 p.
   • Pot cânta această piesă muzicală. • Nu văd nimic afară.
2. **Transcrie propozițiile de mai jos, înlocuind complementele directe cu un clitic pronominal.** 3 p.
   • Pisica prinde șoarecele. • Privește bine peisajul. • Mâncând cereale, nu se îngrașă.
3. **Menționează dacă sunt anticipări sau reluări ale complementelor directe cliticele pronominale personale din enunțurile date.** 3 p.
   • O ascult pe mama. • Pe motanul meu îl îndrăgesc mult. • L-am chemat pe Vlad în clasă.

Din oficiu 1 p.

Propoziția completivă directă

Ce este propoziția completivă directă

1 **Numește procedeul prin care s-a obținut fraza de mai jos, explicând modificările produse prin trecerea de la propoziție la frază.**

ce așteaptă?
Sonia așteaptă sosirea autobuzului.
complement direct

ce așteaptă?
Sonia așteaptă[1]/ să sosească autobuzul.[2]/

2 **Indică felul propozițiilor din fraza de la exercițiul precedent.**
1 – propoziție _____
2 – propoziție _____

3 **Ce parte de vorbire determină propoziția secundară și din ce parte de propoziție a fost obținută?**
_____
_____

4 **Rezolvă următoarele cerințe pentru frazele de mai jos:**
• subliniază predicatele și indică felul acestora;
• încercuiește elementele de relație;
• delimitează propozițiile;
• indică felul propozițiilor;
• precizează ce parte de vorbire este elementul regent al subordonatei.

a. Ea dorea să vină mai repede mașina.
1. _____ 2. _____ Regent _____
b. Văzând că întârzie, s-a gândit la alt mijloc de transport.
1. _____ 2. _____ Regent _____
c. Ea ar putea încerca să ia un tramvai.
1. _____ 2. _____ Regent _____
d. Avea de aflat ce tramvai o duce în acea parte de cartier.
1. _____ 2. _____ Regent _____
e. Fata a luat în considerare că va întârzia.
1. _____ 2. _____ Regent _____
f. Tată că a venit, totuși, autobuzul!
1. _____ 2. _____ Regent _____
g. Ea era datoare să plece mai devreme.
1. _____ 2. _____ Regent _____

Observ și învăț!

Propoziția completivă directă constituie în frază realizarea propozițională a complementului direct.

ex. 1, 2, 3

Completiva directă determină:
• **un verb;**
  ▸ care are categoria modului;
  ▸ care este la formă nepersonală: infinitiv, gerunziu, supin;
• **o locuțiune verbală;**
• **o interjecție predicativă;**
• **adjectivul *dator*.**

ex. 4

Completiva directă poate fi introdusă prin **conjuncțiile subordonatoare**
• *că*;
• *să*;
• *ca ... să* (folosită numai disociată de alte părți de propoziție);
• *dacă*;
• *de* (apărută în registru familiar, ca sinonim al conjuncției *dacă*).

ex. 5

Completiva directă poate fi introdusă prin **locuțiuni conjuncționale subordonatoare**:
- *cum că*;
- *cum de*;
- *precum că*.

ex. 6

Completiva directă poate fi introdusă prin:
- **pronume relativ** în cazul
  - nominativ;
  - acuzativ fără prepoziție sau cu prepoziție ori cu locuțiune prepozițională;
  - dativ;
  - genitiv;
- **adjectiv pronominal relativ**;
- **pronume nehotărât** în cazul
  - nominativ;
  - acuzativ fără prepoziție sau cu prepoziție;
  - dativ;
- **adjectiv pronominal nehotărât.**

ex. 7

Pronumele și adjectivele pronominale relative și nehotărâte îndeplinesc funcție sintactică în propoziția pe care o introduc.

ex. 8, 9

Completiva directă poate fi introdusă prin **adverbele relative**:
- *unde*;
- *când*;
- *cum*;
- *cât*.

ex. 10

Adverbele relative îndeplinesc funcție sintactică în propoziția pe care o introduc.

ex. 11

Locul obișnuit al propoziției completive directe este după termenul regent. Pentru evidențiere poate fi plasată înaintea regentei.
Completiva directă așezată după regentă nu se desparte prin virgulă de aceasta.
Când stă înaintea regentei, folosirea virgulei sau a liniei de pauză este permisă, dar nu obligatorie.

ex. 12

Elementele introductive

5 **Răspunde acelorași cerințe de la exercițiul precedent, indicând prin ce parte de vorbire sunt introduse completivele directe din frazele date.**

• Doamna profesoară a spus că am obținut note foarte bune la lucrările pe care le-am dat săptămâna trecută. • Am dori să avem aceleași rezultate și la examenul pe care îl vom susține la vară. • Profesorii ar vrea ca toți elevii să reușească în viață. • Ei verifică dacă învățăm și dacă facem temele. • N-am băgat de seamă de a plecat la joacă.

6 **Menționează prin ce elemente de relație sunt introduse propozițiile completive directe din frazele de mai jos.**

• Am auzit cum că Florin a intrat la facultate.

_____

• Nu știu cum de a spart vaza.

_____

• A zis precum că Lucian s-ar fi retras din concurs.

_____

7 **Precizează părțile de vorbire prin care sunt introduse completivele directe din frazele date.**

• Maria întreabă cine merge la concursul de matematică. _____ • N-am auzit bine ce ai spus. _____ • Am observat pe care l-ai ajutat. _____ • Dan a înțeles față de cine a greșit. _____ • Ana bănuiește cui i-a împrumutat Emil cartea. _____ • Nu știu a cui soluție va fi aleasă de ei. _____ • Cumpăr ce carte vreau. _____ • Dirigintele nostru află orice se întâmplă în clasă. _____ • Sorina adnotează orice citește. _____ • Îl oprește pe oricare îi întâlnește. _____ • Aflu oricui i-ar spune ceva. _____ • Crede orice prostie aude. _____

8 **Notează deasupra pronumelor relative și nehotărâte de la exercițiul precedent cazul și funcția sintactică.**

9 **Ce funcție sintactică îndeplinesc adjectivele pronominale relative și nehotărâte care introduc o completivă directă?**

_____

10 **Menționează prin ce părți de vorbire sunt introduse completivele directe în exemplele de mai jos.**

• Andrei ne-a spus unde pleacă în excursie. _____
• Mihai ne-a anunțat când va pleca la munte. _____
• Văd cum zboară păsările în văzduh. _____ • Tata știe cât a studiat prietenul său. _____

11 **Indică funcția sintactică a elementelor introductive ale completivelor directe de la exercițiul precedent.**

Topica și punctuația

12 **Precizează poziția completivei directe față de regentă în exemplele de mai jos, explicând și punctuația.**

• Știu când pleacă. _____
• Când pleacă, nu mi-a spus. _____
• Unde va sta – nu știu. _____
• Să fiu bun îmi propun în fiecare zi. _____

Dificultăți

În cazul completivei directe introduse prin pronume și adjective pronominale relative sau nehotărâte, apare frecvent în limba română un fenomen sintactic numit **împletirea regentei cu subordonata** sau **imbricarea**. Acest fenomen constă în amestecul dintre cele două organizări sintactice, regenta și subordonata. De exemplu, în fraza: Îi primea bucuros[1]/ pe câți veneau la el.[2]/, pronumele relativ *pe câți* este inclus atât în organizarea regentei, cât și în cea a subordonatei, pentru că înlocuiește același substantiv:

• *pe câți* < complement direct în regentă – Îi primea *pe vizitatori*.
• *pe câți* < subiect în subordonată – *Vizitatorii* veneau la el.

În cazul adjectivelor pronominale relative și nehotărâte, se antrenează în dubla subordonare și substantivul regent al acestora: Îl felicit[1]/ pe oricare copil câștigă concursul.[2]/ Adjectivul pronominal nehotărât *oricare* determină substantivul *copil* și are funcția sintactică de atribut adjectival. Substantivul *pe copil* este complement direct în regentă și subiect în subordonată.

Completiva directă antepusă regentei și introdusă prin pronume relativ sau nehotărât în acuzativ cu prepoziția *pe* este obligatoriu dublată în regentă de un clitic pronominal: Pe cine venea la el[1]/ îl primea cu amabilitate.[2]/ Dacă se folosește completiva directă după regentă, această dublare este facultativă.

Completiva directă introdusă prin conjuncțiile *dacă* sau *că* poate fi reluată printr-un clitic pronominal cu valoare neutră, referitor la subordonată și care nu are funcție sintactică: Că n-ai venit, am văzut-*o*.

Exersez

1 **Completează enunțurile de mai jos, după modelul dat.**

• Am scris < un SMS. / ceea ce am dorit.
• Ana așteaptă <
• Vă anunț <
• Respect <

2 **Completează frazele de mai jos cu propoziții completive directe.**

• Cum poți să _____ ?
• Dirijorul a văzut că _____ .
• Florina a hotărât să _____ .
• Nu am povestit că _____ .
• Pot să _____ .
• Știu de mult timp că _____ .

3 **Desparte frazele date în propoziții, precizând ce subordonate sunt completive directe.**

• Anastasia știa că avea de terminat ce temă primise la matematică, dar a preferat să iasă la joacă. • Colegul de bancă al Danei știa că ea dorea să înceapă să ia lecții de dans. • N-ai ținut minte ce mi-ai promis! • Teo ar putea hotărî să-i ajute pe bătrânii dintr-un cămin din apropiere sau să participe ca voluntar la acțiunile pompierilor. • Te rog să mă scuzi, dar n-am putut să te anunț că întârzii. • Uite pe cine ai așteptat și cine a venit! • Văzând că a întârziat, a decis să ia un taxi. • Alin l-a felicitat pe orice prieten a putut să câștige un premiu la concursul de muzică.

4 **Precizează ce părți de vorbire sunt elementele regente ale completivelor directe din frazele de la exercițiul precedent.**

5 **Realizează expansiunea complementelor directe din propozițiile date în subordonate corespunzătoare.**

• Ai aflat prețul cărții? • Înțeleg grija tuturor. • Mona a recunoscut greșeala. • Spune-mi data sosirii în Brașov.

6 **Indică funcția sintactică a pronumelor relative care introduc propozițiile completive directe din frazele de mai jos.**

• Am aflat cui i s-a acordat premiul. • L-am ales pe care a fost mai original. • Profesorul întreabă cine cunoaște răspunsul corect.

7 **Bifează caseta corespunzătoare părții de vorbire prin care sunt introduse completivele directe din frazele de mai jos.**

	Pronume relativ	Pronume nehotărât	Adjectiv pronominal relativ	Adjectiv pronominal nehotărât
• Adina crede orice îi spune mama.	☐	☐	☐	☐
• Ea a aflat care a întârziat.	☐	☐	☐	☐
• Mama mă întreabă ce pulover vreau.	☐	☐	☐	☐
• Mâncăm oricare prăjitură ni se oferă.	☐	☐	☐	☐
• Știu care prieten vine mâine la noi.	☐	☐	☐	☐
• Observ care scrie concentrat lucrarea.	☐	☐	☐	☐

8 **Încercuiește litera corespunzătoare numărului de propoziții completive directe din frazele de mai jos.**

• Dan apreciază ce și pe cine dorește.
a. una; **b.** două; **c.** trei; **d.** patru.

• Nu știe unde, când și cum va ajunge în concediu.
a. una; **b.** două; **c.** trei; **d.** patru.

9 **Corectează greșelile din frazele de mai jos.**

• Doriți ca să plecați mai repede. • Aflați despre mine căci sunt sănătos. • Au promis că a doua zi să meargă la el. • Pot pentru ca să spun adevărul. • L-au întrebat că ce caută acolo. • I-am spus că să plece. • L-a întrebat că cine este prietenul său. • Mi-a spus că ce frumoasă sunt.

10 **Desparte frazele de mai jos în propoziții și analizează-le după modelul dat.**

a. „Trupul ei ar fi vrut[1]/ să cânte[2]/ și să înmugurească;[3]/ simțea intrând în el soare și bucurie;[4]/ dar în același timp se ofilea în ea totul, grabnic, ca clopoțeii[5]/ pe care-i ținea între degete și care pieriseră.“[6]/

Mihail Sadoveanu – *Baltagul*

1 – principală
2 – completivă directă, subordonată verbului „ar fi vrut“ din propoziția regentă nr. 1, introdusă prin conjuncția simplă subordonatoare „să“

b. „Ați auzit, oameni buni, grăi deodată cu glas gros boierul, că domnia Tomșei s-a petrecut din lumea asta și-a venit în scaunul țării Alexandru-Vodă, pe care și noi l-am ajutat și l-am apărat.“

Mihail Sadoveanu – *Neamul Șoimărești*

c. „N-am mai trecut de mult prin sat
și-mi spune
Un om ce de pe-acasă a venit
Cum c-a-nflorit la noi mălinul
Și c-ai albit, mămucă, ai albit.“

Nicolae Labiș – *Mama*

d. „De la holdele din Bărăgan,
Cu spicul greu atârnând sus,
În vârful înaltelor lănci
Pierdute cândva de oastea lui Darius
Am știut că tot ce ne calcă pământul
Devine pașnică recoltă.“

Marin Sorescu – *Astfel*

e. „Măicuță scumpă, aș vrea în jurul tău
Să fac un țarc de milă și lumină,
Să bat în aur palid chipul tău...“

Ioan Alexandru – *Mama*

11 **Subliniază completivele directe din sfaturile oferite mai jos.**

Cum să studiezi o imagine

Pentru a studia o imagine încearcă:
• **să identifici opera**, precizând
→ **referințele** (titlul, autorul, anul realizării, locul de păstrare);
→ **tipul** (tablou, grafică, frescă, fotografie etc.);
→ **suportul, tehnica, materialul utilizat;**
• **să prezinți primele impresii**, exprimându-ți senzațiile, sentimentele provocate de imagine;
• **să descrii opera, pentru a înțelege ce și-a determinat trăirile**, referindu-te la subiect, compoziție, culori și lumină;
• **să interpretezi opera**, reflectând la sensul titlului, la legătura cu alte opere pe care le știi, la ce valori transmite.

Nicolae Grigorescu, *Ciobănaș cu câine și turmă*, ulei/pânză, 55,5 x 32,5 cm, 1903, Galeria de Artă Românească a Muzeului Național de Artă al României

12 **Descrie, în 5 – 6 enunțuri, tabloul de la exercițiul precedent, urmând instrucțiunile studierii unei imagini. Folosește în textul tău două completive directe. Subliniază-le.**

Test flash

1. **Subliniază propozițiile completive directe din frazele date.** 3 p.
Știu cine va veni și am aflat că vrea să ne ajute.
2. **Precizează prin ce sunt introduse completivele directe din frazele date.** 3 p.
a. Vreau să mănânc înghețată. **b.** Vor trimite la concurs pe care îl selectează primul. **c.** M-a informat unde pleacă.
3. **Transcrie subordonatele din fraza de mai jos și indică felul acestora.** 3 p.
Am dorit să văd cum arată muzeul despre care mi-a vorbit mama.

Din oficiu: 1 p.

Unitatea 6

Complementul indirect

Observ și învăț!

Complementul indirect este partea secundară de propoziție care determină un verb și arată beneficiarul unei acțiuni. Complementul indirect răspunde la întrebarea *cui?*

ex. 1, 2

Complementul indirect poate determina:
- **un verb** ce are categoria modului (Îi *dau* băiatului o carte) sau este la o formă verbală nepersonală (*A-i da* copilului un cadou de ziua lui este un gest frumos.);
- **o locuțiune verbală** (Lui Dan i-*a părut bine* de reușită.);
- **o interjecție predicativă** (*Na*-ți o carte!);
- **un adjectiv** (Este o unealtă *necesară* fixării raftului.);
- **un adverb** (A lucrat *conform* indicațiilor.).

ex. 3

Complementul indirect se poate exprima prin:
- **substantiv** comun sau propriu în cazul dativ (Se adresează *copiilor*.);
- **pronume** în cazul dativ (*Nimănui* nu-i este frică.);
- **numeral cu valoare pronominală** în cazul dativ (Le-am vorbit *celor doi*.).

ex. 4

În limba română, complementul indirect **este dublat de clitice pronominale.** Cliticele pronominale
- **anticipează** complementul indirect; *I*-am luat tatei un dar.;
- **reiau** complementul indirect; Bunicului *i*-am răspuns.

Există și situații când nu este permisă dublarea cu clitice (Mă adresez *elevilor*. Sedentarismul dăunează *sănătății*.).

ex. 5

Ce este complementul indirect

1 **Subliniază complementele indirecte din textul dat.**
Îi vom oferi lui Teodor un cadou surprinzător de ziua lui: un cățeluș tare dulce. I-am luat baloane, i-am cumpărat prăjituri și i-am scris o urare pe tablă.

2 **Precizează ce arată complementele indirecte și la ce întrebare răspund.**

_____
_____
_____
_____

3 **Subliniază complementele indirecte din enunțurile de mai jos, încercuiește elementele regente ale acestora, precizând ce părți de vorbire sunt.**

a. Le oferim colegilor de clasă cadouri de ziua lor. _____
b. Împrumutându-i cartea lui Andrei, Maria s-a dovedit o bună prietenă. _____
c. I-am adus aminte Mariei de cumpărarea apei minerale. _____
d. Bravo vouă! _____
e. Aceste surprize le sunt dragi copiilor. _____

4 **Menționează părțile de vorbire prin care se exprimă complementele indirecte în exemplele de mai jos, precizând și cazul acestora.**

a. Îi scriu lui Andrei un e-mail. _____
b. Le-am explicat băieților rezolvarea problemei. _____
c. Fiecăruia i-am dat un sfat. _____
d. Le-am vorbit celor doi despre film. _____

Anticiparea și reluarea complementului indirect

5 **Subliniază cu o linie cliticele pronominale care anticipează complementul indirect și cu două linii pe cele care îl reiau, în exemplele de mai jos.**

a. Elevului i-am adresat o întrebare.
b. Le-am povestit alor mei o întâmplare amuzantă.
c. Acestuia îi trimit un SMS.
d. I-am spus adevărul.

Dificultăți

Un element de noutate al *Gramaticii limbii române* editate în 2005 de Academia Română este apariția regentului adverbial pentru complementul indirect, întrucât *asemenea, aidoma, potrivit, conform, contrar, asijderea* sunt doar adverbe determinate de acest complement, exprimat prin substantiv, pronume sau numeral cu valoare pronominală în cazul dativ.

Complementul indirect poate să apară și în construcții eliptice: *Salutări colegilor!, Odă bucuriei.* Substantivul *colegilor* este complement indirect pe lângă verbul subînțeles *transmite*, iar substantivul *bucuriei* este complement indirect pe lângă adjectivul subînțeles *închinată*. Tot o elipsă este în enunțul *Ne-a dat dreptate tuturor*. Lipsește pronumele *nouă*, anticipat de *ne*, propoziția completă fiind *Ne-a dat dreptate nouă tuturor*. Așadar, *tuturor* este o apoziție pe lângă pronumele *nouă*.

Există construcții echivalente cu dativul, alcătuite din numeral și substantiv precedat de prepoziția *la*: Dă *la doi copii* o carte. (Dă *copiilor*.) În schimb, această construcție nu este corectă dacă după prepoziția *la* apare doar substantivul: *Am spus la copil*. Corect este *I-am spus copilului*.

Substantivele proprii nume de persoană masculine sau feminine terminate în consoană sau de origine străină atunci când sunt complemente indirecte în cazul dativ sunt precedate de *lui*, care este marcă de caz: Le-am dat invitații la concert *lui* Carmen, *lui* Yvonne și *lui* Dan.

Exersez

1 **Subliniază complementele indirecte din enunțurile date, precizând partea de vorbire prin care se exprimă.**

a. Dau mâncare pisicii. _____
b. Le explicăm celorlalți teorema. _____
c. Alor mei li s-a dat o primă. _____
d. Mi-au zis că am dreptate. _____
e. Întrebarea le-a pricinuit tuturor nedumerire. _____
f. Cui îi trimiți mesajul? _____
g. Știu cui i-ai împrumutat cartea. _____
h. Niciunuia nu i-a arătat compunerea. _____
i. I-am adus laude celui de-al doilea. _____

2 **Precizează ce determină complementele indirecte din enunțurile de mai jos.**

a. Am acționat conform indicațiilor tale. _____
b. Îmi pare rău de greșeala făcută. _____
c. Na-vă mere! _____
d. Este o vreme favorabilă călătoriilor. _____

3 **Scrie, în baloanele alăturate, cliticele pronominale care anticipează sau reiau complementele indirecte din enunțurile date.**

a. Le-am dat fetelor câte un desen.
b. Marei îi este frig.
c. Nouă ne-a propus altă soluție.
d. I-am trimis salutări lui Mihai.
e. V-au spus vouă adevărul?
f. Mie mi-a explicat Dan problema.
g. Lor le-a fost frică de câine.
h. Îți ofer ție baloanele colorate.

4 **Bifează caseta A pentru afirmațiile adevărate și caseta F pentru afirmațiile false.**

	A	F
• Complementul indirect din enunțul *Profesoara s-a adresat studenților din ultimele rânduri ale amfiteatrului.* este *amfiteatrului.*	☐	☐
• În enunțul *Banii au fost trimiși dumnealui.*, complementul indirect este exprimat prin pronume personal de politețe.	☐	☐
• Complementul indirect din enunțul *Rezultatele lui au fost contrar așteptărilor.* este *așteptărilor.*	☐	☐
• Complementul indirect determină o interjecție în enunțul *Bravo câștigătorilor campionatului!.*	☐	☐

5 **Corectează greșelile din enunțurile de mai jos.**

• A adus supă la copii. • I-am mulțumit lui Dan și lui Irina. • N-a spus la nimeni adevărul.

6 **Construiește două enunțuri în care locuțiunea verbală *a aduce aminte* să fie determinată, pe rând, de un complement indirect și de un complement direct.**

_____

_____

7 **Adaugă verbelor date un complement indirect exprimat printr-un clitic pronominal și un complement direct exprimat prin substantiv, ca în exemplul dat.**

Îi dau o carte.

• adresezi • dedicăm • oferea • propune • provocau • transmit

8 **Identifică, în fragmentul de mai jos, complementele indirecte și analizează părțile de vorbire prin care se exprimă.**

„— Ăsta-i un copil deștept, zise jupânul; câtu-i de mic și mi-a numărat până la o sută.
— Păi seamănă cu mamă-sa, care-i deșteaptă foc, răspunse omul, în vreme ce jupânul îi umplu sticla cu gaz.
Ioniță mulțumi jupânului și ieși din prăvălie cu Ionu Linii."

Ion Agârbiceanu – *Întâiul drum*

9 **Redactează un text de de 60 – 80 de cuvinte, în care să prezinți cum ai participat la aniversarea unui prieten. Folosește trei complemente indirecte, exprimate prin părți de vorbire diferite. Subliniază-le.**

Test flash

1. **Subliniază complementele indirecte.** 3 p.
• Cartea aparține surorii mele. • Le-ai spus despre vizita la muzeu? • M-am adresat conducerii școlii.
2. **Indică părțile de vorbire prin care se exprimă complementele indirecte.** 3 p.
• Cer multe sfaturi mamei. • Mi-a împrumutat cărțile. • Diriginta s-a adresat fiecăruia.
3. **Construiește trei enunțuri în care complementul indirect să se exprime prin pronume posesiv, nehotărât și interogativ.** 3 p.

Din oficiu: 1 p.

Propoziția completivă indirectă

Ce este propoziția completivă indirectă

1 **Indică felul propozițiilor din fraza obținută prin expansiunea complementului indirect.**

cui ia?
Reporterul ia un interviu câștigătorului turneului de tenis.
complement indirect

cui ia?
Reporterul ia un interviu[1]/ cui a câștigat turneul de tenis.[2]/

1 – propoziție _____
2 – propoziție _____

2 **Rezolvă următoarele cerințe pentru frazele de mai jos:**
• subliniază predicatele și indică felul acestora;
• încercuiește elementele de relație;
• delimitează propozițiile;
• indică felul propozițiilor;
• precizează ce parte de vorbire este elementul regent al subordonatei.

a. Dau cartea cui mi-o cere.
1. _____ 2. _____ Regent _____
b. Trimițând cui l-a ajutat mulțumiri, s-a dovedit recunoscător.
1. _____ 2. _____ Regent _____
c. I-am adus aminte de temă cui a uitat de ea.
1. _____ 2. _____ Regent _____
d. Bravo cui a câștigat meciul!
1. _____ 2. _____ Regent _____
e. Am dat un sfat util oricui a greșit.
1. _____ 2. _____ Regent _____
f. A procedat aidoma cui l-a instruit.
1. _____ 2. _____ Regent _____

Elementele introductive

3 **Rezolvă aceleași cerințe ca la exercițiul precedent, indicând prin ce parte de vorbire sunt introduse completivele indirecte din frazele date.**

a. Nu-i dau cărți cui nu citește.
1. _____ 2. _____ Regent _____
b. Am explicat cărui elev mi-a cerut lămuriri.
1. _____ 2. _____ Regent _____

Observ și învăț!

Propoziția completivă indirectă constituie în frază realizarea propozițională a complementului indirect. ex. 1

Completiva indirectă poate determina:
• **un verb** ce are categoria modului sau este la o formă verbală nepersonală;
• **o locuțiune verbală** cu verbul din componență la orice mod sau la o formă verbală nepersonală;
• **o interjecție predicativă;**
• **un adjectiv;**
• **un adverb.** ex. 2

Propoziția completivă indirectă se introduce prin
• **pronume relativ** în cazul dativ;
• **adjectiv pronominal relativ;**
• **pronume nehotărât** în cazul dativ;
• **adjectiv pronominal nehotărât.** ex. 3, 4, 5

Stabilirea funcției sintactice a elementelor introductive ale completivei indirecte trebuie să țină seama de fenomenul împletirii regentei cu subordonata (imbricare).
Dau indicații[1]/ cui cere.[2]/
Dau indicații[1]/ oricui cere.[2]/
Pronumele relativ (nehotărât) este complement indirect în regentă (conform substituirii: Dau indicații *copilului*.) și subiect în subordonată (*Copilul* cere.).
În cazul adjectivelor pronominale relative și nehotărâte care sunt atribute adjectivale, se antrenează în dubla subordonare și substantivul regent (I-am explicat[1]/ oricărui om m-a întrebat.[2]/; substantivul *om* este complement indirect în regentă și subiect în subordonată.).
Locul obișnuit al completivei indirecte este după regentă. Pentru evidențiere poate fi plasată și înaintea regentei.

ex. 6

Propoziția completivă indirectă nu se desparte prin virgulă de regentă. Când stă înaintea regentei, folosirea virgulei sau a liniei de pauză este permisă, dar nu obligatorie.

ex. 7

c. A fost ostil oricui l-a contrazis.
1. _____ 2. _____ Regent _____
d. S-a adresat oricărei persoane se pricepe la muzică.
1. _____ 2. _____ Regent _____

4 **Menționează cazul pronumelor relative și nehotărâte prin care se introduc propozițiile completive indirecte de la exercițiul 3.**

_____
_____
_____
_____

5 **Indică funcția sintactică a elementelor introductive ale completivelor indirecte din frazele de la exercițiul 3.**

_____
_____
_____
_____

Topica și punctuația

6 **Precizează locul completivelor indirecte față de regente, în frazele de mai jos.**
a. Laudele vor reveni cui le merită.
b. Cui nu-i plac florile, nu îi voi da vreun buchet.
c. Oricum îmi cere ajutorul i-l voi da.

7 **Ce observi în privința punctuației enunțurilor de la exercițiul precedent?**

Dificultăți

Completiva indirectă, ca și completiva directă, poate fi dublată de un clitic pronominal: *Îi* dau sfaturi[1]/ oricui mă ascultă.[2]/ Cui se pricepe la literatură[1]/ *îi* place poezia eminesciană.[2]/

Exersez

1 **Completează regentele date cu propoziții completive indirecte.**
- Bravo cui _____
- Cumpărarea unei case este inaccesibilă cui _____
- Dan îi arată compunerea lui oricui _____
- I-a cerut merele cui _____
- Mihai a acționat potrivit oricui _____
- Vlad i-a adus aminte oricui _____

2 **Precizează elementele regente ale completivelor indirecte din frazele obținute la exercițiul precedent.**

3 **Încercuiește litera corespunzătoare părții de vorbire determinate de completivele indirecte din frazele de mai jos.**

A Atunci, el jap![1]/ cui l-a jignit.[2]/
a. adjectiv;
b. adverb;
c. interjecție;
d. verb.

B Am procedat asemenea[1]/ cui m-a instruit.[2]/
a. adjectiv;
b. adverb;
c. interjecție;
d. verb.

C Ei au acționat conform[1]/ oricăror așteptări au avut părinții lor.[2]/
a. adjectiv;
b. adverb;
c. interjecție;
d. verb.

D Emil a fost refractar[1]/ oricărui ajutor ar fi primit.[2]/
a. adjectiv;
b. adverb;
c. interjecție;
d. verb.

E I-a recomandat spectacolul[1]/ oricui îi place teatrul.[2]/
a. adjectiv;
b. adverb;
c. interjecție;
d. verb.

F S-a comportat contrar[1]/ oricăror sfaturi a primit de la cunoscuți.[2]/
a. adjectiv;
b. adverb;
c. interjecție;
d. verb.

4 **Colorează casetele în care se află literele frazelor de la exercițiul precedent introduse prin adjectiv pronominal nehotărât.**

A	B	C	D	E	F

5 **Desparte frazele de mai jos în propoziții, precizând felul acestora.**
a. Adina poate să spună adevărul oricui o va asculta.

_____

b. Oferind explicații cui nu știa să facă tema, Dan se bucura de aprecierea colegilor săi.

_____

c. Petru dă consultații de specialitate oricui are nevoie de acestea.

_____

d. Putea ridica obiecții oricărui constructor nu executa bine lucrarea.

_____

e. Toma ar dărui vechea sa tabletă oricărui copil nu are niciuna.

_____

f. Victor avea de adresat întrebări oricărui profesor discuta cu elevii probleme interesante.

_____

6 **Precizează modul sau forma verbală nepersonală a verbelor determinate de completivele indirecte din frazele de la exercițiul precedent.**
a. _____ **c.** _____ **e.** _____
b. _____ **d.** _____ **f.** _____

7 **Realizează contragerea completivelor indirecte din frazele de mai jos.**
• Cărțile sunt necesare cui realizează acest proiect. • I-am promis predarea lucrării la termen cui răspunde de proiect. • Dau sugestii oricui îmi este partener de proiect. • Primăria oferă premii cui va câștiga proiectul.

8 **Menționează ce fel de propoziție subordonată introduce fiecare pronume relativ din frazele de mai jos.**

• Am aflat cui îi vei recomanda romanul. _____ • Problema cui să-i dea premiul îi frământă. _____ • Sunt deschis oricăror propuneri aveți. _____ • Știu cui îi împrumuți cărți. _____

9 **Realizează expansiunea complementelor indirecte din propozițiile date.**

• I-a zâmbit unui prieten. • I-am procurat doctoriile necesare bunicii. • Dan a dat sfaturi ascultătorilor. • Mă adresez studenților.

10 **Corectează enunțurile de mai jos.**

• Aparatul îi este util la oricine se pricepe la mecanică.

_____

• Îi sunt recunoscător la cine m-a ajutat la teme.

_____

11 **Analizează frazele de mai jos, după modelul dat.**

a. Averea i-a revenit[1]/ cui îi făcuse, încă din timpul vieții, testamentul[2]/ despre care vorbeau toate rudele[3]/ ce sperau[4]/ să moștenească ceva.[5]/

1 – principală
2 – completivă indirectă, subordonată verbului „a revenit" din propoziția regentă nr. 1, introdusă prin pronumele relativ „cui".

b. Trimit e-mailul prietenilor care mi-au cerut informații și care se adresează oricui este interesat de problemele poluării.

12 **Povestește, în 50 – 60 de cuvinte, cum i-ai făcut un cadou unui prieten, de ziua lui. Folosește două completive indirecte introduse prin elemente de relație diferite. Subliniază-le.**

Test flash

1. **Precizează ce parte de vorbire este elementul regent al completivelor indirecte din frazele de mai jos.** 3 p.
a. Mi-am adus aminte cui i-am dat caietul. **b.** Trimisese e-mailul cui nu știa de problemă. **c.** Interzicând plecarea în excursie cui n-a învățat, a obținut ostilitatea elevilor.
2. **Menționează ce părți de vorbire sunt elementele introductive ale completivelor indirecte din frazele date.** 3 p.
a. Materialul căutat era indispensabil oricăror lucrări de zidărie executaseră până atunci. **b.** M-am adresat cui am putut. **c.** A vorbit oricui a dorit.
3. **Construiește trei fraze în care să existe completive indirecte. Subliniază-le.** 3 p.

Din oficiu: 1 p.

Complementul prepozițional

Ce este complementul prepoziționai

1 **Subliniază complementele prepoziționale din textul de mai jos.**

Tata s-a gândit la schimbarea mașinii. El visează la un model ultramodern. A vorbit cu mama și au hotărât să recurgă la un împrumut ca să-și îndeplinească dorința.

2 **Subliniază complementele prepoziționale din enunțurile de mai jos și încercuiește elementele regente ale acestora, precizând ce părți de vorbire sunt.**

a. El va beneficia de avantajele unei mașini moderne. _____ **b.** Dan ar renunța la culoarea metalizată. _____ **c.** El vrea ca mașina lui să rivalizeze cu automobilele cu motor puternic. _____ **d.** Lasă-te de glume! _____ **e.** A vorbi de mașini este plăcerea lui. _____ **f.** Vorbind despre calitățile automobilului, a dovedit abilități tehnice. _____ **g.** De colaborat cu mecanicul auto este necesar pentru repararea mașinii. _____ **h.** Mecanicul și-a dat seama imediat de mica defecțiune a automobilului. _____ **i.** Bordul mașinii este plin de butoane. _____ **j.** Este cu nasul pe sus față de vecinii din bloc. _____ **l.** Parcarea este aproape de casă. _____ **m.** Vai de ei! _____

Prin ce se exprimă

3 **Menționează părțile de vorbire prin care se exprimă complementele prepoziționale din exemplele de mai jos, indicând și cazul acestora.**

• Mă uit la un film captivant. _____ • Ea se arată mândră față de colegele ei. _____ • Câinele **s-a** năpustit asupra copiilor. _____ • Paul nu s-a sinchisit de părerile de rău ale prietenilor. _____ • Pentru Andrei, trăirea clipei prevalează asupra aducerilor aminte. _____ • Mă bizui pe tine. _____ • Emil se deosebește de ceilalți. _____ • Mihai se aseamănă cu altcineva. _____ • Ana este grijulie față de ai săi. _____ • Cu cine te-ai întâlnit? _____ • Problema de care mă temeam s-a rezolvat. _____ • A acționat contra lui. _____ • El are ceva împotriva-mi. _____ • Ea a luat obligațiile asupra-și. _____ • Reproșurile s-au îndreptat asupra noastră. _____ • Ne-am desolidarizat de cei doi. _____ • Avocatul părții adverse a pledat împotriva celor trei. _____

Observ și învăț!

Complementul prepoziționai este partea secundară de propoziție care arată obiectul ce este țința acțiunii sau pentru care acționează autorul unei fapte.

ex. 1

Complementul prepoziționai poate determina:
- **un verb** având categoria modului (*Au optat* pentru o mașină albă.) sau fiind o formă nepersonală (*A beneficia* de mașină este util.);
- **o locuțiune verbală** (*Îmi aduc aminte* de copilărie.);
- **un adjectiv** (El este *capabil* de efort.);
- **o locuțiune adjectivală** (Era *cu nasul pe sus* față de colegi.);
- **un adverb** (S-a mutat *departe* de centru.);
- **o interjecție** (*Mersi* pentru ajutor.).

ex. 2

Complementul prepoziționai se poate exprima prin:
- **substantiv** în cazul
  - acuzativ cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională; Succesul depinde *de efortul* depus. Era respectuoasă *față de mătușa* ei.
  - genitiv cu prepoziție; A acționat *împotriva colegilor* lui.;
- **locuțiune substantivală** în cazul
  - acuzativ; Se rezuma *la băgarea de seamă* a exemplelor.;
  - genitiv; El era *contra aducerilor aminte* la nesfârșit.;
- **pronume** în cazul
  - acuzativ cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională;

Anca apelează *la noi.*;
Era rezervat *față de ea.*;
- genitiv cu prepoziție;
A acționat *contra lor.*;
- dativ cu prepoziție de genitiv pentru clitice pronominale personale sau reflexive; S-a năpustit *asupra-mi.*;

- **adjectiv pronominal posesiv** în cazul acuzativ precedat de prepoziții de genitiv; A acționat *contra noastră.*;
- **numeral cu valoare pronominală** în cazul
  - acuzativ cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională; Se gândește *la al doilea.*; Se arată mândră *față de cei trei.*;
  - genitiv cu prepoziție; A vorbit *împotriva celor doi.*;
- **verb** la
  - infinitiv; Era nerăbdător *de a câștiga* prestigiu.;
  - supin; S-a lecuit *de spus* minciuni.;
- **locuțiune verbală** la
  - infinitiv; Era capabil *de a o lua la sănătoasa.*;
  - supin; Era dornic *de tăiat frunză la câini.*

ex. 3, 4

4 Precizează formele verbale nepersonale prin care sunt exprimate complementele prepoziționale din exemplele date.

• El se limita *la a face* temele. _____ • S-a plictisit *de scris.* _____ • Era bucuroasă *de a-și aduce aminte* satul natal. _____ • Era avid *de băgat în seamă* orice. _____

Dificultăți

Deși complementul prepozițional **se** caracterizează prin prezența prepoziției, există și situații când aceasta lipsește: Se pricepe *a tricota.* Se complace *a trăi* astfel. S-a hotărât *a abandona* postul primit. Verbele la infinitiv evidențiate sunt complemente prepoziționale, putându-se face verificarea prin înlocuirea cu un substantiv în fața căruia apare obligatoriu o prepoziție: Se pricepe *la tricotat.* Se complace *în trăitul* astfel. S-a hotărât *la abandonarea* postului primit.

Este posibil ca după prepozițiile de genitiv *asupra, împotriva* să apară prepoziția *a*, dacă urmează un pronume sau numeral cu formă invariabilă: Au căzut de acord *asupra a ceva* diferit. Câinele s-a năpustit *asupra a trei* dintre copii.

Un element de noutate al *Gramaticii limbii române* editate în 2005 de Academia Română este și considerarea adjectivelor și substantivelor cu prepoziție din enunțurile următoare altă funcție sintactică decât complement prepozițional: *Din alb*, s-a făcut roșu. *Din prinț*, s-a făcut broască. Funcția sintactică pe care o îndeplinesc *din alb* și *din prinț* se numește predicativ suplimentar, nefiind studiată în gimnaziu. Tot această funcție o îndeplinesc verbele la gerunziu care au ca regent un verb cu regim prepozițional strict: S-a plictisit *visând*. Nu se satură *privindu*-l. Pentru a verifica funcția sintactică este bine să se înlocuiască verbul la gerunziu cu un adjectiv, care în această situație depinde atât de verb, cât și de substantivul sau de substitutul acestuia, pentru că realizează acordul: Băiatul s-a plictisit *visător*. Fata s-a plictisit *visătoare*. Predicativul suplimentar intră într-o relație ternară, fiind subordonat atât unui verb, cât și unui nominal (Ea venea *voioasă* la școală.).

Exersez

1 Subliniază complementele prepoziționale din textul de mai jos.

Mihai se ocupă de mătușa lui. El locuiește aproape de ea. Dumneaei se bizuie pe el ca să-i cumpere apă, pâine și legume. Mihai s-a decis a trece zilnic pe la ea.

2 Încercuiește elementele regente ale complementelor prepoziționale de la exercițiul precedent, precizând ce părți de vorbire sunt.

3 Completează enunțurile de mai jos, punând prepoziția potrivită pentru a obține complemente prepoziționale.

• Bunicul a apelat _____ mine pentru instalarea unei aplicații pe laptop. • Școala noastră a beneficiat _____ o sponsorizare. • Greșeala din lucrare a constat _____ neindicarea corectă a regentului unei atributive. • Nu pot rivaliza _____ un pictor profesionist. • Voi opta _____ un liceu de prestigiu. • Trăsăturile personajului nu reies _____ lucrarea ta. • Năzbâtiile lui Dan se repercutează _____ întregii clase. • Adevărul rezultă _____ faptele lui. • Adrian se rezuma _____ căutatul informațiilor pe internet.

4 Subliniază complementele prepoziționale. Încercuiește elementele regente ale acestora, indicând ce parte de vorbire sunt.

• A colabora cu membrii echipei este important. _____ • Adrian este conștient de riscurile expediției. _____ • Distingându-se între concurenții concursului de interpretare, a obținut un contract foarte bun. _____ • Halal de treaba făcută! _____ • Ne vedem mâine, conform cu înțelegerea stabilită. _____ • Ovidiu și-a bătut joc de sfaturile prietenilor. _____ • Tata militează pentru reciclarea deșeurilor. _____ • Vlad a subscris la părerea colegilor lui. _____

5 Indică partea de vorbire prin care se exprimă complementele prepoziționale din enunțurile date.

• Andrei luptă contra celui de-al treilea de pe panoul de concurs. _____ • Dan a luat acuzațiile asupra-și. _____ • Ei au uneltit împotriva-mi. _____ • Ești prea preocupat de punerea la cale a excursiei. _____ • Mihai a acționat împotriva noastră. _____ • Nu-mi aduc aminte de cei doi. _____ • Omul față de care s-a arătat supărat i-a dat explicațiile necesare. _____ • Renunță la această idee! Nu te mai gândi la ea! _____ • Vai de ai tăi! _____

6 Bifează caseta CP, dacă în enunțurile de mai jos există un complement prepozițional, sau caseta CD, dacă există un complement direct.

	CP	CD
• El s-a supărat *pe prieteni.*	☐	☐
• Îi ajut *pe vecinii* mei.	☐	☐
• Mihai i-a supărat *pe profesori.*	☐	☐
• Nina se bizuie *pe cineva.*	☐	☐
• Observ *pe cineva.*	☐	☐
• Vlad se bazează *pe calitățile* lui.	☐	☐

7 Construiește enunțuri în care verbele de mai jos să fie determinate, pe rând, de un complement direct și de un complement prepozițional, ca în modelul dat. Scrie, în casete, un sinonim al verbului din fiecare enunț obținut.

• Văd < pe cineva. **a zări**
• Văd < de bunica. **a îngriji**

• Seamănă < _____
• Seamănă < _____

• Simpatizează < _____
• Simpatizează < _____

• Uzează < _____
• Uzează < _____

8 **Scrie, în casete, felul complementului scris italic în enunțurile de mai jos.**

- Toți se temeau *de el*.
- Toma era temut *de toți*.
- El se apără *de acuzații*.
- A fost apărat în proces *de avocat*.

9 **Unește, printr-o linie, enunțurile cu funcția sintactică a verbului la infinitiv scris italic.**

A face o plăcintă nu e prea greu.	**atribut verbal**
Dorința ei este *de a face* o plăcintă cu brânză.	**complement direct**
Era incapabilă *de a face* plăcintă cu brânză.	**complement prepozițional**
Ideea *de a face* o prăjitură a fost minunată.	**nume predicativ**
Nu pot *face* plăcintă, fiindcă n-am cumpărat smântână.	**subiect**

10 **Scrie un text de un text de 50 – 60 de cuvinte despre ce prăjitură îți place, în care să folosești două complemente prepoziționale care să determine verbele *a se bucura* și *a-și aminti*.**

11 **Identifică, în fragmentele de mai jos, complementele prepoziționale și analizează părțile de vorbire prin care se exprimă.**

a. „Municipalitatea, ni se spusese, se sesizase de câțiva ani de indecența clădirii și a așteptat răbdătoare să găsească fonduri pentru remedierea situației. Deși pare de mătase, învelișul cupolelor e, de fapt, confecționat dintr-un material plastic impermeabil, în stare să reziste la toate intemperiile."

Mircea Cărtărescu – *Orbitor*

b. „Caragea, cu toată furia de care era stăpânit, nu-i răspunsese nimic la toate înfruntările ce arunca bătrânul cu atâta aprindere și curagiu asupra favoritului său."

Nicolae Filimon – *Ciocoii vechi și noi*

Test flash

1. **Subliniază complementele prepoziționale din enunțurile date.** 3 p.
• Mă mir de răspunsul tău. • Mihai s-a ciondănit cu doi colegi de clasă. • Sorin s-a retras din joc din cauza unui accident.

2. **Precizează prin ce se exprimă complementele prepoziționale din enunțurile date.** 3 p.
• Dan nu se sperie de nimeni. • Mă gândesc la examen. • El nu s-a dezis de noi.

3. **Menționează cazul substantivului cu funcția sintactică de complement prepozițional.** 3 p.
• Porumbeii s-au năpustit asupra boabelor. • El se teme de eventuale greșeli. • Ea nu depindea de răspunsul lui.

Din oficiu: 1 p.

Propoziția completivă prepozițională

Ce este propoziția completivă prepozițională

1 **Indică felul propozițiilor din frazele de mai jos, obținute prin expansiunea complementelor prepoziționale.**

de ce mă bucur?
Mă bucur de venirea primăverii.
complement prepozițional

de ce mă bucur?
Mă bucur[1]/ că a venit primăvara.[2]/
1 – propoziție _____
2 – propoziție _____

contra cui a acționat?
Sorin a acționat contra prietenului său.
complement prepozițional

contra cui a acționat?
Sorin a acționat[1]/ contra cui îi este prieten.[2]/
1 – propoziție _____
2 – propoziție _____

2 **Rezolvă următoarele cerințe pentru frazele de mai jos:**
- subliniază predicatele și indică felul acestora;
- încercuiește elementele de relație;
- delimitează propozițiile;
- indică felul propozițiilor;
- precizează ce parte de vorbire este elementul regent al subordonatei.

a. Se gândește să facă o plimbare.
1. _____ 2. _____ Regent _____

b. Temându-se să nu greșească, a reluat ecuația.
1. _____ 2. _____ Regent _____

c. Nu-ți dai seama că ai greșit.
1. _____ 2. _____ Regent _____

d. A-ți părea rău că ai greșit nu mă ajută acum.
1. _____ 2. _____ Regent _____

e. El este capabil să câștige concursul.
1. _____ 2. _____ Regent _____

f. A procedat asemenea cu cine l-a învățat.
1. _____ 2. _____ Regent _____

g. E vai de cine nu ascultă!
1. _____ 2. _____ Regent _____

Observ și învăț!

Propoziția completivă prepozițională constituie în frază o realizare propozițională a complementului prepozițional.

ex. 1

Completiva prepozițională poate determina:
- **un verb** la orice mod sau la o formă verbală nepersonală;
- **o locuțiune verbală** cu verbul din componență la orice mod sau la o formă verbală impersonală;
- **un adjectiv;**
- **un adverb;**
- **o interjecție.**

ex. 2

Completiva prepoziţională se poate introduce prin:

- **pronume relative** în cazul
  - acuzativ cu prepoziţie;
  - genitiv cu prepoziţie;
  - dativ;
  - nominativ.
- **adjective pronominale relative;**
- **pronume nehotărâte** în cazul
  - acuzativ cu prepoziţie;
  - genitiv cu prepoziţie;
  - dativ;
  - nominativ.
- **adjective pronominale nehotărâte;**
- **conjuncţii subordonatoare**
  - *că;*
  - *să;*
  - *ca ... să* (folosită numai disociată de alte părţi de propoziţie);
  - *dacă;*
  - *de;*
- **locuţiuni conjuncţionale subordonatoare**
  - *cum de;*
  - *ca nu cumva să;*
  - *ca nu care cumva să;*
  - *nu cumva să;*
- **adverbe relative**
  - *unde;*
  - *când;*
  - *cum;*
  - *cât.*

ex. 3

Locul obişnuit al propoziţiei completive prepoziţionale este după termenul regent. Pentru evidenţiere poate fi plasată înaintea regentei. Completiva prepoziţională aşezată după regentă nu se desparte prin virgulă de aceasta.
Când stă înaintea regentei, folosirea virgulei sau a liniei de pauză este permisă, dar nu obligatorie.

ex. 4

Elementele introductive

3 **Respectă aceleaşi cerinţe ca la exerciţiul precedent, indicând prin ce parte de vorbire sunt introduse completivele prepoziţionale din frazele date.**

a. Andrei se gândeşte la ceea ce are de făcut mâine.
1. _____ 2. _____ Regent _____

b. Câinele s-a năpustit asupra cui l-a întărâtat.
1. _____ 2. _____ Regent _____

c. Se gândea cui să-i dea premiul.
1. _____ 2. _____ Regent _____

d. Nu mă sinchisesc cine va câştiga concursul.
1. _____ 2. _____ Regent _____

e. Se gândeşte la ce film să meargă.
1. _____ 2. _____ Regent _____

f. Se entuziasma de orice îi spuneai.
1. _____ 2. _____ Regent _____

g. Profesorul şi-a îndreptat reproşurile asupra oricui nu a rezolvat exerciţiile.
1. _____ 2. _____ Regent _____

h. Nu se sinchisea oricui i-ar fi spus acea minciună.
1. _____ 2. _____ Regent _____

i. Bunicului nu-i păsa oricine ne-ar fi vizitat.
1. _____ 2. _____ Regent _____

j. Vă aliaţi cu orice copii joacă fotbal.
1. _____ 2. _____ Regent _____

l. Mă tem că voi întârzia la cursuri.
1. _____ 2. _____ Regent _____

m. Am renunţat să mai merg la antrenamentul de baschet.
1. _____ 2. _____ Regent _____

n. M-am străduit ca fiecare desen să fie surprinzător.
1. _____ 2. _____ Regent _____

o. Nu-mi dau seama dacă astăzi va ploua.
1. _____ 2. _____ Regent _____

p. Nu-mi pasă de nu vii la mine.
1. _____ 2. _____ Regent _____

r. Mă mir cum de a reuşit aşa ceva.
1. _____ 2. _____ Regent _____

s. El s-a decis unde să meargă în vacanţă.
1. _____ 2. _____ Regent _____

ş. Se gândeşte când să fixeze ora de antrenament.
1. _____ 2. _____ Regent _____

t. Reflectez cum să mă îmbrac.
1. _____ 2. _____ Regent _____

ţ. Nu-mi dau seama cât va sta bunica la noi.
1. _____ 2. _____ Regent _____

Topica şi punctuaţia

4 **Precizează poziţia completivei prepoziţionale faţă de regentă în exemplele de mai jos, explicând şi punctuaţia.**
a. Mă gândesc să plec la munte. **b.** Cum a reuşit, nu-mi dau seama. **c.** De cine nu-nvaţă – relele se-agaţă. **d.** Să nu greşesc m-am temut mereu.

5 **Menţionează funcţia sintactică a cuvântului scris italic în fraza de mai jos.**
Despre cine ne-a ţinut prezentarea, *despre el* am discutat.

6 **Indică felul subordonatei din fraza de la exerciţiul precedent. Ce legătură crezi că există între aceasta şi cuvântul scris italic?**

Când, pentru insistenţă, completiva prepoziţională antepusă este reluată în regentă printr-un complement prepoziţional exprimat prin pronume personal sau demonstrativ, se desparte obligatoriu prin virgulă de regentă.

ex. 5, 6

Dificultăţi

Una dintre cele mai dificile probleme în cazul completivei prepoziţionale este cea a împletirii regentei cu subordonata (imbricare). Pronumele relative şi nehotărâte care introduc subordonata completivă prepoziţională îndeplinesc, de multe ori, funcţie sintactică atât în subordonată, cât şi în regentă.

Mă bazez[1]/ pe cine mă iubeşte.[2]/

Pronumele relativ *pe cine* este complement prepoziţional în regentă (Mă bazez *pe el.*) şi subiect în completiva prepoziţională (*El* mă iubeşte.).

Ploaia s-a abătut[1]/ asupra cui n-a stat în casă.[2]/

Pronumele relativ *asupra cui* este în regentă complement prepoziţional (Ploaia s-a abătut *asupra lui.*) şi subiect în subordonată (*El* n-a stat în casă.).

Nu-mi pasă[1]/ oricui îi vei da cartea.[2]/

Pronumele nehotărât *oricui* este complement prepoziţional în regentă (Nu-mi pasă *de el.*) şi complement indirect în subordonată (*Lui* îi vei da cartea.).

În cazul adjectivelor pronominale relative sau nehotărâte, se antrenează în dubla subordonare şi substantivul regent.

El se gândeşte[1]/ la ce probleme are.[2]/

Adjectivul pronominal relativ *ce* determină substantivul *probleme*, care este complement prepoziţional în regentă (El se gândeşte *la probleme.*) şi complement direct în subordonata completivă prepoziţională (Are *probleme.*). Adjectivul pronominal relativ *ce* are funcţia sintactică de atribut adjectival.

O atenţie deosebită trebuie acordată completivelor prepoziţionale introduse prin conjuncţii subordonatoare şi care determină verbe impersonale sau locuţiuni verbale impersonale, care nu au subiect.

Nu-mi arde[1]/ să mă joc.[2]/

Propoziţia nr. 2 este completivă prepoziţională, întrucât constituie expansiunea unui complement prepoziţional care determină verbul impersonal *a arde*: Nu-mi arde *de joacă.*

Nu-mi pasă[1]/ dacă vii.[2]/

Propoziţia nr. 2 este completivă prepoziţională, fiind expansiunea unui complement prepoziţional care determină verbul impersonal *a păsa*: Nu-mi pasă *de venirea* ta.

Îmi pare bine[1]/ că ai reuşit.[2]/

Propoziţia nr. 2 este completivă prepoziţională, fiind expansiunea unui complement prepoziţional care determină locuţiunea verbală impersonală *a părea bine*: Îmi pare bine *de reuşită.*

Un regim oscilant au verbul *a-şi aminti* şi locuţiunea verbală *a-şi aduce aminte*, care pot primi atât complement direct (Îmi amintesc *întâmplarea.* Îmi aduc aminte *întâmplarea.*), cât şi complement prepoziţional (Îmi amintesc *de întâmplare.* Îmi aduc aminte *de întâmplare.*). La nivelul frazei, când subordonata care le determină este introdusă prin conjuncţie, aceasta poate fi interpretată atât

ca o completivă directă, cât și ca o completivă prepoziționlă, fiind imposibilă distincția dintre acestea: Îmi aduc aminte[1]/ că ne-am întâlnit.[2]/ Propoziția nr. 2 poate fi completivă directă sau completivă prepozițională. Aceeași situație este dacă în regentă apare verbul *a-și aminti*.

Exersez

1 **Bifează litera florii care conține numai verbe după care urmează o propoziție completivă prepozițională.**

2 **Construiește patru fraze alcătuite din două propoziții în care să existe câte o completivă prepozițională, subordonată, pe rând, celor patru verbe identificate la exercițiul precedent.**

3 **Completează schemele de mai jos, după modelul dat.**

- Discutăm < despre primăvară. / despre ceea ce dorim.
- Mă tem <
- Greșeala s-a repercutat <
- M-am împrietenit <

4 **Realizează expansiunea complementelor prepoziționale scrise colorat în propozițiile date. Desparte frazele obținute în propoziții, precizând felul propozițiilor subordonate.**

• Am recurs la un prieten priceput pentru a-mi instala o nouă aplicație pe telefon. • Bogdan a conlucrat cu mai mulți colegi de clasă pentru realizarea unui proiect. • Dan este în stare a-l convinge pe tatăl său de necesitatea cumpărării unui nou laptop. • Elevii s-au bucurat de câștigarea concursului coral. • Irina este aptă de participarea la cros. • M-am păzit mereu de mincinoși.

5 **Indică felul subordonatei introduse prin conjuncția *să* în frazele de mai jos.**

Vreau / Mi-am exprimat dorința / Mă gândesc] să merg la munte.

6 **Desparte frazele de mai jos în propoziții, indicând în pătrate ce număr au completivele prepoziționale.**

- Adina este capabilă să devină campioană națională la tenis. ☐
- Îmi pare bine că am câștigat concursul de istorie. ☐
- Ne-am mutat departe de ceea ce ne deranja în centrul orașului. ☐
- Vai de cine nu se gândește la consecințe! ☐

7 **Încercuiește elementele regente ale completivelor prepoziționale din frazele de la exercițiul precedent, indicând ce parte de vorbire sunt acestea.**

8 **Realizează contragerea completivelor prepoziționale de la exercițiul 6.**

9 **Desparte frazele de mai jos în propoziții, precizând modul sau forma nepersonală a verbelor regente pentru completivele prepoziționale.**

• A te dezice că ai fi autorul faptei nu te ajută. • De renunțat la ceea ce faci este pentru mine inadmisibil. • El a profitat că mama a întârziat pentru a discuta mai mult cu colegii. • Lasă-te de ceea ce a devenit pentru tine un obicei rău! • M-aș bucura să te schimbi în bine. • Să te gândești că vom avea mult de lucru. • Supărându-se că nu i-am răspuns, a plecat de la dezbatere.

10 **Corectează greșelile din frazele de mai jos.**

a. Se gândeau că a doua zi să plece.
b. Se temea ca să-i spună adevărul.
c. Se mira că ce deștept sunt.

11 **Rezolvă cerințele următoare cu privire la fragmentele de mai jos:**

- subliniază predicatele și indică felul acestora;
- încercuiește elementele de legătură;
- desparte frazele în propoziții;
- analizează propozițiile, după modelul dat.

a. „Își dădea seama[1]/ că iubirea aceasta îl depărtează de toate credințele și năzuințele lui[2]/ și totuși simțea[3]/ că fără de ea i s-ar istovi inima[4]/ și viața însăși și-ar pierde orice rost,[5]/ iar lumea ar deveni un pustiu fără margini.“[6]/

Liviu Rebreanu – *Pădurea spânzuraților*

1 – principală
2 – completivă prepozițională, subordonată locuțiunii verbale „își dădea seama“ din propoziția regentă nr. 1, introdusă prin conjuncția simplă subordonatoare „că“

b. „Am încredere, dom' colonel, i-am răspuns eu, îmi dau seama că ne-ați salvat viețile...“

Marin Preda – *O oră din august*

c. „Am o pricină, cinstite boierule, care nu se mai istovește. Am moștenit-o de la părintele meu, dascălul Iona, și tare mă tem c-am s-o las și eu moștenire copiilor mei...“

Mihail Sadoveanu – *Iapa lui Vodă*

12 **Scrie un e-mail către un prieten în care să ai trei completive prepoziționale care să depindă de următoarele elemente regente: *îmi pare bine, mă gândesc, sunt dornic/dornică*. Subliniază cele trei completive prepoziționale din textul tău.**

Test flash

1. Subliniază completivele prepoziționale din frazele de mai jos. 3 p.
• Mă bucur să pun flori în grădina pe care o am în fața casei. • Au văzut că v-ați mirat că mi-am cumpărat o trotinetă. • Observ că te-ai deprins să citești câteva pagini zilnic.

2. Încercuiește litera corespunzătoare felului subordonatei din fraza dată. 3 p.
Nu m-am dumirit ce ai vrut.
a. atributivă; **b.** completivă directă; **c.** completivă indirectă; **d.** completivă prepozițională.

3. Transcrie subordonatele din fraza dată, menționând felul acestora. 3 p.
Mă tem că te gândești să nu participi la concursul de matematică la care te-ai înscris.

Din oficiu: 1 p.

1 **Completează tabelul de mai jos pe baza textului dat.**

Familia unui coleg de clasă a cumpărat un apartament nou, mai spațios. I-am luat lui Dan un tablou pentru camera lui. Am chibzuit mult la alegerea acestuia, preferând o acuarelă delicată care să-i aducă aminte de vară. Imaginea seamănă cu peisajul de la bunicii lui, pe care îi iubește foarte mult.

Complemente directe	Complemente indirecte	Complemente prepoziționale

2 **Precizează prin ce parte de vorbire se exprimă complementele prepoziționale din enunțurile de mai jos.**

a. Andrei nu și-a amintit de ora întâlnirii asupra căreia conveniserăm cu o zi înainte. **b.** George a acționat contra lui, fiindcă este capabil de orice. **c.** Se săturase de învățat, dar se temea a mărturisi adevărul și nu aducea niciodată vorba de rezultatele mai slabe, de care nu se sinchisea. **d.** A scris compunerea independent de cei doi, care sunt mereu cu nasul pe sus față de ea. **e.** A fost vai de aceia care nu au apelat la cunoștințele dobândite în orele de curs. **f.** De câtva timp, Mihai nu mai lucrează și s-a apucat de tăiat frunză la câini.

3 **Menționează cazul substantivelor, pronumelor și numeralelor prin care se exprimă complementele indirecte de la exercițiul precedent.**

4 **Încercuiește litera corespunzătoare afirmației adevărate.**

În enunțul *Andrei a reflectat asupra problemelor de la matematică și asupra exercițiilor de gramatică, pentru că s-a gândit la notele de la teze.*, există:

a. două complemente prepoziționale;
b. trei complemente prepoziționale;
c. patru complemente prepoziționale;
d. cinci complemente prepoziționale.

5 **Identifică, în fragmentele de mai jos, complementele directe, indirecte și prepoziționale și analizează părțile de vorbire prin care se exprimă.**

a. „Nu se putu stăpâni. Rupse un smoc de fire și le mototoli pătimaș în palme. Se așeză pe răzor, înțepeni nicovala în pământ, potrivi tăișul coasei și apoi începu a-l bate cu ciocanul...“

Liviu Rebreanu – *Ion*

b. „Mama scotocea printre treninguri ca să găsească mărimea mea. Anton se uita vizavi la ceasuri, iar eu mă plictiseam și căscam, așa că am plecat, pur și simplu. [...] M-am tot rotit după desenele de sub cupole, am amețit și m-am trezit în altă parte. Nu mai recunoșteam nimic – nici ghiozdanele, nici treningurile, nici ceasurile.“

Adina Popescu – *Bucur Obor*

6 **Corectează enunțurile de mai jos.**

• Care o vrei dintre cele trei rochii? • Cartea care mi-ai recomandat-o am găsit-o la librărie. • Aceasta a cumpărat-o ieri. • I-am mulțumit lui Dan și Alinei pentru ajutor. • I-a donat muzeului tabloul moștenit de la bunica ei. • Copiilor dă acest cadou. • A dat la fete câte o carte. • Te-a chestionat că de ce ai venit. • Mă întreb la care ai dat caietul. • I-a spus că să meargă la școală.

7 **Realizează expansiunea complementelor scrise colorat în propozițiile date.**

• Nu cred spusele tale.
• Viitorul fratelui meu depinde de rezultatul concursului de matematică.
• Ador cititul cărților de aventuri.
• Le dau sfaturi prietenilor mei.
• Mă gândesc la plecarea la munte.
• Victor știe părerea ta.

8 **Precizează felul subordonatelor din frazele obținute la exercițiul precedent.**

9 **Indică felul subordonatelor din frazele de mai jos.**

• Andrei se mânie pe cine nu a lucrat bine.
• Andrei laudă pe cine a lucrat bine.

10 **Contrage propozițiile completive directe, indirecte și prepoziționale din frazele date.**

• Am în vedere să nu întârzii și să nu-mi supăr prietenii.

_____

• I-am dat cărți oricui îi place literatura.

_____

• Îmi dau seama că ai înțeles adevărul.

_____

11 **Analizează frazele de mai jos, indicând felul propozițiilor, al elementelor regente și al elementelor de relație.**

a. „Ajungând în fața ușii de la intrare, el se codi să suie cele trei trepte de piatră și porni spre fundul curții spre a vedea dacă putea da de cineva în odăile de serviciu. Acolo putu să-și dea seama că partea de din dos a casei avea o înălțime mai mare decât a restului.“

G. Călinescu – *Enigma Otiliei*

b. „Eram hotărât să mă întorc, să-l caut din nou pe dacul cu care vorbisem și să obțin ce voiam.“

Horia Corcheș – *Istoria lui Răzvan*

c. „Din amândouă colțurile vine profumul[1] de mititei: e o senzație neplăcută pentru cine e sătul; dar cui i-e foame profumul acesta-i pare mai bun decât odagaciul[2].“

I.L. Caragiale – *La Moși*

[1] *profum* (s.n.) – parfum.
[2] *odagaci* (s.m.) – arbust a cărui scoarță răspândește un miros plăcut prin ardere.

12 **Construiește trei fraze alcătuite din câte două propoziții în care să apară, pe rând, o completivă directă, o completivă indirectă și o completivă prepozițională.**

Test 1

1 **Încercuiește litera corespunzătoare afirmației adevărate.** 16 p.

A În enunțul *Văd copiii care se joacă, părinții care îi supraveghează și animalele lor de companie.*, există:
a. două complemente directe;
b. trei complemente directe;
c. patru complemente directe;
d. cinci complemente directe.

B În enunțul *Am dăruit cărți copiilor, bunicilor și acelora care mi-au cerut romane, fiindcă le place literatura.*, există:
a. două complemente indirecte;
b. trei complemente indirecte;
c. patru complemente indirecte;
d. cinci complemente indirecte.

2 **Încercuiește elementele de relație din fraza dată și desparte-o în propoziții.** 16 p.
Aflasem că Maria se temea să nu greșească la lucrarea pe care profesorul decisese să o dea oricui voia să se verifice și să-și îmbunătățească rezultatele.

3 **Precizează felul propozițiilor din fraza de la exercițiul precedent, indicând elementele regente pentru subordonate și ce părți de propoziție sunt conectorii prin care se realizează relațiile dintre propoziții.** 48 p.

4 **Menționează felul subordonatei din fraza de mai jos.** 10 p.
M-am mirat că n-ai venit la întâlnire.

Din oficiu: 10 p.

Test 2

1 **Încercuiește litera corespunzătoare afirmației adevărate.** 16 p.

A În enunțul *Am văzut o emisiune de umor și un spectacol de teatru și vreau să citesc un roman și o nuvelă din literatura română.*, există:
a. două complemente directe;
b. trei complemente directe;
c. patru complemente directe;
d. cinci complemente directe.

B În enunțul *M-am împrietenit cu Andrei astă-vară și acum colaborez cu el într-un proiect a cărui realizare depinde de găsirea unui sponsor.*, există:
a. două complemente prepoziționale;
b. trei complemente prepoziționale;
c. patru complemente prepoziționale;
d. cinci complemente prepoziționale.

2 **Încercuiește elementele de relație din fraza dată și desparte-o în propoziții.** 16 p.
Dau sfaturi oricui dorește să-mi cunoască proiectele pe care le-am realizat și oricui vrea să învețe ce să facă în viitor pentru a nu greși, știind că nu va avea altfel succes.

3 **Precizează felul propozițiilor din fraza de la exercițiul precedent, indicând elementele regente pentru subordonate și ce părți de propoziție sunt conectorii prin care se realizează relațiile dintre propoziții.** 48 p.

4 **Menționează felul subordonatei din fraza de mai jos.**
Dau tort oricui îmi cere. 10 p.

Din oficiu: 10 p.

Unitatea 7

Circumstanțialele și propozițiile circumstanțiale

Circumstanțialele sunt părți de propoziție care constituie compliniri facultative ale unui enunț, deosebindu-se de complemente, care sunt compliniri obligatorii. Circumstanțialele arată, în special, împrejurările desfășurării unei acțiuni și reprezintă un ansamblu eterogen din cauza clasificării lor pe criterii semantice. Ca orice parte de propoziție, acestea pot avea realizare propozițională în frază.

- Circumstanțialul de loc
- Propoziția circumstanțială de loc
- Circumstanțialul de timp
- Propoziția circumstanțială de timp
- Circumstanțialul de mod
- Propoziția circumstanțială de mod
- Circumstanțialul de cauză
- Propoziția circumstanțială de cauză
- Circumstanțialul de scop
- Propoziția circumstanțială de scop
- Construcțiile concesive
- Construcțiile condiționale
- Recapitulare
- Evaluare (teste)

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise
4.1. folosirea structurilor morfosintactice ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea clară și precisă a intențiilor comunicative complexe
4.2. exprimarea clară a intenției comunicative prin corelarea achizițiilor lexicale și semantice cu cele sintactice și morfologice din limba română standard
4.5. dezvoltarea gândirii logice și analogice (analiză, sinteză, generalizare și abstractizare), prin utilizarea deprinderilor de comunicare corectă în limba română literară, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții

Unitatea 7

Circumstanțialul de loc

Observ și învăț!

Circumstanțialul de loc este un component facultativ al unui enunț, o parte de propoziție care arată situarea și orientarea spațială. Răspunde la întrebările: *unde?, de unde?, pe unde?, până unde?, încotro?, dincotro?* etc.

ex. 1

Circumstanțialul de loc poate determina:
- **un verb**
  - ce are categoria modului (*Plec* la munte.);
  - care este la o formă verbală nepersonală: infinitiv, gerunziu, supin (*Plecând* în oraș, m-a prins ploaia.).
- **o locuțiune verbală** (*A luat-o la sănătoasa* peste câmpuri.);
- **un adjectiv** propriu-zis (Câinele este *murdar* pe blană.) sau provenit din verb la participiu (Pisica era *întinsă* pe iarbă.);
- **o interjecție predicativă** (*Hai* acasă!).

ex. 2

Circumstanțialul de loc se poate exprima prin:
- **adverb** de loc, relativ, interogativ, nehotărât cu sau fără prepoziție;
- **locuțiune adverbială de loc**;
- **substantiv** în cazul:
  - acuzativ cu prepoziție sau fără prepoziție (când este însoțit de adjectivul pronominal *tot*);
  - genitiv cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională;
  - dativ, când se exprimă printr-un clitic pronominal personal precedat de prepoziție sau locuțiune prepozițională de genitiv;
- **numeral cu valoare pronominală** în cazul:
  - acuzativ cu prepoziție;
  - genitiv cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională;
- **adjectiv pronominal posesiv** în cazul acuzativ, precedat de prepoziție sau locuțiune prepozițională de genitiv;
- **verb** la supin.

ex. 3, 4, 5

Ce este circumstanțialul de loc

1 **Subliniază circumstanțialele de loc din textul dat.**

Irina este acasă. Ea citește în grădina înflorită, unde mirosul zambilelor o îmbată. Într-o pauză, se îndreaptă către stratul de narcise ca să facă un buchet pentru mama ei.

2 **Subliniază circumstanțialele de loc din enunțurile de mai jos, încercuiește elementele regente ale acestora, precizând ce părți de vorbire sunt.**

• Ana ar pleca la bunici ca să vadă acolo pomii înfloriți. • Rămânând în oraș, primăvara i se pare mai fără forță. • A trăi în zona urbană înseamnă a te îndepărta de natură. • Ea se pregătește de plecat spre satul natal al părinților săi. • Vrea să tragă o raită pe dealurile înverzite. • Ea va mângâia mieii albi în creștet. • Pierduți în lunca râului, puii de rață au fost găsiți abia noaptea. • Bunica huș! în coteț cu ei. • Iată-le alături mama.

Prin ce se exprimă

3 **Menționează partea de vorbire prin care se exprimă circumstanțialele de loc din enunțurile de mai jos.**

• Lucrează aproape de casă. _____ • Nu înțeleg de unde vine mirosul. _____ • Încotro bate vântul? _____ • L-a ascuns undeva. _____ • De jur împrejur sunt numai flori. _____ • M-am așezat pe o bancă. _____ • Câinele m-a alergat tot parcul. _____ • Albine harnice vin deasupra florilor de măr. _____ • De-a lungul aleilor se află arbori înalți. _____ • Am rămas locului. _____ • Un vecin din bloc trece pe lângă mine. _____ • Deasupra dumnealui zboară o rândunică. _____ • Parcul este mare și în jurul acestuia este o pistă de biciclete. _____ • Înaintea-mi, se întinde un rond de lalele. _____ • În preajma-mi, sunt zambile. _____ • Nu m-am întâlnit cu prietenii mei pe prima alee pe care m-am plimbat, dar i-am găsit pe a doua. _____ • Împreună aveau patru câini și deasupra celor patru zboară gâze curioase. _____ • La mijlocul aleii sunt doi platani și am vrut să trecem prin dreptul celor doi. _____ • Îndărătul meu este un tei. _____ • În fața mea este un arțar. _____ • Sorina a plecat la cules flori.

4 **Ce fel de adverbe au funcția sintactică de circumstanțial de loc în exemplele de la exercițiul precedent?**

_____

_____

_____

5 **Menționează cazul fiecărui substantiv, pronume și numeral de la exercițiul 3 care are funcția sintactică de circumstanțial de loc.**

Dificultăți

Deși în gramatica tradițională erau considerate circumstanțiale de loc structuri precum: Ei aleagă doi *kilometri*. Merge 100 de *metri*. S-a dus *cale* lungă., în lucrări recente de limbă acestea sunt considerate altă funcție sintactică, nestudiată în gimnaziu (circumstanțial cantitativ). Dacă într-un enunț un așa-zis circumstanțial de loc poate fi înlocuit prin adverbul *atât* (Ei aleargă *atât*. Merge *atât*. S-a dus *atât*.), acesta nu este, de fapt, circumstanțial de loc. Circumstanțialul de loc nu poate fi înlocuit cu adverbul *atât*: Vine *către centrul* orașului.

Nu trebuie confundate adverbele și locuțiunile adverbiale cu funcția sintactică de circumstanțial de loc cu prepozițiile și locuțiunile prepoziționale de genitiv care sunt obținute prin conversiune din adverbe sau locuțiuni adverbiale. Sunt adverbe sau locuțiuni adverbiale în enunțurile: Pune coșul *dedesubt*. În mașină, mama se așază *în față*. Este multă gălăgie *deasupra*. Sunt prepoziții sau locuțiuni prepoziționale în enunțurile: Pune coșul *dedesubtul* chiuvetei. În mașină, mama se așază *în fața* persoanelor de pe banchetă. Se observă că unele adverbe primesc articol hotărât (*dedesubtul*) sau că substantivul din locuțiunea prepozițională primește articol hotărât (în *fața*), pe când unele adverbe nu-și schimbă forma ca prepoziții (*deasupra*). Aceste prepoziții au un regim cazual foarte diferit. Ele sunt specializate pentru cazul genitiv: Rândunica zboară *deasupra casei*/*deasupra lui*. Când se află înaintea cliticelor pronominale personale, aceste prepoziții sau locuțiuni prepoziționale cer cazul dativ: Înaintea-*ți*, este un bloc nou. Înaintea adjectivelor pronominale posesive, aceste prepoziții sau locuțiuni prepoziționale cer cazul acuzativ: Înaintea *ta* este o mașină. În spatele *tău* este o vilă.

Circumstanțialul de loc așezat după elementul regent nu se desparte prin virgulă. Așezat înaintea elementului regent, în special la început de enunț, se poate despărți prin virgulă, însă nu obligatoriu. Plasat între subiect și predicat, atunci când subiectul se află înaintea predicatului, circumstanțialul de loc se desparte prin virgule.

Există și complemente circumstanțiale, adică părți de propoziție cerute obligatoriu de o clasă limitată de verbe și care transmit aceeași informație semantică precum circumstanțialele. Complementele circumstanțiale de loc apar pe lângă verbele din enunțurile următoare: Dan *locuiește* în Brașov. Fructele acestea *provin* din Grecia. El *se îndreaptă* spre noi. El *arată* spre cabană. *Au tras* la o pensiune. *Am ajuns* acasă. Cartea *se află* pe masă. Balconul *este amplasat* spre vest. Pisica *s-a aciuat* în curtea noastră. Poliția *a descins* la casa infractorilor. Elevul *nu figurează* în registru. Dunărea *izvorăște* din Munții Pădurea Neagră. Cartierul *este plasat* în sudul orașului. Ei *sălășluiesc* în acel sat. Din motive de simplificare, în această lucrare, în acord cu prevederile gramaticilor noi pentru gimnaziu, aceste complemente sunt incluse în clasa circumstanțialelor.

Exersez

1 **Subliniază circumstanțialele de loc, unind apoi cu dreptunghiul în care se menționează ce exprimă.**

- Copila a intrat în curtea largă a casei.
- Fata s-a plimbat până la râul din spatele grădinii.
- Marina vine dinspre satul vecin.
- Merge în pădure pentru a culege ghiocei.
- Nepoata aleargă bucuroasă spre bunică.
- Rândunelele de la streașina casei zboară prin aer.

deplasare | **direcție** | **localizare**

2 **Completează tabelul de mai jos cu circumstanțialele de loc din enunțurile date.**

• Adrian și-a luat tălpășița de acolo. • A călători la Paris este un prilej de a exersa franceza. • Copilul era ud la picioare. • Friptura crudă la mijloc nu este bună. • Marș de aici, ți-am spus! • Mergând aproape, n-a luat umbrela. • Nicolae se pregătește de asamblat pe masă un planor. • Pe Andrei îl doare în gât.

Circumstanțial de loc	Parte de vorbire prin care se exprimă	Element regent	Ce parte de vorbire este elementul regent

3 **Indică prin ce parte de vorbire se exprimă circumstanțialele de loc din enunțurile date.**

- Alina a venit la noi. _____ • Am alergat până la dumnealor. _____
- Am stat la aceștia în gazdă. _____ • De la cine vii? _____
- Înaintez spre ai mei. _____ • Mergi la toți și explică-le. _____
- N-am mers la niciunul. _____ • Știu la cine ai mers. _____

4 **Bifează caseta A pentru afirmațiile adevărate și caseta F pentru afirmațiile false.**

	A	F
• În enunțul *Am observat ici și colo câte o floare îmbobocită.*, sunt două circumstanțiale de loc.	☐	☐
• În enunțul *Cățelul stătea mereu în preajma lui.*, circumstanțialul de loc se exprimă prin pronume personal în cazul genitiv.	☐	☐
• În enunțul *Albumul cu fotografii este în spate, nu pe raftul din față al bibliotecii.*, sunt două circumstanțiale de loc, unul exprimat prin locuțiune adverbială și celălalt prin substantiv în cazul acuzativ.	☐	☐
• În enunțul *Tudor este prin preajmă.*, circumstanțialul de loc este exprimat prin substantiv în cazul acuzativ.	☐	☐
• În enunțul *În fața mea, a apărut o pisică gri.*, circumstanțialul de loc se exprimă prin adjectiv pronominal posesiv în cazul acuzativ.	☐	☐
• În enunțul *Păsările zburau nestingherite deasupra-i.*, circumstanțialul de loc se exprimă prin pronume personal în cazul dativ.	☐	☐

5 **Subliniază circumstanțialele de loc din exemplele date, precizând partea de vorbire prin care se exprimă.**

• Am aflat unde ați petrecut vacanța. _____ • Apartamentul de vânzare este deasupra. _____ • Deasupra-ți este o creangă de măr înflorit. _____ • Dedesubtul stâncii era o prăpastie. _____ • Erau numai albine în preajma voastră. _____ • Înainte-ne este o alee cu platani. _____ • Începem să plantăm flori de aici. _____ • Laurențiu s-a așternut drumului. _____ • Ne-am plimbat de-a lungul râului. _____ • Plec la al doilea din grupul nostru. _____ • Unde pleci acum? _____ • Victor stătea în dreptul celor patru. _____

6 **Precizează funcția sintactică a substantivelor precedate de prepoziția *pe* în propozițiile de mai jos.**

• Am pus cartea *pe* masă. _____ • Îl văd *pe* colegul meu. _____ • Mă bizui *pe* ajutorul profesorului. _____ • Radu așază ceasul *pe* noptieră. _____

7 **Menționează circumstanțialele de loc din textele de mai jos și analizează părțile de vorbire prin care se exprimă.**

a. „Marea este o apă folositoare. Ea se întinde de aici și până în zare. Se întinde și mai departe, firește, dar marea aia nu se vede și nu ne privește."

Marin Sorescu – *Unde fugim de-acasă?*

b. „Când salcâmii stației începură să alunece pe dinaintea trenului, lovind ușor cu frunzișul streașina vagonului, Jim trase ușa compartimentului și merse să se așeze la locul său de lângă fereastră."

G. Călinescu – *Cartea nunții*

c. „Acolo-i casa noastră din lemn și din pământ
Clădită anevoie în sudoare
Pe dealul nostru molcom transilvan
Sărac în dobitoace și grânare.
Săracii oameni seara de pe câmp
Rămân oleacă în ocol la tine
S-așază istoviți pe jgheabul de-adăpat
Și-ntreabă ce mai facem și de bine."

Ioan Alexandru – *Casa părintească*

8 **Lucrați în grupe de câte 3 – 4 elevi. Subliniați circumstanțialele de loc din indicațiile regizorale de mai jos. Desenați apoi, pe o coală, decorul primului act din piesa *Ultima oră* de Mihail Sebastian. Confruntați desenul vostru cu al colegilor de clasă și alegeți prin vot lucrarea ce nu a omis niciun element de decor.**

„Redacția ziarului «Deșteptarea». În dreapta, planul II, o ușă de intrare. Pe peretele din fund, o ușă cu o firmă dreptunghiulară: «Direcția». În stânga, planul II, o ușă ce duce spre alte încăperi ale redacției. În stânga, planul I, cam o treime din scenă e despărțită într-un fel de boxă cu vitrine. Se intră în această boxă printr-o portiță care poartă și ea o firmă, «Secretarul de redacție». În boxă, o masă cu telefon, două scaune. Pe masă, teancuri de ziare, hârtii, manuscrise, clișee, creioane, foarfece etc. În peretele din stânga boxei, fereastre ce dau spre stradă. În restul scenei, în afară de boxă, mai sunt două mese de scris. În dreapta, planul I, rafturi de lemn, în care se văd cotoarele unor imense volume. Pe pereți, afișe mari, tipografice de reclamă, cam îngălbenite de timp."

Mihail Sebastian – *Ultima oră*

9 **Trasează două linii orizontale pentru a delimita cele trei planuri ale peisajului din reproducerea de mai jos. Descrie apoi, în 100 – 120 de cuvinte, ce se află în fiecare dintre planuri. Folosește șase circumstanțiale de loc. Subliniază-le.**

Theodor Aman (1831 – 1891), *Pe terasă la Sinaia* (1888)

10 **Redactează, în 50 – 60 de cuvinte, introducerea unei compuneri narative cu titlul *Incident în stradă*. Folosește trei circumstanțiale de loc. Extrage-le din textul tău și indică partea de vorbire prin care se exprimă.**

Test flash

1. **Subliniază circumstanțialele de loc din enunțurile date.** 3 p.
În curtea bunicilor, umblă de colo până colo tot felul de orătănii. Deasupra unui coteț cântă un cocoș.
2. **Menționează prin ce părți de vorbire se exprimă circumstanțialele de loc și la ce caz sunt acestea în enunțurile de mai jos.** 3 p.
• De-a lungul gardului se plimbă patru pui de găină. • Înaintea mea, stă cloșca. • În preajma celor patru, dormitează Rex.
3. **Încercuiește circumstanțialele de loc exprimate prin adverbe de loc din textul dat.** 3 p.
Acasă, tata muncește în grădină. În livadă, curăță pomii, fiindcă deasupra sunt omizi. A folosit o scară pentru a lucra acolo.

Din oficiu: 1 p.

Propoziția circumstanțială de loc

Ce este propoziția circumstanțială de loc

1 **Indică felul propozițiilor din fraza de mai jos, obținută prin expansiunea circumstanțialului de loc.**

unde merg?
Merg spre școala mea.
circumstanțial de loc

unde merg?
Merg[1]/ unde a fost construită școala mea.[2]/

1 – propoziție _____
2 – propoziție _____

2 **Rezolvă următoarele cerințe pentru frazele de mai jos:**
- subliniază predicatele și indică felul acestora;
- încercuiește elementele de relație;
- delimitează propozițiile;
- indică felul propozițiilor;
- precizează ce parte de vorbire este elementul regent al subordonatei.

a. Ei pleacă unde au stabilit de mult timp.
1. _____ 2. _____ Regent _____
b. A ploua pe unde mergi într-o excursie este neplăcut.
1. _____ 2. _____ Regent _____
c. Mergând încotro ne-au îndrumat localnicii, am găsit izvorul căutat.
1. _____ 2. _____ Regent _____
d. Nu este posibil de găsit zmeură unde locuiesc bunicii.
1. _____ 2. _____ Regent _____
e. Am tras o raită pe unde am copilărit.
1. _____ 2. _____ Regent _____
f. Prăjitura era crudă pe unde nu ajunsese căldura cuptorului.
1. _____ 2. _____ Regent _____
g. Hai unde se vede lumina aceea pe deal!
1. _____ 2. _____ Regent _____

Elementele introductive

3 **Rezolvă aceleași cerințe ca la exercițiul precedent, indicând prin ce parte de vorbire sunt introduse circumstanțialele de loc din frazele date.**
a. Am mers până unde era un refugiu montan. **b.** Mihai pleacă încotro am stabilit ieri. **c.** Vlad a venit dincotro nu

Observ și învăț!

Propoziția circumstanțială de loc constituie, în frază, o realizare propozițională a circumstanțialului de loc. ex. 1

Circumstanțiala de loc poate determina:
- **un verb** la orice mod sau la o formă verbală nepersonală;
- **o locuțiune verbală;**
- **un adjectiv;**
- **o interjecție predicativă.** ex. 2

Circumstanțialele de loc se pot introduce prin:
- **adverbe relative** singure sau precedate de prepoziții:
  - *unde;*
  - *încotro;*
  - *dincotro* etc.;
- **adverbe nehotărâte**
  - *oriunde;*
  - *oriîncotro;*
  - *oridincotro;*
  - *orișiunde;*
- **pronume relative**
  - în cazul acuzativ cu prepoziție;
  - în cazul genitiv cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională;
- **adjective pronominale relative;**
- **pronume nehotărâte**
  - în cazul acuzativ cu prepoziție;
  - în cazul genitiv cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională;
- **adjective pronominale nehotărâte.** ex. 3

Adverbele și locuțiunile adverbiale corelative se găsesc în regenta unei circumstanțiale și au rolul de a marca suplimentar relația dintre cele două propoziții, uneori clarificând felul propoziției subordonate.

ex. 4, 5

Locul obișnuit al circumstanțialei de loc este după termenul regent. Aceasta poate sta însă și înaintea regentei sau poate fi intercalată în regentă. După regentă, nu se desparte prin virgulă. Înaintea regentei se desparte prin virgulă când nu se insistă asupra ei, nefiind considerată importantă. Intercalată în regentă, se desparte prin virgulă dacă este înaintea predicatului. Dacă în regentă apare un corelativ, se desparte prin virgulă, indiferent de poziția față de regentă.

ex. 6

ne așteptam. **d.** Vezi grădini înflorite oriunde te uiți. **e.** Dan s-a dus oriîncotro a vrut. **f.** Sara a mers spre cine a chemat-o. **g.** Cățeii s-au ascuns sub ce au găsit mai aproape. **h.** Pasărea zbura deasupra cui trecea pe alee. **i.** A oprit mașina în dreptul cui i-a făcut semn. **j.** Prietenii mei au înnoptat la ce hotel au găsit locuri libere. **l.** Reporterul a mers spre oricine a ieșit de la întâlnirea cu scriitorul premiat. **m.** Au pus câte o pernă dedesubtul oricui era prea scund. **n.** Câinele alega în jurul oricui îl alinta. **o.** Mi-am petrecut vacanțele în orice locuri am dorit.

Corelativele

4 **Desparte în propoziții frazele de mai jos, indicând felul subordonatei.**

Unde mergea, acolo îl întâlnea.

De jur împrejur erau flori, oriîncotro te-ai fi plimbat prin parc.

5 **Menționează funcția sintactică a adverbului și a locuțiunii adverbiale din exemplele de la exercițiul precedent. Ce rol crezi că au în raport cu subordonata din frază?**

Topica și punctuația

6 **Precizează poziția circumstanțialelor de loc față de regentă în exemplele de mai jos, explicând și punctuația.**

a. A mers unde avea o întâlnire cu prietenii. **b.** Unde mă întâlnește mă ține de vorbă. **c.** Unde a mers n-a fost bine primit de gazdă. **d.** Andrei, unde îl trimiți, se duce. **e.** Unde l-ai pus, acolo îl găsești. **f.** Acolo așteaptă-l, unde v-ați dat întâlnire.

Dificultăți

Fenomenul împletirii regentei cu subordonata (numit și imbricare) este prezent și în construcția circumstanțialei de loc introduse prin pronume și adjective pronominale relative și nehotărâte.

Copilul a mers[1]/ spre oricine i-a dat bomboane.[2]/

Pronumele nehotărât *spre oricine* este circumstanțial de loc în regentă (Copilul a mers *spre om.*) și subiect în subordonată (*Omul* i-a dat bomboane.).

În cazul adjectivelor pronominale relative și nehotărâte, în dubla subordonare se antrenează și substantivul determinat de acestea, astfel încât prepozițiile nu se vor grupa niciodată cu adjectivele pronominale, ci cu substantivul care îndeplinește funcție sintactică atât în regentă, cât și în subordonată. Merge[1]/ spre orice destinație dorește.[2]/ *Spre destinație* este circumstanțial de loc în regentă (Merge *spre* acea *destinație*.) și complement direct în subordonată (Dorește acea *destinație*.).

O problemă de punctuație apare la întâlnirea corelativului *acolo* din regentă cu adverbul relativ *unde*. De obicei, în această situație nu se folosește virgula: *Te-am așteptat acolo unde mi-ai spus*. Este permisă însă folosirea virgulei dacă a doua propoziție exprimă o informație suplimentară, putând fi interpretată ca o apoziționlă: *Te-am așteptat acolo, (adică) unde mi-ai spus*. Aceeași interpretare apare dacă în locul adverbului există un circumstanțial de loc exprimat prin substantiv: *Lucrez în București, unde am lucrat mereu.*

Exersez

1 **Desparte frazele de mai jos în propoziții, indicând ce număr au circumstanțialele de loc.**

- Ar fi mers dincotro venea mirosul de plăcintă. ☐
- De frică, a spălat putina pe unde a putut. ☐
- Hai încotro se vede farul! ☐
- Plasată unde se termină strada, reclama nu se vede bine. ☐
- Rochia roșie unde se află tivul mi-a plăcut. ☐
- S-a oprit din drum unde stau rudele lui. ☐

2 **Încercuiește elementele regente ale circumstanțialelor de loc din frazele de la exercițiul precedent, indicând ce parte de vorbire sunt acestea.**

3 **Realizează contragerea circumstanțialelor de loc de la exercițiul 1.**

4 **Completează enunțurile de mai jos cu un circumstanțial de loc și apoi cu o propoziție circumstanțială de loc, ca în modelul dat.**

- Alerg < spre parc. / încotro m-au chemat prietenii.
- A plecat <
- A luat-o la sănătoasa <
- Marș <

5 **Asociază propozițiile principale de la A cu propozițiile circumstanțiale de loc potrivite, de la B.**

A.		B.
S-a oprit	•	• unde aerul nu este poluat.
A rămas	•	• în ce loc și-a dat întâlnire cu prietenii.
Am alergat	•	• în dreptul cui avea o bicicletă.
Mergem	•	• oriunde ne-au chemat.
Au venit	•	• până unde am putut.

6 **Precizează prin ce sunt introduse propozițiile circumstanțiale de loc obținute la exercițiul precedent.**

7 **Menționează ce fel de propoziții introduce adverbul relativ *unde* în frazele de mai jos.**

- Dirigintele știa
- Mă duc și eu
- Mă gândesc
- Știu locul

unde a plecat Ana.

8 **Desparte frazele date în propoziții, analizându-le după modelul dat.**

a. „Unde am stat adineauri[1]/ e parterul,[2]/ acum suntem la etajul șapte,[3]/ deasupra căruia locuiește cerul.“[4]/

Marin Sorescu – *Unde fugim de-acasă?*

1 – circumstanțială de loc, subordonată verbului „e“ din propoziția regentă nr. 2, introdusă prin adverbul relativ „unde“

b. „Ei, în caietul acela, unde îl deschisesem, era vorba despre un tip viteaz, așa zicea Bunucul."

Horia Corcheș – *Istoria lui Răzvan*

c. „Voia să meargă acasă, unde toți o cunosc, toți se simt în drept de a-i sta în cale, unde privirile tuturora o mustră, unde nu poate să umble de capul ei."

Ioan Slavici – *Mara*

d. „Stoicea mergea grăbit, îngrijurat oleacă și încotro îl mâna vijelia."

Gala Galaction – *Moara lui Călifar*

e. „O, de-ați putea porni și voi
Pe unde-am fost!... "

Ion Minulescu – *Romanța celui ce s-a-ntors*

9 **Analizează frazele de mai jos după modelul de la exercițiul precedent, încercuind corelativele circumstanțialelor de loc.**

a. Din loc în loc, până unde se sfârșea aleea, plantaseră pomi care înfloriseră. **b.** S-au dus spre ce direcție le indicase tânărul, dar n-au găsit pe nimeni acolo unde au ajuns.

10 **Realizează expansiunea circumstanțialelor de loc din propozițiile date.**

• O să-mi petrec vacanța la bunici. • Am citit cartea până la capitolul al treilea. • Am fost acolo.

11 **Încercuiește litera corespunzătoare afirmației corecte.**

• În fraza *Mă îndreptam către orice sătean mă primea în livada înflorită, dorind să urc unde crengile se îmbinau și unde puteam sta comod.*, există:

a. două atributive și două circumstanțiale de loc;
b. două completive directe și două circumstanțiale de loc;
c. o completivă directă, două circumstanțiale de loc și o atributivă;
d. o completivă directă și trei circumstanțiale de loc.

12 **Redactează o descriere, de 50 – 60 de cuvinte, a unei livezi înflorite, în care să folosești două circumstanțiale de loc. Subliniază-le.**

Test flash

1. **Subliniază circumstanțialele de loc din frazele de mai jos.** 3 p.
• Și-au luat picioarele la spinare încotro credeau că o să scape. • Hai pe unde ne-am plimbat ieri! • Blocurile plasate unde a spus arhitectul maschează casele mici din spate.

2. **Precizează ce parte de vorbire sunt elementele regente ale circumstanțialelor de loc de la exercițiul precedent.** 3 p.

3. **Menționează prin ce sunt introduse circumstanțialele de loc din frazele de mai jos.** 3 p.
• Merg spre cine m-a chemat. • Plec oriunde am de rezolvat probleme de serviciu. • Du-te spre care prieten te ajută.

Din oficiu: 1 p.

Circumstanțialul de timp

Ce este circumstanțialul de timp

1 **Subliniază circumstanțialele de timp din textul dat.**

Iulia a plecat ieri la mare. Aș fi vrut să o văd înainte de această excursie, dar nu m-am putut trezi cu noaptea-n cap, ea pornind foarte devreme spre litoral. Urcând în autocar, a rugat-o pe mama ei să-mi încredințeze plimbarea lui Rex, câinele ei.

2 **Subliniază circumstanțialele de timp din enunțurile de mai jos, încercuiește elementele regente ale acestora, precizând ce părți de vorbire sunt.**

• Alina ar mânca totdeauna o prăjitură. _____ • Când să încep? _____ • Vino mâine! _____ • Ajungând prea târziu la gară, a pierdut trenul. _____ • Dorința de a sosi mai devreme nu i-a fost respectată. _____ • De plecat mai târziu cu avionul nu se putea. _____ • Și-a adus aminte azi de promisiunea făcută. _____ • Ana este bolnavă de alaltăieri. _____ • Sosit prea târziu, Dan a pierdut începutul filmului. _____ • Hai mâine la acest spectacol! _____

Prin ce se exprimă

3 **Menționează partea de vorbire prin care se exprimă circumstanțialele de timp din enunțurile de mai jos.**

Astăzi, Toma a mers la sală. _____ • De când a început pregătirea? _____ • L-am întrebat când sosește acasă. _____ • A venit la noi cândva. _____ • Ne întâlnim din când în când în parc. _____ • Ne-am cunoscut în copilărie. _____ • Gina a venit odată cu Andrei. _____ • Vor inaugura sediul anul viitor. _____ • Am sosit acasă înaintea mamei. _____ • De-a lungul săptămânii, a scris trei compuneri. _____ • Alex a venit după mine. _____ • În același timp cu el a ajuns și Ștefan. _____ • Antrenorul a venit înaintea lor. _____ • Ei au stabilit data meciului și în jurul acesteia s-au antrenat foarte serios. _____ • Vlad a venit după cei doi. _____ • El a sosit odată cu cei patru. _____ • Andra a ajuns înaintea celei de-a patra din rând. _____ • Clasa mea a avut două meciuri de handbal și de-a lungul celor două a înscris 15 goluri. _____ • Până a se dumiri, ora s-a terminat. _____ • Ajungând acasă, și-a făcut exercițiile. _____ • Până la semănat, mai este mult timp. _____ • Victor a plecat înaintea mea.

Observ și învăț!

Circumstanțialul de timp este un component facultativ al unui enunț, o parte de propoziție care arată timpul în care se desfășoară o acțiune. Răspunde la întrebările: *când?, de când?, până când?* etc.

ex. 1

Circumstanțialul de timp poate determina:
- **un verb**
  - ce are categoria modului (*Plec* azi.);
  - care este la o formă verbală nepersonală: infinitiv, gerunziu, supin (*Sosind* acum, ne-am întâlnit.);
- **o locuțiune verbală** (*A băgat de seamă* greșeala acum.);
- **un adjectiv** propriu-zis (Ina este *tristă* de ieri.) sau provenit din verb la participiu (*Venit* acum, nu m-a găsit decât pe mine.);
- **o interjecție predicativă** (*Iată* acum alt exemplu!).

ex. 2

Circumstanțialul de timp se poate exprima prin:
- **adverb** de timp, relativ, interogativ, nehotărât cu sau fără prepoziție;
- **locuțiune adverbială de timp;**
- **substantiv** în cazul
  - acuzativ cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională ori fără prepoziție;
  - genitiv cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională;
- **pronume** în cazul
  - acuzativ cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională;
  - genitiv cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională;

- **numeral cu valoare pronominală** în cazul
  - acuzativ cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională;
  - genitiv cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională;
- **verb** la
  - infinitiv cu prepoziția *până*;
  - gerunziu;
  - supin precedat de prepoziția *până*;
- **adjectiv pronominal posesiv** în cazul acuzativ, precedat de prepoziție de genitiv.

ex. 3, 4, 5

4 **Ce fel de adverbe îndeplinesc funcția sintactică de circumstanțial de timp în exemplele de la exercițiul precedent?**

_____

_____

_____

5 **Menționează cazul substantivelor, pronumelor și numeralelor de la exercițiul 3 care au funcția sintactică de circumstanțial de timp.**

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Dificultăți

Ca și în cazul complementelor circumstanțiale de loc, există verbe care cer obligatoriu un complement circumstanțial de timp: Textul *datează* din secolul trecut. Orașul *dăinuie* de secole. Aceste complemente vor fi considerate în această lucrare tot circumstanțiale de timp.

În enunțuri precum: A lucrat două *zile*. Vorbește tot *timpul*. A muncit *luni* întregi., cuvintele evidențiate nu sunt circumstanțiale de timp, ci o altă funcție sintactică, nestudiată în gimnaziu (circumstanțial cantitativ), întrucât acele așa-zise circumstanțiale de timp se pot înlocui cu adverbul *atât*. Dacă însă substantivele sunt determinate de un adjectiv propriu-zis, devin circumstanțiale de timp: Voi sta la munte toată *vara* (circumstanțial cantitativ). Voi sta la munte toată *vara* viitoare (circumstanțial de timp).

Nu trebuie confundat adverbul *înainte* cu funcție sintactică de circumstanțial de timp cu prepoziția de genitiv *înaintea* care poate alcătui un circumstanțial de timp împreună cu un substantiv, pronume sau numeral cu valoare pronominală. Adverbul *înainte* poate fi determinat de un complement prepozițional: A venit înainte *de plecarea* mea. (*înainte de* nu este locuțiune prepozițională.).

Uneori, circumstanțialele de timp cu sens mai vag sunt precizate printr-o apoziție: Acum, *în acest moment*, nu este acasă. Ieri, *marți*, ai spus altceva. A venit seara, *târziu*. Pleacă dimineața, *devreme*. În exemplele date, doar *acum*, *ieri*, *seara* și *dimineața* sunt circumstanțiale, cuvintele evidențiate fiind apoziții.

Există structuri eliptice de predicat și parțial de conectori ce pot fi confundate cu un circumstanțial de timp, deși au altă funcție sintactică: *De mică* era curioasă. Ne cunoșteam *de copii*. *De student*, publicase articole de specialitate. Fiecare enunț exemplificat este însă o frază în care se subînțelege predicatul: De *când era* mică era curioasă. Ne cunoșteam de *când eram* copii. De *când era* student, publicase articole de specialitate. Unele construcții de acest tip au un caracter fix: *de când lumea* și *pământul*.

Exersez

1 **Completează tabelul dat cu circumstanțialele din enunțurile de mai jos.**

• A ajuns după tine. • A ieșit din casă. • A sosit înaintea voastră. • Așteptând autobuzul, a observat că vine ploaia. • L-am întâlnit în fața școlii. • S-a ascuns după colț. • S-a întors seara. • Se oprea din loc în loc. • Stătea înaintea ta. • Vorbea din vreme în vreme.

Circumstanțiale de loc	Circumstanțiale de timp

2 **Menționează partea de vorbire prin care se exprimă circumstanțialele de timp de la exercițiul precedent.**

_____

3 **Subliniază circumstanțialele de timp din buletinul meteorologic de mai jos, precizând în caseta din dreapta prin ce părți de vorbire se exprimă.**

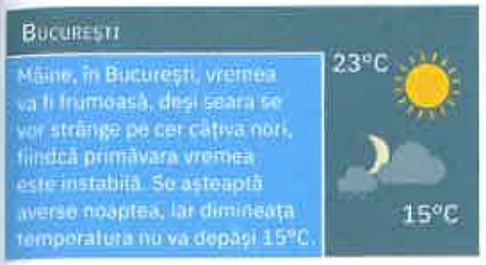
București
Mâine, în București, vremea va fi frumoasă, deși seara se vor strânge pe cer câțiva nori, fiindcă primăvara vremea este instabilă. Se așteaptă averse noaptea, iar dimineața temperatura nu va depăși 15°C.
23°C
15°C

4 **Construiește enunțuri în care cuvintele date să fie substantive cu funcția sintactică de circumstanțial de timp.**

• seara _____

• primăvara _____

5 **Subliniază forma potrivită a circumstanțialelor de timp în enunțurile date.**

• *Demult/De mult* citeam povești. • Nu ne-am mai văzut *demult/de mult*. • Am răspuns *odată/o dată* sau de două ori. • *Odată/o dată* mă jucam fără griji. • Nu existau telefoane mobile *altădată/altă dată*. • Stabilim întâlnirea în *altădată/altă dată*.

6 **Indică partea de vorbire prin care se exprimă circumstanțialele de timp din enunțurile de mai jos.**

• Ada a plecat în același timp cu cei doi. _____ • Ajunși la banca noastră din parc, începem să pălăvrăgim. _____ • Am plecat la bunica înaintea alor mei. _____ • Au sosit la spectacol după aceia din clasa paralelă. _____ • De-a lungul anilor, ne-am schimbat mult. _____ • De Paște, mama mi-a făcut cadou o pereche de pantofi. _____ • După cine ai sosit? _____ • Hai astă-seară la film! _____ • Mihai a terminat temele până a nu apune soarele. _____ • N-a sosit înaintea niciunuia. _____ • Pe înserate, ne întâlnim la mall. _____ • Știu după care ai sosit. _____ • Veselă de ieri, Ana pare o zână. _____ • Vlad n-a venit odată cu vreunul. _____

7 **Bifează caseta A pentru afirmațiile adevărate și caseta F pentru afirmațiile false.**

	A	F
• În enunțul *A venit târziu, spre seară, pe la nouă.*, există trei circumstanțiale de timp.	☐	☐
• În enunțul *A venit noaptea, pe la zece.*, există un circumstanțial de timp și o apoziție.	☐	☐
• În enunțul *Primăvara, în aprilie, înflorește liliacul.*, există două circumstanțiale de timp.	☐	☐
• Enunțul *De mică, Sanda a învățat bine.* este o frază.	☐	☐

8 **Încercuiește litera corespunzătoare răspunsului corect.**

A În propoziția *Mama a sosit înaintea ta acasă.*, circumstanțialul de timp este exprimat prin:
- **a.** adjectiv pronominal posesiv în acuzativ;
- **b.** adverb de timp;
- **c.** locuțiune adverbială de timp;
- **d.** pronume personal în acuzativ.

B În propoziția *Intrând în grădina înflorită, am luat câteva crengi de cireș.*, circumstanțialul de timp este exprimat prin:
- **a.** adverb de timp;
- **b.** locuțiune adverbială de timp;
- **c.** verb la gerunziu;
- **d.** verb la supin.

9 **Precizează circumstanțialele de timp din textele de mai jos și analizează părțile de vorbire prin care se exprimă.**

a. De-a lungul zilei, căutase o explicație pentru apariția neașteptată a papagalului în holul blocului. L-a prins până a nu apuca să deschidă aripile și suind în apartament l-a pus într-o cutie. Se gândea că, în curând, cineva o să întrebe de el și o să i-l înapoieze imediat. Pe urmă, i-a venit ideea să pună un afiș la avizier, dar nimeni n-a răspuns. Dacă l-ar duce mâine la poliție?

b. „În pauza dinaintea ultimei ore, i-am zărit pe Tănase Florin și pe Istrate Matei cum se strecurau afară pe ușa de la pod. [...] După ore, am făcut ședință de echipă în parculețul din spatele blocului lui Duță Corina."

Adina Popescu – *Exploratorii de pe Calea Moșilor*

c. „Acuma îmi pare rău că ți-am vândut calul. Dacă știam că are să ajungă în halul ăsta de batjocură, îl scoteam pentru totdeauna din circulație."

G. Ciprian – *Omul cu mărțoaga*

10 **Redactează o compunere de 100 – 120 de cuvinte în care să povestești ce ai făcut într-o excursie pe care ai făcut-o primăvara cu părinții sau cu prietenii tăi. Folosește în textul tău patru circumstanțiale de timp. Subliniază-le.**

Test flash

1. **Subliniază circumstanțialele de timp din enunțurile date.** 3 p.
   - Plec la bunici luna viitoare. • Azi am mers în parc. • Dan va sosi din clipă în clipă.
2. **Precizează prin ce se exprimă circumstanțialele de timp din propozițiile de mai jos.** 3 p.
   - Am plecat devreme de-acasă. • Dan a sosit înaintea noastră. • În tinerețe, a muncit mult.
3. **Construiește trei enunțuri în care să existe, pe rând, un circumstanțial de timp care să determine un verb, o locuțiune verbală și o interjecție predicativă.** 3 p.

Din oficiu: 1 p.

Propoziția circumstanțială de timp

Ce este propoziția circumstanțială de timp

1 **Indică felul propozițiilor din fraza de mai jos, obținută prin expansiunea circumstanțialului de timp.**

când înmuguresc?
Primăvara, pomii înmuguresc.
circumstanțial de timp

când înmuguresc?
Când vine primăvara,[1]/ pomii înmuguresc.[2]/

1 – propoziție _____
2 – propoziție _____

2 **Rezolvă următoarele cerințe pentru frazele de mai jos:**
- subliniază predicatele și indică felul acestora;
- încercuiește elementele de relație;
- delimitează propozițiile;
- indică felul propozițiilor;
- precizează ce parte de vorbire este elementul regent al subordonatei.

a. Natura renaște când afară se încălzește.
1. _____ 2. _____ Regent _____

b. Ar pleca în excursie când va lua vacanță.
1. _____ 2. _____ Regent _____

c. Să pleci după ce vin prietenii tăi.
1. _____ 2. _____ Regent _____

d. Vino la noi când poți!
1. _____ 2. _____ Regent _____

e. A merge pe unde au înflorit pomii este o plăcere.
1. _____ 2. _____ Regent _____

f. Ajugând după ce avionul a decolat, am pierdut banii dați pe bilet.
1. _____ 2. _____ Regent _____

g. De sosit la aeroport când scrie pe biletul de avion este important.
1. _____ 2. _____ Regent _____

h. A băgat de seamă când au înflorit narcisele.
1. _____ 2. _____ Regent _____

i. Ina este veselă când vede grădina plină de flori.
1. _____ 2. _____ Regent _____

j. Sosit după ce s-a terminat meciul, și-a căutat prietenii în tribună.
1. _____ 2. _____ Regent _____

Observ și învăț!

Propoziția circumstanțială de timp (temporală) constituie în frază o realizare propozițională a circumstanțialului de timp. ex. 1

Circumstanțiala de timp poate determina:
- **un verb** la orice mod sau la o formă verbală nepersonală;
- **o locuțiune verbală**;
- **un adjectiv**;
- **o interjecție predicativă**. ex. 2

Circumstanțiala de timp se poate introduce prin:
- **adverbe relative** singure sau precedate de prepoziții
  - *când*;
  - *cât* (cu sensul de *cât timp*);
- **adverbe nehotărâte**
  - *oricând* (cu varianta populară *orișicând*);
- **conjuncții subordonatoare**
  - *cum* (cu sensul de *îndată ce, imediat ce*);
  - *unde* (cu sensul de *când*);
  - *până*;
- **locuțiuni conjuncționale subordonatoare** care arată
  - anterioritatea; *înainte să, înainte ca ... să, până ce, până când, până să*;
  - posterioritatea; *după ce, îndată ce, imediat ce, de când, de cum*;

- simultaneitatea; *în timp ce, în vreme ce, pe când, cât timp, câtă vreme, pe măsură ce;*
- reluarea; *ori de câte ori;*
- **pronume relative** precedate de prepoziții;
- **adjective pronominale relative;**
- **pronume nehotărâte** precedate de prepoziții;
- **adjective pronominale nehotărâte.**

ex. 3

Circumstanțiala de timp poate avea în regentă adverbe și locuțiuni adverbiale corelative.

ex. 4, 5

Propoziția circumstanțială de timp poate sta după sau înaintea regentei sau poate fi intercalată în regentă. După regentă, nu se desparte prin virgulă. Plasată înaintea regentei, se desparte prin virgulă atunci când nu se insistă asupra legăturii cu principala sau când are în regentă un corelativ. Intercalată în regentă, se desparte prin virgulă dacă este plasată înaintea predicatului. Temporala așezată după o regentă care cuprinde un circumstanțial se desparte prin virgulă.

ex. 6

l. Hai la munte când zilele vor fi mai călduroase!
1. _____ 2. _____ Regent _____

Elementele introductive

3 **Rezolvă aceleași cerințe ca la exercițiul 2, indicând prin ce parte de vorbire sunt introduse circumstanțialele de timp din frazele date.**

a. Când am ieșit afară, am fost impresionată de pomii în floare. **b.** De când au înflorit zambilele, aerul din jur este îmbătător. **c.** Cât a fost frig, pomii aveau înfățișare tristă. **d.** Cum s-a încălzit vremea, grădina a înverzit. **e.** Unde a văzut soarele arzând, sora mea a ieșit îndată afară. **f.** Andrei a stat în casă până s-a oprit ploaia. **g.** Culeg flori din grădină oricând vreau. **h.** Am ajuns la pădure înainte ca ploaia să înceapă. **i.** Am plantat un cais până să înmugurească. **j.** Am ieșit la joacă după ce mi-am terminat lecțiile. **l.** Intru în casă imediat ce se întunecă. **m.** În timp ce dormeam, a venit curierul. **n.** Pe când mă jucam, m-a căutat Vlad. **o.** Bunica ne vizitează ori de câte ori poate. **p.** Voi semăna salata după cine plantează răsadul de roșii. **r.** Am ajuns în livadă înaintea cui doream. **s.** Te-am așteptat până la ce oră ai spus. **ș.** Voi vorbi după oricine dorești. **t.** Am sosit înaintea oricui voiam. **ț.** Am venit la orice oră mi-ai spus.

Corelativele

4 **Desparte în propoziții frazele de mai jos.**

• Când nu te gândești, atunci te vizitează. • Cum a sunat, am și ieșit în curtea școlii. • Cum termin temele, îndată merg la joacă. • Cum ne-a văzut, pe loc a rupt-o la fugă. • Cum ajung acasă, cum mănânc.

5 **Subliniază cu o linie adverbele corelative și cu două linii locuțiunile adverbiale corelative ale circumstanțialelor de timp din frazele de la exercițiul precedent.**

Topica și punctuația

6 **Precizează poziția circumstanțialelor de timp față de regentă în exemplele de mai jos, explicând și punctuația.**

a. Merg la țară când se coc cireșele. _____ **b.** După ce culeg căpșuni, fac o salată de fructe. _____ **c.** Adina, când a ajuns la bunici, s-a bucurat mult. _____
d. Atunci voi pleca, după ce mă vei lămuri. _____
e. Oricând mă chemi, îndată vin la tine. _____
f. L-am văzut de la distanță, pe când eram la colțul străzii.

Dificultăți

O problemă de punctuație apare la întâlnirea corelativului *atunci* din regentă cu adverbul relativ *când*. De obicei, în această situație nu se folosește virgula: *Ne-am întâlnit atunci când am stabilit.* Este permisă însă folosirea virgulei dacă a doua propoziție exprimă o informație suplimentară, fiind interpretată ca o apoziționalăă: *Ne-am întâlnit atunci, când am stabilit.*

Există construcții cu două propoziții principale coordonate. Aceste construcții nu trebuie confundate cu o frază alcătuită dintr-o principală și o circumstanțială de timp: *A făcut prezentarea; după prezentare a plecat acasă. Alin a intrat pe ușă și a sunat telefonul.*

În fraze în care circumstanțiala de timp este simetrică regentei, elementele introductive *cât* și *ce* au valoare conjuncțională: *A plâns cât a plâns și s-a oprit. A așteptat ce a așteptat și a plecat.*

Fenomenul împletirii regentei cu subordonata apare și în cazul circumstanțialei de timp introduse prin pronume și adjective pronominale relative și nehotărâte: Voi prezenta raportul[1]/ după cine vorbește.[2]/ Pronumele relativ *după cine* este circumstanțial de timp în regentă și subiect în subordonată. Stau cu tine[1]/ până la ce oră vrei.[2]/ Adjectivul pronominal relativ *ce* este atribut adjectival, iar substantivul *până la oră* este circumstanțial de timp în regentă și complement direct în subordonată.

Exersez

1 **Desparte frazele de mai jos în propoziții, indicând ce număr au propozițiile circumstanțiale de timp.**

- Am citit până când au venit prietenii mei. ☐
- Bianca a ajuns după ce s-a terminat spectacolul. ☐
- Când pictezi, ascultă muzică! ☐
- Este un rezultat așteptat de când mă știu. ☐
- Hai în parc după ce facem vizita! ☐
- În vreme ce trimiteam un mesaj, mi-am amintit de promisiunea făcută. ☐
- Să plecați la film îndată ce ajunge Dan. ☐
- Ștefan este tare gălăgios când i se face vreo observație. ☐

2 **Încercuiește elementele regente ale circumstanțialelor de timp din frazele de la exercițiul precedent, indicând ce parte de vorbire sunt acestea.**

3 **Contrage circumstanțialele de timp de la exercițiul 1.**

4 **Realizează expansiunea circumstanțialelor de timp din enunțurile date.**

• Ajungând acasă, m-am odihnit o oră. • La răsăritul soarelui, mă trezesc. • Termin de scris la sosirea ta.

5 **Transformă fraza de mai jos, astfel încât propoziția circumstanțială de timp să arate o acțiune anterioară sau posterioară celei din regentă.**

Mama a venit de la serviciu în timp ce făceam lecțiile.

- anterioritate _____
- posterioritate _____

6 **Menționează ce fel de propoziții introduce adverbul relativ *când* în frazele de mai jos.**

- Adina a aflat
- Bunica o să vină
- Nu-și dădea seama
- O să vină vremea

} când o să pleci la munte.

7 **Desparte frazele de mai jos în propoziții, indicând felul fiecăreia.**

• „Când pisica nu-i acasă, șoarecii joacă pe masă.“ (Folclor) • Când vor spune că și-au schimbat părerea și că nu au înțeles ce-ai spus, să nu mai vorbești cu ei. • Dă-i cui dorești cartea pe care ai cumpărat-o când am mers la Sighișoara. • Îndată ce ziarele au anunțat data concertului, sute de admiratori ai formației au asaltat casele de bilete pentru a se asigura că nu vor scăpa evenimentul muzical. • Nu acuzați pe nimeni înainte ca afirmațiile voastre să fie confirmate de un martor care a văzut întâmplarea. • Înainte să închidem convorbirea, te rog să-i spui oricui este acasă să te ajute să rezolvi tema la matematică.

8 **Completează regentele de mai jos cu circumstanțiale de timp.**

• Am observat dispariția pisicii după ce _____

• Am stat în grădină până ce _____

• Simona a primit cupa îndată ce _____

• Spectatorii aveau ochii în lacrimi în timp ce _____

9 **Analizează frazele de mai jos, după modelul dat.**

a. „Și[1]/ după ce[2]-am spus/ ce durere am,[3]/ a strigat spre odăi,[1]/ s-a venit dintr-acolo un oștean bătrân[4]/ care m-a dus îndată într-o cămăruță din lăuntrul curții,[5]/ unde mi-a ieșit înainte un ofițer tinerel și subțierel, îmbrăcat numa-n fireturi și-n aur...“[6]/

Mihail Sadoveanu – *Iapa lui Vodă*

1 – principală

2 – circumstanțială de timp, subordonată verbului „a strigat“ din propoziția regentă nr. 1, introdusă prin locuțiunea conjuncțională subordonatoare „după ce“

b. „Cum îl văzu fata, îl rugă ca pe Dumnezeu să o scape de zmeu, care, zicea ea, e hotărât ca, îndată ce se va face sănătos bine, să o silească oricum să se însoțească cu dânsul.“

Petre Ispirescu – *Prâslea cel voinic și merele de aur*

10 **Redactează un text de 70 – 80 de cuvinte în care să povestești o întâmplare neobișnuită petrecută la lăsarea serii. Folosește două propoziții circumstanțiale de timp. Subliniază-le.**

Test flash

1. **Subliniază propozițiile circumstanțiale de timp din frazele date.** 3 p.

• Nu știam când va ajunge mama de la serviciu și n-am putut să-i dau un răspuns prietenului meu până nu a sosit ea acasă. • Mă gândesc când să termin compunerea pe care am abandonat-o îndată ce a venit Victor la noi. • Când mă va întreba ce am făcut, îi voi răspunde.

2. **Precizează prin ce sunt introduse temporalele din frazele date.** 3 p.

• Merg la film oricând vreau. • Am plecat la ce oră s-a terminat spectacolul. • Văd un spectacol de teatru ori de câte ori pot.

3. **Construiește trei fraze în care să ai, pe rând, trei propoziții circumstanțiale de timp introduse prin *cât, până, câtă vreme*.** 3 p.

Din oficiu: 1 p.

Circumstanțialul de mod

Observ și învăț!

Circumstanțialul de mod este un component facultativ al unui enunț, o parte de propoziție care arată felul în care se desfășoară o acțiune sau felul în care se înfățișează o stare, o însușire.
Răspunde la întrebările: *cum?, în ce fel?, în ce mod?*.

ex. 1

Circumstanțialul de mod poate determina:

- **un verb**
  - ce are categoria modului (*Ar pleca* mai repede.);
  - care este la o formă verbală nepersonală: infinitiv, gerunziu, supin (*Pentru a dormi* bine, a băut un ceai.);
- **o locuțiune verbală** (*A luat-o la sănătoasa* repede.);
- **o interjecție predicativă** (*Haide* mai urgent!);
- **un adjectiv** propriu-zis (A făcut afirmații evident *absurde*.) sau provenit din verb la participiu (Aceasta este o linie *trasă* strâmb.);
- **un adverb** (Oferă cadouri mereu *bine* alese.);
- **o locuțiune adverbială** (Știa poezia completamente *pe de rost*.).

ex. 2

Circumstanțialul de mod se poate exprima prin:

- **adverb** de mod, interogativ, relativ, nehotărât;
- **locuțiune adverbială de mod**;
- **substantiv** în cazul acuzativ cu prepoziție sau cu locuțiunea prepozițională *în chip de*;
- **pronume** în cazul acuzativ cu prepoziție;

1 **Subliniază circumstanțialele de mod din textul dat.**

Îmi aduc aminte perfect că soarele încălzea bine. În grădină, mama planta cu atenție niște zambile. M-am apropiat pe nesimțite. Ea mi-a zâmbit veselă vădit. Am ajutat-o fără a ezita. Am înțeles atunci clar că acolo era micul nostru colț de rai.

2 **Subliniază circumstanțialele de mod din enunțurile de mai jos și încercuiește elementele regente ale acestora, precizând ce părți de vorbire sunt.**

• Ada cântă încet. _____ • Am văzut-o lucrând cu seriozitate. _____ • Pentru a răspunde bine la test, a învățat întregul capitol. _____ • S-a săturat de învățat pe de rost poezii. _____ • Am băgat de seamă cu ușurință frumusețea peisajului. _____ • Hai mai repede! _____ • Culorile grădinii sunt perfect armonioase. _____ • A dat un răspuns corect argumentat. _____ • Dă exemple de obicei bine alese. _____ • Mergea realmente de-a bușilea. _____

Prin ce se exprimă

3 **Menționează partea de vorbire prin care se exprimă circumstanțialele de mod din enunțurile de mai jos.**

Mă plimb agale prin grădină. _____ • Câinele doarme covrig. _____ • Cum miros zambilele? _____ • Mama aranjează grădina cum vrea. _____ • Compunerea nu se scrie oricum. _____ • O rândunică a apărut pe neașteptate. _____ • Dan îmi vorbește cu prietenie. _____ • Mihaela dansează ca o balerină profesionistă. _____ • Ana vorbește fără teamă. _____ • La bal, Mihai s-a îmbrăcat în chip de prinț. _____ • Diana se poartă ca tine. _____ • Tudor cântă ca cei doi. _____ • A răspuns fără a se gândi. _____ • Virgil vine alergând. _____ • Rața merge lipa-lipa. _____

4 **Ce fel de adverbe au funcția sintactică de circumstanțial de mod în exemplele de la exercițiul precedent?**

_____

_____

_____

5 **Menționează cazul substantivelor, pronumelor și numeralelor de la exercițiul 3 care au funcția sintactică de circumstanțial de mod.**

- **numeral cu valoare pronominală** în cazul acuzativ cu prepoziție;
- **verb** la
  - infinitiv cu prepoziție;
  - gerunziu;
- **interjecție**.

ex. 3, 4, 5

Dificultăți

Ca și în cazul complementelor circumstanțiale de loc și de timp, există verbe care cer obligatoriu un complement de mod: Adina *se comportă* respectuos. Dan *procedează* corect. Ei se *poartă* amabil. Promisiunea *sună* bine. Lucrurile *stau* așa. Aceste complemente vor fi considerate în această lucrare tot circumstanțiale de mod.

Circumstanțialele din enunțuri precum: Am așteptat *mult* autobuzul. Ai muncit *destul*. A câștigat *înzecit*. sunt incluse în această lucrare tot în cadrul circumstanțialului de mod, deși ele sunt o funcție sintactică nestudiată în gimnaziu (circumstanțial cantitativ).

Circumstanțialul de mod (Înaintează *ca un melc*.) nu trebuie confundat cu complementul comparativ (funcție sintactică nestudiată în gimnaziu), care apare pe lângă adjective sau adverbe la toate formele de comparativ și de superlativ relativ (Elena este la fel de frumoasă *ca o zână*. Adi este mai cuminte *decât el*. Dan este cel mai harnic *din clasă*.).

Există construcții complexe în care circumstanțialul de mod este precedat de *ca* și *precum*, care sunt semiadverbe fără funcție sintactică: Aleargă *ca la antrenament*. I-a mulțumit *precum unui binefăcător*.

Există și un circumstanțial de modalitate care în această lucrare este inclus în circumstanțialul de mod: Vorbește *firește*. Acționează *cu siguranță*.

Exersez

1 **Bifează caseta A pentru afirmațiile adevărate și caseta F pentru afirmațiile false privitoare la următorul enunț: *Îndată, Andrei a luat-o la sănătoasa ca iepurele peste câmpuri, fiindcă s-a speriat foarte tare de bubuitura auzită clar aproape de el.***

	A	F
a. În enunț, sunt două circumstanțiale de mod, două circumstanțiale de loc și două circumstanțiale de timp.	☐	☐
b. În enunț, sunt patru circumstanțiale de mod și două circumstanțiale de loc.	☐	☐
c. În enunț, sunt trei circumstanțiale de mod, două circumstanțiale de loc și un circumstanțial de timp.	☐	☐
d. În enunț, sunt trei circumstanțiale de mod și trei circumstanțiale de loc.	☐	☐

2 **Subliniază circumstanțialele de mod din enunțurile de mai jos, scriind în casetele roz prin ce parte de vorbire se exprimă.**

- Ana a muncit ca oricare dintre voi.
- Andrei răspunde fără a avea emoții.
- Crina se îmbrăcase într-o rochie evident frumoasă.
- Diana gândește ca cei patru.
- Haide pâș-pâș să nu ne audă mama!
- În schița Ginei, era o casă frumos desenată.
- La fotbal, tata se poartă ca un antrenor.
- La test am scris bine în general.
- Nu poți să te comporți oricum în societate.
- Nu te mai plânge întruna de efortul făcut!
- Văd cum ții minte jocurile de la curs.
- Vlad povestea râzând întâmplarea de ieri.

3 **Încercuiește elementele regente ale circumstanțialelor de mod de la exercițiul precedent, notând în casetele verzi ce părți de vorbire sunt acestea.**

4 **Completează tabelul de mai jos cu circumstanțialele de mod din texul dat.**

Fratele meu mai mic a vrut dinadins să vadă astă-seară desene animate cu Tom și Jerry. L-am lăsat, fiindcă nu m-aș fi înțeles altfel cu el. Tom, pisoiul, alerga nebunește prin casă după Jerry, șoricelul. Alergând rapid spre gaura lui din perete, Jerry a căzut tam-nesam. Pisoiul a scos brusc ghearele și-a sărit asupra lui. Șoarecele s-a speriat îngrozitor, dar a reușit să se târască tupilit în gaură. Din avânt, Tom s-a lovit puternic de perete și s-a scurs efectiv pe podea.

Circumstanțiale de mod exprimate prin adverbe obținute prin		
derivare	**compunere**	**conversiune**

5 **Subliniază circumstanțialele de mod din enunțurile de mai jos, precizând partea de vorbire prin care se exprimă.**

- El este singur cuc. _____ • A mers glonț la școală. _____ • Apa a înghețat tun. _____ • Dan e răcit cobză. _____ • Echipa noastră de fotbal a fost bătută măr în campionatul școlar. _____ • M-am uitat țintă la el. _____

6 **Menționează ce parte de vorbire este cuvântul *cât* și dacă are funcție sintactică sau nu, precizând-o acolo unde există.**

- A cumpărat **cât** caș a dorit. _____
- Ana a crescut **cât** mine. _____
- Bianca a mâncat **cât** a putut. _____
- **Cât** ai alergat? _____
- **Cât** din totalul sumei ai achitat? _____
- **Cât** tort ai mâncat? _____
- El bea sirop **cât** vrea. _____

7 **Precizează modul sau forma verbală a verbelor determinate de circumstanțiale de mod în enunțurile date.**

- Am urmărit-o scriind cu rapiditate compunerea. _____
- Aș merge mai repede, dacă aș putea. _____
- Pentru a rezolva corect problema, a recitit lecția. _____
- S-a plictisit de stat în liniște în casă. _____
- Trebuie să răspunzi limpede la întrebări. _____
- Vino iute! _____

8 **Identifică circumstanțialele de mod și analizează părțile de vorbire prin care se exprimă în fragmentele de mai jos.**

a. „În fiecare noapte sunt prins furând
Într-o altă parte a lumii...
Vorbesc tare cu pânzele ce-mi primejduiesc viața,
Le-agăț de nori și de copaci
Și mă dau înapoi să am perspectivă.
Cu maeștrii «italieni» poți să legi ușor o conversație.
Ce gălăgie de culori!
Și din cauza asta sunt foarte repede prins.
Cel mai greu se fură Rembrandt."

Marin Sorescu – *Tablouri*

b. „Piesa se juca mecanic, fiindcă actorii își știau rolurile pe dinafară și la nevoie improvizau."

G. Călinescu – *Bietul Ioanide*

9 **Subliniază cu o linie circumstanțialele de loc și cu două linii circumstanțialele de timp din textele de la exercițiul precedent.**

10 **Încercuiește litera corespunzătoare răspunsului corect.**

A În propoziția *Întâlnindu-l pe stradă, l-a îmbrățișat cu drag.*, circumstanțialul de mod este exprimat prin:
a. adverb de mod precedat de prepoziție;
b. locuțiune adverbială de mod;
c. substantiv precedat de prepoziție;
d. verb la gerunziu.

B În propoziția *Văzând câinele în curte, copilul a luat-o la sănătoasa ca iepurele.*, circumstanțialul de mod este:
a. *văzând*;
b. *în curte*;
c. *la sănătoasa*;
d. *ca iepurele*.

11 **Redactează descrierea unei pisici în 90 – 100 de cuvinte, folosind patru circumstanțiale de mod. Subliniază-le.**

Test flash

1. **Subliniază circumstanțialele de mod din enunțurile date.** 3 p.
• A plecat tiptil pentru a nu supăra pe nimeni. • Învăța lecția literalmente pe de rost. • Merge șchiopătând din cauza unei căzături.

2. **Precizează prin ce parte de vorbire se exprimă circumstanțialele de mod din propozițiile de mai jos.** 3 p.
• A pus tapetul fără a folosi soluție specială de lipit. • Pansează cu grijă rana cățelului. • Sanda a spus poezia pe de rost.

3. **Completează enunțurile date cu un circumstanțial de mod.** 3 p.
• Calul lui Făt-Frumos zbura ca ... • Luptătorul era viteaz ca ... • Tiberiu tace ca ...

Din oficiu: 1 p.

Propoziția circumstanțială de mod

Ce este propoziția circumstanțială de mod

1 **Indică felul propozițiilor din fraza de mai jos, obținută prin expansiunea circumstanțialului de mod.**

cum
a gătit?
Dan a gătit așa.
circumstanțial de mod
cum a **gătit**?
Dan **a gătit**[1]/ **cum** **știa**.[2]/

1 – propoziție _____
2 – propoziție _____

2 **Rezolvă următoarele cerințe pentru frazele de mai jos:**
• subliniază predicatele și indică felul acestora;
• încercuiește elementele de relație;
• delimitează propozițiile;
• indică felul propozițiilor;
• precizează ce parte de vorbire este elementul regent al subordonatei.

a. A respectat rețeta după cum stabilise cu îndrumătorul său.
1. _____ 2. _____ Regent _____

b. Maria ar lăsa rețeta cum a învățat-o de la bunica ei.
1. _____ 2. _____ Regent _____

c. Fă cum ți-am spus!
1. _____ 2. _____ Regent _____

d. Fără a amesteca ingredientele cum este necesar, cheful nu iese pufos.
1. _____ 2. _____ Regent _____

e. Îmbinând componentele mesei cum scrie în instrucțiuni, Victor a obținut un frumos obiect de mobilier.
1. _____ 2. _____ Regent _____

f. De pictat vaza cum am primit indicații este ușor.
1. _____ 2. _____ Regent _____

g. Și-au dat seama de minciună fără să facă efort.
1. _____ 2. _____ Regent _____

h. Haide la concurs cum puteți voi!
1. _____ 2. _____ Regent _____

i. Adina este silitoare ca și cum ar fi o furnicuță.
1. _____ 2. _____ Regent _____

Observ și învăț!

Propoziția circumstanțială de mod constituie în frază o realizare propozițională a circumstanțialului de mod. ex. 1

Circumstanțialul de mod poate determina:
• **un verb** la orice mod sau la o formă verbală nepersonală;
• **o locuțiune verbală;**
• **un adjectiv** propriu-zis sau provenit din participiu;
• **un adverb;**
• **o locuțiune adverbială.** ex. 2

Propozițiile circumstanțiale de mod se pot introduce prin:
- **adverbe relative**
  - *cum*;
  - *cât*;
- **adverbe nehotărâte**
  - *oricum*;
  - *oricât*;
- **conjuncții subordonatoare**
  - *precum*;
  - *până*;
- **locuțiuni conjuncționale subordonatoare**
  - *fără să, fără ca ... să*;
  - *ca și cum, ca și când, de parcă*;
  - *după cum, după cât*;
  - *pe măsură ce*;
  - *cu cât ... (cu atât), pe cât ... (pe atât)*.

ex. 3

Circumstanțiala de mod poate avea în regentă adverbe și locuțiuni adverbiale corelative.

ex. 4, 5

Propoziția circumstanțială de mod poate sta după sau înaintea regentei ori poate fi intercalată în regentă.
Când se află după regentă, se desparte prin virgulă atunci când legătura cu principala nu este foarte strânsă.
Înaintea regentei, de obicei se desparte prin virgulă, dar se renunță la virgulă când este considerată absolut necesară înțelesului. Când este intercalată în regentă, se desparte prin virgulă.
Indiferent de topică, se desparte prin virgulă dacă în regentă există un corelativ.

ex. 6

j. Andrei a cumpărat un tablou pictat precum nu se gândea nimeni.
1. _____ 2. _____ Regent _____

l. Bine precum m-a primit pe mine l-a găzduit și pe el.
1. _____ 2. _____ Regent _____

Elementele introductive

3 **Rezolvă aceleași cerințe ca la exercițiul 2, indicând prin ce parte de vorbire sunt introduse circumstanțialele de mod din frazele date.**

a. Dan îi vorbește Mariei cum vrea. **b.** De bucurie, copilul chiuia cât putea. **c.** Diana se îmbracă oricum vrea. **d.** A mâncat din tort oricât a vrut. **e.** Profesorul l-a sfătuit precum ar face un tată. **f.** Apa din cadă s-a înălțat până a inundat baia. **g.** Silviu a acționat fără să se gândească. **h.** Le vorbește colegilor fără ca ei să poată pune întrebări. **i.** Ana dansează ca și cum ar fi un fulg. **j.** El se poartă ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic. **l.** Râde de parcă ar fi câștigat la loto. **m.** După cum ți-am spus, plecăm mâine. **n.** După cât vorbești, pari complet neștiutor. **o.** Pe măsură ce se apropia de casă, își dădea seama de bucuria revederii alor săi. **p.** Cu cât înveți, cu atât știi mai multe. **r.** Pe cât era de harnic, pe atât era de blând.

Corelativele

4 **Desparte în propoziții frazele de mai jos.**

• Așa vom face, cum am stabilit. • Atât îți dau, cât am. • După cum te-ai străduit, astfel vei fi răsplătit. • Cum ați mai răspuns, întocmai răspundeți și acum. • Pe cât era de frumoasă, pe atât era de rea. • Cu cât studiezi, cu atât te lămurești mai repede.

5 **Subliniază cu o linie adverbele corelative și cu două linii locuțiunile adverbiale corelative ale circumstanțialelor de mod din frazele de la exercițiul precedent.**

Topica și punctuația

6 **Precizează poziția circumstanțialelor de mod față de regentă în exemplele de mai jos, explicând și punctuația.**

a. Scrie cum a învățat la școală. **b.** Copacii se mișcau, după cum bătea vântul. **c.** Fără să se sperie, i-a răspuns imediat. **d.** Cum ai vrut tu s-a întâmplat. **e.** L-a lăudat, precum merita, pe elevul harnic. **f.** Cum vorbesc părinții lui, întocmai vorbește și el.

Dificultăți

La întâlnirea dintre corelativul *așa* din regentă cu adverbul relativ *cum* din subordonata circumstanțială de mod nu se folosește virgula: *Am scris așa cum mi-a cerut profesorul.* Aceeași situație este în cazul circumstanțialei de mod introduse prin adverbul *cât* care se întâlnește cu *atât*, corelativ din regentă: *Am mâncat atât cât mi s-a cerut.*

Este permisă folosirea virgulei doar dacă a doua propoziție exprimă o informație suplimentară, fiind interpretată ca o apoziționlă: *Am scris așa, cum mi-a cerut profesorul. Am mâncat atât, cât mi s-a cerut.*

Exersez

1 **Realizează expansiunea circumstanțialelor de mod din propozițiile date.**

- Mătasea este ușoară ca un fulg. _____
- A plecat fără a scoate o vorbă. _____
- Soprana cântă ca o privighetoare. _____
- Dan gândește ca mine. _____

2 **Dezleagă careul, indicând felul circumstanțialelor din frazele date.**

1. S-a gândit, a ezitat și a răspuns cum a putut mai bine.
2. S-a dus spre câți oameni l-au chemat.

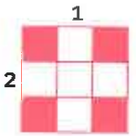

3 **Desparte frazele de mai jos în propoziții, notând în casete ce număr au propozițiile circumstanțiale de mod.**

- Ada ar fi intrat în curte fără să fie văzută de vecinii care discutau aprins. ☐
- Agale cum venea, Alina dovedea că nu știa cât întârziase. ☐
- Cum fuge iepurele, așa am fugit când l-am văzut pe stăpânul grădinii din care rupsesem trandafiri pentru a face un buchet pe care intenționam să-l dau surorii mele. ☐
- După ce a ieșit din balta în care căzuse, a mers înainte ca și când nu s-a întâmplat nimic. ☐
- Fără a se purta cum a fost învățat de părinți n-a fost apreciat de prietenii lui. ☐
- Hai cum poți, dar hai! ☐
- Îmbrăcată cum dorise, a plecat la petrecerea pe care o aștepta de mult timp. ☐
- Lecția învățată pe rupte cum dovedeau elevii era foarte interesantă. ☐
- Mă tem că s-a oprit în parc, precum obișnuiește când vine de la școală. ☐
- Mătușa mea a spus că și-a adus aminte de situație cum a putut mai bine. ☐
- Scriind compunerile oricum dorea, o impresiona pe profesoară când le citea. ☐
- Vesel cum este, îi atrage pe toți colegii de clasă. ☐

4 **Menționează felul celorlalte subordonate din frazele de la exercițiul precedent.**

5 **Încercuiește elementele regente ale circumstanțialelor de mod de la exercițiul 3, precizând ce părți de vorbire sunt.**

6 **Precizează ce fel de propoziții subordonate introduce elementul de relație *cum* în exemplele de mai jos.**

Am înțeles bine
Așa a luat premiul I,
Cunosc modul
Sorin se gândea
Va pleca imediat
} cum o să ia examenul.

7 **Bifează caseta A pentru afirmațiile adevărate și caseta F pentru afirmațiile false.**

	A	F
• În primele patru exemple de la exercițiul precedent *cum* este adverb relativ și în ultimul este conjuncție subordonatoare.	☐	☐
• În toate exemplele de la exercițiul precedent *cum* este adverb relativ.	☐	☐
• Funcția sintactică a lui *cum* din prima frază de la exercițiul precedent este de circumstanțial de mod.	☐	☐

8 **Indică felul propozițiilor subordonate introduse prin *cât* în frazele date.**

• Adrian s-a mirat cât am scris la compunere. • Cât a stat la școală, a învățat. • Nu știu cât costă automobilul. • S-a plimbat cât a vrut.

9 **Analizează frazele de mai jos, după modelul dat.**

a. „Cum ai vrut,[1]/ venit-ai;[2]/ dară nu te vei mai duce[3]/ cum vei voi.“[4]/

Petre Ispirescu – *Prâslea cel voinic și merele de aur*

1 – circumstanțială de mod, subordonată verbului „venit-ai“ din propoziția regentă nr. 2, introdusă prin adverbul relativ „cum“

b. „Cum o vede, maiorul se oprește o clipă, ca și cum ar vrea să se reculeagă fiind surprins de inamic.“

I.L. Caragiale – *Vizită...*

c. „Îi era rușine, ca și când toți ar putea să afle din fața ei cele petrecute, se temea de ceva neștiut și nu știa cum să calce, cum să-și țină trupul, cum să-și poarte capul și ce să facă cu mâinile ei.“

Ioan Slavici – *Mara*

10 **Redactează un text de 60 – 70 de cuvinte în care să arăți cum ai realizat un proiect și în care să folosești două propoziții circumstanțiale de mod. Subliniază-le.**

Test flash

1. **Subliniază propozițiile circumstanțiale de mod.** 3 p.
• Știu că vorbește fără să aibă emoții care să-i afecteze discursul. • Virginia plânge de parcă ar fi pierdut o ființă care îi era apropiată. • Dau premiul cui muncește cum poate mai bine.
2. **Precizează prin ce sunt introduse circumstanțialele de mod din frazele de mai jos.** 3 p.
• A scris cum s-a priceput mai bine. • Discutau ca și cum se cunoșteau de-o viață. • Pomii au crescut până au acoperit fereastra.
3. **Adaugă regentelor de mai jos câte o propoziție circumstanțială de mod.** 3 p.
• Lucrează ... • Merge ... • Plătește ...

Din oficiu: 1 p.

Circumstanțialul de cauză

Ce este circumstanțialul de cauză

1 **Subliniază circumstanțialele de cauză din textul dat.**

Din cauza întârzierii la școală a Mirelei, câinele ei era nerăbdător să iasă la plimbare în parc. Dorind să alerge, a convins-o pe stăpâna lui să-l lase liber. Dintr-o agitație exagerată a câinelui, Mirela l-a pierdut și acum plânge de supărare.

2 **Subliniază circumstanțialele de cauză din enunțurile de mai jos, încercuiește elementele regente ale acestora, precizând ce părți de vorbire sunt.**

• Ana tremură de frig. _____ • Ar pleca din cauza ploii. _____ • Încearcă să nu greșești de emoții. _____ • Vino în casă din pricina vântului! _____ • L-am surprins plângând de bucurie. _____ • Poate țipa de teamă. _____ • Nu și-a dat seama de greșeală din pricina lipsei de concentrare. _____ • Andrei poc! cu blocul de desen pe jos de furie. _____ • Este nervos din cauza lucrării neterminate. _____ • Înveselit datorită succesului obținut, Vlad a început să cânte. _____ • Mi-a spus că nu este bine ce am scris din cauza redactării neclare. _____

Prin ce se exprimă

3 **Menționează partea de vorbire prin care se exprimă circumstanțialele de cauză din enunțurile de mai jos.**

• N-a venit de rușine. _____ • A luat notă mică din neștiință. _____ • A spart paharul dintr-o greșeală. _____ • L-a certat pentru gafa de ieri. _____ • Din cauză de lipsă de responsabilitate, organizarea concursului a fost foarte slabă. _____ • A reușit datorită priceperii. _____ • S-a zgâriat, dar nu plânge din asta. _____ • Am câștigat datorită alor mei. _____ • Am fost pedepsit pentru cei doi. _____ • Am repurtat victoria în meci datorită celor patru. _____ • A plâns de bucuros. _____ • Și-a dat demisia de nemulțumit cum era. _____ • Începând vântul, ne-am întors acasă. _____ • Având în vedere rezultatele, elevii s-au bucurat. _____ • Era furios de a nu fi reușit. _____ • Agale cum merge, va întârzia la programare. _____ • Au înflorit pomii și de asta merg în parc. _____ • De ce te-ai supărat? _____

Observ și învăț!

Circumstanțialul de cauză este un subordonat facultativ al unui enunț, o parte de propoziție care arată cauza unei acțiuni sau a apariției unei însușiri.
Răspunde la întrebările: *din ce cauză?, din ce pricină?, din ce motiv?*.

ex. 1

Circumstanțialul de cauză poate determina:
- **un verb**
  - ce are categoria modului (*Nu vorbea* din timiditate.);
  - care este la o formă verbală nepersonală (*Întârziind* din pricina autobuzului, părinții l-au mustrat.);
- **o locuțiune verbală** (*A luat-o la sănătoasa* de spaimă.);
- **o interjecție predicativă** (*Buf!* o farfurie din neatenție.);
- **un adjectiv** propriu-zis (Era *roșu* de căldură.) sau provenit din verb la participiu (*Dezamăgită* din pricina comportamentului său, nu-i mai vorbește.);
- **adverb** (N-a făcut *bine* tema din cauza nepriceperii.).

ex. 2

Circumstanțialul de cauză se poate exprima prin:
- **substantiv**
  - în cazul acuzativ cu prepozițiile *de, din, dintre, pentru* sau cu locuțiunile prepoziționale *din cauză de, din pricină de*;
  - în cazul dativ cu prepoziția *datorită* (de folosit numai pentru contexte pozitive);
- **pronume**
  - în cazul acuzativ ca prepoziție;
  - în cazul dativ cu prepoziția *datorită* (numai pentru contexte pozitive);
- **numeral cu valoare pronominală**
  - în cazul acuzativ cu prepoziții;
  - în cazul dativ cu prepoziția *datorită* (numai pentru contexte pozitive);
- **adjectiv** propriu-zis sau provenit din participiu;
- **verb** la
  - gerunziu;
  - infinitiv perfect (în construcții culte și nerecomandabile);
- **locuțiune verbală** la gerunziu;
- **adverb**;
- **locuțiune adverbială**

ex. 2, 4, 5

4 **Menționează cazul substantivelor, pronumelor și numeralelor care sunt circumstanțiale de cauză la exercițiul precedent.**

_____
_____
_____
_____
_____
_____

5 **Precizează formele verbale nepersonale pe care le au verbele și locuțiunile verbale cu funcția sintactică de circumstanțiale de cauză, la exercițiul 3.**

Dificultăți

Grupările *din cauza, din pricina* nu trebuie confundate cu locuțiunile prepoziționale *din cauză de, din pricină de*. Substantivele *cauza* și *pricina* pot avea determinanți atributivi: *A reușit din cauza voastră*. În acest enunț, circumstanțialul de cauză este *din cauza*, iar *voastră* este atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal posesiv.

Prepoziția *datorită* utilizată pentru un circumstanțial de cauză nu poate să apară decât în contexte pozitive: A luat premiu *datorită efortului*. Este incorect enunțul următor: *A făcut accident datorită neatenției.*, formularea corectă fiind *A făcut accident din cauza neatenției.*

Circumstanțialul de cauză exprimat prin verb sau locuțiune verbală la gerunziu, atunci când este așezat înaintea elementului regent se desparte prin virgulă împreună cu toate determinantele sale: *Așteptând* mult autobuzul, a întârziat. *Neavând* talent, n-a putut intra la liceul de artă. *Ținând seama* de împrejurări, sunt îngrijorat.

Nu trebuie confundată locuțiunea adverbială de cauză *de ce* din enunțurile interogative cu un pronume interogativ precedat de prepoziție: *De ce* ai întârziat?

1 **Adaugă un circumstanțial de cauză enunțurilor de mai jos.**
- Autostrada este blocată _____.
- Carmen are ochii roșii _____.
- Copilul plângea _____.
- Câinele lătra _____.

2 **Completează enunțurile cu prepozițiile necesare pentru a obține circumstanțiale de cauză.**

• N-a învățat _____ lene. • Nu spune nimic _____ modestie. • S-a certat cu prietenul său _____ o prostie. • A fost pedepsit _____ o fraudă. • A luat notă mare _____ bunei pregătiri. • A tăcut _____ mai multe motive.

3 **Menționează ce parte de vorbire sunt substantivele precedate de prepoziția *de* în enunțurile date.**

• Anei i-au crăpat buzele *de sete*. _____ • Cartea *de povești* este pe masă. _____ • Compunerea este scrisă *de colegul* meu de bancă. _____ • Rochia este *de pânză*. _____ • S-a bucurat *de cadoul* primit. _____

4 **Încercuiește litera corespunzătoare funcției sintactice a cuvintelor scrise colorat în enunțurile date.**

A Ana vine din sat.
- **a.** atribut substantival prepozițional;
- **b.** circumstanțial de cauză;
- **c.** circumstanțial de loc;
- **d.** nume predicativ.

B Are o casă din cărămidă.
- **a.** atribut substantival prepozițional;
- **b.** circumstanțial de cauză;
- **c.** circumstanțial de loc;
- **d.** nume predicativ.

C A venit din obligație.
- **a.** atribut substantival prepozițional;
- **b.** circumstanțial de cauză;
- **c.** circumstanțial de loc;
- **d.** nume predicativ.

D Puloverul era din lână.
- **a.** atribut substantival prepozițional;
- **b.** circumstanțial de cauză;
- **c.** circumstanțial de loc;
- **d.** nume predicativ.

5 **Subliniază circumstanțialele de cauză din enunțurile date, precizând pentru fiecare prin ce parte de vorbire se exprimă și la ce caz este.**

a. Am un laptop de ultimă generație datorită alor mei. _____ **b.** Andrei și Valentin n-au venit la meci și pentru cei doi am pierdut partida. _____ **c.** De mâhnit, nu scotea nicio vorbă. _____ **d.** Din pricină de oprire a curentului electric, n-am putut vedea emisiunea la televizor. _____ **e.** L-am așteptat și pentru el am pierdut trenul. _____ **f.** L-am lovit cu mingea dintr-o greșeală. _____ **g.** Mi-am descoperit talentul culinar datorită bunicii._____ **h.** Pentru diverse considerente, ne-au respins proiectul. _____ **i.** Spectacolul a fost un succes datorită concepției regizorale. _____ **j.** Tudor tremura de febră foarte mare. _____ **l.** Țopăia de bucuroasă. _____ **m.** Roșea din cauza evidentei timidități. _____

6 **Completează tabelul de mai jos pe baza exemplelor date.**

• Alene cum se plimbă, se va relaxa. • A mințit și de aceea nu vorbesc cu ea. • De ce crezi că întârzie? • Era trist pentru a nu fi întâlnit-o pe Ana. • Nefăcând temele, mama s-a supărat pe mine. • Ținând seama de rezultate, sunt fericit.

Circumstanțial de cauză exprimat prin			
verb	locuțiune verbală	adverb	locuțiune adverbială

7 **Corectează enunțurile de mai jos.**

• Sportiva a renunțat la trofeu datorită scandalului din presă. • Se circula cu mare greutate datorită alunecărilor de teren din zonă. • Uzina a avut pierderi mari datorită incompetenței conducerii. • S-a produs un blocaj în trafic datorită unui accident. • Ascultând sfaturile antrenorului am câștigat meciul. • Având o situație financiară complicată au făcut un împrumut la bancă.

8 **Precizează care sunt circumstanțialele de cauză din textele de mai jos, analizând părțile de vorbire prin care se exprimă.**

a. „De ce nu le cresc pomilor aripi
Și păsărilor rădăcini?
De ce nu ciripesc pietricelele fericite
De pe marginea râului?“

Ana Blandiana – *Întrebări*

b. „Părintele Trandafir n-avea însă decât o nevastă și doi copii: desagii îi erau deșerți. Pentru aceea îi era atât de greu să sară din Butucani la Sărăceni.“

Ioan Slavici – *Popa Tanda*

c. „Lupului îi scăpărau ochii și-i sfârâia gâtlejul de flămând ce era.“

Ion Creangă – *Capra cu trei iezi*

9 **Subliniază circumstanțialele de cauză din reclama de mai jos.**

MERCUR CASH & CARRY
De ce MERCUR vinde produsele sale mai ieftin?
Din dorința de a-i ajuta pe clienți?
NU
Din necesitatea de a crește vânzările?
NU
Din cauza proastei calități a mărfurilor?
NU
DINTR-O SINGURĂ CAUZĂ!
Datorită satisfacției de a enerva concurența!

10 **Redactează o reclamă de 10 – 20 de cuvinte în care să folosești două circumstanțiale de cauză. Subliniază-le.**

Test flash

1. **Subliniază circumstanțialele de cauză.** 3 p.
a. Pedepsindu-l, n-a mai mers la petrecere. **b.** Am tăcut din alte motive. **c.** Râdea întruna de fericită.
2. **Precizează prin ce se exprimă circumstanțialele de cauză din exemplele date.** 3 p.
a. A plâns de dorul lui. **b.** De timid, nici n-o privea. **c.** Străduindu-se, a terminat.
3. **Construiește trei enunțuri cu circumstanțiale de cauză exprimate prin substantive precedate de prepozițiile *de, dintre, datorită*.** 3 p.

Din oficiu: 1 p.

Propoziția circumstanțială de cauză

Ce este propoziția circumstanțială de cauză

1 **Indică felul propozițiilor din fraza de mai jos, obținută prin expansiunea circumstanțialului de cauză.**

din ce cauză strălucește?

Plouând puțin, câmpul înverzit strălucește în lumina soarelui.

circumstanțial de cauză

din ce cauză strălucește?

Fiindcă a plouat puțin,[1]/ câmpul înverzit strălucește în lumina soarelui.[2]/

1 – propoziție _____

2 – propoziție _____

2 **Rezolvă următoarele cerințe pentru frazele de mai jos:**
- subliniază predicatele și indică felul acestora;
- încercuiește elementele de relație;
- delimitează propozițiile;
- indică felul propozițiilor;
- precizează ce parte de vorbire este elementul regent al subordonatei.

a. Copacii au înmugurit fiindcă s-a încălzit.
1. _____ 2. _____ Regent _____

b. Întrucât au înflorit ghioceii, aș merge la pădure pentru a-i vedea.
1. _____ 2. _____ Regent _____

c. Să admiri peisajul, căci a devenit o explozie de culoare!
1. _____ 2. _____ Regent _____

d. Pleacă la munte, fiindcă vei putea vedea pădurea deșteptându-se!
1. _____ 2. _____ Regent _____

e. Culegând flori din grădină, deoarece făcea un buchet pentru mama lui, Mihai a fost înțepat de o albină.
1. _____ 2. _____ Regent _____

f. A admira peisajul, fiindcă natura a renăscut, este o plăcere a Mariei.
1. _____ 2. _____ Regent _____

g. De săpat în grădină, deoarece l-a rugat bunicul, este o provocare pentru Dan.
1. _____ 2. _____ Regent _____

h. Adina a luat-o la sănătoasa pentru că s-a speriat de albinele din stratul de flori.
1. _____ 2. _____ Regent _____

Observ și învăț!

Propoziția circumstanțială de cauză constituie în frază o realizare propozițională a circumstanțialului de cauză. ex. 1

Circumstanțiala de cauză poate determina:
- **un verb** la orice mod sau la o formă verbală nepersonală;
- **o locuțiune verbală**;
- **o interjecție predicativă**;
- **un adjectiv** propriu-zis sau provenit din participiu;
- **un adverb**.

ex. 2

Propoziția circumstanțială de cauză se poate introduce prin:
- **conjuncții subordonatoare**
  - specifice:
    - *fiindcă*;
    - *deoarece*;
    - *căci*;
    - *întrucât*;
  - nespecifice:
    - *că*;
    - *dacă*;
    - *de*;
  - provenite din adverbe relative:
    - *unde*;
    - *cum*;
    - *când*;
- **locuțiuni conjuncționale subordonatoare**
  - *pentru că*;
  - *din cauză că; din pricină că*;
  - *din motiv că*;
  - *de vreme ce; din moment ce*;
  - *odată ce*;
- **pronume relative** precedate de prepoziție;
- **adjective pronominale relative.**

ex. 3

Circumstanțiala de cauză poate avea în regentă adverbe și locuțiuni adverbiale corelative.

ex. 4, 5

Propoziția circumstanțială de cauză poate sta înainte sau după regentă.
Dacă în regentă există un corelativ, cauzala se desparte obligatoriu prin virgulă, indiferent de poziția ei față de regentă.
Dacă vorbitorul o consideră singura cauză a acțiunii din regentă, nu se desparte prin virgulă, fie că este înainte, fie că este după regentă.
Indiferent de topică, nu se desparte prin virgulă dacă vorbitorul consideră circumstanțiala de cauză strâns legată de regent.
Circumstanțialele de cauză antepuse se despart de regentă, chiar dacă nu au corelativ.

ex. 6

i. Sorin pleosc! într-o baltă, fiindcă n-a fost atent.
1. _____ 2. _____ Regent _____

j. Vesel, deoarece luase un zece, Adrian a cumpărat un buchet de narcise pentru acasă.
1. _____ 2. _____ Regent _____

l. Încântat fiindcă va merge în excursie, Călin i-a mulțumit tatălui său pentru acest dar.
1. _____ 2. _____ Regent _____

m. A iubi natura este bine, pentru că dovedește sensibilitatea unei persoane.
1. _____ 2. _____ Regent _____

Elementele introductive

3 **Rezolvă aceleași cerințe ca la exercițiul 2, indicând prin ce parte de vorbire sunt introduse circumstanțialele de cauză din frazele date.**

a. Mi-am luat umbrela, fiindcă astăzi cerul este înnorat. **b.** În aer este un miros plăcut, deoarece au înflorit zambilele. **c.** Tabloul făcut de fratele meu m-a impresionat, căci surprinde fidel delicatețea florilor de primăvară. **d.** Întrucât a ieșit soarele, vremea s-a mai încălzit. **e.** N-am expus tabloul, că nu l-am înrămat. **f.** Dacă nu m-am îmbrăcat mai gros, de aceea am răcit. **g.** De nu m-ai urmărit atent, de-aia n-ai înțeles. **h.** Unde nu l-am chemat la joacă, s-a supărat. **i.** Cum se trezește târziu, întârzie mereu la ore. **j.** Când ai mințit de atâtea ori, te mai pot crede? **l.** Am cumpărat frezii, pentru că miros frumos. **m.** Lalelele n-au înflorit mai mult, din cauză că nu le-am rărit toamna trecută. **n.** N-a venit la mine pe motiv că are mult de învățat. **o.** Cățelul este agitat, de vreme ce nu l-am scos afară. **p.** Ies zilnic la plimbare, odată ce timpul s-a făcut frumos. **r.** Nu-i tace gura de câte are de povestit. **s.** Nu mă doare capul din ce credeți voi. **t.** Nu plec din ce vorbe a spus.

Corelativele

4 **Desparte în propoziții frazele de mai jos.**

• Pentru că nu ne-am întâlnit în parc, de aceea nu ți-am returnat cartea. • Pentru aceea a mers la olimpiadă, fiindcă a învățat mult. • Pentru asta ne-am certat, că m-a mințit. • De-aia am râs, că Dan, din neatenție, buf! pe asfalt. • Odată ce am stabilit ceva, apoi nu mai schimbăm. • Din moment ce nu m-ai ascultat, atunci ai greșit.

5 **Subliniază cu o linie adverbele corelative și cu două linii locuțiunile adverbiale corelative ale circumstanțialelor de cauză din frazele de la exercițiul precedent.**

Topica și punctuația

6 **Precizează poziția circumstanțialelor de cauză față de regentă în exemplele de mai jos, explicând și punctuația.**

a. Pentru că era weekend, pe șosea erau multe mașini. **b.** Dan era îndrăgit de toți, fiindcă era simpatic și deștept. **c.** De aceea a reușit în viață, că a muncit mult. **d.** Pentru că n-ai învățat te cert. Nu te cert pentru alt motiv. **e.** Te cert pentru că n-ai învățat. Nu te cert pentru alt motiv.

Dificultăți

Utilizarea virgulei dezambiguizează o frază în care un conector nespecific introduce o cauzală: Știu,[1]/ că am citit.[2]/ Propoziția 2 este circumstanțială de cauză. Dacă virgula ar lipsi, propoziția 2 ar fi completivă directă.

Există și câteva restricții de topică a cauzalei. Cauzala introdusă prin *cum* este doar antepusă, iar cea introdusă prin *căci* sau *că* este doar postpusă. Uneori, conjuncția *că* este însoțită de semiadverbul *doar*: *E supărat, că doar el a ratat filmul.*

Circumstanțiala de cauză care determină un adverb de loc sau de timp nu trebuie confundată cu circumstanțiala de mod care determină un adverb de mod sau un adjectiv: Devreme cum pleacă[1]/ ajunge la școală primul.[2]/ Propoziția 1 este circumstanțială de cauză, introdusă prin *cum*; adverbul cu funcția de circumstanțial de timp *devreme* este plasat înaintea elementului de relație, dar intră tot în cauzală.

Exersez

1 **Completează propozițiile de mai jos, după modelul dat.**

Dora tremură — de frig. / pentru că este frig.

• Liftul s-a blocat. • Perdelele erau trase. • Mătușa mea a venit din concediu.

2 **Subliniază circumstanțialele de cauză din propozițiile de mai jos, realizând apoi expansiunea acestora.**

• Datorită conducerii preventive, a evitat accidentul. • Obosind, s-a culcat. • Andrei a șters din greșeală un fișier din calculator.

3 **Transformă propozițiile independente de mai jos în fraze alcătuite dintr-o principală și o circumstanțială de cauză introdusă prin locuțiuni conjuncționale diferite, ca în modelul dat.**

N-am mai putut lua micul dejun. Am întârziat la ore. → N-am mai putut lua micul dejun, din pricină că am întârziat la ore.

• Ia-ți puloverul. E frig afară. → _____

• Nu merg la teatru. Am mai văzut piesa. → _____

• Nu te aud. Muzica e prea puternică. → _____

4 **Desparte frazele de mai jos în propoziții, notând în casete ce număr are fiecare propoziție circumstanțială de cauză.**

- Și-a dat seama de adevăr, fiindcă băiatul se înroșise când fusese întrebat de diriginte dacă l-a ajutat pe colegul său. ☐
- De vreme ce am terminat exercițiile, pot să ies în parcul în care se plimbă prietenii mei când au timp liber. ☐
- Dan se pricepe să meargă cu bicicleta, dar fiindcă ieri nu a fost atent la drum, zdrang! într-o groapă și s-a julit la genunchi. ☐
- Întristat că a pierdut jocul pe care îl primise cadou de la ai lui, Daniel n-a mai ieșit în parc, cum făcea de obicei. ☐
- Darnică, odată ce a dat câte un pix oricui i-a cerut, Alina a observat că nu mai avea niciunul. ☐

5 **Menționează felul celorlalte subordonate din frazele de la exercițiul precedent.**

6 **Încercuiește elementele regente ale propozițiilor circumstanțiale de cauză de la exercițiul 4, precizând ce părți de vorbire sunt.**

7 **Precizează ce fel de propoziții introduce conjuncția subordonatoare *că* în exemplele date.**

- Am aflat
- Îl laud,
- Nu mi-am dat seama
- Primisem vestea

că a reușit.

8 **Indică, în dreapta, felul propozițiilor subordonate introduse prin *cum*.**

- Cum a sosit, s-a culcat.
- Cum n-a făcut exercițiul, apoi a luat notă mică.
- Cum a învățat, așa a știut.
- A aflat cum l-au ajutat prietenii.
- Cum nu-i pasă de nimic, de aceea l-a înfruntat.
- A organizat o petrecere cum n-am văzut.
- M-am gândit cum să rezolv problema.
- Cum s-a străduit, pentru aceea a fost lăudat.

9 **Încercuiește cu roșu corelativele propozițiilor circumstanțiale de cauză de la exercițiul precedent.**

10 **Contrage propozițiile circumstanțiale de cauză de la exercițiul 8.**

11 **Analizează frazele de mai jos, după modelul dat.**

a. „Cum a trecut de vro trei ori pe aceleași ulițe,[1]/ atrage atenția unui bătrân[2]/ care privea prin fereastra unei case.“[3]/

Ion Agârbiceanu – *Întâiul drum*

1 – circumstanțială de cauză, subordonată locuțiunii verbale „atrage atenția“ din propoziția regentă nr. 2, introdusă prin conjuncția subordonatoare „cum“

b. „Sunt gânduri care continuă să ne sosească
Pe vechea noastră adresă,
Pentru că fiecare dintre noi suntem
Ciobanul care și-a pierdut oile
În subconștient.“

Marin Sorescu – *Reminiscențe*

c. „Nimeni nu va dezlega enigma lui, pentru că nici autorul faptei, princhindelul cel cârn și ciufulit, nu știa că în joaca lui, atunci când pătrunsese prima dată în sala bărcii de cauciuc, înlocuise, printr-o simplă întâmplare, magaziile cu cartușe.“

Constantin Chiriță – *Cireșarii*

12 **Completează cu locuțiuni conjuncționale subordonatoare diferite frazele de mai jos, pentru a obține o subordonată circumstanțială de cauză.**

• Nu te mai însoțesc, _____ deja știi drumul. • _____ nu ai spus nimic, ai fost de acord cu hotărârea noastră. • Laurențiu mi-a refuzat invitația, _____ are de învățat. • Mareele se produc _____ apele mărilor și oceanelor sunt atrase de Lună și de Soare. • _____ și-a uitat manualul acasă, nu poate lucra exercițiul.

13 **Încercuiește litera corspunzătoare răspunsului corect.**

A În fraza *Unde a venit primăvara, Matei a început semănatul.*, există o subordonată circumstanțială de:
a. loc; **b.** timp; **c.** mod; **d.** cauză.

B În fraza *Unde am mers ieri, primăvara se instalase deplin.*, există o subordonată circumstanțială de:
a. loc; **b.** timp; **c.** mod; **d.** cauză.

C În fraza *Unde va înceta ploaia, atunci să pleci.*, există o subordonată circumstanțială de:
a. loc; **b.** timp; **c.** mod; **d.** cauză.

14 **Redactează un text de 80 – 100 de cuvinte în care să prezinți motivele pentru care îți place sau nu primăvara. Textul tău trebuie să conțină două propoziții circumstanțiale de cauză. Subliniază-le.**

Test flash

1. **Subliniază propozițiile circumstanțiale de cauză din frazele de mai jos.** 3 p.
• Odată ce a învățat, n-a greșit la test. • De aceea face sport, că iubește mișcarea. • Doar n-o să renunț la excursie pentru că plouă.

2. **Precizează prin ce sunt introduse propozițiile circumstanțiale de cauză din frazele date.** 3 p.
• Nu vorbește cu el pentru câte i-a făcut. • Nu i-a făcut rău, căci este om bun. • Din moment ce a exersat mult, a câștigat concursul.

3. **Construiește trei fraze alcătuite din două propoziții în care să apară trei propoziții circumstanțiale de cauză, introduse prin *cum*, *deoarece*, *fiindcă*.** 3 p.

Din oficiu: 1 p.

Circumstanțialul de scop

Observ și învăț!

Circumstanțialul de scop este un subordonat facultativ al unui enunț, o parte de propoziție care arată scopul unei acțiuni.
Răspunde la întrebările: *în ce scop?, cu ce scop?*

ex. 1

Circumstanțialul de scop poate determina:
- **un verb**
  - având categoria modului (*A explicat* pentru a înțelege toți.);
  - la o formă verbală nepersonală (*Muncind* pentru a câștiga mai mult, a obosit.);
- **o locuțiune verbală** (*A luat-o la sănătoasa* pentru a scăpa.);
- **o interjecție predicativă** (*Uite* o bomboană pentru a nu plânge!);
- **un adjectiv** (Era *îngăduitoare* pentru a nu supăra pe cineva.);
- **un adverb** (A muncit *bine* pentru a nu pierde postul.).

ex. 2

Ce este circumstanțialul de scop

1 **Subliniază circumstanțialele de scop din textul dat.**

Pentru a-i face o surpriză Mariei de ziua ei, prietenele sale au hotărât să-i pregătească o petrecere. Ele au plecat la cumpărături împreună cu mama sărbătoritei. Au mers la raionul de legume și fructe spre a lua roșii, ardei, castraveți, struguri, mere și prune. Au preferat să cumpere un tort gustos pentru economisirea timpului destinat pregătirilor. Au alergat mai mult pentru a-i alege un cadou frumos.

2 **Subliniază circumstanțialele de scop din enunțurile de mai jos și încercuiește elementele lor regente, precizând ce părți de vorbire sunt.**

• Am citit articolul pentru a înțelege diferența dintre complement și circumstanțial. _____ • Aș mânca încă o porție de salată pentru a mă sătura. _____ • Să pleci la cumpărături mâine! _____ • Du-te în parc pentru a plimba câinele! _____ • A accepta umilirea pentru un câștig este josnic. _____ • Glumind pentru a destinde atmosfera, el a câștigat simpatia tuturor. _____ • De alergat pentru a face toată treaba este foarte obositor. _____ • A luat-o la picior spre a nu întârzia la ore. _____ • Poftim o bomboană pentru a te îmbuna! _____ • Era amabilă pentru a-și atinge scopul propus. _____ • Scria toate exercițiile bine pentru a nu le face încă o dată. _____

Prin ce se exprimă

3 **Menționează partea de vorbire prin care se exprimă circumstanțialele de scop din enunțurile de mai jos.**

Discutăm pentru găsirea unei soluții. _____ • A plecat după cumpărături. _____ • ONG-ul a militat spre apărarea drepturilor omului. _____ • Merge la specializare în străinătate. _____ • A venit cu scopul clar de a ne înșela. _____ • A lucrat în speranța reușitei. _____ • Strămoșii au luptat întru apărarea țării. _____ • În vederea obținerii bursei a depus actele la secretariat. _____ • Teza este dificilă și pentru aceasta am citit zeci de pagini. _____ • Merg la un concurs de literatură și în vederea acestuia am studiat opera lui Mihai Eminescu. _____ • Am trei proiecte și pentru cele trei m-am documentat serios. _____ • Particip la două concursuri și în vederea celor două am împrumutat cărți de la bibliotecă. _____ • A mers la Dan spre a-i duce culegerea de matematică. _____ • Merg la bunica la cules struguri. _____ • De asta te-am căutat, ca să-ți dau vestea. _____

4 **Menționează cazul substantivelor, pronumelor și numeralelor care sunt circumstanțiale de scop, în exercițiul precedent.**

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

5 **Precizează formele verbale nepersonale pe care le au verbele cu funcția sintactică de circumstanțial de scop, de la exercițiul 3.**

Circumstanțialul de scop se poate exprima prin:
- **substantiv**
  - în cazul acuzativ cu prepozițiile *pentru, după, spre, la, cu, în, întru*;
  - în cazul genitiv cu locuțiunea prepozițională *în vederea*;
- **pronume**
  - în cazul acuzativ cu prepoziție;
  - în cazul genitiv cu locuțiunea prepozițională *în vederea*;
- **numeral cu valoare pronominală**
  - în cazul acuzativ cu prepoziție;
  - în cazul genitiv cu locuțiunea prepozițională *în vederea*;
- **verb** la
  - infinitiv cu prepoziție;
  - supin;
- **locuțiune adverbială.**

ex. 3, 4, 5

Dificultăți

Nu sunt locuțiuni prepoziționale îmbinările *cu scopul, în scopul*, fiindcă substantivul poate primi un determinant atributiv: cu *alt* scop etc. În propoziție, aceste substantive au funcția de circumstanțial de scop.

Locuțiunile adverbiale de scop *de aceea, de asta, pentru aceea, pentru asta* au aceeași formă cu locuțiunile adverbiale de cauză, diferențierea făcându-se în funcție de sensul din context.

Exersez

1 **Unește secvențele din prima coloană cu un circumstanțial de scop potrivit, din a doua coloană.**

Am luat hărți rutiere	•	• cu scopul de a aerisi.
Ana are gripă și n-am mers la ea	•	• în vederea campionatului.
A ridicat capota mașinii	•	• pentru a nu mă îmbolnăvi.
Dan a luat un tirbușon	•	• pentru a verifica uleiul.
Echipa de fotbal s-a antrenat	•	• pentru deschiderea sticlei.
Maria a deschis geamul	•	• pentru vacanța de vară.

2 **Completează propozițiile de mai jos, astfel încât să includă și un circumstanțial de scop. Subliniază-l.**

• Am făcut desenul _____
• Băiatul a plecat în oraș _____
• Câinele miroase _____

- Instalatorul a luat cheia _____.
- Subliniați definiția cu roșu _____.

3 **Precizează ce funcție sintactică au substantivele precedate de prepoziția *pentru* în propozițiile de mai jos.**

• A muncit *pentru împlinirea* dorințelor lui. _____ • Andrei i-a mulțumit Irinei *pentru ajutor*. _____ • Darul *pentru Maria* este frumos. _____ • L-a certat *pentru o greșeală* minoră. _____

4 **Subliniază circumstanțialele de scop din enunțurile date, precizând pentru fiecare prin ce parte de vorbire se exprimă și la ce caz este.**

a. Am cumpărat lână de culori diferite cu scopul de a-mi tricota un pulover. _____
b. A plecat la munte și pentru această călătorie s-a sculat cu noaptea în cap. _____
c. Am trei concursuri de înot luna viitoare și m-am antrenat serios în vederea celor trei. _____ **d.** Dați-mi adresa pentru livrarea comenzii. _____ **e.** Firma de dulciuri a lansat un concurs și pentru acesta a aplicat o bulină pe fiecare produs. _____ **f.** Maria are de scris trei compuneri și pentru cele trei s-a documentat mult. **g.** Notați-vă în caiete observația, în vederea includerii ei în compunere. _____ **h.** Toma va susține multe examene și în vederea acestora se pregătește. _____

5 **Menționează prin ce parte de vorbire se exprimă fiecare circumstanțial de scop din enunțurile de mai jos.**

• Grăbiți-vă pentru a nu întârzia la ore! _____ • Mama s-a pregătit de călcat rufe. _____ • Pentru aceea a evitat întâlnirea cu tine, ca să scape de explicații. _____
• Victor a mers în oraș spre a se întâlni cu un prieten. _____

6 **Transformă circumstanțialele de scop exprimate prin verbe în circumstanțiale de scop exprimate prin substantive.**

• Pentru a porni mașina mai ușor trebuie să schimbați bateria.
_____
• Pentru a înțelege funcționarea acestui aparat citiți cu atenție instrucțiunile de folosire.
_____
• Farul a fost ridicat în punctul cel mai înalt al falezei pentru a se observa bine de la distanță.
_____
• Pisica s-a instalat în fotoliu pentru a dormi fără griji.
_____

7 **Precizează circumstanțialele de scop din textele de mai jos și analizează părțile de vorbire prin care se exprimă.**

a. „M-a trimis mama după sare și nu aflu prăvălia."

Ion Agârbiceanu – *Întâiul drum*

b. „Puțin ne importă dacă aceste trei dame se hotărăsc a părăsi locul lor spre a veni în Capitală numai de hatârul fiului și nepoțelului lor."

I.L. Caragiale – *D-l Goe...*

c. „Un leu mare paraleu,
Umbla zilnic teleleu
După brânză Penteleu,
Pentru că l-am rugat eu."

Constanța Buzea – *Un pachet de două tone*

d.

Bucură-te de beneficiile uleiului Raza!
Toate legumele umblă după uleiul Raza!
Pentru a da un gust minunat salatei,
picură puțin ulei Raza!
În vederea unei alimentații sănătoase,
folosește Raza!
Pentru a prăji cartofii, apelează tot la Raza!

8 **Încercuiește litera corespunzătoare răspunsului corect.**

A În propoziția *Albinele culeg polenul din flori pentru a-l duce în stup și pentru a prepara cu el mierea după care umblă apicultorii.*, există:
a. două circumstanțiale de scop; **c.** patru circumstanțiale de scop;
b. trei circumstanțiale de scop; **d.** cinci circumstanțiale de scop.

B În propoziția *Pentru creșterea cantității de miere și pentru satisfacerea cererii de pe piață, apicultorii duc stupii în regiuni cu floră bogată pentru a oferi albinelor ocazia de a culege mai mult polen și pentru a crește productivitatea.*, există:
a. două circumstanțiale de scop; **c.** patru circumstanțiale de scop;
b. trei circumstanțiale de scop; **d.** cinci circumstanțiale de scop.

9 **Redactează un text de 50 – 60 de cuvinte în care să motivezi folosirea uleiului de măsline în alimentația sănătoasă. Utilizează două circumstanțiale de scop. Subliniază-le.**

Test flash

1. **Încercuiește litera corespunzătoare numărului de circumstanțiale de scop din enunțul dat.** 3 p.

Pentru a reuși în viață și spre a-ți împlini visele trebuie să studiezi temeinic și să te pregătești pentru viitoarea ta meserie, dar și pentru greutățile vieții.

Circumstanțialele de scop din enunț sunt **a.** două; **b.** trei; **c.** patru; **d.** cinci.

2. **Precizează prin ce parte de vorbire se exprimă circumstanțialele de scop din enunțurile de mai jos.** 3 p.

a. Copiii merg la cules cireșe. **b.** Am mers după apă minerală. **c.** Mă pregătesc spre a reuși la examene.

3. **Construiește trei enunțuri în care circumstanțialul de scop să determine, pe rând, o interjecție, un adjectiv și un adverb.** 3 p.

Din oficiu: 1 p.

Unitatea 7

Propoziția circumstanțială de scop

Observ și învăț!

Propoziția circumstanțială de scop constituie în frază o realizare propozițională a circumstanțialului de scop. Această subordonată se mai numește și finală.

ex. 1

Circumstanțiala de scop poate determina:
- **un verb** la orice mod sau la o formă verbală nepersonală;
- **o locuțiune verbală;**
- **o interjecție predicativă;**
- **un adjectiv** propriu-zis sau provenit din participiu;
- **un adverb.**

ex. 2

Propoziția circumstanțială de scop se poate introduce prin:
- **conjuncție subordonatoare**
  - specifică
    - *ca să* (nedisociată, dar și disociată);
  - nespecifică
    - *să;*
    - *de;*
- **locuțiune conjuncțională subordonatoare**
  - *pentru ca să;*
  - *nu cumva să, nu care cumva să;*
  - *ca doar-doar să* (numai în limbajul popular);
- **pronume relativ** precedat de prepoziție.

ex. 3

Circumstanțiala de scop poate avea în regentă adverbe și locuțiuni adverbiale corelative.

ex. 4, 5

Ce este propoziția circumstanțială de scop

1 **Indică felul propozițiilor din fraza de mai jos, obținută prin expansiunea circumstanțialului de scop.**

cu ce scop a luat?

A luat un taxi pentru a ajunge mai repede în centru.

circumstanțial de scop

cu ce scop a luat?

A luat un taxi[1]/ ca să ajungă mai repede în centru.[2]/

1 – propoziție _____

2 – propoziție _____

2 **Rezolvă următoarele cerințe pentru frazele de mai jos:**
- subliniază predicatele și indică felul acestora;
- încercuiește elementele de relație;
- delimitează propozițiile;
- indică felul propozițiilor;
- precizează ce parte de vorbire este elementul regent al subordonatei.

- M-am dus în oraș ca să-mi cumpăr o geacă.
  1. _____ 2. _____ Regent _____
- Vino ca să ne jucăm!
  1. _____ 2. _____ Regent _____
- Să asculți ca să înțelegi!
  1. _____ 2. _____ Regent _____
- Aș pleca mai repede ca să nu întârzii.
  1. _____ 2. _____ Regent _____
- Muncind ca să termine proiectul, a obosit foarte mult.
  1. _____ 2. _____ Regent _____
- A accepta un compromis ca să reușești este nedemn.
  1. _____ 2. _____ Regent _____
- De ieșit în oraș ca să te plimbi este o plăcere.
  1. _____ 2. _____ Regent _____
- El mi-a adus aminte de trecut ca să nu mai greșesc.
  1. _____ 2. _____ Regent _____
- Hai la Maria pentru ca împreună să lămurim problema!
  1. _____ 2. _____ Regent _____
- Era grijuliu ca să o impresioneze.
  1. _____ 2. _____ Regent _____
- Este un motiv inventat ca să scape mai ușor.
  1. _____ 2. _____ Regent _____
- A lucrat bine ca să nu-și piardă postul.
  1. _____ 2. _____ Regent _____

Elementele introductive

3 **Rezolvă aceleași cerințe ca la exercițiul anterior, indicând prin ce parte de vorbire sunt introduse circumstanțialele de scop din frazele date.**
a. Te-am chemat ca să-ți arăt noul meu laptop. **b.** Lucrează mult la istorie, ca la olimpiadă să ia un premiu. **c.** Vin să iau cărțile de la tine. **d.** Du-te de te culcă! **e.** Te-am atenționat pentru ca niciodată să nu mai greșești. **f.** Rămâneți la adăpost pentru ca nu cumva să vă ude ploaia. **g.** Mi-a sărit în față ca doar-doar să-l observ. **h.** Am fost în oraș pentru ce aveam de cumpărat.

Corelativele

4 **Desparte în propoziții frazele de mai jos.**
• Anume a învățat, ca să reușească. • Înadins a venit, ca să discutăm. • De asta citește, ca să știe. • Pentru aceea am muncit, ca să câștig.

5 **Subliniază cu o linie adverbele corelative și cu două linii locuțiunile adverbiale corelative ale propozițiilor circumstațiale de scop din frazele de la exercițiul precedent.**

Topica și punctuația

6 **Precizează poziția circumstanțialelor de scop față de regentă în exemplele de mai jos, explicând și punctuația.**
a. Ca să înțeleg, mi-a explicat de două ori.

_____

b. I-a cerut părerea profesorului ca să nu mai greșească.

_____

c. L-am ajutat, ca să nu se mai îngrijoreze.

_____

d. De aceea a strigat, ca să-l salveze cineva.

_____

e. Mergi de cumpără pâine!

_____

f. M-a sunat ca doar-doar să ne împăcăm.

_____

Propoziția circumstanțială de scop poate sta înainte sau după regentă. Când este introdusă prin *să* sau *de*, stă numai după regentă. Așezată înaintea regentei, de obicei se desparte prin virgulă. După regentă se desparte prin virgulă numai când vorbitorul nu o consideră un element esențial al frazei. Se desparte totdeauna prin virgulă, indiferent de topică, dacă în regentă se află un corelativ. Dacă este introdusă prin *de* sau *ca doar-doar să*, nu se desparte prin virgulă.

ex. 6

Dificultăți

Locuțiunea conjuncțională *pentru ca să* poate fi folosită atât nedisociată, cât și disociată de alte părți de vorbire: *Pentru ca să* ia examenul, a muncit mult. Au discutat *pentru ca* proiectul lor *să* reușească. În circumstanțialele de scop negative apare și locuțiunea conjuncțională subordonatoare *pentru ca nu cumva să*: Stați aici[1]/ pentru ca nu cumva cei din grup să vă piardă!

Corelativele *de aceea, pentru aceea, de asta, pentru asta* sunt locuțiuni adverbiale de scop când se află în regenta unei finale (*De aceea* am venit, ca **să** vorbim) **și** de cauză când se află în regenta unei cauzale (*De aceea* învăț, fiindcă îmi place.).

Exersez

1 **Completează enunțurile de mai jos, după modelul dat.**

Se grăbea — pentru a nu-l prinde noaptea. / ca să nu-l prindă noaptea.

- Bunicul a cumpărat o stropitoare. • Părinții i-au luat o tabletă. • Răzvan a plecat devreme. • Victor a sprijinit o scară de cireș.

2 **Subliniază circumstanțialele de scop din enunțurile date, realizând expansiunea lor.**

• Alina a mers la consilierul școlar pentru un sfat. • Te-am căutat pentru a te înscrie la cercul de informatică. • Teodor a acționat spre binele întregii clase. • Dan a amânat întâlnirea pentru a pregăti mai bine proiectul.

3 **Precizează ce fel de propoziții introduce conjuncția subordonatoare *să* în exemplele de mai jos.**

Alina avea dorința / Băieții au vrut / Ei s-au gândit / Vino — să mergem în parc.

4 **Completează regentele de mai jos mai întâi cu o circumstanțială de cauză și apoi cu o circumstanțială de scop.**

- Adina plângea <
- Albinele s-au așezat pe flori <
- Hoțul s-a amestecat în mulțime <
- Mihai a fotografiat scena <

5 **Desparte frazele de mai jos în propoziții, notând în casete ce număr au propozițiile circumstanțiale de scop.**

- Alexandru vrea să-și ia un laptop nou și face economii ca să-l cumpere. ☐
- Înadins a venit la mine, ca să-mi ceară atlasul pe care îl împrumutasem de la el când am lucrat împreună la proiect. ☐
- Profesorul vrea ca toți elevii să rezolve exercițiile din culegere, fiindcă anume ne pregătește ca să luăm note mari la examenul despre care discutăm. ☐
- S-a spart o țeavă la bucătărie și ai mei au chemat un instalator ca să o lipească. ☐

6 **Menționează felul celorlalte subordonate din frazele de la exercițiul precedent.**

7 **Notează în casete felul subordonatelor introduse prin conjuncția compusă subordonatoare *ca să* din frazele date.**

- Am citit romanul ca să mă lămuresc asupra noțiunii de distopie.
- Hotărârea ca toți să ne facem un costum special pentru festivitatea de absolvire am luat-o în urma unor discuții îndelungi.
- Mă tem ca părinții mei să nu se supere pentru greșelile făcute la test.
- Sandu dorește ca fiecare prieten al său să vină la meciul de baschet de mâine.

8 **Desparte fraza de mai jos în propoziții și indică felul acestora. Extrage apoi circumstanțialele finale.**

Pentru că a venit vara, ne-am hotărât să mergem la țară ca să vedem pomii cu rod și ca să respirăm aer proaspăt.

9 **Subliniază cu o linie adverbele corelative și cu două linii locuțiunile adverbiale corelative ale circumstanțialelor de scop din frazele de mai jos.**

• A săpat anume grădinița,[1]/ ca să pună flori.[2]/ • De aceea a plecat,[1]/ ca să nu întârzie.[2]/ • Înadins a spus o minciună,[1]/ ca să provoace o ceartă între prieteni.[2]/ • Pentru aceea l-a chemat,[1]/ ca să repare frigiderul.[2]/ • Pentru asta a cumpărat bicicleta,[1]/ ca să meargă cu ea la școală.[2]/

10 **JOC** **Dezleagă careul de mai jos, indicând felul subordonatei din frazele date.**

a. M-am dus la piață ca să cumpăr fructe.
b. Ne-am întâlnit cu scopul să discutăm proiectul.
c. Am venit să-ți aduc un album.
d. Tata mi-a dat cartea cu scopul să o citesc.
e. De aceea am discutat cu Maria, ca să facem un spectacol.
f. A greșit fiindcă n-a fost atentă.

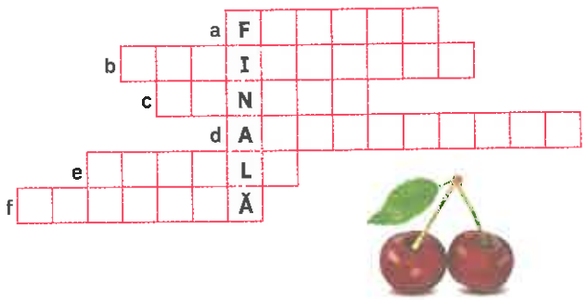

11 **Redactează un text de 50 – 60 de cuvinte în care să motivezi de ce vrei să urmezi un anumit tip de școală după clasa a VIII-a. Folosește două propoziții circumstanțiale de scop. Subliniază-le.**

Test flash

1. **Subliniază propozițiile circumstanțiale de scop.** 3 p.
Profesorul i-a explicat din nou ca să înțeleagă bine, ca să nu rămână cu goluri și ca să ia notă bună la examen.
2. **Menționează felul elementelor de relație care introduc finalele în exemplele date.** 3 p.
• S-a dus în oraș pentru ce avea de cumpărat. • Mergi de termină tema! • Se antrenează pentru ca mereu să fie primul.
3. **Construiește trei fraze alcătuite din două propoziții în care să existe câte o circumstanțială de scop introdusă prin *ca să, să, ca doar-doar să*.** 3 p.

Din oficiu: 1 p.

Construcțiile concesive

Observ și învăț!

Construcțiile concesive sunt componente facultative ale enunțului, apărând la nivelul
- **propoziției**, unde sunt circumstanțiale;
- **frazei**, în care sunt propoziții subordonate.

ex. 1, 2, 3

Circumstanțialul concesiv este un component facultativ al unui enunț, o parte de propoziție care arată o împrejurare ce ar putea împiedica desfășurarea unei acțiuni sau existența unei calități, dar nu o împiedică. Răspunde la întrebările: *în ciuda cărui fapt?*, *în pofida cărui fapt?*

ex. 4, 5

Circumstanțialul concesiv poate determina
- **un verb;**
- **o locuțiune verbală;**
- **un adjectiv;**
- **o locuțiune adjectivală;**
- **un adverb;**
- **o locuțiune adverbială;**
- **o interjecție predicativă.**

ex. 6

Felurile construcțiilor concesive

1 **Precizează la ce nivel – de propoziție sau de frază – apar construcțiile scrise colorat în textul de mai jos.**

Deși Galileo Galilei (1564 – 1642) este considerat astăzi tatăl științei moderne, în vremea sa a intrat în conflict cu Biserica Catolică. În ciuda convingerii sale că Pământul se învârte în jurul Soarelui, a fost obligat să nege aceste lucru în 1633, în fața unui tribunal laic controlat de inchiziție. Legenda spune că savantul ar fi spus ulterior apropiaților: „Și totuși se mișcă!"

2 **Bifează enunțul adevărat, raportându-te la textul de la exercițiul precedent.**
- Galileo Galilei a fost de acord că a greșit, recunoscându-și cu sinceritate eroarea. ☐
- Galileo Galilei a cedat în fața tribunalului pentru a scăpa, făcând o concesie. ☐
- Galileo Galilei nu a vrut să-și schimbe părerea, rezistând presiunilor. ☐

3 **Ce crezi că arată construcțiile scrise colorat la exercițiul 1?**

Circumstanțialul concesiv

4 **Dacă elimini părțile de propoziție scrise cu roșu (împreună cu determinantele lor) în enunțurile de mai jos, propozițiile au înțeles? Ce fel de părți de propoziție sunt cele eliminate: obligatorii sau facultative?**

în ciuda cărui fapt a negat?
- În ciuda convingerilor sale, Galileo Galilei a negat teoria heliocentrică. _____

în pofida cărui fapt și-a dat seama?
- În pofida presiunilor, savantul și-a dat seama de adevărul teoriei sale. _____

în ciuda cărui fapt frumos?
- Tabloul este frumos în ciuda vechimii lui. _____

în ciuda cărui fapt nu cu nasul pe sus?
- În ciuda experienței, nu era cu nasul pe sus. _____

în ciuda cărui fapt bine?
- Procesul nu s-a terminat bine, în ciuda strădaniilor lui Galileo Galilei. _____

în pofida cărui fapt pe apucate?
- A lucrat pe apucate, în pofida programului făcut. _____

în pofida cărui fapt uite?
- În pofida cererilor inchiziției, uite convingerea lui Galileo Galilei. _____

5 **Ce arată părțile de propoziție scrise cu roșu la exercițiul precedent?**

6 **Menționează părțile de vorbire cărora li se subordonează părțile de propoziție scrise cu roșu la exercițiul 4.**

7 **Precizează prin ce se exprimă circumstanțialele concesive din enunțurile de mai jos.**

• Știind adevărul științific, savantul tot a negat de frică. _____ • Fără a înțelege mișcarea astrelor, judecătorii tot considerau pământul plat. _____ • Bătrân și bolnav, Galileo Galilei tot a fost închis un timp. _____ • Iertat de rug, savantul tot a fost condamnat la închisoare la domiciliu. _____ • Teoria heliocentrică s-a impus totuși ulterior. _____ • Galileo Galilei a fost izolat de lume, dar chiar și așa realizările lui au fost cunoscute. _____ • Cu toate acestea, n-a renunțat la studiul Sistemului Solar. _____ • În niciun caz nu credea acest lucru! _____ • Nu vrea să plece în ruptul capului. _____ • Vrând, nevrând, a terminat de scris. _____ • Cu voie, fără voie, tot a plecat. _____ • În ciuda eforturilor, tot n-a reușit. _____ • În pofida explicațiilor amănunțite, tot nu i-a convins. _____ • În contra sfaturilor primite, tot a plecat. _____ • Împotriva dorinței lui, tot a urmat medicina. _____ • Chiar fără efort, tot a câștigat concursul. _____ • Cu toate greutățile, tot și-a găsit drumul în viață. _____ • Indiferent de rezultate, tot și-a continuat studiile. _____ • Contrar părerii generale, tot și-a păstrat speranțele. _____ • În pofida dumnealui, tot au mers la meci. _____ • Chiar fără el, tot au câștigat concursul. _____ • Contrar acestora, eu tot deștept

Circumstanțialul concesiv se poate exprima prin:
- **verb** la
  - gerunziu;
  - infinitiv precedat de prepoziția *fără*;
- **adjectiv** propriu-zis sau provenit din verb la participiu;
- **adverb**; *totuși*, *așa* (întărit de semiadverbele *chiar*, *și*);
- **locuțiune adverbială;**
- **substantiv** în cazul
  - genitiv cu prepoziția *împotriva* sau cu locuțiunile prepoziționale *în ciuda*, *în pofida*, *în contra*;
  - acuzativ cu prepozițiile *fără*, *cu* sau cu locuțiunea prepozițională *indiferent de*;
  - dativ, când determină adverbul *contrar*;
- **pronume** în aceleași cazuri ca substantivul;
- **numeral** cu valoare pronominală în aceleași cazuri ca substantivul.

ex. 7

Propoziția circumstanțială concesivă constituie în frază o realizare propozițională a circumstanțialului concesiv. Determină aceleași părți de vorbire ca circumstanțialul concesiv.

Circumstanțiala concesivă se poate introduce prin:

- **conjuncții subordonatoare**
  - specifice:
    - *deși*;
  - nespecifice:
    - *dacă*;
    - *de*;
    - *să*;
    - *că*;
- **locuțiuni conjuncționale subordonatoare**
  - *cu toate că*;
  - *măcar că (măcar să, măcar de)*;
  - *chiar dacă (chiar de, chiar să)*;
  - *fără să (fără ca... să)*;
  - *indiferent dacă (indiferent de, indiferent că)*;
  - *chit că*;
- **adverbe nehotărâte**
  - *oricât*;
  - *oricum*;
  - *oriunde*;
- **pronume nehotărâte;**
- **adjective pronominale nehotărâte.**

Circumstanțiala concesivă poate fi subordonată și prin **juxtapunere**.

ex. 8

Circumstanțiala concesivă poate avea în regentă adverbe și locuțiuni adverbiale corelative.

ex. 9

Propoziția circumstanțială concesivă poate să stea înainte sau după regentă ori poate fi intercalată în regentă. Circumstanțialul concesiv poate sta înainte sau după elementul regent. Propoziția circumstanțială concesivă se desparte prin virgulă de regentă.

ex. 10

îl consideram pe Dan. _____ • În pofida celor doi, tot au reușit la concurs. _____ • Chiar fără cei trei, tot au terminat treaba. _____ • Contrar celui de-al doilea, tot cred în victorie. _____

Propoziția circumstanțială concesivă

8 **Analizează frazele de mai jos, după modelul dat.**

în ciuda cărui fapt a fost condamnat?
PN PV

a. Deși a fost un mare savant,[1]/ Galileo Galilei a fost condamnat de inchiziție.[2]/

1 – circumstanțială concesivă, subordonată verbului „a fost condamnat", introdusă prin conjuncția compusă subordonatoare „deși"

2 – principală

b. Dacă ar fi spus orice aberație, tot l-ar fi crezut. **c.** De ar fi explicat o săptămână, tot nu-l înțelegeau. **d.** Să mă fi rugat, tot nu veneam! **e.** Fierul, că e fier, tot rugínește. **f.** Cu toate că a învățat, tot nu știe. **g.** Nu spunea adevărul, măcar că-l rugai. **h.** Chiar dacă greșesc, tot nu mă descurajez. **i.** Fără să studieze mult, tot știe. **j.** Indiferent dacă află ceva, tot nu spune. **l.** Chit că nu învață, tot se descurcă. **m.** Oricât s-ar strădui, tot nu reușește. **n.** Oricum facem, tot acolo ajungem. **o.** Oriunde s-ar fi dus, tot nu scăpa de el. **p.** Orice ai spune, tot nu mă supăr. **r.** Orice eforturi aș face, tot te ajut. **s.** Supără-te, tot plec!

9 **Subliniază cu o linie adverbele corelative și cu două linii locuțiunile adverbiale corelative ale circumstanțialelor din frazele date.**

• Deși am plecat mai devreme, tot am întârziat. • Cu toate că am sunat insistent, totuși nu mi-a răspuns. • Chiar dacă m-am străduit, cu toate acestea n-am reușit.

10 **Precizează poziția propozițiilor circumstanțiale concesive față de regentă, ca și a circumstanțialelor concesive, explicând și punctuația.**

• Deși a învățat, n-a luat notă mare.

_____

• Nu vorbește, măcar de-l rogi.

_____

• Calul, că e cal, tot obosește.

_____

• Chiar necoapte, merele sunt bune.

_____

• A reușit, în ciuda dificultăților.

_____

Dificultăți

Semiadverbele *chiar* și *și* pot întări circumstanțialul concesiv: *Chiar* neînvățând, știe. *Și* bolnav, tot a venit la școală. *Chiar și* așa, a participat la concurs.

Uneori, când predicatul circumstanțialei concesive este la conjunctiv, apare fără conjuncția *să*: *Muncească* unul pentru toți, tot nu este apreciat.

Rar, propoziția circumstanțială concesivă se poate introduce și prin conjuncții provenite din adverbe relative *când, cum*: *Când* știe[1]/ că mă enervează,[2]/ tot răspunde obraznic![3]/; *Cum* e de leneș,[1]/ tot zice[2]/ că muncește.[3]/

1 **Menționează partea de vorbire prin care se exprimă circumstanțialele concesive din enunțurile date.**

• A învățat, vrând-nevrând. • Blândă mai mereu, tot i-a răspuns tăios. • Chiar rătăcit în pădure, tot nu s-a speriat. • Contrar părerii tale, faptele sunt altele. • Cu toți banii lui, n-a putut salva situația. • Cu voie, fără voie, a plecat la mall. • Fără a răspunde clar, tot i-am înțeles nemulțumirea. • Fără el în echipă, tot am învins. • Indiferent de situație, tot a scăpat. • Împotriva voinței lui, tot a plecat la bunici. • În ciuda ezitărilor, tot am câștigat meciul. • În niciun caz, nu-i voi împrumuta mașina! • În pofida atenționărilor, tot a plecat. • N-a mers cu noi, în ruptul capului. • Necomentând întâmplarea, tot i s-a citit reproșul pe față. • Și așa, tot n-a reușit.

2 **Subliniază circumstanțialele concesive, realizând apoi expansiunea acestora.**

• Chiar întrebat, tot nu vorbea. • Cu tot efortul, n-a câștigat cursa. • Fără a pierde timpul, tot n-a avut o oră liberă. • Știind adevărul, tot nu l-a atenționat.

3 **Completează frazele de mai jos cu o propoziție circumstanțială concesivă.**

• Nu au observat pe nimeni pe stradă, chiar dacă _____.
• Nu l-am lăudat, deși _____.
• Și-a adus aminte de mine, cu toate că _____.
• Nu ne temem de el, orice _____.

4 **Desparte frazele de mai jos în propoziții, notând în casete ce număr are fiecare propoziție circumstanțială concesivă.**

• Chiar dacă m-am străduit să scriu o compunere documentată, n-am putut să o termin, cu toate că doamna profesoară m-a încurajat. ☐☐
• „Dacă voi nu mă vreți, eu vă vreu, și dacă voi nu mă iubiți, eu vă iubesc pre voi." ☐☐
Costache Negruzzi – *Alexandru Lăpușneanul*
• Deși Ana este tânără și deși pare fragilă, a reușit să se impună în profesia ei, pe care o desfășoară cu multă atenție. ☐☐
• Deși Gabi n-a venit la întâlnire și deși l-am așteptat degeaba, tot nu ne-am supărat pe el, fiindcă a rămas acasă să își ajute bunicii. ☐☐
• Măcar că am plecat devreme la spectacol, totuși am întârziat din cauza mașinii, care n-a venit la timp, deși are un orar bine stabilit. ☐☐
• Orice ar zice și orice vorbe ne-ar spune, tot nu-l cred pe colegul nostru care ne-a mințit de multe ori. ☐☐

5 **Menționează felul celorlalte subordonate de la exercițiul precedent.**

6 **Precizează prin ce părți de vorbire sunt introduse propozițiile circumstanțiale concesive de la exercițiul 4.**

7 **Indică adverbele corelative ale propozițiilor circumstanțiale concesive de la exercițiul 4.**

8 **Notează, în dreapta, felul subordonatei introduse prin locuțiunea conjuncțională *fără să*.**

- După interviu mergea fără să simtă pământul sub picioare.
- A câștigat concursul, fără să fie un sportiv cunoscut.

9 **Analizează frazele de mai jos, după modelul dat.**

a. „Deși avea numai treisprezece ani,[1]/ iată[2]/ că se dovedea în stare[3]/ să imagineze aventuri palpitante, [ce mai,] ca un scriitor adevărat.“[4]/

Mircea Cărtărescu – *Florin scrie un roman*

1 – circumstanțială concesivă, subordonată interjecției „iată“ din propoziția regentă nr. 2, introdusă prin conjuncția compusă subordonatoare „deși“ („ce mai“ este o construcție incidentă ce nu intră în alcătuirea propoziției)

b. „Din seceratul grâului și din ridicarea snopilor se scuturaseră pe mirișteo groază de boabe cu care se hrăneau și, măcar că nu era vreo apă prin apropiere, nu sufereau de sete, că beau dimineața picături de rouă de pe firele de iarbă.“

Ioan Alexandru Brătescu-Voinești – *Puiul*

c. „Deși îl ascultau respectuos, cu gâturile întinse spre el și cu ochii mari, deodată se răsuciră toți spre ușă, care se deschise brusc, trântită de perete.“

Petru Dumitriu – *Cronică de familie*

10 **Construiește două fraze alcătuite din câte două propoziții, în fiecare frază să existe câte o circumstanțială concesivă, una introdusă printr-un pronume relativ și cealaltă, printr-un adjectiv pronominal relativ.**

Test flash

1. **Subliniază circumstanțialele concesive din enunțurile date.** 3 p.
Înserându-se, ne-am continuat drumul. Fără a ști prea bine calea, tot am găsit cabana, în ciuda temerilor noastre.
2. **Subliniază propozițiile circumstanțiale concesive.** 3 p.
Oricât s-ar supăra, tot plec, deși m-a avertizat că nu mă va ierta, chiar dacă îl voi ruga.
3. **Precizează elementele de relație prin care sunt introduse propozițiile circumstanțiale concesive din fraza de la exercițiul precedent.** 3 p.

Din oficiu: 1 p.

Construcțiile condiționale

Felurile construcțiilor condiționale

1 **Precizează la ce nivel apar construcțiile scrise colorat în textul de mai jos: la nivel de propoziție sau de frază.**
Ana m-a rugat să mergem să alergăm, fiindcă s-a cam îngrășat și **dacă nu slăbește**, nu se va simți bine. **Urcând** scara de la bloc, obosește deja și vrea să dea jos kilogramele în plus. **Singură**, nu se duce în parc și **dacă nu o însoțesc**, atunci va renunța.

2 **Se păstrează sensul enunțului dacă se elimină aceste construcții?**

3 **Ce crezi că arată construcțiile scrise colorat la exercițiul 1?**

Circumstanțialul condițional

4 **Părțile de propoziție scrise cu roșu în enunțurile de mai jos sunt obligatorii sau facultative?**

cu ce condiție vei slăbi?
- **Renunțând** la mâncarea nesănătoasă, **vei slăbi**.

cu ce condiție nu vei scăpa?
- **Fără a face** mișcare, **nu vei scăpa** așa ușor de kilogramele în plus.

cu ce condiție nu merge?
- **Singură**, nu **merge** la sală.

cu ce condiție mai puțin hrănitoare?
- **Fierte**, legumele sunt **mai puțin hrănitoare**.

cu ce condiție o luam la sănătoasa?
- **Altminteri** o **luam la sănătoasa**, dacă nu era blând câinele.

cu ce condiție te menții?
- Fă exerciții zilnic, pentru că numai **în felul acesta** te **menții** în formă.

cu ce condiție iată?
- **În condițiile** unui efort zilnic, **iată** că ai un tonus bun!

Observ și învăț!

Construcțiile condiționale sunt componente facultative ale enunțului, apărând la nivelul
- **propoziției**, unde sunt circumstanțiale;
- **frazei**, în care sunt propoziții subordonate.

ex. 1, 2

Construcțiile condiționale arată o condiție sau o ipoteză de a cărei îndeplinire depinde realizarea acțiunii termenului regent.

ex. 3

Circumstanțialul condițional este un component facultativ al unui enunț, o parte de propoziție care arată o condiție sau o ipoteză de a cărei îndeplinire depinde realizarea acțiunii termenului regent.

ex. 4, 5

Circumstanțialul condițional poate determina:
- **un verb;**
- **o locuțiune verbală;**
- **o interjecție predicativă;**
- **un adjectiv.**

ex. 6

Circumstanțialul condițional se poate exprima prin:
- **verb** la
  - gerunziu;
  - infinitiv precedat de prepoziție;
- **adjectiv** (propriu-zis sau provenit din verb la participiu);
- **adverb;**
- **locuțiune adverbială;**
- **substantiv** în cazul
  - acuzativ cu prepozițiile *în, cu, fără* sau cu locuțiunea prepozițională *în caz de*;
  - genitiv cu locuțiunea prepozițională *în locul*;
- **pronume** și **numeral** în genitiv cu locuțiunea prepozițională *în locul*.

ex. 7

Propoziția circumstanțială condițională constituie în frază realizarea propozițională a circumstanțialului condițional.
Determină aceleași părți de vorbire ca un circumstanțial condițional.
Propoziția circumstanțială condițională se poate introduce prin:
- **conjuncție subordonatoare**
  - specifică:
    - *dacă, de*;
  - nespecifică:
    - *să, când*;
- **locuțiune conjuncțională subordonatoare**
  - specifică:
    - *în caz că*;
  - nespecifică:
    - *fără să*;
- **pronume relativ** precedat de locuțiunea prepozițională *în locul*;
- **pronume nehotărât** precedat de locuțiunea prepozițională *în locul*.

cu ce condiție ai putea?
- Cu ambiție, ai putea și tu să obții rezultate.

cu ce condiție n-ar fi reușit?
- Fără susținere, n-ar fi reușit.

cu ce condiție folositoare?
- Mi-am cumpărat o bandă folositoare în caz de vreme urâtă.

cu ce condiție aș fi înțeles?
- În locul Mariei, aș fi înțeles ce este de făcut.

cu ce condiție m-aș fi simțit?
- În locul lui, m-aș fi simțit măgulit.

cu ce condiție aș fi acționat?
- În locul celor doi, aș fi acționat altfel.

5 **Ce arată părțile de propoziție scrise cu roșu la exercițiul precedent?**

6 **Menționează părțile de vorbire cărora li se subordonează părțile de propoziție scrise colorat în enunțurile de la exercițiul 4.**

7 **Precizează prin ce părți de vorbire se exprimă circumstanțialele condiționale de la exercițiul 4.**

Propoziția circumstanțială condițională

8 **Analizează frazele de mai jos, după modelul dat.**

cu ce condiție vei slăbi?
PV PV
a. Dacă mănânci mai puține dulciuri,[1]/ vei slăbi.[2]/

1 – circumstanțială condițională, subordonată verbului „vei slăbi", introdusă prin conjuncția simplă subordonatoare „dacă"

2 – principală

b. De mă ascultai, ți-ai fi dat seama mai ușor de greșeală. **c.** Dacă reușești, bravo ție! **d.** Să fi aflat vestea, nu ai mai fi plecat la drum. **e.** Când ar bănui înșelăciunea, n-ar mai vorbi. **f.** În caz că va ploua, nu vom mai merge în parc. **g.** Fără să-i fi cerut voie mamei, nu aș fi venit la joacă. **h.** În locul cui a vorbit, aș fi spus altceva. **i.** În locul oricui a plecat, eu **n-aș** fi pornit la drum. **j.** „Ai carte, ai parte." (Folclor)

9 **Subliniază adverbele corelative ale propozițiilor circumstanțiale condiționale din frazele date.**
- Dacă dorești succesul în viață, apoi învești. • De îți iei un animal de companie, atunci să ai grijă de el.

10 **Precizează poziția propozițiilor circumstanțiale condiționale față de regentă, explicând punctuația.**
- Dacă ascult muzică în mașină, sunt mai relaxată. • Aș pleca, dacă nu mai am nimic de făcut. • Îl voi ajuta dacă are nevoie.

Dificultăți

Pentru a accentua importanța în comunicare a condiției, circumstanțiala condițională este însoțită de semiadverbul *numai*: *Numai* dacă muncești[1]/ obții rezultate bune.[2]/

Caracterul restrictiv al unei condiții este accentuat de semiadverbele *doar*, folosit cu regent pozitiv, și *decât*, folosit corect cu regent negativ: Vin[1]/ *doar* dacă mă chemi.[2]/ Nu vin[1]/ *decât* dacă mă îmbolnăvesc.[2]/

Circumstanțiala condițională poate fi subordonată și prin **juxtapunere** (verificarea se face prin schimbarea topicii: Ai parte, dacă ai carte.).

ex. 8

Circumstanțiala condițională poate avea în regentă adverbe corelative.

ex. 9

Propoziția subordonată circumstanțială condițională stă, de obicei, înaintea regentei, dar poate sta și după aceasta.
Condițională se desparte prin virgulă de regentă, cu excepția cazurilor când exprimă singura condiție necesară pentru îndeplinirea acțiunii din regentă.

ex. 10

Exersez

1 **Scrie o regentă pentru propozițiile circumstanțiale condiționale date.**
- Dacă vântul **o să** se oprească, _____.
- Dacă ai fi **mai** vesel, _____.
- Dacă și-ar fi supravegheat mai bine câinele, _____.
- Dacă aș avea **un** laptop, _____.

2 **Menționează partea de vorbire prin care se exprimă circumstanțialele condiționale din enunțurile date.**
- Fără a înțelege teorema, nu vei rezolva exercițiul. _____ • Fără dotări, nu poți face o lecție modernă. _____ • În absența directorului, ședința nu s-a ținut. _____ • În caz de boală, consultă medicul. _____ • În locul alor mei, n-aș fi cumpărat acest automobil. _____ • În locul celor doi, m-aș fi lăudat cu meciul de tenis câștigat. _____ • În locul lui Dan, aș fi răspuns la lecție. _____ • Negustând tortul, ai reduce consumul de zahăr. _____ • Neinvitat, n-aș merge la petrecere. _____ • Vino cu mașina mea, fiindcă astfel vei călători mai comod. _____ • Vom porni la drum, cu condiția echipării corespunzătoare. _____

3 **Subliniază circumstanțialele condiționale, realizând expansiunea acestora.**
- Chemat, aș fi venit și eu la întâlnirea voastră. _____
- Citind atent, vei observa motivele deciziei personajului. _____
- Fără explicațiile profesorului, n-aș fi înțeles textul. _____
- În caz de ploaie, ne vom adăposti într-un magazin. _____

4 **Desparte frazele de mai jos în propoziții, notând în casete ce număr au propozițiile circumstanțiale condiționale.**

- Dacă ne-am fi sculat ca să plecăm în zori la drum și dacă n-am fi avut pană de cauciuc, apoi am fi ajuns mai devreme la Brașov. ☐☐
- De nu ești obosit și de dorești, atunci am putea să mergem la plimbare prin orașul în care trandafirii înfloriți răspândesc o mireasmă îmbătătoare. ☐☐
- În caz că aș fi avut o casă mare, mi-aș fi luat un pian, fiindcă îmi place muzica, pe care aș fi studiat-o mai temeinic, dacă aș fi avut vreme. ☐☐
- Nimic n-ar fi rămas din magazinul ce este în colțul străzii, dacă pompierii n-ar fi intervenit rapid, cum fac întotdeauna și dacă vecinii din față n-ar fi observat din timp fumul. ☐☐
- Să fi fost respectate cu strictețe termenele de predare și să fi făcut o treabă de calitate, atunci toți angajații întreprinderii ar fi câștigat mai bine, fiindcă ar fi avut mai mulți clienți mulțumiți. ☐☐

5 **Menționează felul celorlalte subordonate de la exercițiul precedent.**

_____

_____

_____

_____

6 **Precizează prin ce părți de vorbire sunt introduse circumstanțialele condiționale de la exercițiul 4.**

7 **Indică adverbele corelative ale propozițiilor circumstanțiale condiționale din frazele de la exercițiul 4.**

8 **Menționează, în casetă, felul propozițiilor subordonate introduse prin conjuncția simplă subordonatoare *dacă* în frazele de mai jos.**

- Aș fi plecat dacă întârziai mai mult.
- Dacă n-ai fost cuminte, te-ai lovit.
- Dan întreabă dacă veți merge în excursie.
- Mă gândesc dacă vei renunța la laptop.
- O preocupă întrebarea dacă va reuși la examen.
- Și dacă explici de o mie de ori, tot nu înțeleg.

9 **Analizează frazele de mai jos, după modelul dat.**

a. „Dacă firea protectoare nu s-ar fi îngrijit/[1] să mă apere de încercările acestui rău, mutându-mă într-un fel de somnolență,[2]/ n-aș mai fi putut[3]/ să ies din starea[4]/ în care mă împotmolisem.“[5]/

Lucian Blaga – *Luntrea lui Caron*

1 – circumstanțială condițională, subordonată verbului „n-aș fi putut“ din propoziția regentă nr. 3, introdusă prin conjuncția simplă subordonatoare „dacă“

b. „Dacă mă prindea pofta, rămâneam după vânătoare zile și săptămâni într-un loc, până secătuiam elanul creației stârnit în mine de priveliștile și de scenele trăite.“

Vasile Voiculescu – *Căprioara din vis*

c. „Dacă ați fi avut curiozitatea să studiați *Fenomenologia Timpului*, ați fi aflat că el este cel care a împărțit timpul în cele trei dimensiuni, așa cum există în vremurile noastre.“

Adina Rosetti – *Vremea Vrăjitoarei Niciodată*

d. „Dar dacă o lăcustă,
Din verdele talaz,
Robustă
Îmi sare pe obraz, –

Din ochii mei dispare
Mirajul interpus,
Pe care
L-am zugrăvit mai sus,

Și-n ochii mei deodată,
Ca-n alte dimineți,
S-arată
O tufă de scaieți...“

G. Topîrceanu – *Rapsodii de vară*

e. „Dar dacă spui secretul unui om cu suflet mare, asta te întărește. Secretele cărților dăinuie ani de zile. Cărțile care au un secret pot fi citite și după o sută de ani, și după o mie de ani. De obicei scriitorul le-a scris pentru că a avut o mare durere tainică sau ca să înveselească pe cineva trist sau ca să uite că el însuși e foarte bolnav sau ca să câștige dragostea cuiva care nu-l băga în seamă sau ca să pună un strop de aventură în viața lui monotonă.“

Ioana Pârvulescu – *Inocenții*

f. „Dacă m-aș pierde în toate
și-aș rămânea fără nume
așa ca o pană căzută din zbor, din aripa pajurei,
n-aș mai fi singur pe lume.“

Lucian Blaga – *Dacă m-aș pierde*

10 **Continuă poezia începută mai jos cu încă două fraze care să conțină, pe rând, câte o circumstanțială condițională.**

Dacă aș fi un fluture venit din amintire,
Aripa mea, peste sufletu-ți, s-ar întinde subțire.
Dacă aș fi

Test flash

1. **Subliniază propozițiile circumstanțiale condiționale din frazele date.** 3 p.
• Ai înțeles că n-aș fi plecat din sală de-ar fi avut filmul un pic de acțiune și de nu m-aș fi plictisit îngrozitor. • „Bine faci, bine găsești.“

2. **Precizează prin ce sunt exprimate circumstanțialele condiționale din propozițiile de mai jos.** 3 p.
• Nedormind atât de mult, pisica asta n-ar fi așa de grasă. • În locul copilului, aș fi tăcut. • În aceste condiții, voi pleca.

3. **Menționează prin ce sunt introduse propozițiile circumstanțiale condiționale din frazele de mai jos.** 3 p.
• Să fi învățat, știai că ai greșit. • În caz că va veni, vom discuta. • Când aș afla că ești obraznic, m-aș supăra.

Din oficiu: 1 p.

1 **Subliniază circumstanțialele din enunțurile de mai jos.**

• Au înflorit alaltăieri în grădină narcisele, zambilele, lalelele și liliacul. • Chiar necurățați, cireșii au înflorit exploziv. • Contrar părerii tale, am reușit totuși să fac dulceață de căpșuni. • Fluturi multicolori plutesc lin în văzduh. • Ieri, am văzut primele rândunele. • În locul bunicii, aș fi plantat zmeură de-a lungul gardului. • Neplantând flori noi primăvara, nu vei avea o grădină frumoasă. • Pentru a culege polen, albinele zumzăie printre crengile salcâmilor. • Pentru a obține o bună recoltă de căpșuni, este necesar să le rărești anual. • Pisica fuge iepurește de frica albinelor.

2 **Notează circumstanțialele de la exercițiul precedent în coronița corespunzătoare.**

Circumstanțial de loc | Circumstanțial de timp | Circumstanțial de mod | Circumstanțial de cauză

Circumstanțial de scop | Circumstanțial concesiv | Circumstanțial condițional

3 **Precizează prin ce parte de vorbire se exprimă circumstanțialele din enunțurile de la exercițiul 1.**

4 **Realizează expansiunea circumstanțialelor din ultimul enunț de la exercițiul 1, analizând apoi fraza astfel obținută.**

5 **Analizează frazele de mai jos, indicând felul propozițiilor și al relațiilor dintre ele și precizând natura morfologică a elementelor regente și a celor de relație.**

• După ce vremea s-a încălzit, livezile au înflorit ca și cum cineva ar fi aprins niște globuri luminoase ca să vedem mai clar minunea renașterii naturii și ca să înțelegem că universul este etern. • Dacă mergi cu mine în grădina botanică primăvara, nu poți să nu observi frumusețea florilor, măcar că nu ești un admirator al naturii, fiindcă te-ai născut și ai crescut într-un oraș, în care ai văzut mai ales blocuri. • O să merg unde există o grădină cu o cultură de căpșuni al cărei proprietar le vinde ieftin oricui dorește să le cumpere, fiindcă are o recoltă bogată, dar nu reușește să găsească piață de desfacere, deși a căutat câteva zile ca să-și plaseze marfa.

6 **Bifează caseta corespunzătoare felului propoziției subordonate din fiecare frază dintre cele de mai jos (completivă directă – CD, completivă prepoziționlă – CP, circumstanțială de cauză – CZ, circumstanțială de scop – CS, circumstanțială concesivă – CV, circumstanțială condițională – CȚ).**

	CD	CP	CZ	CS	CV	CȚ
• De ai alergie la căpșuni, nu le mânca.						
• De l-aș trimite la plimbare, tot nu s-ar desprinde de computer.						
• De nu ai udat florile, de aceea s-au uscat.						
• Du-te de culege cireșii!						
• Nu m-am dumirit de-ai plantat zambilele.						
• Verific de au înflorit lalelele în grădină.						

7 **Identifică circumstanțialele din propozițiile de mai jos, precizând felul acestora și analizând părțile de vorbire prin care se exprimă.**

• Adriana a adormit într-un fotoliu din grădină. • Cărăbușii zboară deasupra florilor. • Chiar prinzând buburuze, pisica tot se teme de albine. • Codrin aleargă după fluturi spre a-i prinde. • Dimineața, roua cade pe firele de iarbă. • În locul lui Dan, ți-aș fi adus un buchet de zambile. • Pisoiul și câinele se poartă prietenește. • Primăvara, toată gospodăria forfotește întruna.

8 **Analizează frazele din versurile de mai jos.**

a. „Cu sacu-i plin de banalități s-a
prezentat
și anul ăsta zâna primăvară;
cu toate-acestea noi ne-am bucurat
de parc-ar fi venit întâia oară.

Contrazicându-mă cu mine însumi
și-n sfârșit,
riscând să-mi stric pantofii prin noroi,
m-am dus să văd ce flori au răsărit
în parcul vast și gol de lângă noi."

Magda Isanos – *Toporași*

b. „Eu cred că veșnicia s-a născut la sat.
Aici orice gând e mai încet
și inima-ți zvâcnește mai rar,
ca și cum nu ți-ar bate în piept. "

Lucian Blaga – *Sufletul satului*

c. „Un curcan stă sus, pe-o bârnă,
Nu vrea să se bucure.
Moțul roșu îi atârnă
Moale ca un ciucure.

Doar Grivei, bătrânul, n-are
Cu ce roade oasele,
Că de când cu postul mare,
Toate-i merg de-a-ndoasele."

G. Topîrceanu – *Primăvara*

9 **Redactează o compunere de 80 – 100 de cuvinte în care să descrii un peisaj de primăvară și în care să ai un circumstanțial de loc, unul de timp și unul de cauză și o propoziție circumstanțială de scop. Precizează-le, după lucrarea ta.**

Test 1

1 **Menționează felul circumstanțialelor din enunțurile de mai jos, precizând partea de vorbire prin care se exprimă.** 32 p.
În păduri, păsările cântă fermecător. De aceea am mers la munte, fiindcă am vrut să văd natura reînviată primăvara. Chiar obosit, mă simt bine în condițiile unei benefice relaxări.

2 **Încercuiește elementele de relație din fraza dată și desparte-o în propoziții.** 10 p.
Când am mers la munte ca să văd pădurea primăvara, deși mi-am luat pantofi comozi, tot am fost deranjat la mers și am învățat, dacă voi mai face excursii, să mă plimb unde sunt trasee mai ușoare.

3 **Precizează felul propozițiilor din fraza de la exercițiul precedent, indicând elementele regente pentru subordonate și ce părți de propoziție sunt conectorii prin care se realizează relațiile dintre propoziții.** 48 p.
Din oficiu: 10 p.

Test 2

1 **Menționează felul circumstanțialelor din enunțurile de mai jos, precizând partea de vorbire prin care se exprimă.** 32 p.
Pentru aceasta plec mâine la bunici, ca să văd cireșii înfloriți. Seara, în grădină, chiar fără apariția lunii, luminează ca niște mici aștri, protectori în caz de vreme ploioasă.

2 **Încercuiește elementele de relație din fraza dată și desparte-o în propoziții.** 10 p.
Dacă merg la țară când vine primăvara, admir livada bunicilor, fiindcă este fascinantă, deși nu este decât un simplu loc la care mă întorc mereu ca să-mi reîncarc bateriile cum pot mai bine.

3 **Precizează felul propozițiilor din fraza de la exercițiul precedent, indicând elementele regente pentru subordonate și ce părți de propoziție sunt conectorii prin care se realizează relațiile dintre propoziții.** 48 p.
Din oficiu: 10 p.

Vocabularul. Fonetica

1 **Citește poezia de mai jos și răspunde apoi cerințelor date.**

„Priveam fără de țintă-n sus –
Într-o sălbatică splendoare
Vedeam Ceahlăul la apus,
Departe-n zări albastre dus,
Un uriaș cu fruntea-n soare,
De pază țării noastre pus.
Și ca o taină călătoare,
Un nor cu muntele vecin
Plutea-ntr-acest imens senin
Și n-avea aripi să mai zboare!
Și tot văzduhul era plin
De cântece ciripitoare.

Privirile de farmec bete
Mi le-am întors către pământ –
Iar spicele jucau în vânt,
Ca-n horă dup-un vesel cânt
Copilele cu blonde plete,
Când saltă largul lor vestmânt.
În lan erau feciori și fete,
Și ei cântau o doină-n cor.
Juca viața-n ochii lor
Și vântul le juca prin plete.
Miei albi fugeau către izvor
Și grauri suri zburau în cete.

Cât de frumoasă te-ai gătit,
Naturo, tu! Ca o virgină
Cu umblet drag, cu chip iubit!
Aș vrea să plâng de fericit,
Că simt suflarea ta divină,
Că pot să văd ce-ai plăsmuit!
Mi-e inima de lacrimi plină,
Că-n ea s-au îngropat mereu
Ai mei, și-o să mă-ngrop și eu!
O mare e, dar mare lină –
Natură, în mormântul meu
E totul cald, că e lumină!"

George Coșbuc – *Vara*

2 **Încercuiește litera corespunzătoare sinonimului potrivit pentru cuvintele de mai jos, extrase din textul dat.**

A *splendoare*
a. altitudine;
b. frumusețe;
c. înălțime;
d. mărire.

B *taină*
a. ascundere;
b. camuflare;
c. mascare;
d. mister.

C *divină*
a. desfătătoare;
b. fermecătoare;
c. răpitoare;
d. sfântă.

D *ai plăsmuit*
a. ai creat;
b. ai imaginat;
c. ai închipuit;
d. ai înfățișat.

3 **Menționează câte un antonim pentru cuvintele de mai jos, din textul dat.**
- *sus* _____
- *plin* _____
- *vesel* _____
- *mereu* _____

4 **Indică sensul din text al verbului *a găti*. Precizează apoi omonimul acestui cuvânt, construind un enunț cu acest sens.**

Sensul din text: _____

_____

Enunț cu omonimul: _____

_____

5 **Precizează sensul cuvântului polisemantic *a pluti* din enunțurile de mai jos.**

a. Barca *plutea* în mijlocul lacului. _____

b. Carnea *plutea* în farfuria plină. _____

c. Melodia *plutea* peste spectatori. _____

d. Mireasma florilor *plutea* deasupra orașului. _____

e. Tensiunea *plutea* în aer la întâlnirea grupului de lucru. _____

f. Vulturul *plutea* în văzduhul senin. _____

6 **Indică sensul paronimelor de mai jos și construiește enunțuri cu acestea.**

• a adapta/a adopta • aluzie/iluzie • literar/literal • originar/original

7 **Explică formarea cuvintelor de mai jos, extrase din poezie.**

• *departe* • *călător* • *ciripitor* • *iubit* • *a îngropa* • *totul*

8 **Formează diminutive de la cuvintele de mai jos, aflate în textul dat.**

• *nor* • *aripă* • *cântec* • *larg* • *frumos* • *plin*

9 **Identifică seriile derivative ale cuvintelor de mai jos.**

• moldovenește • neînfrumusețat • netăinuitor • scriitoricesc

10 **Subliniază forma potrivită pentru enunțurile date.**

a. Nu-mi place **defei/de fel** să stau mult pe scaun.

b. Nina stătea **deoparte/de o parte** și nu se amesteca în discuție.

c. Sandu este **încontinuu/în continuu** progres.

d. N-am stabilit **vreodată/vreo dată** pentru plecare.

11 **Încercuiește forma corectă a cuvintelor compuse de mai jos.**

• binefacere/bine-facere • bunăstare/bună-stare • bunăvoință/bună-voință • clarvăzător/clar-văzător • lungmetraj/lung-metraj • scurtcircuit/scurt-circuit

12 **Alcătuiește familia lexicală a cuvântului *pământ*, completând tabelul de mai jos.**

Cuvinte derivate	Cuvinte compuse	Cuvinte obținute prin conversiune

13 **Citește sensul neologismelor din casetele de mai jos, corectând apoi enunțurile date.**

salutar (adj.) folositor sănătății, vieții; salvator.

• Intervenția fotbalistului a fost *salutară*, fiindcă a fost aplaudat de tribună.

• _____

specios (adj.) amăgitor, înșelător.

• Comentariul făcut de Ana strofei a fost foarte *specios*.

• _____

summum (s.n.) punct maxim, culme.

• Alex a dovedit că nu are doar o calitate, ci un *summum* care îl ajută în viață.

• _____

14 **Subliniază împrumuturile noi din seria de cuvinte de mai jos.**

• țintă • splendoare • zare • imens • lan • natură • drag • divină

15 **Precizează cărui registru al limbii aparțin enunțurile de mai jos.**

a. Stimați colegi, următoarea dezbatere are ca subiect măsurile ecologice pe care organizația noastră trebuie să le ia pentru a diminua consecințele negative ale tăierilor excesive de **brad**. _____

b. Mă, uite, trebuie să discutăm ce-o să facem să mai micșorăm urmările tăierilor mult prea mari de **brad**. _____

c. Dragi colaboratori, întâlnirea noastră are ca scop stabilirea de măsuri pentru micșorarea urmărilor negative ale tăierilor necontrolate de brad. _____

16 **Subliniază cuvintele argotice din replica de mai jos și precizează sensul lor. Crezi că este bine să le folosești în discuțiile tale?**

Pentru excursia asta mișto pe Ceahlău am dat o groază de lovele. Cred că face vreo 200 de bișțari, dar merită și nu m-am șucărit deloc.

17 **Încercuiește litera corespunzătoare seriei care conține numai cuvinte cu diftongi.**

a. *splendoare* • *vedeam* • *Ceahlăul* • *fruntea*

b. *jucau* • *feciori* • *cântau* • *doină*

c. *viața* • *fugeau* • *grauri* • *zburau*

d. *frumoasă* • *vrea* • *suflarea* • *mereu*

18 **Precizează cum se pronunță neologismele de mai jos.**

• bleu	• gadget
• board	• party
• Bruxelles	• show
• click	• trend

19 **Articulează hotărât cuvintele de la exercițiul precedent.**

_____ _____ _____ _____

_____ _____ _____ _____

20 **Redactează un text de 80 – 100 de cuvinte despre frumusețea verii, în care să incluzi trei derivate și trei compuse. Subliniază cu o linie derivatele și cu două linii compusele.**

Morfologia. Sintaxa

1 **Subliniază predicatele din fragmentul de mai jos, indicând felul acestora.**

„Aș vrea să plâng de fericit,
Că simt suflarea ta divină,
Că pot să văd ce-ai plăsmuit!“

2 **Încercuiește elementele de relație din fraza de la exercițiul precedent și desparte-o în propoziții.**

3 **Precizează felul propozițiilor din fraza de la exercițiul 1, indicând felul elementului regent și al elementelor de relație.**

4 **Precizează ce parte de vorbire sunt cuvintele din fragmentul de la exercițiul 1 și ce funcție sintactică îndeplinesc.**

- *de fericit* _____
- *ta* _____
- *divină* _____
- *ce* _____

5 **Scrie în norii de mai jos predicatele din fragmentul dat, precizându-le felul.**

„Un nor cu muntele vecin
Plutea-ntr-acest imens senin
Și n-avea aripi să mai zboare!
Și tot văzduhul era plin
De cântece ciripitoare.“

6 **Notează subiectele exprimate din fragmentul de la exercițiul precedent în casetele date.**

7 **Transcrie propozițiile cu subiecte neexprimate, precizându-le felul.**

_____

_____

8 **Menționează funcțiile sintactice ale cuvintelor date.**

- *aripi* _____
- *de cântece* _____

9 **Transcrie propoziția subordonată din fragmentul de la exercițiul 5, precizând felul acesteia.**

_____

_____

10 **Completează tabelul dat, pe baza fragmentelor de mai jos.**

a. „Priveam fără de țintă-n sus“;
b. „Plutea-ntr-acest imens senin“;
c. „Mi le-am întors către pământ“;
d. „Când saltă largul lor vestmânt“.

Cuvinte care sunt circumstanțiale	Felul circumstanțialului	Partea de vorbire prin care se exprimă

11 **Precizează felul atributelor din fragmentul de mai jos, analizând părțile de vorbire prin care se exprimă.**

„Iar spicele jucau în vânt,
Ca-n horă dup-un vesel cânt
Copilele cu blonde plete,
Când saltă largul lor vestmânt.“

12 **Extrage construcțiile incidente din ultima strofă a poeziei, de la pagina 211.**

13 **Precizează ce fel de subordonate sunt cele introduse prin conjuncția simplă subordonatoare *să* în frazele de mai jos.**

a. Dorința mea să cunosc frumusețile țării este mare.
b. Mă gândesc să merg în tabără în luna august.
c. Să mă fi certat părinții mei, tot nu renunțam la excursie.
d. Să nu fi fost ploaie, plecam la munte în weekend.
e. Vin la tine să facem un plan pentru petrecerea vacanței.
f. Vreau să văd Ceahlăul în această vacanță.

14 **Indică felul subordonatelor din fraza de mai jos.**

Primăria i-a dăruit cui este alplinist înregistrat la un club sportiv o drumeție în Munții Ceahlău, ca să poată admira încă o dată frumusețile de care a aflat la școală când a studiat Carpații.

15 **Transformă construcțiile active date în construcții pasive.**

- Adina privește Ceahlăul. _____
- Muntele a păzit dintotdeauna țara. _____
- Feciorii și fetele cântau o doină. _____
- Omul simte suflarea divină a naturii. _____

16 **Subliniază complementele de agent din propozițiile cu construcții pasive de la exercițiul precedent.**

17 **Încercuiește literele corespunzătoare enunțurilor în care pronumele reflexive nu au funcție sintactică.**

a. Mă uit la peisajul montan însorit.
b. Ne-a mirat frumusețea muntelui.
c. Nina se plimbă pe cărările montane.
d. Silviu s-a lăudat că a participat la o acțiune ecologică.
e. Și-au închipuit că nu voi mai veni cu ei.
f. V-ați împrietenit în excursie?
g. Vezi că ți-ai murdărit cămașa!
h. Victor își spune că va reuși în viață.
i. Ana plănuia în mintea-și ce va face.
j. Dan și-a reamenajat apartamentul.

18 **Menționează, în casete, ce funcție sintactică îndeplinesc pronumele reflexive din enunțurile neîncercuite la exercițiul precedent.**

19 **Subliniază verbele și locuțiunile verbale impersonale din enunțurile date.**

• Este de așteptat să petrecem frumos vacanța care vine. • Este dovedit că pe munte oamenii sunt solidari. • Îmi convine să ne însoțiți, fiindcă este vară și ne puteți ajuta să fixăm corturile pe creste. • Mi-e dor de bunicii mei și îi voi vizita în vacanță. • Nu este bine să urcăm pe munte când plouă. • Nu mi-a trecut prin minte să iau și o lanternă. • Se știe că natura trebuie protejată. • S-a aflat că vom primi ca premiu pentru câștigarea olimpiadei o tabără la munte.

20 **Extrage, din enunțurile de la exercițiul 19, predicatele nominale cu verbe impersonale.**

21 **Redactează un text de 80 – 100 de cuvinte despre felul în care îți vei petrece vacanța de vară. Folosește, în compunerea ta, și o completivă directă, o atributivă și o circumstanțială de loc. Subliniază aceste propoziții și indică felul, pentru fiecare.**